דבר

יום שישי, י"א בטבת תשמ"ח, 1 בינואר 1988 ● גליון 19312

היום 64 עמודים כולל דבר השבוע ● המחיר 1.65 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.43 ש"ח

היום בדבר

1988 שנת קלפי / עליזה ולך, חגי אשד, מושיק (ישראל); יורם פרי (ארה"ב: [illegible] קוץ (צרפת). **שבוע ישראלי** / חיים גורי, אהרן שמי. **שבוע בשטחים** [illegible] רובינשטיין. **שבוע אמריקאי** / מרים פוקס. **שבוע יהודי** / יקיר צור. [illegible] ולא לחנך (ב') / יהור סמילנסקי. **מחמ"ש על הרגליים** / טלי [illegible] שנתי / אבירמה גולן. **ממגירות סטאלין** / ראול טייטלבאום. [illegible] בהונגריה / יהודה להב. **עשינו עסק** / דרור שרביט. **תרבות** / דליה שרון, ורדה צימרמן. „**משא**" לספרות ולאמנות ו„**דבר השבוע**".

ב.ה.ק.
ציוד מטבחים מוסדיים בע"מ
רח' הבונים 50 בת־ים
03-5510432 5519355.70
ייצור תנורים וציוד מטבחים:
■מחבתות ■קונבקטומטים ■כיריים גז
■צ'יפסרים ■שולחנות חימום וקרור וכו'

אלפי שוטרים וחיילים בכוננות היום מחשש תקריות ביום 'פתח'

הפרות סדר מקומיות אתמול ● היערכות למנוע חסימת צירי תנועה ● אש"ף קורא לשביתה כללית ● ג'מאייל ובֵּרי: לא נקלוט מגורשים

תגבורת מצה"ל למשטרה

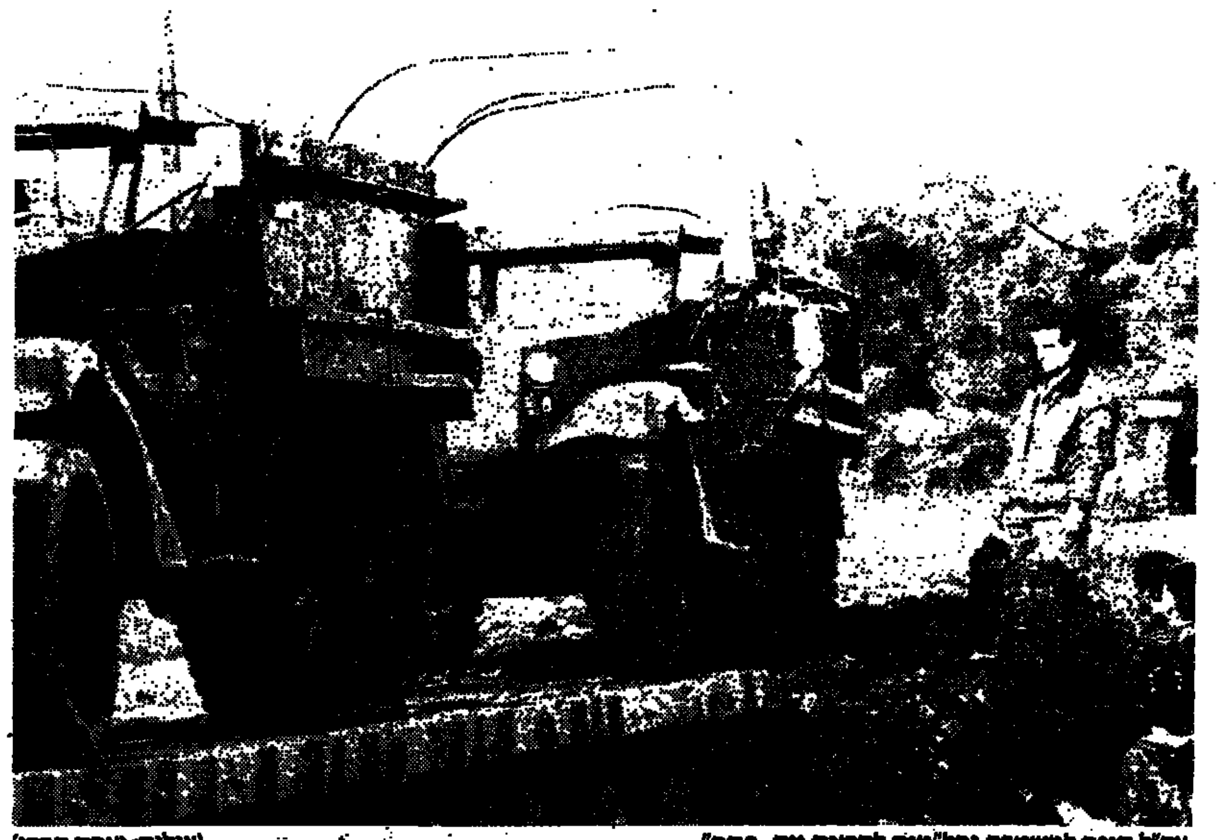

צה"ל סיפק למשטרה זחל"מים לקראת יום „פתח" (צילום: יצחק הררי)

מאת דני רובינשטיין, יוסי ליברמן, יורם לוי, שמעון וייס, דן אבידן

המשטרה וכוחות הבטחון נערכים היום בכוחות מתוגברים בכל רחבי הארץ, לקראת יום „פתח" החל היום. ביהודה, שומרון וברצועת עזה מורגשת נוכחות מאסיבית של כוחות הבטחון, כדי לקדם אפשרות של הפרות סדר. אתמול היו הפרות סדר ומהומות במקומות שונים בשטחים.

משטרת ירושלים הגבירה את כוננות כוחותיה בבירה. כ־600 שוטרים ואנשי משמר הגבול ישתתפו היום בפעילות המשטרה בבירה ובשכונות הסמוכות לה, על מנת לשמור על הסדר השקט. משטרת ירושלים צוידה בכלי־רכב משוריינים. כמו כן בוטלו במשטרת ירושלים כל החופשות לשוטרים.

בצפון הופקו לקחים מ„יום השלום"

המחוז הצפוני של המשטרה נערך בכוחות מתוגברים לקראת „יום השנה לייסוד ארגון הפת"ח" החל היום. כל חופשות השוטרים בוטלו ותוגברו במיוחד מערך החבלה והסיור במחוז. כמו כן, יופעלו הבוקר גם המפקדות המרחביות והמפקדה המחוזית.

סגן מפקד המחוז הצפוני, תת־ניצב מאיר שדה, אמר אתמול כי מטה המחוז הפיק את מלוא הלקחים מאירועי „יום השלום" בשבוע שעבר בגליל. בעקבות תחקיר האירועים באיזור ואדי־עארה הופקו כתונת נגזרת לקחים הם: יישומו הבוקר על־ידי סגירת צמתים מרכזיים ושמירה מתוגברת על תחנות המשטרה. תת־ניצב שדה הוסיף כי לכוחות שלא היו מגעים עם ראשי הרשויות הערביות במחוז הוא מקווה „שההיגיון יגבר על הרגש".

מקור אחר במחוז הצפוני הוסיף כי בתחקיר האירועים בשבוע שעבר התברר כי הפעלתו של הגז המדמיע התגלתה בעת פיזור ההפגנות כנשק יעיל ביותר.

במספר מקומות בשטחים ובמזרח־ירושלים הופצו אתמול כרוזים הקוראים להמשיך היום את ההפגנות והשביתות נגד הכיבוש, לרגל „יום הפת"ח".

בכרוזים החתומים על־ידי הפת"ח ו„החזית הדמוקרטית", נדרשים התושבים להמשיך במאבק. כוחות הבטחון נערכים לקדם אפשרות של מהומות.

אתמול היו מספר מקרים של הפרות סדר ביהודה ושומרון. ברמאללה לא נפתחו בבוקר החנויות וכוח צה"ל החל בסימון החנויות שלא נפתחו. כתוצאה מכך, החלו בהדרגה להיפתח כל בתי העסק והחיים התנהלו כסדרם. במחנה הפליטים אל־עמארי הסמוך נפגע קצין צה"ל מאבן והחיילים רדפו אחר מיידה האבן ותפסו אותו. על המחנה הוטל עוצר. אבנים נזרקו על רכב צה"ל גם בדהריה וניפצו את שמשתו. סיור של צה"ל ניסה לתפוס את מיידי האבנים, אולם הם הצליחו להימלט.

הפגנה של כ־50 אמהות החשודות בהשתתפות בהפרות הסדר בשבוע שעבר, נערכה אתמול ברחבת הכניסה לבית הממשל ולבית המשפט בשכם. כוחות הבטחון הרחיקו מהמקום את צוותי הטלוויזיה, בנסיון להרגיע את המפגינות. קצין ממשל ישראלי שהה עימן עד שהרוחות נרגעו.

(סוף בעמ' 3)

סילבסטר

חוגגי השנה האזרחית החדשה באחד המועדונים בת"א (צילום: שאול רחמים) ראה ידיעה בעמוד 2

ארה"ב לוחצת לפשרה בטאבה

פורום ראשי הממשלה דחה אתמול הצעה אמריקנית להעביר הריבונות למצרים ולקבל זכויות תפעול על „סונסטה" ● השופט אברהם סופר עשוי להביא הצעת פשרה חדשה

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

ארה"ב תמשיך ללחוץ על ישראל כדי שתסכים לפשרה על איזור טאבה ותמנע את הצורך בתגזילת הבוררות הבינלאומית.

מקורות אמריקאיים הביעו את החשש כי תוצאות הבוררות עשויות לגרום אכזבה לשתי המדינות גם יחד ולפגוע עקב־כך בשלום ביניהן. לפיכך, יימשכו המאמצים הדיפלומאטים האמריקאיים להשיג את הפשרה לפני שתתחיל הבוררות בחודש פברואר בז'נווה. בין היתר, אפשר שהיועץ המשפטי של משרד החוץ האמריקאי, השופט אברהם סופר, יגיע לביקור נוסף בארץ, כדי להביא הצעת פשרה חדשה.

אמש דחתה ישראל הצעה של ארה"ב בקשר לטאבה. בהתייעצות שהיתה בלשכתו של ראש הממשלה יצחק שמיר בירושלים בהשתתפות ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס, שר הבטחון יצחק רבין ופקידים העוסקים בנושא, סוכם כי ההצעה שהעלתה וושינגטון אינה יכולה להתקבל על דעת ישראל.

לפי הצעה זו תעבור טאבה לריבונותה של מצרים וישראל תקבל זכויות תיפעול, בלי הכירת השטח, על מלון „סונסטה". ארה"ב הסבירה כי על־פי החוק המצרי אסור להעביר שטח הנמצא בריבונות מצרים לגורמים זרים או לחברות שאינן בבעלות לא־מצרית לפתות

(המשך בעמ' 2)

הממשלה תאשר כנראה הצעת התקציב ביום א'

נסים לא יקצץ בחינוך ובריאות שרי העבודה יוותרו על מס יסף

מאת אמנון אבור, סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

גורמים ממשלתיים העריכו אתמול, כי הממשלה תאשר את תקציב המדינה בישיבתה ביום ראשון הקרוב.

לפי הערכה זו, תימצא עד לישיבת הממשלה נוסחת פשרה שתאפשר גם לשרי מפלגת העבודה להצביע בעד הצעת התקציב. הפשרה המסתמנת היא ויתורו של שר האוצר משה נסים על הנהגת שכר לימוד מדורג וגביית תשלומים על שירותי בריאות. תשלומים אלה בתחומי החינוך והבריאות מסתכמים בכ־120 מיליון שקלים בשנה.

כדי לא לפרוץ ממסגרת התקציב, תמנה הממשלה ועדת שרים מיוחדת שתציע קיצוצים בהיקף דומה שייתפרסו על כל משרדי הממשלה.

שרי מפלגת העבודה יוותרו מצידם על דרישתם להמשך גביית מס־היסף, דרישה לה מתנגד בתוקף שר האוצר.

להערכת הגורמים הממשלתיים, אחת הסיבות להסכמתו של נסים

(המשך בעמ' 2)

מעטפה במיון ידני

שר התקשורת גד יעקבי בביקור בבית המיון המרכזי של רשות הדואר, אתמול, שם עמד על סידורי הבטחון המיוחדים (צילום: ישראל סמיונסקי)

סקר חנוך סמית – מיוחד ל„דבר"

המפלגות הקטנות בעלייה הגדולות בירידה ● פער של 10 אחוז בין המערך לליכוד

מאת חנוך ורפי סמית

בסקר דעת קהל שנערך בחודש האחרון של חודש דצמבר על־ידי מכון סמית נמצא שהפער של עשרה אחוזים לטובת מפלגת העבודה מול הליכוד נשאר בעינו, כמו שהיה גם בסקרים של ינואר וספטמבר 1987.

הסקר נערך בקרב כ־1208 איש ואשה כמדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת וכולל מושבים וקיבוצים, והוא מצביע על כך שלא חלו במשך השנה שינויים משמעותיים בתמיכה הפוליטית במפלגות השונות. כללית, המפלגות הגדולות הפסידו קולות לטובת המפלגות הקטנות בגוש שלהן: בגוש השמאל התמיכה בר"צ עלתה משמעותית במשך השנה, וה„צומת" הגיעה לשבעה אחוז מקולות היהודים. מפ"ם „התמתנה" כל השנה סביב אחוז אחד. „שינוי", ולאחר מכן תנועת המרכז, לא הצליחו לצבור תנופה ובסוף השנה התמיכה בהן הגיעה לשני אחוזים בלבד. בגוש הימין התמיכה ב„תחיה" נעה כל השנה סביב שבעה עד שמונה אחוזים. עלייה משמעותית בהשוואה לתוצאות הבחירות ב־1984. אלא שבסוף השנה אחרי היפרדו מהתחיה זכה „רפול" (צומת) בתמיכה מרשימה של יותר משני אחוזים בקולות הבוחרים היהודים. המפלגות הדתיות לא הצליחו לצבור כוח במשך השנה. בסוף השנה התמיכה בהן גבוהה יותר מזו שהיתה בתחילת השנה.

התמונה של קיפאון פוליטי המתבטא בכך שלאף אחד מן הגושים הפוליטיים אין רוב בקרב הציבור היהודי, היא המאפיינת את שנת 1987.

מוקדם מאד להסיק מסקנות מנתונים אלה לגבי תוצאות הבחירות העומדות להיערך ב־1988 (ראה טבלה).

בעד איזו מפלגה היית מצביע לו היו הבחירות לכנסת נערכות היום
התשובות באחוזים (יהודים בלבד)

מפלגה או גוש	תוצאות בכנסת 1984	סקר ינואר 1987	סקר ספטמבר 1987	סקר דצמבר 1987
עבודה (+יחד)	39	38	37	36
ליכוד	36	27	27	26
מפלגות דתיות	10.5	10	9	9
התחיה	4	8	8	7
צומת־רפול	–	–	–	2+
ר"צ	2.5	6	5	7
שינוי (מרכז)	2.5	2	3	2
כך	1.5	2	2.5	3
מפ"ם	–	1	1	1
אמן־דרוי	1+	–1	0+	–1
אחרים	3	3	1.5	–2
לא החליטו	–	4	6-	4.5

ערפאת: מוכן לדון עם חברים ב„עבודה" על הקמת קונפדרציה

הס, חבר „העבודה": לא הצעתי לערפאת להיפגש

מאת דני רובינשטיין ויוסי מלמן, סופרי „דבר"

ראשי אש"ף מוכנים לדון עם נציגים של מפלגת העבודה על הסדר שלום ישראלי פלשתינאי על בסיס אופציית הקונפדרציה. על כך מסרה אישיות פלשתינית ידועה בטלפון מיוחד ממאריס לאריה הס, יו"ר קבוצת הקונפדרציה במפלגת העבודה.

האישיות הפלשתינאית מסרה לאריה הס כי ראשי אש"ף דנו באופן יסודי על רעיונות הקונפדרציה שהוא גיבש וכי הם נכונים להיפגש עימו לדיונים על אופציה זו בכל מדינה שיבחר.

בימים אלה מופצת בקרב ראשי מפלגת העבודה חוברת ראשונה מסוגה על אופציית הקונפדרציה שכתב אריה הס והמציגה אפשרות זו על כל היבטיה. לדברי הס, אם יוזמת אופציית הקונפדרציה זוכה לתמיכה רחבה במפלגת העבודה ובקרב הפלשתינאים הוא לא יהסס לפנות אל היועץ המשפטי ואל ראשי מפלגתו בבקשה לאפשר לו להיפגש עם ראשי אש"ף לשיחות על העיקרון באחת ממדינות ערב. זאת, במטרה להביא לשיחות ראשוניות בין נציגים ישראלים ופלשתינאים מוסמכים על הבסיס של אופציית הקונפדרציה.

(המשך בעמ' 2)

דראושה דיווח לשמיר על הפגישה במצרים

מובארק: לא מנתק את הקשרים – למרות הלחצים

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

נשיא מצרים חוסני מובארק הבריז כי לא ינתק את קשריו הדיפלומאטיים עם ישראל, למרות הלחצים הגדולים שהוא נתון להם מצד גורמי אופוזיציה בארצו ומצבען של מדינות ערב על רקע המהומות האחרונות בשטחים.

הנשיא מובארק אמר זאת לחבר הכנסת עבדול ואהב דראושה ממפלגת העבודה שעימו נפגש השבוע בקאהיר. ח"כ דראושה סיפר על כך בפגישתו אתמול עם ראש הממשלה יצחק שמיר ודיווח לו על פגישתו עם הנשיא המצרי.

הנשיא מובארק אמר כי הוא ממשיך לדבוק ב„אסטרטגיה של שלום", אך לפי שעה אין לו כוונה להיפגש עם נציג רשמי של ממשלת ישראל. בתשובה לשאלת ח"כ דראושה אם יהיה מוכן להיפגש עם ראש הממשלה יצחק שמיר אמר נשיא מצרים: רק אם יש ליצחק שמיר מה ממשי לומר לי. אם יש לו רעיונות חדשים – אהיה מוכן לפגוש בו. אם יחזור על הדברים המוכרים והידועים שלו אין לי עניין בפגישה כזו, ציין מובארק. ראש הממשלה הביע באוזני ח"כ דראושה את הבנתו ללבטיו של הנשיא המצרי אך הסתייג מההתקרבות שיש לאחרונה בין שלטונות מצרים לבין אש"ף.

פקידי רשויות בצפון מספרים על פניות בטלפון של בכירים ממשרד הפנים

„תנו כסף למוסדות דת ותקבלו טיפול מזורז בבקשות אחרות"

מאת דני ליברמן, סופר „דבר" בגליל המערבי

פקידים בכירים במחוז הצפון של משרד הפנים פנו באחרונה אל פקידים במספר רשויות מקומיות וערים בגליל בדרישות יוצאות דופן, בפנייה לאשר מראש העברה של תקציבים למוסדות דת וישיבות.

הפניות נעשות אך ורק בטלפון, בלא שתלווה אליהן מסמך רשמי כלשהו של משרד הפנים. בפנייה בטלפון נאמר: „אם תדאג לאשר תקציב הזה עבור מוסדות הדת, בראש שמירה אתה כך תקבלו את הבקשות". לאחר משפט זה, נרמז כמעט תמיד, שהמעשה יישבו והפקיד במשרד הפנים ידאג לזרז את הבקשות האחרות של אותו יישוב ממשרד הפנים.

הפקידים ברשויות המקומיות, אמרו לסופר „דבר", שוקר את התופעה במספר יישובים, כי אין להם כל ברירה אלא להיענות לדרישת פקידי משרד הפנים, שכן, לטענתם, עלולים האחרונים לסרב בקשות אחרות שלהם לקבלת כספים. כאשר דרשו הפקידים ברשויות המקומיות מסמכים כדי להציגם בפני מועצות הערים, שום סובבנים לאשר תקציבים למוסדות עירוניים, מסרבים נציגי משרד הפנים בתוקף להוציא מסמכים כאלה.

פקיד בכיר בעיריית נהריה, לדוגמא, נדרש על־ידי משרד הפנים לאשר מראש תקציב של כ־70 אלף ש"ח עבור ארבעה מוסדות דת בעיר, עוד לפני שהגיע לעירייה מסמך רשמי כלשהו. הפקיד אמר לסופר „דבר": „אין לי ברירה. אני חייב לאשר להם את הבקשה, אחרת הם לא יאשרו לנו בקשות המסתכמות במיליון ש"ח".

סגן הממונה על מחוז הצפון של משרד הפנים, אפרים קריצלר, סירב להגיב על הדברים.

דוברת המשרד, טובה אלינסון, אמרה כי בכל הידוע לה לא נעשים דברים כאלה במשרד הפנים, משום שכל הוצאות כספים טעונה אישור של מועצת העירייה.

[illegible]

בריטניה לא פינתה תושבים בעקבות אסון גרעיני ב־1957

לונדון (עיר). – השלטונות הבריטיים החליטו שלא לערוך [illegible] של תושבים מאיזור שנפגע ב־1957 בתאונה גרעינית, [illegible] רדיואקטיביות [illegible]

מאז, מתו או נותחו אנשים שונים, עקב [illegible] באיזור, מלוקמיה וסוגים אחרים של סרטן. [illegible] במהלך החודש זה מגלה, כי באיזור תכיפות מחלת סרטן הדם היא פי שלוש מהממוצע הכלל־ארצי.

שנה שחורה לדולר; שיאים חדשים בשפל

לונדון (רויטר). – ירידה חריפה נרשמה אתמול לדולאר והוא הגיע לשיאי שפל חדשים מול המטבעות האירופים והיין היפאני, למרות התערבות הבנקים המרכזיים. בכך הושלמה „שנה שחורה" לדולאר שבה ירד ב־23 אחוז מול היין וב־18 אחוז מול המארק הגרמני.

(המשך בעמ' 2)

ההסתדרות תקיים מפגן גדול לרגל 1 במאי

מאת חיים באהר, סופר „דבר"

לאחר הפסקה של ארבע שנים, תקיים ההסתדרות ב־1 במאי הקרוב מצעד גדול באחד הרחובות הראשיים של תל־אביב.

המצעד אמור להשתלב באירועי 40 שנה למדינה וישתתפו בו אלפי חניכים של תנועת „הנוער העובד והלומד", „השומר הצעיר" ותנועות חלוציות, עובדי מפעלים במגזור היצרני ובשירות הציבורי, ועדי עובדים וממלאי תפקידים בהסתדרות ובמועצות הפועלים.

כן יכלול המצעד מסע של 40 פלטפורמות שיציגו את תרומתם של משק העובדים ושל התיישבות החקלאית ל־40 שנות המדינה. בהסתדרות נקבע שהמצעד יהיה בסימן „הצדעה למדינה" ואילו סיעות השמאל טוענות שהמצעד חייב להישאר בסיסמתו המסורתית „הצדעה לעובד בישראל".

מזג האויר

(ע). התחזית מעונן חלקית תשקיף לשבת מעונן חלקית וקצת יותר חם.

הטמפרטורות החזויות: ירושלים 3־13, רמת הגולן 4־13, נהריה 6־17, צפת 2־10, חיפה נמל אין, טבריה 7־19, נצרת 6־15, עפולה 4־19, שומרון 3־15, תל אביב 8־19, לוד 5־18, ידיור 7־19, עזה 11־19, באר שבע 6־18, אילת 9־20.

פדיון מפעלי משק העובדים הסתכם ב־1987

בכ־5,000,000,000 דולר
(כ־5 מיליארד דולר)

ולא כפי שצויין בטעות בשער מוסף „חברת העובדים" שצורף אתמול ל„דבר"

صكذا عن الاصل

„החבלן אמר לי שזה כרטיס מנגן מקולקל – אז זרקתי"

– סיפרה אתמול חנה בן־שלמה מגבעתיים שלביתה הגיעה מעטפת נפץ • עשרות אורחים דיווחו על מעטפות חשודות • אש"ף: לא אנחנו

מאת יהודה לוי, יוסי מלמן ודפי לוין, סופרי „דבר" והסוכנויות הידיעות

„החבלן המשטרה אמר לי שזה כרטיס־ברכה מנגן מקולקל, אז זרקתי אותו לפח", סיפרה לכתב עתיים ביום ה' חנה בן־שלמה, המתגוררת ברחוב בצלאל 100 בגבעתיים, על מעטפת הנפץ שהגיעה לביתה ביום שלישי בלילה.

היא סיפרה, כי בתוך המעטפה, שהיתה זהה לשאר מעטפות הנפץ שנמצאו באותו יותר, היה כרטיס ברכה ואבקה לבנה בעלת ריח לא נעים. „כשפתחתי את כרטיס הברכה ראיתי מספר חוטים משתלשלים כמו ההעתקי חבלן של המשטרה", סיפרה. החבלן, שעלה לדירת משפחת בן־שלמה, בדק את כרטיס הברכה המוזר והגיע לדבריה למסקנה, כי מדובר בכרטיס־מנגן מקולקל. „הוא שאל אותי אם אני רוצה את הכרטיס והציע לקחת אותו. לבסוף השאיר את הכרטיס אצלי. בגלל הריח הלא־נעים שעלה ממנו – השלכתי אותו לפח", סיפרה.

כששמעה למחרת בבוקר את תאורן של מעטפות הנפץ הבינה, כי אסון נמנע בביתה. „התחלתי לרעוד בכל הגוף ופרצתי בבכי. שעה שלמה בביתי, לא יכולתי להרגע", (ע).

איסטנבול (רויטר). – משטרת איסטנבול סרקה אתמול את המלון שכתובתו הופיעה על מעטפות הנפץ שנשלחו לישראל, אולם הודיעה כי אינה קרובה לגילוי האחראי למעטפות.

עשרות שוטרים בדקו את הרישומים במלון „דילסון" שבאיסטנבול ולקחו את פרטיהם של ערבים, בעיקר ירדנים, ששהו במלון בחודש דצמבר. מלבד אורח ירדני בשם מאזן ניסי, לא הופיע ברשימת האורחים שם הקרוב לשם ד. ניסים, שהופיע על המעטפות. ניסים, אגב, הוא שם מקובל ליהודים תורכיים.

„לא סביר להניח שהאחראי לפצצות ייתן את שמו האמיתי ואת כתובתו", אמר אחד ממנהלי המלון. „אנו נותנים את מעטפות המלון לכל מי שמבקש לדעת את מחירי החדרים בו. מלון „דילסון" שכתובתו תקנים בקוכל באזור אצל תיירים ערבים וישראלים".

המשטרה חקרה גם כמה פקידי דואר כדי לוודא אם הם זוכרים את המעטפות שנשלחו בשם לישראל.

„משטרת תורכיה ושירותי הבטחון שלה חוקרים בפעולה בכלא עם ישראל את פרשת משלוחי מעטפות הנפץ מאיסטנבול", כך אמר אמש יהודה בילוא, הממונה על נציגות ישראל באנקרה, בראיון טלפוני לגלי צה"ל. לדבריו, קיבלה משטרת תורכיה את כל הפרטים הטכניים הדרושים לחקירה באמצעות האינטרפול. הדיפלומאט הישראלי ציין כי להערכתו מעוניינת תורכיה לבצע פעולות סיכול בתחומה ורואה בהם פגיעה בכבודה. לפי שעה, לדבריו, לא היה מגע במישור הדיפלומאטי בין שתי המדינות.

הערנות הציבורית עלתה

עשרות אורחים דיווחו אתמול למשטרה על מעטפות חשודות. כמו כן חלה עלייה במספר הקריאות שהגיעו למשטרה על חפצים חשודים. במשטרה מייחסים זאת לערנות שהציבור גילה בעקבות גילוי המעטפות. המשטרה פרסם בצאה את המכתב והנושא נבצא כעת בבדיקה.

שר הכלכלה והתקשורת גד יעקבי ביקר אתמול בבית המיון המרכזי של הדואר בת"א וקיבל סקירה מקצין הבטחון של הדואר על אירועי הלילה בו נתגלו מעטפות הנפץ. השר צפה בהדגמה של תהליך המיון והבדיקות הבטחוניות הכלולות בו. קצין הבטחון של הדואר איתן לוי ציין בפני השר כי בניגוד למעטפות הקודמות, בהן השתמשו שולחי מעטפות הנפץ בכרטיסי־ברכה מוסיקליים, הוסתר הפעם מנגנון הנפץ בצורה מתוחכמת יותר. אולם עדיין אפשר להבחין בו בבדיקה קפדנית, כפי שאמנם נעשה. יעקבי ציין לשבח את מנכ"ל רשות הדואר יצחק קאול וקצין הבטחון על התושייה והעבודה שהשקיעו בימים האחרונים.

צה"ל הרג 2 מחבלים שהתכוונו למקש צירי תנועה בדר' לבנון

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

שני מחבלים נהרגו שלשום בלילה בהיתקלות בין כוח צה"ל לבין חוליית מחבלים על הגבול הצפוני של איזור הבטחון בגזרה המערבית בדרום־לבנון. לא היו נפגעים לכוחותינו.

בלילה שבין יום רביעי ליום חמישי, סמוך לחצות, הבחין כוח צה"ל, שעסק בפעילות בטחון שוטף מצפון־מערב לבינת־ג'ביל בחוליית מחבלים, סמוך על גבול איזור הבטחון. הכוח פתח באש לעבר חוליית המחבלים. לאחר ההיתקלות התגלו במקום גופות שני מחבלים ולידם נשקם האישי, חומר נפץ ומוקשים. נראה כי חברי החוליה היו בדרכם להטמין מוקשים ומטעני צד בצירים בהם נעים כוחות צה"ל וצד"ל בדרום־לבנון.

בשתי היממות האחרונות סיכלו כוחות צה"ל שני נסיונות חדירה של מחבלים באיזור הבטחון בדרום־לבנון, שנעשו במטרה להטמין מוקשים ולהניח מטעני צד. בהיתקלויות אלה נהרגו שלושה מחבלים ואחד נלכד.

כלשום בלילה נורו מספר פגזים בגזרה המזרחית של איזור הבטחון במוצבים של צד"ל. לא היו נפגעים ולא נגרמו נזקים.

יום הולדת לעדי מוזס

מסיבת יום הולדת נערכה אתמול לעדי מוזס, בתו של אברהם מוזס. עדי שכלה את אמה ואת אחיה בעת שבקבוק תבערה הושלך לעבר מכונית המשפחה באלפי מנשה לפני למעלה משנה. מסיבת יום ההולדת נערכה ע"י שמחה הולצברג, אבי הפצועים, במלון הילטון בתל־אביב. (צילום: דובר צה"ל)

ערפאת: מוכן לדון עם חברים

(המשך מעמ' 1)

פרס: מאמצי שלום

שר החוץ שמעון פרס מבטיח, כי לאחר שתחול רגיעה בשטחים, יעשה מאמצים לחדש את תהליך השלום. הדברים כלולים באיגרת תשובה ששלח פרס אל עמיתו המצרי.

באיגרתו של שר החוץ המצרי, שהגיעה לפני 3 ימים ואשר נוסחה בשפה דיפלומאטית עדינה, כתב אימסמת עבד אל־מג'יד כי „השלום לא יכול להיות חלקי או פאסיבי. המצב בגדה וברצועה על סף פיצוץ ושולל מן הפלסטינאים סביב של תקווה".

בתשובתו מדגיש פרס, כי ישראל מחוייבת להבטחת סדר בשטחים, אך מאמינה כי אסור שהסכסוכים והקיפאון בתהליך השלום יימשכו.

אריה הס, חבר מרכז מפלגת העבודה, מבהיר את הידיעות באילו שלח מכתב אל ראש אש"ף יאסר ערפאת, שבו הוא מציע לקיים פגישה ביניהם.

עם זאת, אמר הס אמש ל„דבר" כי עיתונאית צרפתיה מהעיתון „ליברסיון" העבירה, ביוזמתה, את תוכן רעיון הקונפדרציה בין ישראל לבין הפלסטינאים לידיעת גורמים באש"ף, שהגיבו בחיוב ואמרו כי יהיו מוכנים לקיים דרישה בעניין זה.

אריה הס הוסיף כי אם יקבל אישור ממוסדות מפלגתו ומהיועץ המשפטי לממשלה הוא מוכן לקיים פגישה כזו בין היתר גם עם ראש אש"ף יאסר ערפאת. לדעתו, על ישראל להידבר עם נציגים פלסטינאים כדי לפתור את הסיכסוך באיזור, משום שאין הוא רואה במלך חוסיין בן־שיח להסדר שלום.

בתגובה על המגעים האלה אמרו אנשים מקורבים של יו"ר מפלגת העבודה ושר החוץ שמעון פרס כי זו „יוזמה פרטית" שאינה מחייבת את המפלגה. לדברי המקורבים מתנגד שמעון פרס למגעים עם אש"ף ורואה בחוסיין פרטנר להסדר אפשרי בעתיד.

„הם לא מייצגים"

סופרת „דבר" לענייני מפלגות מוסרת כי חוגים במפלגת העבודה הדגישו אמש, כי אריה הס אינו מייצג את מפלגת העבודה, אינו מדבר בשמה ותוכניתו מעולם לא נדונה במוסד רשמי של מפלגת העבודה. מפלגת העבודה – הוסיפה הדוברת – מתנגדת למפגשים עם ערפאת.

תופחת שעת לימוד שבועית אם יקוצץ החינוך

מאת יעל פישביין, כתבת „דבר" לענייני חינוך

מנכ"ל משרד החינוך ד"ר שמשון שושני הודיע אתמול כי אם יתבצע הקיצוץ הנדרש על־ידי האוצר בתקציב החינוך, יהיה צורך להפחית שעת לימוד שבועית בתקן השעות של כל הכיתות במערכת החינוך. זאת לפי תחשיב שערכו כלכלני משרד החינוך. המנכ"ל אמר כי אי אפשר יהיה לנהל את מערכת החינוך בתנאים אלה.

דבר DAVAR
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי בריקאי
מנהל כללי אמנון ברנעי
המו"ל - „דבר" בע"מ
מדפס ב„דפוס דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 296032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203, ת.ד 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־2־642111, מ 33106

יש דבר בא

נסים

(המשך מעמ' 1)

לחזור בו מכוונתו לקצץ בחינוך ובבריאות. הם האומדנים החדשים כיצד תסתיים שנת התקציב הנוכחית. לפי אומדנים אלה, יסתכם עודף ההכנסות בתקציב במיליארד ורבע ש"ח, ואילו עודף ההוצאות יהיה קטן בהרבה מסכום זה. כתוצאה מכך, יקטן השנה הגרעון בתקציב ויסתכם בארבע מאות מיליון ש"ח לעומת גרעון חזוי של 1.1 מיליארד ש"ח.

בצער רב אנו מודיעים על פטירת חברנו

ישראל צסלר

ההלוויה תתקיים היום, יום שישי, י"א בטבת תשמ"ח 1.1.88 בשעה 13.30 בבית העלמין בקיבוץ רמת־הכובש.

יוצאים מרחבת „המועדון לחבר".

המשפחה ובית רמת־הכובש

הממונה על הנציגות התורכית – ל„דבר":

„נעשה הכל כדי לגלות זהות שולחי המעטפות"

מאת יוסי מלמן, סופר המדיני של „דבר"

„תורכיה תעשה הכל כדי לגלות את זהותם של שולחי מעטפות הנפץ" – אמר אמש בשיחה ל„דבר" אקרם גובנדריאן, הממונה על הנציגות התורכית בישראל.

לדבריו, מנהלים ממשלת תורכיה ושירותי הבטחון שלה „חקירה רצינית ביותר". גובנדריאן אמר עוד „הנושא הזה אינו רק מדאיג את ישראל, אלא מעורר גם דאגה רבה אצלנו ואנו חוקרים אותו ברצינות".

אוכלוסיית ישראל: 4.4 מיליון נפש

מאת אמנון אמר, סופר הכלכלי של „דבר" בירושלים

בסוף שנת 1987 נאמדת אוכלוסיית ישראל ב־4.4 מיליון נפש.

מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שפורסמו אתמול מתברר כי מספר היהודים בישראל מגיע ל־3.6 מיליון (82 אחוז מכלל האוכלוסייה).

מספר המוסלמים מגיע ל־615 אלף (14 אחוז), מספר הנוצרים – 102 אלף (2.3 אחוזים), והדרוזים – 75 אלף (1.7 אחוז).

בשנה החולפת גדלה האוכלוסיה בישראל ב־72 אלף נפש – שיעור גידול של 1.7 אחוז.

מספר העולים שהגיעו ארצה ב־1987 מסתכם ב־13 אלף, לעומת 9,500 עולים בשנה הקודמת.

„לא היתה הצדקה לטענות על התעללות במחנה בלאטה"

מאת יהודה לוי, סופר „דבר" בירושלים

צוות במשמר הגבול שבדק את טענותיהם של תושבי מחנה הפליטים בלאטה על התעללות מצידם של שוטרי משמר הגבול בעת המהומות שארעו במחנה קבע במסקנה ביניים כי לא נמצאה הצדקה לטענות.

מנכ"ל המשטרה רב־ניצב דוד קראוס קיבל לידיו את המסקנות ולאחר עיון בהן החליט להעבירן לבדיקה נוספת במטה הארצי.

הברפלד קורא להארכת תוקף הקלות המיסוי לעובדי הייצור

(עשית). – יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות חיים הברפלד, אמר אתמול כי באיגוד המקצועי מתייחסים בחומרה לעובדה שב־31 בדצמבר פג תוקף התקנה, שמכוחה זכאים עובדי ייצור במשמרת שנייה ושלישית לשיעורי מס הכנסה מופחתים.

הברפלד שיגר הודעות לשר האוצר ולוועדת הכספים של הכנסת, שהוצאת התקנה היא בסמכותם, לפיהן אם לא יפעלו מיד להארכת תוקף ההקלות למשך שנה נוספת לפחות, עלול הדבר לפגוע בצורה משמעותית במוטיבציה של אלפי עובדים להוסיף לעבוד במשמרות שנייה ושלישית והדבר עלול להתבטא בירידת התפוקה במשק. זאת דווקא כאשר יש מקום מכלל להגברת התפוקה ולניצול יעיל יותר של הציוד בענפי התעשייה והמשק השונים.

תוכנית העבודה החדשה של צה"ל:

קיצוץ ביחידות, יותר אימונים והתחלת חידושו של חיל הים

מאת טלי ליגנר, הסופרת הצבאית של „דבר"

שר הבטחון שמע אתמול מפי הרמטכ"ל וקצינים בכירים את עיקרי תוכנית העבודה של צה"ל בשנת העבודה 1988. הצגת התוכנית, על כל היבטיה, תימשך גם בשבוע הבא ולאחר מכן, על־פי בקשת השרים, היא תוצג גם לקבינט.

תוכנית העבודה של צה"ל לשנת 1988 מרחיבה את פעילויות מפקדת חילות השדה, מציידת את צה"ל ביותר תוכניות לפיתוח נשק מתוחכם, מקצצת עוד מעט ביחידות מאמנת יותר את הכוחות ומקציאה נתח להתחלת חידושו של חיל הים. בתוכנית מקופלת גם תעסוקה לתעשיות הבטחוניות.

ככל הנראה, לא יבקש שר הבטחון תוספת תקציב משרי הממשלה.

מכת תוכים בעמק הירדן

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

עשרות תוכים אפריקאים ממשפחת „פיסטוקלה קרמרי" פלשו באחרונה לאיזור עמק הירדן והם מתרבים בקצב מסחרר, בעיקר בחוצות הקיבוצים דגניה א, שער הגולן ואשדות יעקב. התוכים, שצבעם ירוק ואורכם כ־40 ס"מ, ניזונים מאיצטרובלים וזרעים של עצי פיקוס, איזדרכת ואורן.

צפרים וחובבי טבע גילו לראשונה את התוכים, הנקראים בעברית „דררות", לפני כשמונה שנים בבית הספר החקלאי מקוה ישראל. בשנה שעברה הגיע קומץ תוכים לעמק הירדן ומספרם היום מתקרב ל־200.

רב הלוי משער הגולן, שצפה בתוכים הללו, אמר כי אם יתרבו, הם עלולים לפגוע מאד בגידולים חקלאיים. בחודשים האחרונים גילו חקלאים בעמק הירדן כי התוכים החלו לאכול גם תמרים, אגוזי פקאן, זרעי חמניות, שסק ופרי הדר.

שמואל לולב, עובד מוזיאון בית גורדון בדגניה א, אמר כי ככל הידוע לו לא נעשו נסיונות לצוד את התוכים והאיש אינו יודע כיצד הגיעו לארץ ולעמק הירדן. הוא העלה השערה כי יתכן שהם החלו להתרבות לאחר שזוג ברח מכלוב.

שנה שחורה לדולר;

(המשך מעמ' 1)

בשוקי הכספים הביעו אתמול חששות כי הירידה של הדולאר מבשרת רעות ל־1988. הירידה השפיעה גם על בורסות המניות. זו בניו־יורק ירדה ב־11.27 נקודות לפי מדד „דאו ג'ונס" והתייצבה על 1,938.83 נקודות ואילו הבורסה של לונדון ירדה ב־2.7 אחוז.

במהלך המסחר בשוקי הכספים באירופה, הגיע הדולאר לשפל שלא נודע כמותו. בשלב מסוים הוא נסחר ב־1.567 מארק גרמני, 120.80 ין, 1.271 פראנק שוויצרי ו־1.766 גילדן הולנדי. במהלך המסחר אתמול הוא נפל אם כן ב־2.6 פניג וב־2.5 ין, אולם בסוף המסחר הוא עלה מעט והתייצב על 121 ין.

הירידות אירעו למרות נסיונות מצד הבנקים המרכזיים של מערב גרמניה, יפאן, שוייץ והולנד לעודד את הדולאר. היה זה היום הרביעי ברציפות שהבנקים מנסים לשוא לתמוך במטבע האמריקאי. „אם כל העולם רוצה למכור דולארים, הבנקים המרכזיים לא יכולים לעשות הרבה", אמר סוחר מטבע בלונדון.

לירידות החריפות של הדולאר היתה השפעה גם על סוחרי המניות, החוששים שחברותיהם המוכרות מוצרים לארה"ב ייפגעו. ובלונדון ירד מדד „פייננשאל טיימס" ב־2.7 אחוז. גם הבורסה בפאריס נפלה ב־1.5 אחוז.

בינתיים נוספו סימנים מדאיגים לכלכלה האמריקאית לקראת השנה החדשה. ההזמנות למוצרים תעשייתיים עלו רק ב־0.1 אחוז בחודש נובמבר, וזאת לעומת עלייה של 1.3 אחוז בחודש אוקטובר.

מומחים כלכליים אמרו, כי הדבר מבשר שבשנה הקרובה צפויה האטה ניכרת בייצור. הנתון האחרון מצטרף לנתון שפורסם שלשום ולפיו ירד מדד המודדים הכלכליים בארה"ב ב־1.7 אחוז בחודש נובמבר, לאחר עלייה רצופה של תשעה חודשים. הכלכלנים מייחסים את הנתונים לתחילת השפעות משולת „יום שני השחור" באוקטובר.

רוב הרצים לנשיאות נגד מדיניותו של רייגן במזה"ת

מאת מרים פוקס

בוושינגטון (מיוחד ל„דבר"). – רוב המתחרים במירוץ לנשיאות של ארה"ב מבקרים את מדיניות ממשל רייגן במזרח התיכון. כך מתברר מסקר שערך העיתון „ניו־יורק טיימס" שהתפרסם אתמול בגליונו.

מקרב המתחרים במירוץ מטעם המפלגה הרפובליקנית רק סגן הנשיא ג'ורג' בוש תמך בביקורת שמתח ממשל רייגן על פעולות ישראל לפיזור ההפגנות בשטחים. בוש אמר שהוא מכיר באחריות ישראל להחזיר את הסדר על כנו, אבל לדעתו, אפשר היה למצוא „דרך אנושית יותר" להשתלט על ההפגנות.

הסנאטור רוברט דול אמר: „לישראל יש הזכות והאחריות לשמור על הסדר אבל אין לה זכות להשתמש בכוחות מוגזמים".

אלכסנדר הייג, פיט דופונט וג'ק קמפ גינו את ממשל רייגן על שנעצר בישראל ועל כך שארה"ב נמנעה בהצבעה במועצת הבטחון ובכך איפשרה להעביר החלטה המבקרת בחריפות את פעולות ישראל.

בקרב המתחרים במירוץ מטעם המפלגה הדמוקרטית קיים קונצנזוס על־כך שהאלימות בשטחים משקפת את כשלון המדיניות של ממשל רייגן באיזור, הכולם מסכימים על־כך שהממשל לא פעל מספיק לקדם את תהליך השלום, אך מלבד ברוס באביט נמנעו כולם מלבקר את עמדת הממשל על פעולות ישראל בשטחים, והמנעות זאת נובעת, כפי הנראה, מתוך הרגישות לנושא יחסי ישראל־ארה"ב מאחר שהמועמדים חוששים להפסיד את „הקול היהודי".

ג'סי ג'קסון, המתחרה היחיד המטיף להקמת מדינה פלסטינאית, קרא לישראל להפסיק את הדיכוי של הפלסטינאים ולהוציא בהקדם האפשרי את כוחות הצבא מהשטחים. פול סיימון ציין, כי תגובת ישראל להפגנות „יכלה להיות שונה".

כל המועמדים שרואיינו הסכימו כי הממשל לא עשה מספיק לפיתוח כלכלי של הגדה המערבית ורצועת עזה, אולם רק בודדים העלו רעיונות כיצד אפשר לבצע זאת.

הירושלמים ירדו לת"א ובחיפה צפרו אוניות – בקבלת פנים ל־88

מאת יהודה לוי, יוסף מיכלסקי ונח זבולוני, כתבי „דבר"

היום הוא יומה הראשון של שנת 1988. ברחבי העולם קיבלו את פניה במיבוטים כמאטיסטיים, בתהודות פולימריות ובנשפי סילבסטר. גם המוני ישראלים חגגו אמש עד לשעות הקטנות של הלילה בנשפים ובמסיבות. בבתי המלון הנזקקים להכשר בשדרות נשפים אלה היו נשפי „לא סילבסטר". מועדונים ודיסקוטקים ברחבי המדינה, ומסיבות פרטיות לאירופור, ריכזו מאות־אלפי חוגגים.

המועצה הדתית ביים תבדוק נכשרות יהודים

המועצה הדתית בירושלים מנהלת רישום מדוייק של מספר האורחים בבתי מלון בעיר ולפי הנתונים שבידיה תדע אם המסיבות שהותרו על־ידי הרבנות של המועצה הדתית נערכות רק למען האורחים הנוצרים במלון, או שמא גם יהודים משתתפים בה. במקרה כזה בעלי המלון עברו על ההוראות שניתנו להם והם צפויים לשלילת תעודת הכשרות.

גם השנה הזהירה המועצה הדתית בירושלים את בעלי המלונות בעיר שלא יערכו חגיגות סילבסטר אחרת ישללו מהם את תעודת הכשרות. לבתי המלון הותר לקיים מסיבות ו„חגיגות השנה החדשה" רק לאורחים הנוצרים, בלי להציב עצי אשוח או סמלים נוצריים.

כדי לברר אם „חגיגות השנה החדשה" נערכו אך ורק למען אורחים נוצרים יבדקו כל מלון ומלון. אם בעלי מלון יערכו חגיגה לאלף איש בשעה שבחדריו מתאכסנים 500 איש ומתוכם רק שלושים נוצרים – סימן שהמסיבה התקיימה גם עבור יהודים. בכך עברו בעלי המלון על הוראות המועצה הדתית של ירושלים והם צפויים לשלילת תעודת הכשרות.

במלון „לרום", למשל, התקיים ערב ג'אז ובמלון „הייאט" הופעלו הבאר והמסעדה כמדי יום. סגן ראש המועצה הדתית, הרב יהושע פולק, אמר כי המועצה לא תפעיל סיורי כשרות. „יש לנו משגיחי כשרות בכל מלון ואם יהיה משהו חריג – כבר נדע על כך".

עקב המצב בירושלים, העדיפו ירושלמים רבים לחגוג את הסילבסטר במסיבות פרטיות או לבלות בתל־אביב.

בחיפה: צפירות אניות בחצות

צוותי האניות הזרות העוגנות בנמל חיפה חגגו אמש את הסילבסטר כמקובל בצי הסוחר על־ידי צפירה שהושמעה בכל האניות בחצות, וכן גם מסיבות פנימיות. האניות קושטו ובחדרי האוכל של הצוותים לא הוסרו עצי האשוח מאז ערב חג המולד.

נשפים רבים נערכו בבתי המלון הגדולים ובבתי אירוח שונים בעיר. ברוב הנשפים הופיעו גם אמנים ידועים. בעיר לא הורגשה תכונה מיוחדת לרגל הסילבסטר, בהשוואה לשנה שעברה. דווח גם שאורחים רבים עורכים נשפים פרטיים.

בארה"ב שידרו 3 רשתות ברכת גורבצ'וב

(ע"ה). – 3 מתוך 4 רשתות הטלוויזיה הגדולות בארה"ב הודיעו ביום רביעי כי הן יקרינו את השידורים המלאים הכוללים ברכות לשנה החדשה שהוכנו על־ידי מיכאל גורבצ'וב והנשיא רייגן.

הברכות לעם האמריקני ולעם הסובייטי ישודרו ביום השנה האזרחית החדשה.

רשת הטלוויזיה הרביעית, סי.בי.אס., הודיעה כי תקרין רק קיצורים מתוך שני השידורים בתוכנית החדשות הרגילה שלה בשעות הערב.

דובר הבית הלבן התלונן קודם לכן כי רשתות הטלוויזיה לא הסכימו לשדר את הקלטת השידור של גורבצ'וב ובשל כך לא יקרינו הסובייטים בטלוויזיה את קלטת הברכה של הנשיא רייגן לעם הסובייטי.

אולם דוברי הרשתות אן.בי.סי. ואי.בי.סי. ורשת הכבלים סי.אן.אן. הודיעו לאחר מכן כי הם ביקשו לסיים הקרנה מוקדמת של שני השידורים לפני שיחליטו אם יש בהם עניין לצופים.

„לאחר שקיבלנו את שני השידורים החלטנו שהם בעלי ערך לצופים שלנו ולכן נשדר אותם", אמרה דוברת אן.בי.סי. אליס אוי.

בכנס מרכז פעולות ההסתדרות

פרס: מאז עלה הליכוד לשלטון דוכאו הרבה פרויקטים בישראל

(ע). – „מאז שהליכוד עלה לשלטון, דוכאו הרבה פרויקטים שהקנו לישראל אופי חלוצי. האוניברסיטאות במשבר, החקלאות במשבר והמשק היצרני נמצא במשבר עמוק. למרות שהבורסה גדלה וההון גדל, אני מרגיש שהמדינה נעצרה ויש צורך בפריצת דרך" – כך אמר אתמול מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס בכנס של מרכז פעולות ההסתדרות בבית ברל, שבו נטלו חלק נציגי המפעלים עתירי הידע בישראל.

פרס אמר כי בחודש האחרון הוקמה עמותה בשיתוף עם אוניברסיטת קרנגי – מלון בארצות הברית שבאמצעותה תפותח בישראל טכנולוגיה מתקדמת, ויוקמו מפעלים קטנים המושתתים על שיטות ייצור חדשניות.

עוד הודיע שמעון פרס, כי באמצעות עמותה זו ינסו להגיע להסכם עם אוניברסיטאות בארצות ערב, כדי לעודד לשון מסותפת מדעית שמעבר לעימות הפוליטי־צבאי הקיים, תביא לפתיחת נתיבי הידברות.

פרס הדגיש את הצורך להכנס לעידן חדש ולמהפכה בתחום הטכנולוגיה המתקדמת והוסיף כי מפלגת העבודה תציע לקראת הבחירות, הקמת מועצה חברתית כלכלית לעיצוב המשק ולקידום ייצור ויצוא. בתחום החינוך, תציע מפלגת העבודה חינוך גבוה חינם לכל אישה ואיש בישראל.

נציגי המפעלים, התעשיה האוירית, אלתא, תדיראן, והתעשיה הקיבוצית התריעו בפני שמעון פרס נגד מדיניות הממשלה, המביאה לפיטורין ולהרס תעשית האלקטרוניקה בארץ שנבנתה במשך שנים.

יעקב שפי יו"ר ועד עובדי התעשיה האוירית אמר לפרס שלא ימצאו בארץ האנשים המתאימים לפיתוח עתידי ולכניסה לעידן מלחמת הכוכבים והחלל הצוברת תאוצה בעולם, משום שמאות מהנדסים מהתעשיה האוירית שפוטרו עקב ביטול פרויקט הלביא, כבר עזבו את הארץ.

„קומנדו יהודי" פשט על משרדי שבועון התומך בז'אן מארי לה־פן

פאריס (סוכנויות). – „קומנדו יהודי" פשט ביום רביעי על מערכת השבועון של החזית הלאומית הימנית הקיצונית, ניפץ רהיטים, ניתק קווי טלפון והשמיד חלק מהארכיון.

הקבוצה של כתריסר צעירים השאירה עלונים חתומים בידי „הארגון הקרבי היהודי – מחלקת בתי הספר התיכוניים", בהם נאמר כי הארגון „לא יסבול את התעמולה האנטישמית של כל כגון ז'אן מארי לה־פן" והזהיר כי „על האנטישמים לדעת פחד".

העורך של „נאסיונאל הבדו", רולאן גושה, אמר כי חברי הקבוצה, רעולי פנים וחובשי קסדות, פרצו ביום רביעי אחר־הצהריים למשרדים. הפשיטה נמשכה פחות מחמש דקות, ה„קומנדו" עזב זמן רב לפני בוא המשטרה.

„נאסיונאל הבדו", הוא שבועון קטן התומך בשאיפתו של לה־פן להיבחר לנשיאות צרפת, והמקורב לתנועתו הימנית הקיצונית.

הקבוצה הודיעה „לא ניכנס לפרטים עם אדם שכינה את השואה פרט היסטורי והביע להכחיד את קיומה".

בן 5 וחצי טבע בבריכת מי גשם

(ע). – ילד בן 5 וחצי ששיחק להנה בקרבת בריכת מי גשם לא רחוק מבית הוריו, מעד ונפל לתוך הבריכה.

על המקרה מסר מפקד משטרת אשדוד, סגן ניצב יואל ברמן סיפר: סמוך לשעה 2 וחצי אחרי הצהריים יצא יאשר עבדיאן מדירת הוריו באיזור ח' באשדוד לשחק בחצר הבית. סמוך לשעה 5 וחצי נראה הילד מתקרב אל בריכה של מי גשם שהיא מגודרת בחלקה. כאשר ההורים החלו לחפש אחריו עם רדת החשיכה, ביקשו את עזרת המשטרה. למקום יצא כוח של כ־60 שוטרים ואנשי משמר הגבול בפיקודו של מפקד התחנה, ולקראת 8 וחצי בערך נמצאה הגופה בתחתית הבריכה. ההנחה היא שהילד התיישב על החבית וזו התהפכה, התהפכה לתוך הבריכה ואיש לא הרגיש בכך.

הגופה הועברה למכון לרפואה משפטית באבו כביר. המשפחה מוכת בצער, ולהם עוד ילד אחד גדול יותר. עירית אשדוד שיגרה עובדי סוציאלי ופסיכולוג כדי לטפל במשפחה, שהוכתה מהאסון.

בעניין טאבה, עתיד לבקר במקום בחודש ינואר ולהגיע להחלטה סופית בחודש יוני, זאת, אם ישראל ומצרים לא יגיעו עד אז לפשרה בינהן.

דצמבר בעם עובד

ספריה לעם
■ חיים באר - עת הזמיר
■ אורנה בגון - צבע בידי

אפקים
■ דן מירון - בודדים במועדם

מדע בדיוני ופנטזי
■ פטרישיה מקקיליפ - נבל ברוח
■ מארק גייוף - חסלו את פוטיומקין
■ פיטר לגבסי - הסיוד המר

ילדים ונוער
■ אליעזר ברגר - היומן של אמא
■ מירי ברוך — גן שלנו אני ואתם (עם קלטות)

עוד על המדף
■ סמילנסקי/פישר/שפטניר - המערכת המשפחתית והערכתה הבית ספרית
■ יעל ישי - קבוצות אינטרס בישראל

הדפסות חוזרות
■ גרשם שלום - שבתי צבי והתנועה השבתאית בימי חייו
■ רחל איתן - שדה שיחות
■ אהרן מגד - פוגלמן
■ עמוס עוז - מנוחה נכונה
■ ג'וזף הלר - אלוהים יודע
■ יורם קניוק - חימו מלך ירושלים

עם עובד

החמרה באבטלה, במאזן התשלומים וברווחיות היצוא – מתריע קיסר

תקציב ההסתדרות לשנת 88' – 149.5 מיליון ש"ח

ACC. 6832
CLASS
DATE

מאת חיים ביאור, סופר "דבר"

ברבע האחרון של שנת 87' ניכרו מגמות מדאיגות בהחמרה האבטלה, חלה הרעה במצב במאזן התשלומים ונפגעה הרווחיות היצוא, במיוחד לגבי הדולר – אמר אתמול מזכיל ההסתדרות ישראל קיסר, בישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות.

בהתייחסו לקופת חולים של ההסתדרות גרס קיסר כי היא נתונה בתחרות לא הוגנת עם קופות החולים האחרות, כאשר שהללו מעדיפות להמנע מלצרף לשורותיהן קשישים והן אינן פועלות בישובים מרוחקים.

הוועד הפועל אישר את תקציב ההסתדרות לשנת 88' בסך 149.5 מיליון ש"ח – גידול בשיעור של 18.5 אחוז לעומת התקציב המעודכן לאשתקד. גזבר ההסתדרות, ארנון ישראלוביץ, ציין שבשנת 88' יופנה חלק גדול יותר מהמס האחיד הנגבה מחברי ההסתדרות – למימון קופת חולים. מדובר ב־70.5 אחוז מהמס האחיד, לעומת 54.5 אחוז מהמס האחיד שהופנו למימון קופ"ח לפני כעשר שנים.

ישראלוביץ מסר שבקרוב תפתח מכללה למינהל, עבור אלפי עובדים המעוניינים להרחיב את השכלתם ומיומנותם. כן תפתח ההסתדרות אולפן משלה ב"בית המליץ" בתל־אביב, שבו יופקו סרטים ותשדירים וכן יוקלטו ערבי ראיונות.

בני מיוחס (ליכוד) טען שההסתדרות מעלה את שיעור המס האחיד מעבר לדרוש. הוא הביע תמיהה על כך שהמשק ההסתדרותי הענק אינו מגדיל את תרומתו לתקציב הוועד הפועל. אהוד ספוריש (ר"צ) התריע על גידול מופרז, כדבריו, בתקציבי ההסתדרות המיועדים לנסיעות לחו"ל ולהוצאות אש"ל ואילו יו"ר האגף לאירגון ומועצות הפועלים, נבעה בישראל, הטעים שההשקעה הכספית של ההסתדרות במגזר הערבי עולה, באופן יחסי, על ההשקעה בקרב חבריה היהודים.

הצעת התקציב אושרה בקולות חברי המערך ובהתנגדותם של נציגי הליכוד ר"צ וחד"ש.

בתוך כך מתברר כי לעומת תקציבו המאוזן של הוועד הפועל של ההסתדרות, הרי שבהצעת התקציב של נעמ"ת לשנת 88' רשום גרעון של 785 אלף ש"ח, חרף ההסתייגות שהביעה גזברות הוועד הפועל.

אחרי התאונה הקטלנית, אתמול (צילום: יצחק הררי)

הרוג וחמישה פצועים בתאונה משולשת בכביש ירושלים – ת"א

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

אדם אחד נהרג וחמישה נפצעו בהתנגשות חזיתית בין שלוש מכוניות בכביש ירושלים־תל־אביב.

התאונה אירעה אתמול סמוך לשעה 17:10 בסמוך לעיקול של מושב שואבה.

רכב שכור מסוג אוטוביאנקי שעלה מת"א לירושלים סטה ממסלולו ופגע במכונית פרטית מסוג פאסאט וברכב מסחרי שנסעו לכיוון ת"א. מעוצמת ההתנגשות נהרג אחד מנוסעי האוטוביאנקי ושניים נפצעו קשה. במכונית הפאסאט נפצעו עוד שלושה נוסעים. כל הפצועים הועברו בניידות טיפול נמרץ ואמבולנסים לבתי החולים הדסה עין־כרם ושערי־צדק בירושלים.

15 אחוז מבוגרי מחזור ב"ריאלי" מתגוררים בחו"ל

מאת יעל פישביין, סופרת "דבר" לענייני חינוך

15 אחוז מבוגרי מחזור מ"ח בבית הספר "הריאלי" בחיפה מתגוררים בחו"ל, חלקם זמנית וחלקם יורדים, כך עולה מסקר המתפרסם בדו"ח השנתי של מנהל בית הספר שסוכם באחרונה. לפי הסקר שישה אחוזים מהבוגרים מתגוררים בהתיישבות העובדת, היתר בישובים עירוניים, 36 אחוז מתגוררים בחיפה ובסביבתה ו־36 אחוזים מתגוררים מחוץ לחיפה. שבעה אחוזים מהבוגרים לא אותרו.

בית הספר הריאלי מחנך לציונות, למחוייבות, להתנדבות ולמנהיגות. מנהל בית הספר ישעיהו תדמור הגיב באמרו, כי למרות זה שיעור הבוגרים הנמצאים בחו"ל אינו מתמיה. אמנם קיימת ציפיה שבוגרי בית ספר המדגיש את ערכי הציונות והאחריות לכלל, יישארו בארץ, אולם מכיוון שחלק גדול מהבוגרים מגיע להישגים אקדמיים גבוהים, הם עומדים בפני פתויים גדולים להתפתח בעבודתם בחו"ל והאפשרויות הפתוחות בפניהם שם גדולות.

תדמור ציין, כי ניתן לראות את השיעור הגבוה של בוגרי "הריאלי", הנמצאים בחו"ל כחלק מבריחת המוחות ממנה סובלת ישראל, אך כדי לומר זאת חד משמעית יש לבדוק בצורה מדוייקת יותר נתונים על בוגרי מחזורים נוספים.

עוד עולה מדו"ח מנהל "הריאלי" כי למעלה ממחצית תלמידי כיתות י' נעזרים במורים פרטיים. עומס הלימודים רב ותלמיד הרוצה למלא אחר החובות צריך להקדיש כשמונה שעות ביום להכנתם. בין התוצאות השליליות: תלמידי הכתות הגבוהות מפסיקים לקרוא ספרים, חלקם נמצא במצב של עייפות כרונית תוך פגיעה בכושר הריכוז, הפעילות הספורטיבית מוזנחת, ומתפתחת תופעה של העתקת שיעורי בית הולכים בין קבוצות תלמידים.

בשנה החולפת נתפסו תלמידי הפנימיה הצבאית הלומדים ב"הריאלי" בגניבת בחינת בגרות באזרחות ונענשו בהפחתת ציון, לאחר שהמנהל פנה באופן מיוחד למשרד החינוך לאישור העונש שלפי ההנחיות אין לנקוט בו.

מנהל "הריאלי" מסר, כי ההנהלה דנה בדרכים להפחתת עומס הלימודים, עם זאת במקרים של הפרת אמון מצד תלמידים היא תגיב בצורה חריפה.

סעודיה החלה את השנה בתקציב־צנע:

יותר כסף לצבא בסעודיה וכיסוי הגרעון ע"י איגרות־חוב

באנאבה (עמיצ ועידץ). – סעודיה, יצרנית הנפט הגדולה בעולם החלה את השנה החדשה עם תקציב־צנע. היא גם הפרה מאמר בן 25 שנה על שאילת כספים, והחליטה להנפיק איגרות חוב ממשלתיות, כדי לממן את הגרעון בתקציב החדש.

התקציב הסעודי לשנת 1988, שפורסם ביום רביעי בריאד, מבוסס על גרעון של כמעט 10 מיליארד דולר, אם כי ההוצאות קוצצו ב־17 אחוז לעומת השנה הקודמת. ההכנסות יקטנו ב־10 אחוזים לעומת 1987.

הסיבה לגרעון זה, השני מאז התקציב המאוזן של 1986, היא המצב בשוקי הנפט בעולם וההוצאות הצבאיות הגדולות של סעודיה, בשל המשבר במפרץ.

המלך פאהד הסביר, כאשר הציג את התקציב בישיבת הממשלה, כי הנפט איננו מכניס עוד לממלכה אלא חמישית ממה שהכניס לפני מספר שנים, וכי המצב הפוליטי המעורער במפרץ מחייב את המדינה לכוננות בתחום הצבאי והבטחוני.

התקציב החדש הועמד על 37.6 מיליארד דולר, לעומת 45.3 מיליארד ב־1987.

נטורי־קרתא מבקשים מאונסק"ו תמיכה במוסדות ללימוד בשפת האידיש

מאת נח זבולוני, סופר "דבר" בירושלים

חרדים קיצוניים בירושלים הדוברים אידיש ובמוסדות החינוך שלהם מתנהלים הלימודים בלשון זו, פונים אל מרכז אונסק"ו בפאריס בבקשה לתמוך במוסדות התורה שלהם. זאת, משום שאונסק"ו מכירה באידיש כשפה, אשר מוסדות האו"ם יתמכו בהתפתחותה – על כך מסר "שר החוץ" של נטורי־קרתא, הרב משה הירש.

החלטת אונסק"ו לתמוך בהחייאת האידיש נתקבלה למרות התנגדותם של הנציגים הערביים, שעשו מאמצים רבים להכשילה. אונסק"ו הועידה תקציב מיוחד לעידודה ופיתוחה של האידיש.

בעקבות זאת, החליט במועצת השבעה, המוסד העליון של נטורי־קרתא בירושלים, לפנות אל אונסק"ו בבקשה להכליל את מוסדות החינוך של נטורי־קרתא אשר הלימודים בהם מתנהלים "על טהרת האידיש" בתוך תקציב הארגון. בפנייה הודגש כי נטורי־קרתא הם היהודים כמעט בארץ השומרים על גחלת האידיש ואינם סוגדים לעגל הזהב הציוני כדי לקבל תמיכה הקצבה כספית כדי ללמוד בעברית.

הרב הירש פנה גם אל הנציגים הערבים באונסק"ו והעמיד אותם על דיוקם של דברים: יהדות וציונות לדבריו, זה דבר והיפוכו. היהודים הפלשתינאיים, קרי נטורי־קרתא, הם גוף בלתי־נפרד מאחיהם הפלשתינאים הערביים ומדברים רק אידיש ולא עברית כדי להיבדל מן הציונים גם בשפה.

ארבלי אלמוזלינו מזהירה:

עוד שביתה של מערכת הבריאות בעוד 10 ימים

שרת הבריאות קוראת להתערבות האוצר

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בכנסת

שרת הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו קראה אתמול לשר האוצר משה נסים להתערב באורח מיידי כדי למנוע משבר בשירותי האשפוז בבתי החולים. כזכור, צפויה בשבוע הבא שביתה של הרופאים המרדימים בבתי החולים הממשלתיים.

במהלך ביקורה בגולן אמרה אתמול שרת הבריאות כי הסמכות לקיים משא ומתן עם רופאים אלה נתונה בידי האוצר, אולם עד עתה, במשך ארבעה חודשים, לא התקדמו המגעים בין הרופאים המרדימים לבין נציגי האוצר.

שרת הבריאות גילתה כי בארבעת החודשים האחרונים ירדה תפוקת חדרי הניתוח ב־40 אחוז בגלל עיצומי המרדימים וציינה כי שביתה נוספת צפויה במערכת הבריאות כולה בעוד עשרה ימים, לאחר שהרופאים הכלליים דורשים ליישם הסכם על קיצור התורים, כפי שנתתם בקופ"ח.

תקציב התק"ם – 15.4 מיליון ש"ח, נמוך ב־10 אחוז מאשר אשתקד

מאת ארנון כהן, סופר "דבר"

תקציב התק"ם לשנת 1988 יהיה נמוך ב־10 אחוז לעומת התקציב של השנה היוצאת, שהיה קטן מן התקציב של 1986. התקציב יסתכם ב־15.4 מיליון ש"ח, לעומת 17.2 מיליון ש"ח ב־1987. שני המספרים מחושבים לפי מחירי ספטמבר 1987 ולכן הירידה היא ריאלית.

המדובר בתקציב של המוסדות המרכזיים של התנועה והצימצום בו בא במקביל לצימצום בפעילויות הכספיות של קיבוצי התנועה, ובמיוחד בתחום הצריכה וההשקעות הצרכניות.

התקציב אושר אתמול על־ידי מרכז התנועה, שהתכנס באפעל, בקריאה ראשונה. בעקבות ההערות שהשמיעו המשתתפים בדיון תכניס המזכירות שינויים במספר סעיפים, אך בלי לשנות את ההיקף הכולל של התקציב, אחר כך תגיש את התקציב בישיבה נוספת של המרכז.

כ־10 מיליון ש"ח מן התקציב מיועדים לפעילויות שונות של מוסדות התק"ם, ומזה כ־4.1 מיליון ש"ח לחטיבת הגיו"ה, העוסקת בגידול, נוער והתיישבות. השאר מוקצב להשקעות לחידוש רכב, קרן סיוע, קרן פעולה ועוד. מספר התקנים של פעילי התק"ם יצומצם מ־1060 ל־926 ומצבת הרכב – מ־405 ל־378. עם הפחתת מספר הפעילים בתק"ם גם תופחת מכסת הגיוס של כל קיבוץ מ־4.5 אחוזים מכלל חבריו ל־4 חברים.

אלפי

(המשך מעמ' 1)

אתמול נמשכו גם משפטי הצעירים שהשתתפו במהומות בחודש האחרון. ברוב המקרים לא הופיעו עורכי הדין המגינים על החשודים מגל המעצרים האחרון (החל מה־9 בדצמבר). מקור צבאי סיכם אתמול את נתוני המשפטים בחודש האחרון: בתי המשפט הצבאיים דנו בתיקים של 220 חשודים. 34 משפטים הסתיימו והעונש המקסימלי היה 8 חודשי מאסר בפועל, העונש המינימלי – חודש אחד. רק נאשם אחד יצא זכאי. 8 שוחררו בערבות.

אוטובוס בקו 405, שנסע אתמול אחר הצהריים מירושלים לת"א, נפגע מאבנים בעת שחלף ליד קרית טלדסטון שבפרוזדור ירושלים. אחת משמשות האוטובוס נופצה. נבדקת אפשרות שהאוטובוס נפגע מהידרדרות אבנים.

שריר תומך בגירוש מסיתים

שר המשפטים אברהם שריר הביע אתמול תמיכה בגירושם של תושבים מהגדה ומרצועת עזה, אשר מתסיסים את האוכלוסיה, ואמר כי מקומם של אלה אינו כאן.

"אם היו מגרשים את כל המסיתים העיקריים קודם לכן, היו נחסכות כל ההתפרעויות. כשר המשפטים אני תומך בצעד הגירושים נגד ראשי המסיתים בשטחים". שר המשפטים אמר דברים אלה במהלך ביקור בצפון.

שריר ציין כי אין בעולם עוד מדינה שיש בה מערכת צדק כמו בישראל. לדבריו, לא מדובר במעצרים המוניים, אלא מעצרים של "אלמנטים מתסיסים, הגורמים נזקים לא רק למדינת ישראל אלא גם ליהודים ולערבים שרוצים לחיות בשלום".

כוננות ברצועת עזה

(ע). – כוחות צבא ומג"ב גדולים נמצאים ברצועת עזה ומקיימים נוכחות מאסיבית, סיורים בכבישים ובנקודות חיוניות כדי למנוע כל נסיון של חסימת צירים או התפרעויות. גורמי הבטחון עשו מאמץ להביא למעצרם של מסיתים ולמנוע שלהוב יצרים היום. עם זאת, חוששים מהסתות בתפילות יום ו', שיתקיימו בכ־180 מסגדים ברצועת עזה.

ביום ד' בלילה נקבר בג'בליה הצעיר בן ה־17 שנפצע בהתפרעויות, שמת מפצעיו בבית החולים "סורוקה" בבאר־שבע. הלווייתו התקיימה בנוכחות בני המשפחה בלבד, תוך נקיטת אמצעי זהירות מרביים.

אש"ף מצפה לשביתה מלאה

אש"ף מצפה שהיום תתקיים שביתה מלאה בשטחים לרגל יום השנה ה־23 להקמת הפת"ח. כמה מנהיגים פלשתינאיים, ביניהם ג'ורג' חבש והכומר הילריון קאפוצ'י, הסיתו אתמול את תושבי הגדה ורצועת עזה מעל גלי האתר להתמיד "בהתקוממות נגד השלטונות הישראליים". המועצה המרכזית של אש"ף (גוף הביניים בין המועצה הלאומית הפלשתינאית לוועד הפועל) אמורה להתכנס בשבוע הבא בבגדאד, כדי לדון במצב בגדה ובעזה.

"לבנון לא תקלוט מגורשים"

בינתיים הכריז הנשיא אמין ג'מאייל כי לבנון לא תקלוט שום פלשתינאי שישראל עלולה לגרש מהשטחים. הנשיא גינה את מדיניות ישראל בגדה ובעזה והביע תמיכה בכינוס ועידה בינלאומית לפתרון בעיית הפלשתינאים. שלשום הכריז נביה ברי, ראש תנועת "אמל", שאנשי המיליציה שלו ושאר הלוחמים בקבוצות השמאל הלבנוניות והאירגונים הפלשתינאים הפרו־סוריים לא יאפשרו לפלשתינאים שישראל עלולה לגרש לעבור לדרום לבנון.

"יש גבול": נסרב להשתתף בדיכוי

מאת רמי לוין, סופר "דבר"

חברי "יש גבול" במסיבת עיתונאים אתמול בירושלים (צילום: יצחק הררי)

נציגי כ־160 אנשי מילואים אנשי תנועת "יש גבול" מטוראים ועד רבי סרנים, הודיעו אתמול במסיבת עיתונאים, כי יסרבו, כל אחד בדרכו, "לקחת חלק בדיכוי העמי בשטחים".

מסיבת העתונאים נפתחה, בנוכחות בולטת של כתבי טלוויזיה מחו"ל בפניהם הוצגה עצומה עליה חתמו בשבועיים האחרונים כ־160 איש. בעצומתם כותבים אנשי "יש גבול" כי, "יותר מ־20 שנות כיבוש ודיכוי לא בלמו את המאבק הפלסטיני". לדעת חברי הקבוצה "הדיכוי הברוטאלי של ההתקוממות בשטחים על־ידי צה"ל מוכיח בעליל את המחיר הנורא של המשך מצב הכיבוש והעדר פתרון מדיני".

סגן (מיל) ישי מנוחין, שישב 35 יום בכלא צבאי בעת מלחמת לבנון, אמר, כי הגיע הזמן לנפץ את מיתוס הכיבוש הנאור. "אין כיבוש נאור, כל כיבוש כרוך בקורבנות משני הצדדים, וכפי שראינו בשבועות האחרונים הוא מוביל לאיבוד צלם אנוש של הכובש".

הדובר השני רב"ט (מיל) עדי אופיר, מפעילי "שלום עכשיו" אמר, כי גם הוא ינקוט בצעד של סירוב לשרת בשטחים.

לעומתו רס"ן (מיל) ספי בן יוסף עורך "טבע הארץ" אמר, כי יסרב רק להשתתף בפעולות דיכוי. לדוגמא סיפר, כי בעת סיור שהדריך נתקל במחסום ליד חברון ובמקום לנסות לעבור דרך זורקי האבנים פנה לאחור ונסע בדרך אחרת.

סר"ן (מיל) מאיר עמור לא הצביע על הדרך הספציפית בה ינקוט הדגיש את העובדה "שהכיבוש והבטחון הם מעטה לקיום אי שוויון בחברה. "סולתם" ביקנעם ומפעלי הפרי שובתים בשל סגירתם הקרובה ואף אחד לא שם לב".

בין החותמים שני רבי סרנים, חמישה סרנים, שבעה עשרה סגנים ושני קציני רפואה.

הכנסת אישרה תיקון לחוק התכנון והבניה

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

הכנסת אישרה תיקון מהותי לחוק התכנון והבניה, לפיו יוכל מעתה יו"ר הוועדה המחוזית לתכנון ובניה לצוות על הריסה מינהלית של בתים.

הסמכות עד לתיקון הייתה נתונה רק בידיו של יו"ר הוועדה המקומית. על־פי התיקון יהיה למתכנן המחוז סמכויות של מהנדס הוועדה המקומית לעניין מתן צווי הריסה מינהלית.

ההריסה תבוצע במקרה של צו מינהלי רק לאחר הסכמת נציג משרד המשפטים בוועדה המחוזית.

במשרד הפנים רואים חשיבות רבה בקבלת התיקון שימנע מקרים של השהיית צווי הריסה בשל אינטרסים אישיים.

הוקם ועד פעולה חילוני למען חופש תנועה ברחוב בר־אילן

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

ועד הפעולה שהקימו תושבים חילוניים של השכונות הצפוניות בירושלים למען חופש התנועה ברחוב בר־אילן, תבע אתמול במכתב למפקד משטרת ירושלים תנ"צ יוסף יהודאי לשים קץ למצב "שבו נסיעה בכביש זה בלב העיר, נראית כמוהרת בבחון".

ועד הפעולה הוקם לפני שלושה שבועות בעקבות ההפגנות שעורכים החרדים כל שבת אחה"צ ברחוב בר־אילן, בנסיון ללחוץ להביא לסגירתו לתנועה. הוועד כולל את נציגי שכונות צמרת הבירה, רמות, שמואל הנביא, נווה יעקב, הגבעה הצרפתית ופסגת זאב.

הוועד הפיץ מכתב אחר לתושבי שכונותיהם בו הם קובעים, כי אסור לעבור לסדר היום. "אנו התושבים חייבים להיות מאוחדים ונחושים בהחלטתנו שכביש זה יישאר פתוח ובטוח, ונכונים לפעול על מנת להפגין את עמדתנו זו, אם יהיה צורך בכך".

ל"דבר" נודע, כי הוועד דן באפשרות להוציא את תושבי השכונות במכוניות, כדי שיסעו הלוך ושוב בכביש בר־אילן ובמידת הצורך אף לתפוס מפירי סדר מבין החרדים.

יום הקדיש הכללי צוין בבתי־הכנסת

(ע). – צום י' בטבת, שהוכרז על ידי הרבנות הראשית כיום "הקדיש" הכללי לזכר קרבנות השואה, שמועד פטירתם לא נודע – צויין אתמול בבתי־הכנסת ברחבי הארץ בתפילות, אמירת פרקי תהילים ולימוד משניות.

הרב הראשי לתל אביב־יפו חיים דוד הלוי עמד על משמעות י' בטבת ואמר, כי השואה היתה אסון של העם בדומה לחורבן ירושלים על־ידי נבוכדנצר מלך בבל.

שינויים ושיפורים בקוי השרות של אגד החל ב־3.1.88

באישור המפקחים על התעבורה

אזור צפון

קו חדש מס' 836 טבריה תל־אביב ישיר דרך כביש הסוללים וצומת יוקנעם.

לוח זמנים: יום א' 06.15, 07.10, 07.50 דרך שכון ד'. 08.30
ימים ב'־ה' 08.30

קו חדש מס' 250 ת"מ עכו — צומת צבר — ת"מ חיפה דרך הדר ישיר ללא תחנות ביניים.

לוח זמנים: ימים א'־ה' 06.30, 07.00, 07.30, 08.00.

בקו 332 קרית נצרת — חיפה, תתוסף נסיעת אקספרס דרך צומת קישון
בימים א'־ו' בשעה 06.05 מקרית נצרת.

קו חדש מס' 27 בחיפה, מתחנה מרכזית חיפה, דרך קופ"ח "לין", סטלה מאריס, רח' טשרניחובסקי למרכז הכרמל וחזרה באותו מסלול.

לוח זמנים: ימים א'־ה' מת"מ: 07.40, 11.00, 12.30, 14.45, 18.20.
ממרכז הכרמל: 08.10, 11.30, 13.00, 15.15, 18.15.
ימי שישי מת"מ: 07.40, 10.20, 11.45.
ממרכז הכרמל: 08.10, 11.00, 12.30.

קו חדש מס' 29 בחיפה ממרכז הכרמל דרך רח' שמשון, רח' מבצע יהונתן, רח' הראל, רח' קרן היסוד (רוממה) להיכל הספורט וחזרה באותו מסלול.

לוח זמנים: ימים א'־ה' ממרכז הכרמל: 09.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00. אחרון ביום שישי בשעה 13.00.
מהיכל הספורט: ימים א'־ה' 08.35, 09.35, 10.35, 11.35, 12.35, 13.35, 14.35, 15.35, 16.35, 17.35. אחרון ביום שישי בשעה 12.35.

שינוי מספרי קווים באזור הצפון

קו מס' 181א' - חיפה - יוקנעם הזורע וחזרה, יהיה קו מספר 182.
קו מס' 181/183 - חיפה - מדרך עוז/היוגב/מגידו וחזרה, יהיה קו מספר 183.
קו מס' 184 גלעד - חיפה - וחזרה, יהיה קו מספר 185.
קו מס' 181/184 - חיפה - יוקנעם גלעד וחזרה, יהיה קו מספר 184.
קו מס' 251 אקס' - עכו - חיפה אקספרס וחזרה, יהיה קו מספר 252.
במס' קו 181 לא יחול שינוי.

אזור מרכז ודרום

רחובות

שינוי במספרי קוים מרחובות למזכרת בתיה ויציץ

קו מס' 26 יסע מרחובות למזכרת בתיה.
קו מס' 27 יסע מרחובות ליציץ דרך מזכרת בתיה.
קו מס' 27א' יסע מרחובות ליציץ דרך גני יוחנן.

שינויים בקוי השרות הפנימיים ברעננה

קו מס' 1 יכנס אחת לשעה לאזור התעשייה, קאונטרי קלאב דרך רח' ויצמן וחזרה.
קו מס' 3 בשעות הערב ובמוצ"ש ישולבו הקוים 1 ו־2 לקו חדש מס' 3.
לוח זמנים — ימים א'־ה' ומוצ"ש 17.00-23.00 כל 30 דקות.
קו מס' 032 — הקו ישנה מהלך נסיעתו ויעבור ליד אזור התעשיה ברעננה בפינת הרחובות עקיבא ויצמן ובהמשך יעבור דרך רחובות עקיבא ושברץ וימשיך ברחוב אחוזה להרצליה ורמה"ש במסלולו הרגיל לשני הכוונים.

נתניה

שינוי מהלך קו 7 בנתניה

מהלך קו 7 ישתנה והקו יתן שרות לבית יד לבנים, בית פלדמן ובית גולדמינץ וימשיך דרך אזורים, קרית נורדאו לחוף היהק ובחזרה.

חולון — צפון ת"א

קו 89 מצפון ת"א לחולון וחזרה ישתלב בקו 94 בימים א'־ה' החל מהשעה 20.00 ובמוצ"ש מתחילת השרות.
מספר הקו בימים ובשעות הנ"ל יהיה 89 ומסלולו המשולב מצפון ת"א לחולון יהיה ללא שינוי עד התחנה המרכזית בת"א וממנה דרך שדרות הר ציון וקיבוץ גלויות לחולון.
הקו המשולב יעבור דרך שכונת בלוקונים בשני הכוונים.

למידע נוסף ולוחות זמנים מפורטים ניתן לפנות ללשכת המודיעין בתחנות אגד בכל רחבי הארץ, למרכזי המידע וכן ללוחות הזמנים המתפרסמים בדפי זהב.
ת"א 03-432777
ירושלים 02-304304
חיפה 04-549121

לוח זמנים זה בתוקף עד 1.3.88

אזור ירושלים

קו חדש מס' 44 משער שכם לצור בהר וחזרה דרך סיילת ארמון הנציב

קו מס' 26 היוצא מהר הצופים לקרית יובל וחזרה ימשיך בחלק מהנסיעות לרמת שרת וחזרה מספרו יהיה 26א'.

קו מס' 062 מספרו יוחלף לקו מס' 162, וקו מס' 63 מספרו יוחלף לקו מס' 163 ומסלולם יאוחד בין ירושלים להר גילה.

קו חדש מס' 177 מירושלים לעופרה וחזרה, בחלק מנסיעות הקו יכנס לישוב אביר יעקב ובעל חצור.
לוח זמנים: מירושלים — ימים א'־ה': 12.30. כניסה למתנה בעל חצור, 15.00 כניסה לאביר יעקב
מעופרה: 06.45. כניסה לאביר יעקב, 13.30, 16.00.
בימי שישי: מעופרה לירושלים 06.45 כניסה לאביר יעקב.

מספר קו 64 יוחלף לקו מספר 164, לא יחול שינוי במסלול הקו, יחול שינוי בלוח הזמנים

עם פתיחת כביש עטרות — מכמש לתנועה, יחולו השינויים הבאים: קו 77 לישוב אדם יבוטל והקוים 949, וקו מס' 079 שמספרו יוחלף ל־179 יסעו במסלול החדש ויתנו את השרות למתנה רמה ולישוב אדם.

לוח זמנים זה בתוקף עד 1.3.88

אגד התנועה של המדינה

דחף

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ • חדשות חוץ •

מסמכים בריטיים בנוגע לדיוני ממשלת בריטניה לאחר מלחמת סיני מתפרסמים לאחר 30 שנה:

ארה"ב רצתה סאנקציות, בריטניה ניסתה להימנע

דעת הקהל הבריטית לחצה על הממשלה להימנע מסאנקציות על ישראל והממשלה חששה מתגובה ערבית • הממשל האמריקאי רצה לנצל נסיגת ישראל לכינון מדינה פלשתינית, אבל הקונגרס התנגד

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – בחודש שקדם לנסיגה הישראלית ברצועת עזה ומשרם־א־שייך לאחר מלחמת סיני התלבטה ממשלת בריטניה כיצד להימנע, בדרך הנוחה ביותר, מהצבעה באו"ם בעד סאנקציות נגד ישראל.

ב־11 בפברואר דיווח שר החוץ סלווין לויד לממשלתו, כי נראה לו שלא תתקבל על הדעת כי תהיה הצבעה כזו, שכן וואשינגטון סבורה כי סנקציות נגד ישראל הן תקדים מסוכן. הוא דיווח על הצעה לפתרון קונסטרוקטיבי של ממשלת קנדה, שבה תומכת ממשלת בריטניה.

ראש הממשלה הרולד מקמילן אמר, כי הפתרון הריאליסטי יהיה שישראל תיסוג מעזה וממצרי טירן, כאשר יגיעו לשם כוחות או"ם, שישמרו על האזורים מפני התקפות של שני הצדדים. „אם נצליח להבהיר כי אנו בעד פתרון קונסטרוקטיבי, נשיג הבנה טובה יותר של הערבים לסרובנו לתמוך בהצעת ארצות אפרואסיה הדורשת סאנקציות נגד ישראל. במקרה כזה, אם יוצעו סאנקציות, נוכל להימנע בהצבעה".

ממסמכי אותם ימים עולה, כי דעת הקהל בבריטניה היתה נגד הפעלת לחץ או סנקציות על ישראל. הגיעו ללא הרף מכתבים של אזרחים לחברי הפרלמנט המייצגים את איזורם בענין, ואשר הופנו אל משרד החוץ. במכתב אופייני מן ה־15 לפברואר נאמר: „אני מוצא חוסר טקט כללי באשר לטקט שלנו (של ממשלת בריטניה) בהתייחס לאיום בסאנקציות נגד הידידה היחידה שלנו במזרח התיכון – ישראל. כאשר לפני שנים אחדות לא קיימה מצריים את החלטת האו"ם לאפשר שימוש בתעלת סואץ, האם היו אז סאנקציות? האם ננקטו סאנקציות נגד ארה"ב כאשר נהרה או נגד רוסיה בקשר לאונס של הונגריה? האם הסכנות התעלתגיות מונעים מאתנו לתמוך בידידה".

שר החוץ הבריטי סלווין לויד: העמדה האמריקאית

ארה"ב לא רוצה לתת עדיפות ערבית

בישיבת הממשלה מן ה־19 בפברואר מדווח שר החוץ, כי ארה"ב אינה מוכנה לתת את הערובות, שישראל דורשת לבטחון בעזה ובמיצרי טירן כתנאי לנסיגה. דעת הקהל בארה"ב מתנגדת לסנקציות. ב־20 לפברואר שלח מנהיג המפלגה הסמרטית הדנית מכתב לראש ממשלת בריטניה כדי להבהיר את עמדת ממשלתו המתנגדת לסאנקציות מכל סוג שהוא על ישראל. הרולד מקמילן ענה לפניית הדנים, כי ממשלת בריטניה סבורה שלישראל הזכות לדרוש אמצעים להבטחת חופש שייט במצרי עקבה ולהבטחת הפסקת התקפות מחבלים מעזה.

בישיבת הממשלה מן ה־22 בפברואר מדווח שר החוץ, כי פוסטר דאלס (שר החוץ האמריקאי) אינו מרוצה מעמדת ישראל, וכי הוא הזמין את סגרירי בריטניה קנדה וצרפת לדיון. הוא סבור, כי הנשיא אייזנהואר תומך בנקיטת סאנקציות נגד ישראל. שר החוץ אומר כי על בריטניה לתמוך בהצעה הקנדית, שלפיה יופעל כוח או"ם משני צדי הגבול בין ישראל למצרים וישלוט על רצועת עזה. הצדדים יתנגדו מגיעה בחופש השייט במיצרי טירן, והמטה משלחת של האו"ם שתבקר בעזה ותמליץ כאשר לפתרון סופי של בעיית האזור.

„לא נוכל לתמוך בהחלטה שלא תיתן לישראל ערובות לבטחונה, אך מצד שני, אם נימנע מהצבעה, נזכה לעוינות של העולם הערבי", אומר שר החוץ. „דעת הקהל בבריטניה תומכת בהסדר שיבטיח בטחון לישראל. בהעדר הסכם כזה, אין לצפות שישראל תסכים לפנות את בחזותיה, ובהעדר נסיגה אין ערובות שתעלת סואץ תיפתח מחדש או שצינור הנפט מסוריה יתוקן. ישראל חייבת לדעת, כי היא בסכנת סאנקציות, כדי שתסכים לסגת. אך אם ההחלטה להפעיל סאנקציות תאומץ על־ידי ארה"ב, ואם נרצה לנתק עצמנו מהחלטה כזו, הרי ההשפעה על אספקת נפט לבריטניה ולמערב אירופה לא תהיה פחות מזיקה, לצד הנזק שייגרם ליחסינו עם ארצות ערב. מכאן שעלינו לשאוף לקבלת הצעת ההחלטה הקנדית".

ראש הממשלה הציע לשלוח מסר אישי לאייזנהואר ולהדגיש חשיבות הסכם הוגן לישראל ותמיכה בהצעה הקנדית. „אם יהיו סאנקציות, יהיה הצעד הנכון ביותר להימנע. עלינו להצדיק את החלטתנו כלפי מצפוננו וכלפי דעת הקהל כישרה וצודקת". ב־28 לפברואר אמר שר החוץ בישיבת הממשלה, כי נציג ארה"ב באו"ם דיבר לטובת הערבים ויש סכנה שישראל לא תקיים את ההסכם עם ארה"ב לנסיגה. „אני מקווה, שתושג הסכמה בין ארה"ב לישראל וזו תחסוך מאיתנו את הדילמה באיזו החלטה לתמוך".

פתרון הבעיה הפלשתינית

במקביל ניסו הבריטים והאמריקאים להכין תוכנית כוללת לפתרון בעיית הפלשתינים – כולל הקמת מדינה פלשתינית בחלק ממדינת ישראל (וחזרה לגבולות שיהיו פשרה בין הגבולות או לגבולות 1947) ותשלום פיצויים לפליטים.

ב־1 במארס 1957 כתב משרד החוץ האמריקאי למשרד החוץ הבריטי, כי ארה"ב לא תלחץ לפתרון כולל של הבעיה הפלשתינית, משום החשש להתנגדות הקונגרס. הקונגרס הסכים רק ללחוץ להשגת נסיגה ישראלית, שהיא בראש סולם העדיפויות. משרד החוץ הבריטי חשב שצריך בכל זאת לנסות.

ב־5 במארס, יום לפני שהחל פינוי הכוחות הישראלים מעזה ושארם־אל־שייך, שיגר משרד החוץ הבריטי מברק לשגריר בוואשינגטון בקשר להסדר פלשתינאי: „לאור מאורעות הימים האחרונים, האם אתה חושב שהסטייט דפרטמנט יאמץ גישה חדשה? הכניעה הישראלית ללחץ האמריקאי והמידה בה שמה עצמה ישראל באופן פומבי בידי אייזנהואר יכולה להוליך את ממשלת ארה"ב לחשוב, כי כדאי לנצל את עמדה ללחץ נוסף". ב־8 במארס הגיע מברק חוזר. „הסטייט דפרטמנט הודיע, כי יש להפסיק את הלחץ על ישראל. דרגת הלחץ שכבר הופעלה היתה גדולה מדי וקשורה בקשיים עצומים".

בן גוריון מנע פגישת גולדמן־נאצר

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

ביוני 1957 סיפר סיר פ. רנדל, שגריר בריטניה בתל־אביב במברק למשרד החוץ בלונדון, ובו דיווח כי ד"ר נחום גולדמן סיפר לאניירין בוון, חבר הליבור השמאלני, לשעבר שר בממשלת אטלי, כי הוזמן על ידי קולונל נאצר למצרים.

„ד"ר גולדמן הוא אזרח אמריקאי, ציוני ידוע, יו"ר הקונגרס היהודי העולמי. האמריקאים השתדלו להשתמש בו כמתווך בין בן־גוריון ונאצר, במטרה לקדם הסדר פלשתיני. כנראה שלהזמנתו של קולונל נאצר יש השלכות על יחסי ישראל־מצרים– צריך לברר עם האמריקאים אם קרה משהו".

משרד החוץ הבריטי שיגר מברק לוואשינגטון בבקשה לברר פרטים נוספים. „נראה לי שההזמנה קשורה ליחסי ישראל־מצרים או למצב היהודים במצרים. מצבם, על פי הדו"חות, השתפר לאחרונה, ויתכן שנאצר רוצה לשכנע את יהדות ארה"ב בכך". ואשינגטון השיבה ללונדון: „לא ידוע. גולדמן נמצא עתה בלונדון, נסו לברר את מהלכיו".

השגריר בתל־אביב שלח ציטוט מהעיתון „קול־העם", המרווח מבואנוס איירס, ימים אחדים לאחר מכן, שכן גוריון הכשיל את מאמצי גולדמן להביא להסדר שלום ישראלי־ערבי. הוא מספר בשם „מקורות מוסמכים" כי גולדמן ביקש ממנהיג הודו נהרו ומנהיג יוגוסלביה טיטו להסדיר פגישה בינו ובין נאצר. גולדמן פנה אל בן־גוריון בבקשת אישור. „לא זו בלבד שבן גוריון דחה את תוכניתו, אלא איים לנקוט צעדים כדי לסלק אותו מתפקידו אם ימשיך במגעים".

מקמילן מודאג מדיווח ב„דבר" על התקרבות בין בריטניה למצרים

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

במברק משגרירות בריטניה בישראל למשרד החוץ בלונדון מתאריך 25 ליוני 1957 נאמר: „כמה עתונים ישראלים חשובים, כולל 'דבר', דיווחו השבוע כי בריטניה נוקטת מדיניות חדשה של פיוס כלפי נאצר על חשבון ישראל. כתב 'דבר', גליקשטיין, אומר כי הם מנסים לנקוט מדיניות זו למרות חוסר שביעות הרצון של ארה"ב.

ב־27 ביוני קרא ראש הממשלה הרולד מקמילן את המברק והעיר בכתב ידו: „זה בהחלט מטריד. מה אפשר לעשות נגד זה? נא דווחו על פעולותיכם".

הכתבים הישראלים בלונדון נקראו למשרד החוץ ונאמר להם, כי הטענה שבריטניה רוצה להתפייס עם מצרים היא במובן חסרת בסיס, וכן אין אמת בטענה כי יש חוסר הסכמה בין בריטניה לארה"ב בנושא. הכתבים טענו, כי לא פרסמו את הידיעות המיוחסות להם, וכתב „הבוקר" הוכיח, כי הרשימה המיוחסת לו נכתבה בתל אביב. הם התבקשו לפרסם הכחשות לפרסומים.

בריטניה רצתה להניח קו־נפט מחיפה לאילת לעקוף תעלת סואץ

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

באוקטובר 1957 היו לממשלת בריטניה תוכניות להנחת קו־נפט מחיפה לאילת, אשר יהפוך לבריטים את הצרות הכרוכות במשלוח נפט דרך תעלת סואץ. ראש הממשלה הרולד מקמילן הסכים, כי „הענין מעלה נושאים עדינים", וכי בכל זאת פנתה ממשלתו למהנדסים שיכינו תוכניות לקו־הנפט.

אך היו לו ספקות: „כל מאמצינו מכוונים עתה לשיפור האקלים הפוליטי...יש סיבות טובות, במצב היחסים הנוכחי בין ישראל לערב, לפקפק אם מדינה ערבית כלשהי תרשה שהנפט שלה יעבור דרך ישראל... אף מדינה לא תהיה מוכנה להסתכן בדחייה ערבית עקב התקשרות לפרויקט כזה". מקמילן חשש, כי התוכנית תהיה בבחינת „פיל לבן".

מי מפחד מפאשיזם?

היסטוריון איטלקי קורא לביטול החוק האוסר על קיום מפלגה פאשיסטית. בטינו קראקסי הסוציאליסט תומך; רק מוראביה מזכיר – הפאשיזם עלה ב־50 מיליון מתים

מוסוליני: חוזר לחוק?

מאת מיכל מלג, סופרת „דבר" ברומא

רומא (מיוחד ל„דבר"). – ב־1 לינואר 1988 נכנסת גם איטליה לשנת ה־40 – ארבעים שנה להכרזת הרפובליקה האיטלקית. יום השנה אינו מלווה כאן בחגיגות לאומיות ופסטיבלים, אלא עומד דווקא בסימן ויכוח ציבורי: האם לבטל את הפסקה ה־12 בחוקת הרפובליקה, האוסרת על הקמתה מחדש, בכל צורה שהיא, של מפלגה פאשיסטית.

בראיון לעיתון „קורייירה דלה סרה" ערב השנה החדשה, זרק רנצו דה פליצ'ה – אנטי פאשיסט, היסטוריון של התקופה הפאשיסטית, ביוגראף של מוסוליני – את הפצצה, והדים לא איחרו לבוא.

דה פליצ'ה הבהיר בראיון, כי יש לבטל את החוק ה„ברוסקי" האוסר על הקמת מפלגה פאשיסטית. לדבריו, וכפי שידוע לכל, מפלגה נאו־פאשיסטית („התנועה החברתית האיטלקית – מ.ס.י.") קיימת באיטליה זה 40 שנה, והיא הצליחה לשרוד בכל פגעי הזמן. „הגיחוך" – אומר דה פליצ'ה, שהקדיש את רוב שנותיו לחקר משטרים במשטר דמוקראטי ולנסיבות עליית הפאשיזם – „הגיחוך הוא האויב הגדול של המערכת התחוקתית". כבר ב־1975, בראיון אחר, נתן ההיסטוריון ביטוי להשקפתו: איטליה התגברה על הרטוריקה שממנה צמחה המפלגה הפאשיסטית, עכשיו יש לצאת מהדוגמה של האלטרנטיבה פאשיזם־אנטי פאשיזם.

התזמון של הראיון הנוכחי הוא כפי הנראה מתלה יותר מקודמו. בטינו קראקסי, מנהיג המפלגה הסוציאליסטית, נפגש בימים האחרונים לשיחה ממושכת עם המזכיר הנוכחי והצעיר של המפלגה הנאו־פאשיסטית, מ.ס.י. אותו קראקסי, בהיותו ראש ממשלה, הוציא את מ.ס.י. מהגטו הפוליטי. היום, בעקבות הראיון עם דה פליצ'ה, הוא אומר: „החוק הזה אינו מיושם כבר 40 שנה. מ.ס.י צועקים את היסוד הפאשיסטי שלהם, ואיש אינו מוצא בכך פגם. חוקים שאין מכבדים אותם, הם חוקים מתים. החוק נגד הקמת מפלגה פאשיסטית, עד כמה שהוא שווה, מצרי יכול להישאר בסקומר".

לא רק אצל קראקסי – שאת הצלחתו הפוליטית יש תולים בכוחו לדבר אל הנפש הסוציו־פופולארית, שהעלתה בזמנו גם את מוסוליני – חל שינוי בגישה לפאשיזם. ספרים, מחקרים היסטוריים, תערוכות – שמאחורי חלקם הגדול עומדים הסוציאליסטים ושעוסקים בצדדים חיוביים של „התקופה השחורה" של איטליה – התפרסמו בתקופה האחרונה. ולאור המהפך הזה, לאור הנסיונות להשתחרר מרגשות האשמה של העבר הפאשיסטי, קל להבין את ההתלהבות שהתקבלה בה קריאתו של דה פליצ'ה, ואת מאמרי התמיכה המרובים בעתונות מצד אנשי רוח, תקשורת ופוליטיקאים.

יש גם קולות נגד – הרפובליקאים, הקומוניסטים. הסופר אלברטו מוראביה מזכיר לאיטלקים שהפאשיזם עלה להם ב־50 מיליון מתים. „הזמן ביטל את הפאשיזם, אבל אין הכביא מכלל אפשרות היווצרות מפלגה חדשה" – אומר מוראביה.

אולם דבר אחד ברור, המחסום של הבושה, של האשמה, ושל ההתכחשות לעבר – נפרץ. ההפרדה הברורה שהיתה לקונסנזוס ההיסטורי – פאשיזם־אנטי פאשיזם, רעים־טובים – אינו עוד ערך מוסכם. האם משום שהסכנה חלפה הממנו התהווי השתנה, כפי שטוענים תומכי דה פליצ'ה או שמא דווקא בגלל הרוח הריאקציונרית המנשבת כעת, ולא רק באיטליה?

איראן תספק ללוב נשק כימי תמורת טילים מדגם „סקאד"

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

איראן ולוב התאמו לאחרונה על הסכם, שלפיו תספק איראן ללוב נשק כימי ואילו הלובים יספקו לאיראנים בתמורה טילי קרקע־קרקע מסוג „סקאד בי" – על פי מסר שלשום העיתון הבריטי „אינדיפנדנט".

לדברי העיתון ההסכם נחתם במהלך ביקור שערך בלוב מוחסין רפיק דוסת, השר האיראני הממונה על „משמרות המהפיכה". יצויין, שהאיראנים החלו לפתח נשק כימי בתגובה לשימוש שעשתה עיראק בנשק זה במלחמה נגדם. ללובים יש ענין לרכוש נשק כימי במסגרת מדיניותו של הקולונל קדאפי, הגורסת הצטיידות באמצעי לחימה מגוונים ככל האפשר.

ישנם משקיפים הסבורים, שקדאפי רוצה להשתמש בלוחמת גזים באזור צ'אד. האיראנים משתמשים בטילי „סקאד בי", בעלי טווח של 300 ק"מ, כדי להפגיז מטרות בעומק שטח עיראק. בצורה זו הם מגיבים על ההתקפות החוזרות ונשנות של חיל האוויר העיראקי נגד מטרות כלכליות ואסטרטגיות בשטח איראן. הלובים רוכשים את טילי הסקאד מבריה"מ. בעבר הם מכרו לאיראנים טילים אלה.

החיזבאללה מייצר גזים רעילים

בינתיים איששו מקורות מודיעין מוסמכים את הידיעה שפורסמה בשעתו ב„דבר", כי תנועת ה„חיזבאללה" הקימה מעבדה כימית חשאית במערב ביירות. במעבדה זו מייצרים אנשי התנועה גזים רעילים, שאמורים לשמש אותם בלוחמה נגד חיילי צה"ל וצד"ל באזור הבטחון בדרום לבנון.

זה עתה הופיע:

אירוע בספרות ארץ־ישראל

ספר זאב וילנאי

בשני כרכים מפוארים
בפורמאט אלבומי

בספרים, שהופיעו במהדורת פאר מרהיבה, למעלה מ־120 מאמרים מקוריים בידיעת הארץ, שהוקדשו לזאב וילנאי עם הגיעו לגבורות. על אף ערכם המדעי של המאמרים, הם מוגשים בצורה מאירת עיניים ובלשון השווה לכל נפש.
הספרים נחלקים לשערים אחדים, בהתאם לתחומי התעניינותו של וילנאי: ירושלים, גיאוגרפיה, היסטוריה, ארכיאולוגיה, התיישבות, טבע ונוף, אגדות ופולקלור, ספרות עולי הרגל ולבסוף – מפות ותמונות עתיקות.
ספרים אלו מהווים נכס תרבותי ואסתטי ו„ספר חובה" בכל בית ישראל. בנוסף לתרומתם הייחודית לידיעת הארץ, הם מעלים על נס את דרכו של האיש, שהיה לסמל לאהבת ארץ־ישראל, ידיעתה והקנייתה.

מחיר קטלוגי ל־2 הכרכים 110 ש"ח כולל מע"מ
מחיר מבצע ל־2 הכרכים 82 ש"ח
ב־2 תשלומים חודשיים

– – – – גזור ושלח – – – –

לכבוד „ספרית דבר"
ת.ד. 199 תל־אביב 61001

אני הח"מ מזמין בזה את 2 הכרכים של „ספר זאב וילנאי". רצ"ב 2 צ'קים ע"ס 41 ש"ח כל אחד לפקודת „דבר"

שם: ______
כתובת: ______
חתימה: ______

יש דבר בגו

קבלת מודעות 24 שעות נדחות
מודעות משפחתיות דחופות וכל יתר סוגי המודעות ל'
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב' דחוף דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול נסיה)
טל. 246363 239952

לחברתנו רחל ברונשטיין
יתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
ההנהלה והעובדים

לחברנו איבון אמויל
איתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף ...
ההנהלה והעובדים

ד"ר חלי וד"ר שגיב בן־יקיר
מבשרים על הולדת בתם כנרת
נכדה לנדה ואהרון זינגלשיפר,
למיכאלה ואפרים בן־יקיר
נינה למרים יורישיץ, לשושנה ריבק
בלינסון 30.12.87

התזמורת הפילהרמונית הישראלית
מנהל מוסיקלי זובין מהטה

הצגה מיוחדת
בטהובן: „פידליו"
(בבימוי מלא)
האופרה העירונית של קלן
מנצח: מיכאל שנוולדט
בימאי: הנס נויגנבאואר
מעצב: מ' א' מרלי

תל־אביב, היכל התרבות ע"ש פרדריק ר' מאן
יום ב' 1 בפברואר 1988, בשעה 20:30

כרטיסים החל מהיום יום ו' 1.1.88 בקופת התזמורת (היכל התרבות) בכל יום בשעות 10–13; 17–19. בימי ו' 10–13 בלבד. ובסוכנות „קסטל" אבן גבירול 153, טל' 444725 (03).
בירושלים, בסוכנות „בימות", רח' שמאי 8 בימים א'–ה' בשעות 9–13; 16–19. בימי ו' 9–13 בלבד.
בחיפה, במשרד התזמורת, בית הקרנות, הרצל 16, בימים א' ב' ד' ה' בשעות 10–13; בימי ג' 16–18. בימי ו' 10–12 בלבד.
הנחה למנויי התזמורת לפי תלוש מס' 102
★ ★ ★
לתשומת לב שוחרי התזמורת
ניתן להזמין כרטיסים טלפונית במשרדנו בשלושת ימי המכירה הראשונים.

לחברנו איתן אילתי והמשפחה
משתתפים באבלך
במות
אביך ז"ל
בית מחוגים

זכו בפיס

הגרלת רב־פיס של מפעל הפיס בס. 53/87 שהתקיימה ביום 31.12/87 זכו הכרטיסים הבאים:
ב„וילה + וולוו" זכה המספר 083230.

בסך 10,000 ש"ח זכו המספרים: 144962: 217558: 431763: 460659: 710919: 733163: 849888: 877321.

בסך 1,000 ש"ח זכו המספרים: 034490: 049677: 062858:

073502: 080949: 104631: 110518: 112644: 119421: 120046: 133863: 136077: 146570: 161455: 165640: 176398: 179165: 185891: 219182: 252511: 265932: 290265: 304191: 336890: 346578: 385882: 394625: 396786: 419043: 424480: 436633: 463720: 466290: 478370: 507229: 527627: 531347: 534529: 553719: 555876: 604523: 640599: 641904: 651766: 674137: 695541: 721285: 744570: 746143: 750292: 754356: 760891: 767637: 769720: 770662: 779436: 785041: 803678: 809298: 814555: 856071: 871287: 876786: 896936.

בסך 200 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 1063, 1818, 5915, 6523.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 768; 912.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 328; 517; 601; 718.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 6; 7; 8 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה שהינה את מפעל הפיס.

שערי מטבע חוץ ביום 31.12.87

המטבע	בנקנוטים – לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות – לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	1.50	1.57	1.50	1.57	1.50	1.57	1.5290	1.5480	1.5295	1.5485	1.5285	1.5477	1.5386
1 מארק גרמני	0.95	1.00	0.95	1.00	0.95	1.00	0.9696	0.9816	0.9698	0.9820	0.9686	0.9807	0.9741
1 ליש"ט	2.80	2.95	2.82	2.96	2.81	2.95	2.8653	2.9010	2.8662	2.9020	2.8628	2.8988	2.8783
1 פרנק צרפתי	0.28	0.29	0.27	0.29	0.28	0.29	0.2858	0.2893	0.2864	0.2900	0.2861	0.2897	0.2873
100 ינים יפאניים	1.24	1.30	1.24	1.30	1.23	1.30	1.2621	1.2778	1.2609	1.2766	1.2602	1.2761	1.2674
1 גילדן הולנדי	0.85	0.88	0.85	0.89	0.84	0.88	0.8614	0.8721	0.8622	0.8729	0.8594	0.8702	0.8651
1 פרנק שוויצרי	1.18	1.23	1.18	1.24	1.18	1.23	1.2011	1.2160	1.2024	1.2174	1.1997	1.2148	1.2058
1 כתר שוודי	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2643	0.2676	0.2642	0.2674	0.2639	0.2673	0.2655
1 כתר נורבגי	0.24	0.25	0.24	0.25	0.24	0.26	0.2456	0.2487	0.2447	0.2478	0.2455	0.2486	0.2467
1 כתר דני	0.25	0.26	0.25	0.26	0.24	0.26	0.2512	0.2543	0.2514	0.2545	0.2509	0.2541	0.2524
1 מארק פיני	0.38	0.40	0.38	0.40	0.38	0.40	0.3881	0.3929	0.3878	0.3926	0.3874	0.3923	0.3903
1 דולר קנדי	1.15	1.21	1.15	1.21	1.15	1.21	1.1743	1.1889	1.1742	1.1889	1.1730	1.1877	1.1819
1 דולר אוסטרלי	1.04	1.14	1.07	1.15	1.07	1.15	1.1032	1.1169	1.1042	1.1180	1.1050	1.1189	1.1108
1 ראנד דרא"פ	0.51	0.61	0.48	0.80	0.50	0.70	0.7920	0.8019	0.7923	0.8021	0.7925	0.8024	0.7970
10 פרנקים בלגיים	0.45	0.47	0.45	0.48	0.45	0.47	0.4608	0.4665	0.4632	0.4690	0.4613	0.4671	0.4652
10 שילינגים אוסטריים	1.35	1.41	1.35	1.41	1.07	1.15	1.3762	1.3933	1.3748	1.3919	1.1050	1.1189	1.3830
1000 לירטות איטלקיות	1.28	1.36	1.29	1.37	1.28	1.37	1.3147	1.3310	1.3128	1.3292	1.3074	1.3239	1.3181
1 „כל" (ECU)	—	—	—	—	—	—	1.9953	2.0201	1.9925	2.0174	—	—	2.0056
1 דינר ירדני	4.19	4.66	4.33	4.61	4.26	4.56	—	—	—	—	—	—	4.5158
10 לירות לבנוניות	—	—	0.08	0.09	0.02	0.03	—	—	—	—	—	—	0.0333
1 לירה מצרית	0.66	0.70	0.62	0.66	0.66	0.72	—	—	—	—	—	—	0.7078

אלמקס משחת השיניים במניעת עששת – יעילה פי 3

תורנות בתי מרקחת

ליום שישי 1.1.88
תל־אביב
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
מעיין חיים – שד' ירושלים 98, יפו, הילדסהיים – נחלת בנימין 27 – 624088 – מוצ"ש
נווה צהלה – 814939
ירושלים
רמת אשכול – מעגן 15 ב. מסחרי – טל. 610562
חיפה
מגן דוד – גאולה 13 – 665205
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר טל. 905271
בני־ברק – רמת־גן
רש"י – רש"י 13 רמת־גן – 7514483
בת־ים – חולון
גני בת־ים – תבואות 3 בת־ים 5515671

הילדסהיים – נחלת בנימין 27 – טל. 624088
מילר – כ"ל 44 – 5462878 – מוצ"ש
מרפאת רוממה – הרצ"ל 28 – 523191
מזור – עמק רפאים 11 – 632780
מרכזים
חיפה
מזור – המגינים 97 – 524113
פתח־תקוה
קופ"ח כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
הדסה – בצלאל 151 רמת־גן – טל. 722271
בת־ים – חולון

ליום שבת 2.1.88
תל־אביב
מילר – כ"ל 44 – 5462878
מזור – הגיבורים 20 בת־ים – 383368

אלמקס
GABA

תדיראן בע"מ

הודעה

על תוצאות הנפקה של אגרות חוב לציבור

על פי תשקיף החברה שפורסם ביום 25.12.87 הוצעו לציבור בדרך של מכרז אגרות חוב (סדרה 3) בערך נקוב כולל של 23,837,000 ש"ח.
על פי תנאי התשקיף אגרות החוב הוצעו לציבור במחיר מינימלי של 90% מערכן הנקוב.
במחיר ההנפקה ובמחירים הגבוהים ממנו הוגשו 123 הזמנות לרכישת אגרות חוב בערך נקוב כולל של 29,661,600 ש"ח.
כמחיר ההנפקה נקבע המחיר המינימלי.
הקצאת היחידות למזמינים נקבעה כדלהלן:
הזמנות מעל מחיר ההנפקה נענו במלואן.
הזמנות במחיר ההנפקה נענו באופן חלקי ולמזמינים יוקצו אגרות חוב בשיעור של 46.748 473% מעוגל כלפי מטה ליחידה הקרובה.
החברה מודה לציבור על היענותו להצעתה.

ועדה בראשות עו"ד תבדוק התבטאויות חיים גורדון

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

ועדת התיאום של המחלקה לחינוך באוניברסיטת בן גוריון בנגב הסתייגה בישיבתה השבוע מהתבטאותו של ד"ר חיים גורדון במהלך הקורסים שהוא מעביר באוניברסיטה והפרט התבטאותו כלפי היועץ המשפטי לממשלה, אולם לא קיבלה את קביעתו של דקנות המוסד, פרופ' אברהם סביר, כי זו התבטאות "בלתי נסבלת", כדבריו.

חברי ועדת התיאום ציינו כי הם אישית לא היו נוהגים כך, אולם הם אינם רואים לעצמם שום זכות לקבוע למרצה את צורת התבטאותו. הוועדה דחתה למועד אחר את ההחלטה בדבר המלצת הדקנות לבטל את הקורס של ד"ר גורדון, "חינוך לדמוקרטיה", כקורס חובה במחלקה לחינוך.

שר המשפטים לשעבר, חיים צדוק, המשמש יו"ר הוועד הפועל של האוניברסיטה, מפעיל באחרונה לחצים על הנהלתה כדי למצות עם ד"ר גורדון את הדין בגלל התבטאויותיו בתכנית הטלוויזיה "ערב חדש" ששודרה לפני כחודש ושבה אמר כי "שרי הממשלה עלובים". חברי הוועד הפועל החליטו להקים ועדה בראשותו של עו"ד דן כהן לבדיקת התבטאויותיו של ד"ר גורדון.

בתגובה אמר ד"ר גורדון, בשיחה עם סופר "דבר" שלשום: "אני רואה כאן תהליך מתמשך של שגיאות שנעשו על ידי הנהלת האוניברסיטה, שבמקום להגן על חופש הפרט וחופש האקדמיה, התכופפה מול לחץ של אנשי שררה. גם אני וגם חברי ועדת התיאום של המחלקה לחינוך הודענו לדקנות האוניברסיטה כי לדעתנו לחיים צדוק, כיו"ר הוועד הפועל, אין שום זכות להתערב במה שאני אומר בתכנית טלוויזיה, בעיתונות או בכל מקום אחר שבו אני מופיע כאיש פרטי". ד"ר גורדון הוסיף שכשר המשפטים לשעבר צריך צדוק לדעת זאת ולדאוג לחירות הפרט.

15 אחוז מבוגרי מחזור בביה"ס הריאלי – בחו"ל

מאת יעל פישביין, סופרת "דבר" לענייני חינוך

15 אחוז מבוגרי מחזור כ"ח בבית הספר הריאלי בחיפה מתגוררים בחו"ל, חלקם ומצית חלקם יורדים, כך עולה מסקר המתפרסם בדו"ח השנתי של מנהל בית הספר שסוכם באחרונה. לפי הסקר ששה אחוזים מהבוגרים מתגוררים בהתיישבות העובדת, היתר ביישובים עירוניים, 36 בחיפה וסביבתה ו־36 אחוז מחוץ לחיפה. שבעה אחוזים מהבוגרים לא אותרו.

בית הספר הריאלי מחנך לציונות, למחוייבות, להישגיות ולמנהיגות. מנהל בית הספר ישעיהו תדמור הגיב באמרו כי למרות זה שיעור הבוגרים הנמצאים בחו"ל אינו מתמיה. אומנם קיימת ציפיה שבבית ספר המדגיש את ערכי הציונות והאחריות לכלל, יישארו הבוגרים בארץ, אולם מכיוון שחלק גדול מהם מגיע להישגים אקדמיים גבוהים, הם עומדים בפני פיתויים גדולים להתפתח בעבודתם בחו"ל והאפשרויות הפתוחות בפניהם שם גדולות.

תדמור ציין כי ניתן לראות את השיעור הגבוה של בוגרי הריאלי הנמצאים בחו"ל כחלק מבריחות המוחות שממנה סובלת ישראל, אך כדי לומר זאת חד־משמעית, יש לבדוק בצורה מדויקת יותר נתונים על בוגרי מחזורים נוספים.

עוד עולה מהדו"ח כי יותר ממחצית תלמידי כיתות י' נעזרים במורים פרטיים. עומס הלימודים רב ותלמיד הרוצה למלא אחר החובות צריך להקדיש לכך כשמונה שעות ביום. בין התוצאות השליליות: תלמידי הכיתות הגבוהות מפסיקים לקרוא ספרים, חלקם נמצא במצב של עייפות כרונית תוך פגיעה בכושר הריכוז, הפעילות הספורטיבית מוזנחת, ומתפתחת תופעה של העתקת שיעורי בית וחלוקתם בין קבוצות תלמידים.

בשנה החולפת נתפסו תלמידי הפנימיה הצבאית הלומדים בריאלי בגניבת בחינת בגרות באזרחות ונענשו בהפחתת ציון, לאחר שהמנהל פנה באופן מיוחד למשרד החינוך לאישור העונש שלפי ההנחיות אין לנקוט בו.

תדמור מסר כי ההנהלה דנה בדרכים להפחתת עומס הלימודים; עם זאת במקרים של הפרת אמון מצד תלמידים היא רואה צורך להגיב בצורה חריפה.

"הפחד ממגיפת איידס עלול לפגוע בחירויות הפרט"

כינוס ראשון בארץ על ההיבטים המשפטיים של המחלה

מאת דנקה הרניש, סופרת "דבר"

באווירת פחד ציבורי ממגיפת האיידס צפויה המערכת השלטונית להידחף לנקיטת צעדים שיפגעו קשות בחירויות הפרט – טוענים הפרופסורים עמוס שפירא ודן שניט מאוניברסיטת תל אביב, יוזמי הכינוס הראשון בארץ, שיעסוק בהשלכות המשפטיות והנורמטיביות של המחלה.

בכינוס, שיקיים את דיוניו ביום ה' ו־ו' בשבוע הבא באולם כס המשפט באוניברסיטת תל אביב, ישתתפו גם אורחים מארה"ב ומארצות אירופה.

במסיבת עיתונאים בבית סוקולוב אתמול טענו שפירא ושניט כי אין בסיס בדוק לרוב הנתונים המתפרסמים על היקף המחלה ובעיקר מספר נשאי הנוגדנים ויש בתחום זה הרבה אי־וודאות, ספקולציות והשערות. העדר מידע בדוק ופחד האיידס יוצרים קרקע פוריה להתערבות פוליטיקאים, שירצו להכניס חוקים, שנזקם יהיה יותר גדול מתועלתם.

הדוברים ציינו, כי במקומות שונים בעולם, גם בישראל, יש נטייה לשלול [illegible] בתחום התעסוקה ולימודים. בארץ התשתית המשפטית היא פקודת בריאות העם המנדטורית משנת 1940 ותקנות מלפני שנתיים צרפה מחלת האיידס לרשימת המחלות המדבקות הכלולות בפקודה זו. הכללת מחלת האיידס בפקודת בריאות העם מטילה חובת דיווח, כולל משפחת החולה או בעל הבית בו הוא מתגורר, לרופא המחוזי. הכרזתה של שרת הבריאות באוגוסט השנה כי איידס היא מחלה מידבקת חמורה שקיים בעטיה סיכון חמור לבריאות הציבור, נותנת גושפנקה משפטית לכל פעולה לשם מניעתה, כולל כפיית בדיקה רפואית של החשוד וכל הבאים במגע איתו, כניסת נציגי השלטון לכל בניין ציבורי או פרטי, בידודו של החשוד ועוד.

לדעת הדוברים, פקודת בריאות העם המנדטורית, המבוססת על שיקולי התערבות שלטונית, אינה מאפשרת איזון בין טובת בריאות הציבור לבין מיעוטם. הפגיעה בחירויות הפרט. הם ציינו, כי בארה"ב מתחזקת באחרונה מגמה להגביר שמירת סודיות של בדיקת האיידס מתוך הנחה כי הבטחת הסודיות תגדיל את מספר הפונים לבדיקות ועל ידי [illegible] הציבור, חייבים לבדוק אם האמצעי המוצע יהיה יעיל למטרה המוצהרת, אמרו הפרופסורים.

• אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים •

עתונאי השנה

עורכי העתונים בישראל בוחרים הערב את עתונאי השנה לשנת 1987, בתוכניתם של משה נסטלבאום ואביהם מגן "מאחורי הכותרות" ברשת ב' של קול ישראל. עידו דיסנצ'יק (מעריב) בחר כעתונאי השנה את כל עתונאי רשות־השידור אשר בשביתתם הממושכת "לימדו את כל העתונאים בישראל שיעור קשה מאוד במה שהציבור חושב עלינו ועל עבודתנו". דב יודקובסקי (ידיעות אחרונות) בחר בסופר ובעתונאי דוד גרוסמן כעתונאי השנה ובסיפור "הזמן הצהוב" כסיפור השנה בעתונות. חנה זמר בחרה בדני רובינשטיין כעתונאי השנה וב"זמן הצהוב" כסיפור השנה. "הזמן הצהוב" נבחר גם על־ידי מרק גפן (על המשמר). עורך "הארץ" יוסי קליין בחר באמנון אברמוביץ' ממעריב. מי שמעוניין לדעת מי הזוכה – יאזין בשעה המב.

למוסקווה בכפור

השחקן אלברט כהן, המגלם בימים אלה את דמות הפונדקאי טנרדייה ב"עלובי החיים", נבחר להשתתף במשלחת שחקנים ואנשי תיאטרון היוצאת לברית־המועצות ב־13 בינואר, בהזמנת ארגון השחקנים והבמאים הסובייטים. אלברט, יליד בולגריה, התחנך על ברכי התרבות הרוסית ושולט בשפה כבר מילדותו. לכן ישמש כמתורגמן למשלחת במסע שיתחיל במוסקווה, דרך לנינגרד, קייב ויסתיים בטביליסי בירת גרוזיה. ב"בית פועלי האמנות" שבמוסקווה יופיע בשירים מתוך "גברתי הנאווה" ו"סיפור הפרברים" – בעברית. הפעם לא תלווה אותו אשתו הפסנתרנית רות מנזה אלא יוני רכטר שהוזמן אף הוא להשתתף במסע. אלברט כהן מתכוון להביא מרוסיה מחזות שאפשר יהיה להעלותם בארץ. בינתיים הוא עסוק באיסוף בגדים חמים לקראת המפגש עם הקור הרוסי. בתמונה: בתפקיד פרעה/אלביס פרסלי ב"כתונת הפסים המשגעת".

איפכא מסתברא

בעולם כולו עוקבים בעניין רב אחר ההמצאה הדנית המרעישה – קונדום לנשים. העיקרון זהה, פחות או יותר, לקונדום הגברי [illegible] כפולה – מניעת הריון ומחלות מין. את הפטנט רשמו בני הזוג רנטה ואריק גורנסן, אחות ראשית ורופא, תחת השם המסחרי "פאמידול" ותוך חצי שנה הוא אמור להציף את השוק. בניגוד לתאומו הגברי, אין חשש מ"התחלקות" ובטיחותו רבה. בשלב הנוכחי נערכים ניסויים אחרונים בניו־יורק, לונדון, שטוקהולם ובשתי הערים הדניות הילה ואודנס.

עלי כהן – סקנדינביה

מצעד הפורשים

שורה של פרישות צפויה מראשות התנועה "הנוער העובד והלומד" בזמן הקרוב. מזכ"ל התנועה בשלוש השנים האחרונות, עו"ד הגי מירום מקיבוץ יפתח, יסיים את תפקידו וכמועמד להחליפו מוזכר ברוך קושצ'יבה מקיבוץ רמת רחל. ראש האגף לחינוך מקצועי בתנועה עוזי גטרויר, שכיהן בתפקידו במשך כ־10 שנים, יפרוש אף הוא. גטרויר עשוי לנהל חברה חדשה שתפעיל בתי קולנוע במסגרת מועצות הפועלים. את גטרויר עשוי להחליף ישראל בן יהודה, סגנו, שמועמדותו נתמכת על־ידי יו"ר האגף לצעירים, נוער וספורט בהסתדרות, יעקב ישי. גם גזבר "הנוער העובד", אביהם סוכר, מתכוון לפרוש מתפקידו לאחר שיסיים להכין את מאזני התנועה לשנים 86' ו־87' ומחפשים לו תפקיד באחד ממוסדות ההסתדרות. וזה עוד לא הכל: הדרה לוי, ראש אגף כוח אדם בתנועה, שוקלת אף היא פרישה מתפקידה.

חיים ביאור

עשתה היסטוריה

בושרא אל־אסד בתו הבכירה של הנשיא אסד "עשתה אתמול היסטוריה" כאשר זכתה בתואר מ.א. ברוקחות בתחום התמחות של חקר זיהום מזון ומים. התואר הוענק לה על־ידי הפקולטה לרוקחות באוניברסיטת דמשק. זו הפעם הראשונה שהאוניברסיטה מעניקה תואר רוקחות למתמחים בשטח זיהום מזון. צוות המרצים העניק ציון גבוה לעבודת הגמר של בת הנשיא בנימוק שהיא הצטיינה בדייקנות ועומק מחקרי. בושרא אל־אסד היא בתו היחידה של הנשיא אסד הנשוי לאניסה לבית מח'לוף. שאר ארבעת ילדי הנשיא הם בנים.

דן אבידן

לזכרו

מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר ונשיא התאחדות התעשיינים דב לאוטמן ישתתפו בערב עיון לזכרו של אמנון בקינתן ז"ל, בנו של שגריר ישראל בגרמניה וצרפת לשעבר אשר בקינתן, שנפל ביום הכיפורים. את ההרצאה העיקרית בארוע, שייערך ביום א' 3 בינואר מטעם הקתדרה וקרן מלגות ע"ש המנוח, ישא נגיד בנק ישראל פרופ' מיכאל ברונו, ודברי פתיחה ישמיע חיים ישראלי.

ש"ין

עתיד הסוציאליזם

סמינר בינלאומי בהשתתפות אורחים רבים ממערב אירופה, מזרחה וארה"ב, חוקרים, אנשי אקדמיה ואישים מצמרת האיגודים המקצועיים יפתח ב־7 בינואר בגבעת חביבה בהשתתפותו של ח"כ ישראל קיסר מזכ"ל ההסתדרות. הסמינר הבינלאומי, בשיתוף גבעת חביבה, בית ברל, יד טבנקין שבאפעל והסתדרות העובדים, מוקדש לנושא: תשובות סוציאליסטיות לבעיות המדינה המתועשת לקראת סוף המאה. למימון האירוע שותפה גם קרן אברט המקורבת למפלגה הסוציאל־דמוקרטית המערב־גרמנית. עם האורחים נמנים שר החוץ "בממשלת הצללים" של הלייבור ג'ראלד קאופמן, אנריקה מוחיקה מראשי המפלגה הסוציאליסטית הספרדית ופרופסורים מאוניברסיטאות שונות באירופה ובאמריקה ונציגי מכוני מחקר סוציאליסטיים. בסמינר תבלוט משלחת גדולה של אקדמאים מיוגוסלאוויה, בולגריה ופולין.

ש"ין

השבוע נערך ב"הבימה" ערב שירי תיאטרון מ"הדיבוק" ועד "סלאח שבתי". ערך את המופע שאולי בסקינד, עיבדו קובי אשרת, דפי קדישזון ונורית הירש, וקובי אשרת ניצח. בביצוע השירים השתתפו שחקני "הבימה" וכן דני ליטני, שולה חן ורבקה רז. המופע יועלה פעם נוספת במסגרת חג המחזה המקורי. בתמונה: עזרא דגן.

לו ידעו החרטומים

כתבי החרטומים במצרים העתיקה היו בוודאי מתהפכים במעמקי הפירמידות לו שמעו את הידיעה שנמסרה במסדרונות בנייני האומה שבירושלים, שם נערך הקונגרס הציוני הל"א: "שיטה מסתורית מאפשרת לתעד את הנאמר בקונגרס באמצעות כתב ההירוגליפים". ואכן, יש רגליים לשמועה. העקרון העומד מאחורי תוכנה חדשנית לעיבוד משולב של טקסט וגרפיקה הכבונה "גליף", שפותחה בישראל, דומה לעקרון ההירוגליפים שהוא העברת המסר באמצעות שילוב ציורים וכתב בטקסט אחד. אחד היתרונות של ה"גליף" הוא פשטות ונוחות ההפעלה, ותוך מספר שעות למדו עשרות המזכירות הנרגשות להשתמש כהלכה בתוכנה המורכבת.

אורחת

משלין ארמניאק, היועצת לנושאי רווחה בלשכת הנשיא מיטראן, היתה אתמול אורחת ההסתדרות ונעמ"ת ת"א־יפו. היא סיירה במעון היהודי־ערבי ביפו ובמרכז הקהילתי בנווה־חן.

צילום: יונתן סליגר/ישראל כאן

מטפלים בקברים

תלמידי המכון האפרו־אסיאני ומשתלמים אחרים מטפחים את החלקה היהודית בבית־הקברות במאוריציוס שבמערב האוקינוס ההודי, שם קבורים 124 יהודים יוצאי אירופה שנקלעו לשם במלחמת העולם השניה על־ידי הבריטים אשר אסרו על כניסתם לארץ. הרוב הגדול בין 1500 גולי מאוריציוס הובא לארץ בתום מלחמת העולם השניה. נציג המחלקה [illegible] של ההסתדרות יעקב לידר, שביקר לאחרונה במדינה זו, נועד שם עם ראשי האיגודים המקצועיים ועם נציגי הממשל. במסגרת מסעו של לידר במזרחה ובדרומה של היבשת האפריקאית הוא ביקר גם בקניה, במלאווי, בבוטסואנה ובלסוטו וקיים שיחות עם ראשי האיגודים ונציגי הממשלות.

ש"ין

נגד אלימות במשפחה

[illegible] השבוע להצגה חגיגית של הגשש החיוור שארגנה נעמ"ת. כל הכנסות הערב נתרמו למען מרכז הסיוע של נעמ"ת לבעיות אלימות במשפחה. מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר, מאשה ליבלסקי מזכ"ל נעמ"ת וח"כ עוזי ברעם מזכיר מפלגת העבודה הודו לגששים על הערב המהנה.

איחוד הפיקוח על שיווק תוצרת חקלאית ימנע העלמות מס ניכרות

מאת דויד מרטיב, סופר "דבר" לענייני חקלאות

איחוד הפיקוח על שיווק תוצרת חקלאית עשוי למנוע שיווק התוצרת בדרכים לא מקובלות וכן למנוע העלמות מס בסכומים ניכרים ביותר, בגלל הברחת תוצרת חקלאית ומכירתה בשווקים ללא כל רישום ודיווח לרשויות המס.

הצעת חוק הקובעת כי זרועות הפיקוח של חמש מועצות ייצור ושיווק יאוחדו לרשות חדשה אחת, שהוגשה לכנסת לקריאה ראשונה, הועברה לוועדת הכלכלה המכינה את החוק לקריאה שניה ושלישית.

היקף הייצור החקלאי נאמד במיליון טונות בשנה מהם 600,000 מיועדים לשוק המקומי. ההערכה היא כי בין 35 ל־50 אחוז מהיקף התוצרת של הירקות ופחות בענפים אחרים מוברחים לשווקים. דבר זה גורם העלמות מס לרשויות השונות מסחורה הנמכרת לצרכנים בהיקף של מאות מיליוני שקלים ולא מדווחת לרשויות השונות.

רשות הפיקוח החדשה תאחד את חמש מועצות הייצור הבאות: המועצה לשיווק פרי הדר, לשיווק ירקות, לענף הלול, מועצת הפירות, המועצה לצמחי נוי. איחוד הפיקוח יאפשר שליטה על התוצרת החקלאית וימנע ייצור תוצרת חקלאית מעבר למכסות שנקבעו. כמו כן יצמצם הדבר את ההוצאות על הפיקוח. כיום מועסקים בפיקוח על ידי מועצות הייצור כ־300 איש וההנחה היא שהאיחוד יצמצם את מספר העובדים ל־150.

פעולת הרשות החדשה תיעשה באמצעות מועצה בת 10 חברים שיתמנו על ידי המועצות החקלאיות (חמישה), עובדי משרד החקלאות (שניים), נציגי שרי המשטרה, המסחר והתעשייה והיועץ המשפטי לממשלה. הנציגים יהיו עובדי מדינה. תקציב הרשות יכוסה על ידי המועצות החקלאיות עצמן.

צוות טלוויזיה מגרמניה צילם חזרה של "סינדרום"

מאת אריאלה ראובני, סופרת "דבר"

צוות של רשת הטלוויזיה הגרמנית אנ.דה.אר. צילם השבוע את החזרה הגנרלית של המחזה "סינדרום ירושלים", המועלה בתיאטרון חיפה ואשר בחירתו לייצג את המחזה המקורי בחגיגות מלאות 40 שנה למדינה עוררה ויכוח ציבורי.

הצוות גם ראיין את מחבר המחזה יהושע סובול ואת מנכ"ל "קרן נאומן", פיטר פינקלגרין, שתרמה בעבר לתיאטרון חיפה, בעיקר לבמה הערבית שלו. כן ראיינו צופים בהצגה, בהם גם כאלה שעזבו אותה באמצע כמחאה על חלק מתוכנה.

התעשיינים תובעים גיבוש שיטה חדשה בתשלום תוספ"י

מאת דני גוב, סופר הכלכלי של "דבר"

מנכ"ל התאחדות התעשיינים ארנון סיברג אמר שלשום, בהופיעו בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, כי יש לפעול לאלתר לגיבוש שיטה חדשה בתשלום תוספת היוקר, שתתאים לרמת האינפלציה הנמוכה יחסית השוררת במשק. לדבריו השיטה הנוכחית הותאמה לרמות אינפלציה גבוהות יותר.

סיברג הסביר כי קיימת סבירות גבוהה שכתוצאה מההסכמים הקיימים, כלומר הסכמי תוספת היוקר, עדכון שכר המינימום בהתאם לשכר הממוצע וההסכמים שנחתמו בסקטור הציבורי, תהיה ב־1988 עליה בשכר הריאלי בשיעור העולה על הגידול הצפוי בפריון. זו תופעה שיש למנוע אותה, אמר, שכן משמעותה בלימת הצמיחה.

הוא סקר את מצבה של התעשיה היום וציין כי סימני הצמיחה, שהחלו להיראות בסוף 1986 ותחילת 1987, נעצרו בחודשים האחרונים הן במדדי הייצור התעשייתי, הן ביבוא נכסי השקעה והן במגמת עליה בשיעור האבטלה.

סיברג הסביר שכדי להגיע למסלול צמיחה של חמישה אחוזים בשנה בתפוקה התעשייתית ללא גידול בביקושים המקומיים, יהיה צורך להגדיל את היצוא התעשייתי ביותר מ־10 אחוז בעוד שהממוצע בפועל בגידול של 1987 עמד על שבעה.

לדבריו רק טיפול יסודי בבעיות יבטיח את המשך הצמיחה לטווח ארוך, והטיפול חייב להתבסס על תמיכה משמעותית במחקר ופיתוח, עידוד מאמצי שיווק בין־לאומיים ומעבר מענפים לא תחרותיים לענפי צמיחה.

מועמד

לקיבוץ, למושב

ואחרים

ברשותך רכוש וברצונך להפקידו זמנית בנאמנות,

בלי שזהותך תתגלה,

הזהות לשירותינו אותה חסוי, אך השליטה על רכושך ופירותיו – נשארת בידיך.

לקבלת מידע פנה לת"ד 17657 ת"א.

פולגת תעשיות בע"מ

הודעה לציבור

מר ישראל פולק, יו"ר מועצת המנהלים ומנכ"ל פולגת תעשיות בע"מ, ביקש להגיב על הפרסומים בכלי התקשורת בעניין העובדים בני המיעוטים בחברת פולגת כדי למנוע יצירת רושם מעוות.

העובדים בני המיעוטים מהווים כ-20% מכלל 6,000 עובדי פולגת. חלקם הארי הם עובדים מסורים העובדים שנים רבות בחברה ותרומתם לייצור ולייצוא של החברה, כשמרכיב היצוא הינו כ-100 מליון דולר לשנה, הינה חשובה ביותר. מר ישראל פולק והנהלת פולגת מביעים את אמונם המלא בעובדים בני המיעוטים בחברה ובתרומתם לחברה ודוחים בתוקף הדבקת רבב לקבוצה שלמה בגלל מעשים המיוחסים ליחידים.

הבקשה להתיר הבאת עובדים מפורטוגל נועדה לעזור לחברת פולגת לפתור בעיות כח אדם ולהגברת היצוא ולא לשם החלפת העובדים המסורים מבני המיעוטים.

هكذا من الأصل

מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים

1987 הסתיימה וסוחרי הבורסה מייחלים לשנה טובה יותר ב־1988

מאת שמואל רוזנבלום

★ בהתחשב בסיכון שבהשקעה במניות זכו המשקיעים בבורסה לתשואה נמוכה של כ־5% ריאלית בממוצע וזהו לתשואה המבוצעת באג"ח ללא אלמנט סיכון ★ המשקיעים בדולר האמריקאי ספגו בשנה החולפת הפסד ריאלי של למעלה מ־25% לערך ★ ההשקעה בפיקדונות שיקליים הניבה תשואה סבירה בסיכון אפסי במהלך 1987 ★ התשואה השנתית הגבוהה והקצרה ביותר בבורסה במהלך 1987 היתה בכלל אלקטרוניקה אופציה כ־330% ויותר, לאורך השנה בלטו תשואות נאות ביותר במניות – החברה לישראל, פריון, פרוטרום, קסל, כלל סחר אופציה, תראה, הקלאות, מרלו, אמיק, בבליס, חיפה כימיקלים, נכסי אזורים ונוספות ★ תשואות שליליות חזות בלטו במניות – שטהר, לנרקו, דלק אופציה, אלקיל, גולדפרוסט ורבות נוספות בעיקר במסגרות הרשימה המקבילה ★ בתעשיית קרנות הנאמנות מהפך קל – קיטון בנתח השוק של בלליפיא וגידול בקרנות בנק הפועלים. הקרנות המצטיינות – רקפת, טל, סביון ★ במהלך 1987 נרשמו שינויים מהותיים בשיטות המסחר בשוק המניות והוגבר הפיקוח על המתרחש בחברות הבורסאיות מצד הרשויות המוסמכות ★ בבורסה מקווים כי לאור רמות מחירים אטרקטיביות במניות רבות ובהנחה כי המצב הכלכלי ישתפר יחזור הציבור להשקעה במניות בשנה הבאה באופן הדרגתי וחיובי ★ קרנות הנאמנות של הבנקים הגדולים פותחות במבצעי הפצה הנהנה בתחילת ינואר ★ בקונצרן כלל ובבנק הפועלים צופים לשוק מניות חיובי יותר בתחילת 1988, פרשנים בשוק ההון מעריכים כי לא יהיה מנוס מביצוע פיחות בקירוב והדיבור יעורר את הפעילות הבורסאית ★ במהלך 1987 התרחשו אירועים קיצוניים בחו"ל – הדולר שבר ברציפות שיאי חולשה מדהימים, הוול סטריט בארה"ב התמוטט וגם בטוקיו, לונדון וציריך נרשמו תנודות עצבניות וירידות חדות.

שנת 1987 הסתיימה אתמול בשוק ההון ובבורסה במגמה של נטיה לעליית שערים וציפיות אופטימיות לקראת 1988 העומדת בפתח. סיכומי 1987 מלמדים כי באורח ממוצע המשקיעים במניות זכו לתשואה ריאלית בינונית ביותר, תוך רישום מהפכים חדים במהלך 1987. עד לסוף אפריל 1987 הניב מדד המניות תשואה נאה של 75% לערך שהיתה בחישוב ריאלי (בניכוי האינפלאציה המצטברת) כ־70% לערך. במסגרת המהפך החד שעבר שוק המניות נרשמה שחיקה חדה מסוף אפריל ועד סוף דצמבר 87 ובמהלכה ירד מדד המניות והאופציות מרמה של 175% עד למדד של כ־125% לערך. שחיקת המניות בחודשים מאי־דצמבר הביאה לפגיעה חדה בתשואה של המשקיעים במניות. אתמול נראו בבורסה סוחרים ששמחו לסיומה של 1987 תוך תקוות לשנה מוצלחת יותר ב־1988. תקוות אלו מתבססות על רמות מחירים אטרקטיביות ואמונה בהמשך היציבות במשק. לדעת אותם סוחרים ביצוע פיחות קרוב במשק יתרום אף הוא לשוק מניות חיובי.

הציבור יצא מהקרנות נותרו לבד במערכה

עד לחודש אפריל 87 הורגשה מעורבות בולטת של ציבור המשקיעים הרחב בשוק המניות.

ציבור המשקיעים נטה בעיקר לפעול באמצעות קרנות הנאמנות שזכו עד לאמצע 87 לפופולריות ציבורית רבה. תשואת קרנות הנאמנות עד לאמצע 87 נעה סביב 45% לערך בחישוב ריאלי. עם תחילת השחיקה בשוק פדה הציבור תעודות השתתפות בקרנות ומעגל הפעילים ישירות במניות הלך והצטמצם באורח ניכר. קרנות הנאמנות הפכו במהלך המחצית השניה של 87 לשחקן היחיד כמעט בשוק המניות, ברצונם תמכו בשוק ובאי רצונם איפשרו ירידות ושחיקה. במהלך 1987 פעלו הקרנות באסטרטגיה שונה ומשונה, עד ספטמבר 87 תמכו קרנות בל"ל בשוק באורח נמרץ וקרנות אחרות מכרו. מאוקטובר החלו קרנות פועלים ובטוחה לרכוש ני"ע וקרנות בל"ל החלו למכור. במהלך 1987 פגעו הקרנות במידה מסויימת בעצמן, כששוק הראה סימני התאוששות קלים החלו מנהלי קרנות מסויימים בנסיונות "להשביח" את תיק ההשקעות שלהם, מצד אחר הפריעו מנהלי קרנות אחרים בנסיון "לצנן" את השוק. יש להניח שגם במהלך 1988 תמשכנה הקרנות לשחק תפקיד מרכזי בבורסה ולפיכך צריך להאמין שהפעם יהיה מעט יותר "תיאום" בפעילות אף שלכאורה כל אחד ממנהלי הקרנות רשאי לפעול כהבנתו. שנת 1987 אופיינה בשינוי ניכר בנתח השוק של הקרנות. סיכום השנה מלמד על הצלחה נאה לקרנות בנק הפועלים שהשכילו להשיג תשואות נאות ובמקביל להגדיל את נתח השוק שלהן.

כלל אלקטרוניקה אופציה – תשואת השנה בשוק המניות

כתבי האופציה של חברת כלל אלקטרוניקה היו ההשקעה הקיצונית המוצלחת והתשואה הגבוהה ביותר בשוק המניות, בתוך כחודש השיגו אופציות אלו תשואה של למעלה מ־320% לערך. כתב האופציה עלה ביום המסחר הראשון שלו בשיעור חד של 183% לערך עקב מנוף מעניין. כמויות גדולות של האופציות נרכשו ע"י קבוצת מנהלי תיקים שנאגו לטיפול אגרסיבי ולתשואת שיא נאה בטווח זמן קצר. גם אתמול נרשם ביקוש ער ועליית שער באופציות של כלל אלקטרוניקה. שער האופציה הוסיף כ־15% לתשואתו המדהימה, כדאי לציין שמלכתחילה לאחר ההנפקה של החברה היתה האופציה זולה.

מניות בכורות – תשואות נאות בחברה לישראל והבינלאומי

במהלך 1987 הצטינו החברה לישראל והבנק הבינלאומי מאותם שהצביעו על גידול נאה ברווחיות. החברה לישראל שבשנים האחרונות סבלה קשות מהמשבר בצ"ים המצויה כידוע בבעלותה הציגה במהלך השנה מעבר חד לרווחיות נאותה. נתונים אלה הביאו את מניות החברה לישראל, פריון ובנפרד גם את הבנק הבינלאומי להשגת תשואות נאות בקרב המניות הכבדות בבורסה שלנו. בדירוג עשר החברות הגדולות בבורסה לא חלו שינויים בולטים במהלך השנה. להלן עשר החברות הגדולות – ים המלח, כלל ישראל, אי־די־בי. פיתוח, כלל תעשיות, סבע, החברה לישראל, הבנק הבינלאומי, החברה המרכזית, שופרסל, דיסקונט השקעות. ערכן הכולל של כל המניות הנסחרות בבורסה בת"א הסתכם אתמול בכ־12 מיליארד דולר לערך, בהשוואה לשווי של 9.78 מיליארד דולר בתחילת השנה האחרונה.

1987 – מי נמחק ומי בבעיות

גם בשנה החולפת לא נגמרה התופעה המביכה של חברות הנסגרות לפתע מול ציבור משקיעים המחזיק במניותיהם בחוסר אונים גמור. את סיפורי השנה המבישים סיפקו חברות כאורן מבנים בעקבות התמכרות משפחת הורוביץ, מיפ גליקו, עפר וסלע. פרשות של קשיים עיסקיים קיימות בחברות כחלב מקרקעין, לנקו, הראל, ונוספות. כללית ניתן להעריך כי בשנה החולפת התחזק הפיקוח על החברות בבורסה מצד הנהלת הבורסה והרשות לני"ע וזו תופעה מעודדת.

שינוי שיטות המסחר – הצלחה או כשלון?

במסגרת הרצון לשפר את שיטות המסחר ולקדם בשוקי חו"ל הוכנסו שינויים בולטים בבורסה ובשיטות המסחר בשנה החולפת. די אם נציין את הכנוסים החדשים – רשימה מקבילה, משתנים, מ.ר.צ ונוספים. בעיקרון יש לברך על נסיונות לשפר את המסחר אף שבמהלך השנה נשמעו גורמים רבים החושבים שסטו כנגד השיטות עקב מגבלות הקיימות לדעתם. מוקדם עדיין לקבוע נחרצות אם השינויים הצליחו או נכשלו, יש לקוות שהמעקב שהנהיגה הבורסה בנושא זה יצליח.

שיפור עיסקי – תגובה בורסאית חיובית

במהלך 1987 נרשמו במספר חברות קטנות או בינוניות כפרוטרום, קופל, אפיק ונוספות שינוי מהותי בהרכב הבעלות או לחילופין יציאה ממצב עיסקי קשה. שינויים אלה מצאו ביטוי נמרץ בבורסה ושערי מניות אלו ואחרות נסקו כלפי מעלה בעיקר עקב השיפור הצפוי ו/או היציאה מהבעיות.

שיעורי שער במסחר – נטיה לעליות וקליטה נאה

במהלך המסחר אתמול שררה מגמה חיובית תוך נטיה לעליית שערים ולקיחת הצעים נמרצת. [illegible] ההתכסות במחזורה מצד הגורמים המוסדיים כקופות הגמל שצברו סכומי כסף גדולים לקראת סוף השנה. במניות הקלילות אליהן מורגש באחרונה מעבר של משקיעים עקב רמת שערים יורדת נמשכה פעילות ערה. בניות ציון, מנורה, מגרב, נושפת, עלו כל אחת 10% בנפח בצמצום. פעילות ערה נמשכה בגאות אביב, התבוף 1, גני הדר, כלכלית, לרינשטיין, קרדן, אנדין ונוספות.

* הכותב מנהל תיקי השקעות

שערי המניות

בנקים מסחריים

מניות בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
[illegible]	23600	7.0			-7.0
דיסקונט 0.1	1524 *	2159	+60	+4.1	+1988
* ביצוע חלקי 94.00%					
המזרחי א 0.5	876	2000	+16	+1.9	+1095
[illegible] 1	15500	29.0			-29.0
[illegible] 0.5	6255	3203			-338

בהסדר הצמדה ל־88

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
[illegible]	101500	410	-600	-.6	-226
[illegible]	102300	20.0	+695	+.7	+4.0
[illegible]	613500				
[illegible]	75740	376			+170
[illegible]	139700		-340	-.3	-8.0
[illegible]	130200	317			-27.0
[illegible]	15000	43.0			+7.0
[illegible]	41900	577			+796
[illegible]	42300	20.0	+350	+.8	+25.0
[illegible]	88230	.5	-900	-1.0	-.5
[illegible]	68490	11645	-610	-.9	-11005
[illegible]	69100	509	+50	+1	+632
[illegible]	175100	50.0	-1300	-.7	-102
[illegible]	8451	4.0	+1		+68.0
[illegible]	43600	2163	-200	-.5	-1024
[illegible]	16350	36.0			+194
[illegible]	55561		-20		-700
[illegible]	29610				

בהסדר הצמדה ל־89

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
[illegible]	124630	128	+613	+.5	+156
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	92900	25.0	+1556	+1.7	+211
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	161525	17.0	+4000	+2.5	+67.0
[illegible]	51150	36.0	+100	+.2	+126
[illegible]	— לא נסחר —				
[illegible]	84720	141	+420	+.5	+289
[illegible]	84720	41.0	+770	+.9	+260
[illegible]	215600	19.0	+1475	+.7	+100
[illegible]	53670	193	+270	+.5	+320

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אדנים 0.1	25100	12.0	-500	-2.0	-7.0
לאומי משכנתאו' ש	8859	10.0			-10.0
לאומי משכנתאו' ב	8660	31.0	-100	-1.1	-31.0
כרמל כ	5580		+211	+3.9	+595
כרמל שה 1	4320	103	+40	+.9	+2118
פיתוח תמשל 1ש"ח	2375	500	+61	+2.6	+980
משכן ב ש	3840	360	+80	+2.1	+1207
עצמאות 0.1	19920	35.0	+900	+4.7	+39.0
טפחות מבכ ש	22800	1.0	+250	+1.1	+4.0
טפחות רג ש	24000	10.0	+250	+1.1	+5.0
טפחות שה 1	— הפסקת מסחר —				
טפחות שה 2	5560	200	+20	+.4	+2155
יפסוד 1.0	3138 *	94.0	+31	+1.0	+6.0
* ביצוע חלקי 94.00%					
יפסוד 5.0	2184	254			-137
בירב 1.0	8150	24.0			+25.0

מוסדות מימון

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
שלמון א 1ש"ח	870	701			-401
החקלאות מבנב א	— לא נסחר —				
החקלאות מבנב ב	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	12700	2.0			-2.0
פתוח תעשיה מבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב 3	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג1	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	990	1527			-772
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	27060	31.0			-27.0
כלל ליסינג 0.5	23800	86.0	+474	+2.0	+149

ביטוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
איילון בטוח 1ש"ח	120.0	10000			+4050
איילון ביטוח 5ש"ח	144.0 *	7453	-4.5	-3.0	-4646
* ביצוע חלקי 98.00%					
אררט 0.1	1601	852	+50	+3.2	+1031
אררט א 0.5	1086	1498	+33	+3.1	+7103
בטוח משנה 1ש"ח	320	1500	-11	-3.3	-700
בטוח משנה 5ש"ח	219 *	2950	-5	-1.4	-2550
* ביצוע חלקי 98.00%					
בטוח מבנה אופ 2	230	1000	+8	+3.6	+3080
בטוח כלל שה־אפ	108.5		+2.5	+2.4	+108000

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
הדר 1ש"ח	165.0	37580			-32211
הדר 5ש"ח	135.0	29914			-24332
הדר אופ 2	144.5	20000	-3.5	-2.4	-25000
הפניקס 1ש"ח	779	838	+35	+4.7	+1838
הפניקס 5ש"ח	574	4193	-15	-2.6	-4193
המגדל־הזהאל 1.0	5380	10.0			-10.0
המגדל־הזהאל 5.0	4600	300	+150	+3.4	+899
כנרת 1.0	1450 תב	157	+80	+5.8	+140
מנורה 5.0	1012 תב	100	+92	+10.0	+100
סהר פיתוח 3	390	1000			-1000
סקירפט 1ש"ח	1100	1500	+28	+2.6	+2032
צור בית 1ש"ח	300	1336	-6	-2.0	-1336
ציון החזקות 1ש"ח	4500				
ציון החזקות 5ש"ח	1553 תב	240	+125	+10.0	+720

מסחר ושרותים

מסחר

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אירודיבבא 1ש"ח	875	3675	+35	+4.2	+3615
אירודיבבא 5ש"ח	615	7129	+15	+2.5	+9273
באור עורא 1.0	795	1671	+15	+1.9	+1901
באור עורא אופ 2	394	450			-550
כלל סחר אופ ד	411	15587	+11	+2.8	+17215
כלל סחר אגח 2	170.0	5000	+1.5	+.9	+13814
קריסטל 1.0	905	3945	+5	+.6	+17205
רפק ביד 1ש"ח	17000	2.0	+300	+1.8	+3.5
רפק ביד 5ש"ח	18500	2.0			-2.0
שופרסל א 2.0	11525	266	+200	+1.8	+757
שופר־סל אופ ד	5675	209	+100	+1.8	+511
שופר־סל אגח א	109.5	55477			-37027

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אבתנא 0.01ס"ח	385	7678			-1046
ספנות הספקה 1ש"ח	711	720	-9	-1.3	-467
ספנות הספקה 5ש"ח	255	2253			-2253
קידר הספקה 1ש"ח	917	2042	+27	+3.0	+1564
קידר הספקה 10ש"ח	250	12487			+816
מתכני שרותה 1ש"ח	1535 *	520	-95	-5.8	-484
* ביצוע חלקי 97.00%					
מתכני שרותה 5ש"ח	975	1924			-1424

מלונות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
גלי זהר 1.0	— לא נסחר —				
גלי זהר 5.0	— לא נסחר —				
בלמנות דן 1 ש"ח	1750	86.0	+15	+.9	+86.0
בלמנות דן 5 ש"ח	1500	156			-156
חוף האלמוג 0.1	7800	260	+215	+2.8	+158
בלמנות ירדן 1.0	2928	300			-50.0

מחשבים ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
ת.י.ל.ו. 1ש"ח	253	24269			-15651
ת.י.ל.ו. אופ ב	108.0	24862			+9578
ת.י.ל.ו. אגח א	102.5	46503			-16503
יעב"א 1ש"ח	6898	317			-74.0
מ.ל.ל. 0.1ס"ח	11299		-6	-.1	-79.0
מ.ל.ל. 0.5ס"ח	2640	1500	+76	+3.0	+1306
ביקוב 1ש"ח	1170 תב	159	+70	+6.4	+972
ביקוב 5ש"ח	420	3137	+7	+1.7	+1472
ביקוב אופ 2	1020	1700			+2227
תים מחשבים 1.0	835	13110			-41702

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אזורים אופ 1	748	7510			-1739
אזורים אגח 3	146.5	16638			-3138
איזון פלזה 1ש"ח	300	4293	+10	+3.5	+5524
אל־רוב 1.0	345	3601	+6	+1.8	+4031
אפריקה 0.1ש"ח	45120	50.0	+120	+.3	+36.0
אפריקה אופ 5	24420	41.0	+120	+.5	+25.0
אזורים 1.0	5070	256			+122
אילנד 1ש"ח	2720	195	-30	-1.1	-7.0
אילנד 5ש"ח	1968	551	+35	+1.8	+1170
ברנוביץ 1ש"ח	2780	101			-173
ברנוביץ 5ש"ח	2260	250	+60	+2.7	+249
דוד דנקנר 1ש"ח	6520	80.0			-80.0
דרקור 1ש"ח	182.0	1800	+6.0	+3.4	+3300
דרקור 5ש"ח	144.0	2073	+3.0	+2.1	+2585
הפסקול 1.0	— לא נסחר —				
הפסקול 5.0	— לא נסחר —				
ה.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ה.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
כלכלית י־ם 1ש"ח	310	9569	+7	+2.3	+6831
כלכלית ים אופ 1	105.5	7980	+3.5	+3.4	+18640
בג־ים 0.1	4460	927			-182
בג־ים 0.5	3580	533			-380
ישפרו 1ש"ח	3615	181			-148
ישראלום 1.0	1200	923	+20	+1.7	+782
סלע 1ש"ח	20000 תב	151	+1800	+5.8	+253
קק פיתוח 1.0	9050	25.0			-15.0
לוסיד 1ש"ח	9608 קו		+458	+5.0	+1194
לוסיד 5ש"ח	2909 תב	859	+210	+7.8	+1845
מ.ת.מ. 1.0	— לא נסחר —				
מ.ת.מ. אופ 2	— לא נסחר —				
מ.ת.מ. אגח א	— לא נסחר —				
מאפר ביה 1.0	— לא נסחר —				
[illegible]	170.0	182500 תב	+15.8	+4.7	+28373
ל"שטל אופ ד	144.0	72652	+9.0	+6.2	+28053
[illegible]	1312 תב	1572	+119	+10.0	+1850
[illegible]	1850		+58	+2.8	+2112
לינשטיין 1ש"ח	416		+6	+1.5	+800
לינשטיין 5ש"ח	189.0	21277	+9.0	+5.0	+28790
ליפשיץ 1ש"ח	363	8550			+4080
ליפשיץ 5ש"ח	207	3500			-216
ליפשיץ אופ 2	131.0	3423	+1.0	+.8	+1077
ליפשיץ אגח 1	102.0	9625	+2.5	+2.5	+29333
נאות אביב 0.5	3950	479	+80	+2.1	+769
נכסי אזורים 1ש"ח	355	6361	+6	+1.7	+6748
סהר החזקות 1.0	721	1000	-1	-.1	-600
סופר מ"ך 1ש"ח	1244	7.0			-4.0
עפר וסלע 1.0	— הפסקת מסחר —				
קסלרה 1ש"ח	3890	541			-261
קסלרה 5ש"ח	1775	1900	-10	-.6	-2322
רובנין 1ש"ח	370	3684			-1495
רובנין 5ש"ח	211	7372	+9	+4.5	+15948
רובנין אופ 2	945	850	+45	+5.0	+1748
רובנין אגח א	128.0	3000	+2.0	+1.6	+2211

חקלאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
מטעי הדר 0.1	2515				
מטעי הדר 0.5	2450		+90	+3.8	+340
מהדרין 1ש"ח	6750	140	+50	+.8	+110
מהדרין אופ 1	3860	90.0	+40	+1.1	+10.0
נכסי הדרים 1.0	1760	165			+17.0
פרדסאור 5ש"ח	2410	269	-60	-2.4	-439

תעשייה

מזון ומבק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
דובק מב ש	3875	525	+70	+1.8	+95.0
דובק מב מ	3830	3.0			-3.0
תלבל מ"ד 1ש"ח	360 תב	1500	+20	+5.9	+1500
תלבל מ"ד 5ש"ח	315				
תלבל אגח 1	103.5	37300			-17300
סמפו בירה 1ש"ח	32000	15.0			-7.0
סמפו בירה 5ש"ח	26600	45.0			-29.0
יבור 1ש"ח	1090	1072	+20	+1.9	+1230
יבור א 5ש"ח	660	804	+12	+1.9	+2096
יבור אופ 2	385	1090			-336
מן 1ש"ח	451	870			+191
מן 5ש"ח	363	1016			-791
נגפרוסט 1ש"ח	16001	21.0	+501	+3.2	+56.0
עסיס ב 5ש"ח	330	6777			+6365
שלמה אבגיל 1ש"ח	2311	453			+399
שמן מבר"א 4 ש"ח	1680	400			-545

טקסטיל והלבשה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
ארגד 1ש"ח	511	4985			-2293
ארגד אופ 2	301	4154	+3	+1.0	+1236
ארגד אגח 1	107.0		+1.0	+.9	+5000
אופים 1.0	536	200	+3	+.6	+400
אופנת כיתן 1 ש"ח	380	3001			-2001
אופנת כיתן 5 ש"ח	262 *	1878	+3	+1.2	+388
* ביצוע חלקי 99.00%					
אופנת כיתן אופא	320	750	+10	+3.2	+1500
אורגמן רג ש	10900	71.0	+161	+1.5	+173
דלתא־גליל 0.1ש"ח	1690	877			-376
דלתא־גליל 0.3ש"ח	1330	546			-1247
כפרית באותר 1	1616				
כפרית באותר 5	801				
ויסלגן כ"ד 1ש"ח	311	934			-684
ויסלגן כ"ד 5ש"ח	231	1150			-1148
וורינגן 1.0	4970				
ויקית 1ש"ח	2013	121	+40	+2.0	+139
ויקית 5ש"ח	1600	1648			+22.0
ויקית אופ ב	746				
כותר 1ש"ח	216	400	+6	+2.9	+410
כותר אופ 1	115.0	3000			-3142
קורדיה 0.1	882	655			-655
קורדיה 0.4	585	228	+10	+1.7	+172
ליגת 1ש"ח	223	2296	-12	-5.1	-2776
עיט 1.0	355	3075	+8	+2.3	+8075
עיט 5.0	190.0	4159			-2180
עיט אופציה סד' ב	157.0	3850			+1872
עיט אגח 1	117.0	10000	+2.0	+1.7	+7197
עסק 1.0	— הפסקת מסחר —				
עסק אופ 1	— הפסקת מסחר —				
פולגת א 1ש"ח	1075	1664			-564
פולגת א 0.5	10150	20.0			-40.0
פרוד 1ש"ח	860	636	+30	+3.6	+751
ג'יבור־סבריגה	7883	156			-84.0

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אורדן 10.0	7950	210	+300	+3.9	+255
אורדן 50.0	6750	26.0	-20	-.3	-26.0
אלוניות 1.0	7200 תב	50.0	+400	+5.9	+49.0
אלוניות 5.0	4970	1.0			-1.0
כבלים 1ש"ח	352	1515			-15.0
כבלים אופ 1	96.0	8753	+3.0	+3.2	+5239
כבלים אג"ח־אופ	100.0	64600			-60200
כבלים אגח א	99.0	13608			-1822
התבוף 1.0	655 *	714	+55	+9.2	+881
* ביצוע חלקי 71.40%					
התבוף 5.0	333	1203	+12	+3.7	+1947
התבוף אופ	3000	77.0	+200	+7.1	+429
זיקה 1ש"ח	2960	115	+20	+.7	+106
זיקה 5ש"ח	1562	434	+21	+1.4	+251
קיטאשה פח 5ש"ח	3610	126			-126
כבלי ציון 1.0	2600	578			-343
כבלי ציון 5.0	1300	292	+35	+2.8	+3113
מתכת [illegible] 1 ש"ח	221	2001			+1293
מתכת קדמי 5 ש"ח	136.0	3648	+5.0	+3.8	+1848
נחושתן 0.1	36630 *	120	+3330	+10.0	+216
* ביצוע חלקי 61.50%					
נחושתן 0.5	12850	10.0			+10.0
פקר פלדה 1.0	3115	712	+45	+2.2	+2664
קינג 1.0	710 תב	509	-48	-6.3	-551
קינג 5.0	430	580			-1840
קליל 1.0	2495	2169			-353
קליל 5.0	2090	869	+70	+3.5	+2644
קליל אופ	1023	1000	+25	+2.5	+3100

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
קליל אגח	124.0	5400			-3120
סידורות 5.0	6200 *	242	+210	+3.5	+455
* ביצוע חלקי 96.00%					
לכ"ש 1ש"ח	812	1000			-2000
לכ"ש 5ש"ח	465	10.0			-308

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אלביט 5.0	276000	24.0			-12.0
אלקו 0.1 ק	7875		+375	+5.0	+55.0
אלקו 0.25 ש	4201	228	+101	+2.5	+227
אלקו 0.25 ב	4100				-2.0
אלקטרה 1.0ש"ח	2047	1539			-590
אלקטרה א 0.5ש"ח	1520	960			-1325
אלקטרה אפ 5	1020	170			-150
אלקטרה אגח 3	154.0	7953	+5.0	+2.0	+7897
אורין 0.02ש"ח	15700	57.0			-28.0
כלל תע' אלקט 1ש"ח	2347 תב	1512	+150	+6.8	+2699
כלל אלק אופ'א	565	4615	+75	+15.3	+10477
כלל אלק אג"ח	97.5	149017	+5	+5	+341708
ספקטרוניקס 1.0	1325	5050	+40	+3.1	+6810
ספקטרוניקס 5.0	1080	2215	+30	+2.9	+2215
פייבכנגר 1ש"ח	469	500			-850
פייבכנגר 5ש"ח	419 *	980	+4	+1.0	+520
* ביצוע חלקי 98.00%					
ציקלון 1ש"ח	2051	506	+21	+1.0	+197
ציקלון 5ש"ח	1120	2353			-1241
קנטשטיין 1ש"ח	4730 *	20.0	+44	+9	+22.0
* ביצוע חלקי 91.00%					
קנטשטיין 5ש"ח	3100				-90.0
ת.א.ג. 1ש"ח	1144 תב	897	+104	+10.0	+1201
ת.א.ת. 5ש"ח	493	4990	+10	+2.1	+5872
תראה 1ש"ח	865	1760	+5	+6	+3174

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
א.פ.כללבנין 1ש"ח	200	34456	+1	+8	+52383
א.פ. בנין אופ א	697	4717			-1967
אי.פ.בנין אגח א	135.0	28920			-24720
אקרשטיין 1ש"ח	548	540			-540
אקרשטיין 5ש"ח	349				
אקרשטיין אופ א	497				
אקרשטיין אג"ח 1	127.0	24077	+3.0	+2.4	+188923
האחים בלום 1ש"ח	— הפסקת מסחר —				
אחים בלום אופ	— הפסקת מסחר —				
מודל הסק 1ש"ח	547	1300	+7	+1.3	+1096
מודריקה ולפמן 1	— לא נסחר —				
מודריקה ולפמן 5	16300	30.0	-325	-2.0	-26.2
נגב קרמיקה 1ש"ח	486	9016			-624
נגב קרמיקה אופ	245	3743			-2494

כימיה, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אגן 5 ש"ח	1790	2049			-259
אליאנס ב 200.0	1699	100	-1	-.1	-502
גל תעשיות 1ש"ח	422	800	+5	+1.2	+789
גל תעשיות 5ש"ח	290				
גל תעשיות אופ 5	127.5	1500	+1.5	+1.2	+500
גל תעשיות אגח 1	100.0	10000			
דשנים 0.1	4400	182	+120	+2.8	+425
דשנים 0.5	1710	230			+4.0
חיפה כימיקל 10.0	919	3436	+20	+2.2	+4526
ליפסקי 1.0	2650 תב	655	+150	+6.0	+446
מקסימה 1ש"ח	950 תב	323	+50	+5.6	+323
מקסימה 5ש"ח	625				
סנו 1 ש"ח	23250	25.0	+350	+1.5	+9.0
סנו 5 ש"ח	19500	39.0	+400	+2.1	+52.0
פריקלאס 1ש"ח	551	3100	+4	+.7	+800
פריקלאס אופ 1	164.0	6954			-7952
קים 1ש"ח	4950 *	84.0	+50	+1.0	+17.0
* ביצוע חלקי 84.00%					
קים אופ 2	2740 *	164	+140	+5.4	+996
* ביצוע חלקי 83.70%					
קים אגח 1	110.0	4400			+4600
ת"א 5ש"ח	4914	305	+100	+2.1	+128
פרוטרום 10.0	58500	51.0			+16.0

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
כתר 1ש"ח	185.0	7258			-5483
דפוזן 1.0	6061				
רשפון 5.0	3710		-1		-70.0
ת.ב.ן. 1.0	11414 *	219	+113	+1.0	+34.0
* ביצוע חלקי 98.00%					
קצה 1ש"ח	1845	596			-226
לבידי אשקלון 1	920 תב	3942	+50	+5.8	+6092
מילק ב 0.5	35000	11.0	+1000	+2.9	+15.0
קרגל 1ש"ח	930	5650			-281
קרגל אופ סד' 1	630	5595	+1	+.2	+4475
רים 0.1	562	1140	+7	+1.3	+1237
רים 0.4	232	1150			-480
תעל ב 0.2	20048	214	+740	+3.8	+356

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אנדין 1.0	383	2205			-2978
אנדין 5.0	150.0	5778			-4556
תמיסה יוד 1ש"ח	2900 *	165	+65	+2.3	+96.0
* ביצוע חלקי 96.70%					
הנ.פולק 1ש"ח	1440	120	+7	+.5	+20.0
הנ.פולק 5ש"ח	1134	284	+44	+4.8	+1084

השקעות תעשיה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
כור בכ' 1.0	7850	62.0			-58.0
כלל תעש אופ ד	180.0	24893	3.5	+3	+15496
כלל תעש אגח 6	112.0	30000	+5	+.5	+30448

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אמיקו ש	6300	210			-10.0
אידיבי פית אופב	4000	2103	+73	+1.9	+1429
אידיבי פית אג"ח	101.0	894450			-93589
אלגד 1ש"ח	1204	5900			-3391
גזלת השקעות 1ש	1165				
גזלת אופ 4	820				
גזלת אגח 1	106.5	18511	+.5	+.5	+10511
דנבאר 1ש"ח	530 תב	1330	-31	-5.5	-861
דנבאר 5ש"ח	404 תב	764	-25	-5.8	-765
חברה לישראל 5ש"ח	3920	2294	+120	+3.2	+5053
הלפסון 0.1	116000	4			-4
הלפסון 1.0 ש	24000	35.0	+800	+3.5	+71.0
אמבטא א 0.5	22990 *	23.0	+2090	+10.0	+64.0
* ביצוע חלקי 61.50%					
פועלים השק ש"ח	827	11069	+10	+1.2	+9464
דיסק השק' אופ	1080	4162	+38	+3.7	+6282
דיסק השק' אגח א	107.0	10100	-1.5	-1.4	-37780
מורד השק ש	32200	29.0	+400	+1.3	+96.0
מור השק אגח 124	12763				
חירדן 1ש"ח	— הפסקת מסחר —				
חירדן 5ש"ח	— הפסקת מסחר —				
יצוא ש	13050	60.0	+300	+2.4	+97.0
ירדן א 0.1	1300	1.0			-1.0
כלל ישראל 50.0	1210	1205	+5	+.4	+1396
מבטח 1ש"ח	442	233	+12	+2.8	+1482
מבטח א 5ש"ח	409	500	+8	+2.0	+500
מבטח אופ ב	189.0 תב	500	+25.0	+13.9	+1000
מבטח אג"ח 1	127.0	3375	+2.5	+2.0	+20000
פז השק ש	2810 *	106	+140	+5.2	+642
* ביצוע חלקי 70.70%					
פמה א 0.1	9100 תב	48.0	+500	+5.8	+82.0
פמה 0.5	5700	133			-53.0
פריון ב 0.2ש"ח	13900	531	+300	+2.2	+1062
קרדן 1ש"ח	133.5 תב	114171	+12.0	+9.9	+175195
קרדן 5ש"ח	90.5 תב	50200	+7.0	+8.4	+64965
קרדן אופ 2	64.0	152237	+5.0	+8.5	+190971
קרדן אגח 1	106.0	9799	+5	+.5	+7201

נסחרות במט"ח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
גזית ב	— לא נסחר —				

רשימה מקבילה

בנקים ל משכנתא'

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
בנין ב 5.0	10550	100	+450	+4.5	+176

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
הראל שרותה 1ש"ח	— לא נסחר —				
י.ב.ת.ל. 1ש"ח	241				
קנסורטיום 0.1	1500	520	+50	+3.5	+1300
קנסורטיום 0.5	379	5765			-2349
קנסדרם אופ 3	135.0	1700	-4.0	-2.9	-3845
קופל 1ש"ח	695				
תבל 1ש"ח	264	842	+1	+.4	+1158

מלונאות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
גני הדר 1ש"ח	145.0	13000	+1.5	+1.1	+7232
גני הדר אופ 1	107.0	13000	+4.5	+4.4	+25999
חודה ישראלית 1	67.0	6403			+7193
כנס 1ש"ח	2220		+21	+1.0	+5.0

מחשב ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
איכות 1ש"ח	545	40.0			-40.0
רקה ביכן 1ש"ח	4950 תב	133	+450	+10.0	+64.0
כלל מחשבים 1.0	6489 קו		+309	+5.0	+90.0
כשור 1ש"ח	300	480			+152
רקי 1ש"ח	482	500	+15	+3.2	+2924

נדל"ן בינוי ופתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
ארד מבנים 1.0	— הפסקת מסחר —				
ארד מבנים 5.0	— הפסקת מסחר —				
אבנתים 1ש"ח	690 *	214	+7	+1.0	+126
* ביצוע חלקי 62.90%					
בן־יקר גת 1.0	3450	165	+50	+1.5	+84.0
דרוקר 1.0	— הפסקת מסחר —				
דרוקר 5.0	— הפסקת מסחר —				
עוד 3.0	1800	181	+50	+2.9	+485
רסקו מבוב	2138	101			+179
רסקו ר.ג	1811	50.0			+237

חקלאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
שג־הר 0.1ש"ח	1168	1283			-1078
שג־הר אופ א	372	68.0	-4	-1.1	-32.0

מזון ומבק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אסאס 1.0	2000	975	+40	+2.0	+526
גולדפרוסט 1ש"ח	1370	101	+20	+1.5	+700
גולדפרוסט 5ש"ח	830	270			-254

טקסטיל והלבשה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
ברם גליקו 1.0	— הפסקת מסחר —				
מקס 0.1	3610	197			-125
מקס 0.5	1698	220			-251
תעס הדנוך 1.0	2300	20.0	-120	-5.0	-270

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אייסנר 5.0	— לא נסחר —				
בודין 1.0	— לא נסחר —				

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
ישום אגח־אופ 1	104.0	4600			-100
לבריש 1ש"ח	— לא נסחר —				
לבריש 5ש"ח	— לא נסחר —				
עוז השקעות 1ש"ח	2110 תב	84.0	+111	+5.6	+259
עוז השקעות 5ש"ח	1166 קו		+56	+5.1	+713

חיפושי נפט

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
דלק חיפושים 1ש"ח	2370 תב	874	-230	-8.9	-1064
דלק חיפושים 5ש"ח	1470	80.0	-60	-3.9	-547
דלק נפט אופ 2	1750	642			-24.0
פז חיפושי נפט	18950	106			-105
י.ו.א.ל. 1.0	357	9868			+9318
י.ו.א.ל. אופ 2	110.0	25165			-30115
ב.ג.ז. 1.0	4686	127			-26.0
ב.ג.ז. 5.0	2168	438			-520
סדאיל ב 0.03ש"ח	6458 תב	71.0	-550	-7.9	-69.0
נפטא ש	6848	490	-10	-2.0	-9378

משאבות סלע

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
ש"ח	127.0	500			-1300
מתכת סרום 1.0	109.0	16603			-7851
מתכת סרום אופ	40.0	33009	+2.0	+5.3	+43700

מוצרי בניה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אלקול 1ש"ח	121.0	27955	+1.0	+.8	+27735
אלקול אופ 2	36.0	28896	+1.0	+2.9	+45210
בר־סון 1.0	2150	560			+90.0
בר־סון 5.0	1375	1279			-259
טרומאטכס 1.0	6000				
טרומאטכס 5.0	2020	528			+383
ב.ל.מ. 1.0	1086	218	+36	+3.4	+1095
ב.ל.מ. 5.0	625	175	+29	+4.9	+175

מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אלדן־סק 1ש"ח	200	8672	+3	+1.5	+689
ויסקופ 1.0	79.0	2250	-72	-3.1	-79.0
נקה 1ש"ח	4967 תב	75.0	+452	+10.0	+249
ת.ג.ל. 1.0	3308	160	+10	+3	+134
ת.ג.ל. 5.0	2370	159	+97	+4.3	+209
תור א 5.0	7565 *	33.0	+75	+1.0	+18.0
* ביצוע חלקי 66.00%					

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אורדע פרינט 1ש"ח	700	6825			-679
סקאנדיה 1.0	3449	555	+100	+3.0	+785

תעשיות שונות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
מילן 1ש"ח	540	500	+10	+1.9	+2100
פו־תן 1ש"ח	379 בו		-20	-5.0	-3452

השקעה בתעשיה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
כלל פיתוח 1ש"ח	156.5	5000			-6500

חברות השקעה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	עודפי ביקוש/היצע
אינשגה 1ש"ח	56.0 תב	28886	+4.0	+7.7	+72780
אית"ם 1ש"ח	265	4000			-1360
אית"ם אופ 1	93.5	1721	+4.0	+4.5	+721
אמישר בב 1.0	973	800	-27	-2.7	-1070
אפיק 1.0	— לא נסחר —				
אפיק 5.0	— לא נסחר —				
ישום 1ש"ח	137.0	16840			-12799

משתנים

שם נייר	מספר שערים	שער בפתיחה	שער בנעילה	שינוי באחוזים	מחזור בק"ל
הבינלאומי	6	7520	7501	1.25	2134
הפנה	1	264	263	.38	8957
כלל־סחר	4	485	485	1.04	9787
קונטרול ב'	4	9680	9782	1.00	446
דלק ב'	8	2474	2443	1.27	3910
אמריקה־1	1	36685	36502	.50	55
אזורים	8	1094	1083	1.02	8491
גבסים ובר	6	2862	2876	.49	2218
הכשרת הי"ש	2	70412	69888	.25	44
כלל־גדלע	4	856	848	.94	6318
עלית	8	13768	13768	1.00	611
פולגת ב'	2	754	750	.53	1780
סקאפ פח	1	4093	4073	.49	291
אלרון	22	213910	211269	1.25	147
סבע	22	8825	8825	.00	5089
ים המלח	8	2670	2644	.98	5225
מסרוכבים	10	901	899	1.24	15072
[illegible]	9	312456	309362	1.00	25
[illegible]	2	15343	15116	1.50	160
כלל תעשיות	17	245	243	.82	85169
אי־די־בי ב	1	7746	7669	1.00	591
אלרן ע' ש	1	987	980	.71	1345
תבלישראל	11	4315	4251	1.51	2570
[illegible]	10	2112	2096	.70	3359
כלל ישר' 10	15	1322	1313	1.23	16470

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5576.63	5496.42	גלית	642.55	634.89	להב	5058.78	4941.49	ענת	2635.51	2615.10
אופקה	488.67	479.10	[illegible]	373.61	369.09	[illegible]	128.15	126.63	עפרוני	501.52	495.10
אגוד	262.15	257.24	דוכיפת	523.18	512.97	לביא	404.53	396.59	עירית	133.06	130.50
אגס	103.02	101.04	דולב	247.91	242.86	לוטוס	1900.87	1871.21	[illegible]	1705.53	1671.16
אד"ר	1760.75	1727.91	דורון	1567.92	1538.72	לשם	374.01	372.47	צבר	556.84	545.83
אודם	2444.18	2396.78	[illegible]	268.50	263.35	מבטח	1362.02	1336.03	[illegible]	505.42	493.58
אופיר	2093.43	2063.04	דליה	617.84	607.33	[illegible]	3946.91	3912.30	צוף	125.52	125.33
אור	431.76	422.75	דרור	359.56	352.70	מגור	252.78	249.17	[illegible]	1127.67	1105.47
אוריה	139.13	136.40	דקל	412.85	405.09	מגוון	3763.68	3730.29	[illegible]	556.20	546.25
אורלי	289.56	287.53	הדס	412.47	408.67	[illegible]	1828.12	1802.14	צופית	1897.78	1861.52
אורן	827.84	811.85	הילה	415.99	410.16	[illegible]	904.33	895.91	קלע	2297.79	2286.35
אייל	5258.02	5156.57	הוד	565.25	555.70	[illegible]	26011.03	25613.45	קשת	105.15	103.11
אירוס	5526.13	5405.05	[illegible]	2717.65	2651.35	[illegible]	1027.85	1008.29	רותם	19758.03	19598.76
איתן	786.31	770.78	זהר	108.66	107.24	[illegible]	4770.17	4687.32	רימון	132.98	132.75
אלה	643.59	630.37	זיו	134.25	132.26	[illegible]	775.15	760.78	רקפת	913.94	898.15
אלמוג	690.17	676.67	זכור	522.15	511.96	[illegible]	381.13	379.61	רשף	419.80	410.77
אלפים ב	103.12	100.70	[illegible]	160.47	158.50	מרגלית	1393.29	1366.33	[illegible]	456.28	450.78
אלפים ב	102.83	100.38	חלמיש	143.22	142.60	[illegible]	124.73	124.25	שחם	344.32	342.09
אלפים א	100.72	99.89	[illegible]	217.45	216.54	[illegible]	1346.77	1323.57	[illegible]	103.89	101.87
ארז	356.44	349.54	חן	149.92	149.32	נגה	148.59	146.39	[illegible]	461.08	459.90
אש	163.87	160.28	[illegible]	1483.53	1452.10	[illegible]	313.63	312.51	שניר	411.92	404.19
אשל	189.09	185.41	חשמל	6612.96	6528.56	[illegible]	312.80	304.03	[illegible]	790.61	779.56
אתגר	99.96	96.05	טל	465.26	456.29	[illegible]	159.21	157.39	שקד	847.41	826.98
אתרוג	256.03	254.07	יהלום	2432.70	2386.59	סביון	701.59	689.52	שיר	187.84	184.21
בדולח	2311.44	2267.15	יוסף	398.38	394.88	סגולה	140.96	138.19	תאנה	262.80	260.55
בדים	549.22	538.69	יעלה	445.50	443.19	סלע	370.08	368.58	תבור	554.04	551.28
בזק	514.33	504.13	יסוד	346.09	341.93	סנונית	537.09	526.57	[illegible]	546.90	540.44
ברקת	309.82	308.34	[illegible]	133.61	131.00	ספיר	402.57	399.85	[illegible]	105.24	103.23
[illegible]	1583.77	1554.18	כוכב	681.23	669.58	[illegible]	177.22	177.21	[illegible]	247.94	243.22
גבע	114.38	112.68	כנרת	262.03	260.79	[illegible]	385.02	380.58	תפוח	199.57	198.21
[illegible]	457.12	448.48	כרמל	149.79	147.38	[illegible]	601.78	598.60	תרשיש	1523.96	1495.35
גיא	103.30	101.27	כתר	1240.50	1223.08	עידן	493.55	486.50	[illegible]	539.71	532.17
גיל	3501.43	3434.02				עומר	1262.13	1235.91			

אגרות חוב

הסדרה	השער	השינוי בנקי'
ש2053	81143.0	+29.0
ש2055	75207.0	+27.0
ק־108 תשואה 0.92%−		
ש2054	74463.0	+2091.0
ש2056	69115.0	+2036.0
ק־109 תשואה 1.78%−		
ש2057	70657.0	+1985.0
ש2059	64489.0	+1896.0
ק־110 תשואה 6.63%− ק		
ש2058	70195.0 ק	+1971.0
ש2860	65287.0 ק	+1916.0
ק־111 תשואה 0.96%−		
ש2061	46351.0	+1272.0
ש2062	42391.0	+1203.0
ש2063	40538.0	+1192.0
הילים		
כ 20	104.0	
כ 21	103.5	+1.5
כ 22	103.0	
ש 23	94.7	30/12/87
ש24	93.2	30/12/87
ש25	96.3	+2.8
ש26	96.3	30/12/87
ש27	95.0	
ש28	97.3	30/12/87
ש29	95.0	28/12/87
ש30	102.2	30/12/87
ש31	99.8	-.2
32	101.3	+3.0
33	97.9	17/12/87
34 פר"ג	108.2	+3.2
35 פר"ג	106.7	
36 פר"ס	106.5	+3.1
מ"נ א	102.5	-1.0
ליסט 1ב	105.2 כ	29/12/87
פלה 31	108.2	
אגרות חוב בלתי צמודות בטש		
בנ"נ 24 ש	91.4	29/12/87
בנ"נ 25 ש	90.5	22/11/87
בנ"נ 26 ש	90.5	22/11/87
בנ"נ 28 ש	88.7	
בנ"נ 30 ש	91.6	16/12/87
אגרות חוב צמודות לזהב		
5 יזר 1	130.6	
סרוה 1	114.9	
אגרות חוב צמודות לדולר (70% הצמדה)		
ש6001	117935.0	16/11/87
ש6002	110088.0	22/12/87
ש6003	108603.0	26/11/87
ש6004	110008.0	13/12/87
אגרות חוב צמודות רבית קבועה (ארוכות)		
ק־901 תשואה 7.53%		
7001	246.2	+1.5
7002	238.6	+1.5
ק־902 תשואה 7.20%		
7003	229.5	+1.1
7004	218.8	+1.1
ק־903 תשואה 2.58%		
7005	203.0	-.4
ק־904 תשואה 7.52%		
7006	191.6	-.1
ק־905 תשואה 7.61%		
7007	178.4	-.1
7008	169.5	-.1
ק־906 תשואה 7.70%		
7009	163.8	-1.7
ק־907 תשואה 8.13%		
7010	154.7	-1.8
ק־908 תשואה 7.77%		
7011	147.3	-.1
7012	142.1	-.1
ק־909 תשואה 7.55%		
7013	134.9	
ק־910 תשואה 8.10%		
7014	116.1	-1.3
ק־911 תשואה 8.14%		
7015	99.4	-.2
7016	98.7	-.2
7017	97.9	-.2
7018	97.7	-.2
7019	98.1	-.2
7020	98.0	-.1
7021	97.0	-.2
7022	96.7	-.2
ק־951 תשואה 8.40%		
7201	94.7	-1.3
7202	96.1	-1.4
7203	95.8	-1.5
7204	96.3	-1.4
7205	96.4	-1.4
צמודות לדולר ריבית משתנה		
ק־801 תשואה 0.45%		
ש6101	13744.0	-27.0
ק־802 תשואה 1.75%		
ש6102	8079.0	-16.0
ק־803 תשואה 1.98%		
ש6103	7194.0	-14.0
ק־804 תשואה 1.99%		
ש6104	6631.0	-55.0
ש6105	6296.0	-53.0
ק־805 תשואה 2.10%		
ש6106	6075.0	-75.0
ש6107	5851.0	-70.0
ק־806 תשואה 2.02%		
ש6108	4258.0	-6.0
ש6109	4064.0	-8.0
ש6110	3995.0	-7.0
ק־807 תשואה 2.14%		
ש6111	3318.0	-27.0
ש6112	3223.0	-26.0
ק־808 תשואה 2.28%		
ש6113	2189.0	-4.0
ק־821 תשואה 3.32%		
ש6151	847.1	+6.8
ש6152	812.0	+6.5
ק־822 תשואה 3.34%		
ש6153	702.7	+.4
ש6154	690.7	+.4
ק־823 תשואה 3.32%		
ש6155	449.7	-.6
ק־824 תשואה 3.40%		
ש6156	363.4	-.7
ק־825 תשואה 3.51%		
ש6157	268.8	-.5
ש6158	254.2	-.5
ק־826 תשואה 3.70%		
6159	212.4	+.3
ק־827 תשואה 3.56%		
6160	201.1	+.5
6161	194.3	+.5
ק־828 תשואה 3.65%		
6162	175.1	-3.9
ק־829 תשואה 3.46%		
6163	165.1	-.3
6164	158.9	-.3
ק־830 תשואה 3.38%		
6165	150.4	+2.4
ק־831 תשואה 3.68%		
6166	139.9	-.2
6167	136.4	-.3
6168	134.1	-.2
ק־832 תשואה 3.35%		
6169	128.8	+1.5
ק־833 תשואה 3.52%		
6170	120.0	-1.5
ק־834 תשואה 3.50%		
6171	85.8	-.2
6172	84.7	-.1
ק־851 תשואה 3.17%		
6801	93.0	+.4
אגח צמודות מטבע חוץ – בניים		
אל־אופ 86	1560.0	+4.0
אלביט 85	— הפסקת מסחר —	
אליתא 85	— הפסקת מסחר —	
אלקטרה א'	2480.0	+5.0
אלקטרה ב'	1188.0	+35.0
מאיסקו 85	1096.0	
תדיראן 84	107.5	+1.0
תדיראן 85	— הפסקת מסחר —	

הסדרה	השער	השינוי בנקי'
3792	109.7	
ק־291 תשואה 3.06%		
3826	137.9	
3827	135.3	+1.8
3828	130.7	+1.8
3829	128.3	
ק־292 תשואה 2.86%		
3830	127.3	+3.4
3831	127.1	+3.6
3832	125.4	+3.5
3833	122.7	+3.4
3834	119.6	+3.4
ק־311 תשואה 3.11%		
3861	118.1	
ק־315 תשואה 3.34%		
3769	107.4	+.5
3774	104.6	+.5
3775	99.9	+.4
3776	98.1	+.4
ק־318 תשואה 3.17%		
3770	109.3	-.1
3773	108.0	
ק־321 תשואה 3.26%		
3771	110.0	
3772	108.7	
ק־323 תשואה 3.37%		
4801	103.9	+.1
4802	102.3	
4803	101.1	
ק־326 תשואה 3.39%		
5401	103.1	+.2
5402	101.5	+.1
5403	98.5	+.2
5404	96.7	+.1
7%–6%–4% מלוה פיתוח ומדינה (80% הצמדה)		
ש3505	— הפסקת מסחר —	
7%		
ש3521	171300.0	-400.0
ש3522	165400.0	
ש3523	157000.0	
ש3524	154500.0	-2000.0
ש3525	155700.0	
ש3526	153000.0	
ש3527	150200.0	
ש3528	[illegible]	
ש3529	[illegible]	
ש3530	148000.0	
ש3531	140600.0	-1000.0
ש3532	[illegible]	
ש3533	[illegible]	
ש3534	132000.0	
ש3535	128850.0	-600.0
ש3536	129000.0	
ש3537	130250.0	
ש3538	120700.0	-800.0
ש3539	122000.0	+200.0
ש3540	121400.0	
ש3541	117300.0	+200.0
ש3542	117300.0	+200.0
ש3543	111580.0	+330.0
ש3544	111700.0	-580.0
ש3545	117900.0	+2800.0
ש3546	115550.0	
ש3547	114710.0	
ש3548	113500.0	-1570.0
ש3549	109450.0	
ש3550	108550.0	
ש3551	109700.0	+1500.0
ש3552	99520.0	
ש3553	99300.0	
ש3552	99520.0	
ש3553	99300.0	
ש3554	98200.0	-1041.0
ש3555	98800.0	-500.0
ש3556	94200.0	
ש3557	94740.0	+240.0
ש3558	94240.0	+240.0
ש3559	92500.0	+1500.0
ש3560	85900.0	
ש3561	85800.0	
ש3571	85700.0	
ש3572	86500.0	-50.0
ש3573	86050.0	
ש3574	79500.0	
ק־707 תשואה 1.05%		
ש3575	79672.0	+827.0
ש3576	79502.0	+832.0
ש3579	73519.0	+810.0
ק־708 תשואה 0.60%		
ש3577	80487.0	+1310.0
ש3578	74404.0	+1221.0
ק־709 תשואה 0.60%		
ש3580	68974.0	+496.0
ש3581	62851.0	+472.0
ש3582	58088.0	+456.0
ק־710 תשואה 1.05%		
ש3583	53625.0	+21.0
ש3584	53257.0	+22.0
ש3585	50586.0	+21.0
ק־711 תשואה 1.10%		
ש3586	45834.0	+20.0
ש3588	45831.0	+19.0
ש3589	41851.0	+17.0
ק־712 תשואה 1.23%		
ש3587	45840.0	+20.0
ש3591	41835.0	+18.0
ש3592	41798.0	+17.0
ש3593	41744.0	+17.0
ק־713 תשואה 1.55%		
ש3590	41315.0	+18.0
ש3595	39422.0	+17.0
ק־714 תשואה 0.70%		
ש3594	40332.0	+17.0
ש3596	38619.0	+16.0
ש3597	38522.0	+15.0
5% מלוה פיתוח ומדינה (בחירה במלוה צמודה)		
ש2001	167800.0	
ש2002	167600.0	
ש2003	162800.0	
ש2004	162000.0	
ש2005	153100.0	
ש2006	153050.0	
ש2007	151400.0	+1000.0
ש2008	148600.0	
ש2009	150500.0	+400.0
ש2010	149900.0	
ש2011	147800.0	
ש2012	146600.0	+600.0
ש2013	146300.0	
ש2014	142800.0	
ש2015	142458.0	
ש2016	143400.0	+300.0
ש2017	139100.0	
ש2018	139400.0	+400.0
ש2019	138500.0	+100.0
ש2020	134550.0	
ש2021	135300.0	+100.0
ש2022	129100.0	
ש2023	127500.0	+100.0
ש2024	119201.0	+200.0
ש2025	119700.0	+200.0
ש2026	120900.0	
ש2027	114601.0	+100.0
ש2028	115550.0	+200.0
ש2029	110300.0	
ש2030	111100.0	
ש2031	110700.0	+200.0
ש2032	110700.0	+200.0
ש2033	104650.0	
ש2034	105050.0	+200.0
ש2035	96900.0	
ש2036	95900.0	+200.0
ש2037	92000.0	
ש2038	91000.0	+200.0
ש2039	86651.0	+1000.0
ש2040	89800.0	+2000.0
ש2041	83800.0	
2051	83600.0	
ש2052	77400.0	+1500.0
ק־107 תשואה 1.11%−		

הסדרה	השער	השינוי בנקי'
4% מלוה פיתוח (100% הצמדה)		
ק־331 תשואה 1.30%		
4101	402.4	+5.4
ק־332 תשואה 2.45%		
4102	157.4	+.1
4103	153.1	+.1
4104	[illegible]	+.1
4401	[illegible]	+.1
ק־333 תשואה [illegible]		
4402	141.2	+.1
4403	140.1	+.1
4404	138.2	
ק־335 תשואה [illegible]		
4105	125.1	+.1
4106	124.6	+.1
4107	121.5	+.1
4108	117.9	+.1
[illegible]	115.7	
ק־339 תשואה [illegible]		
4109	113.2	
4110	114.0	+.1
4111	113.2	+.1
4112	109.5	
ק־351 תשואה [illegible]		
4201	119.0	
4202	140.5	+.1
4203	137.0	
4204	135.2	
4205	130.5	+.1
ק־352 תשואה [illegible]		
4206	128.9	+.6
4207	126.7	+.6
4208	127.0	+.6
4209	124.3	+.6
4210	121.2	+.6
4211	117.6	+.6
ק־353 תשואה 2.48%		
4212	116.1	+.6
4213	113.4	+.6
4214	110.5	+.7
ק־360 תשואה 2.58%		
4113	111.7	
4118	109.0	+.1
ק־365 תשואה 2.50%		
4114	111.9	
[illegible]	[illegible]	+.1
ק־356 תשואה 2.08%		
4115	114.7	+1.1
4116	113.4	+1.1
ק־370 תשואה 2.85%		
4215	108.0	30/12/87
4216	106.4	30/12/87
4217	106.2	30/12/87
4218	103.3	30/12/87
4219	101.5	30/12/87
8% מלוה פיתוח (צמוד)		
ק־201 תשואה 2.47%		
ש3601	43057.0	+30.0
ש3602	39700.0	+28.0
ש3603	36933.0	+26.0
ק־202 תשואה 2.50%		
3604	35149.0	+59.0
ש3605	30256.0	+55.0
ש3606	25505.0	+52.0
ק־203 תשואה 2.50%		
ש3607	26496.0	+86.0
ש3608	25569.0	+85.0
ש3609	24353.0	+84.0
ק־204 תשואה 2.30%		
ש3610	22099.0	+212.0
ש3611	21351.0	+210.0
ש3612	20733.0	+209.0
ק־205 תשואה 2.60%		
ש3613	19281.0	+9.0
ש3614	18507.0	+6.0
ש3615	17054.0	+8.0
ק־206 א' תשואה 2.65%		
ש3616	15663.0	-20.0
ק־206 ב' תשואה 2.58%		
ש3617	14789.0	-20.0
ק־206 ג' תשואה 2.44%		
ש3618	14107.0	+163.0
ק־207 א' תשואה 2.44%		
ש3619	12984.0	+5.0
ק־207 ב' תשואה 2.32%		
ש3620	12572.0	+15.0
ק־207 ג' תשואה 2.39%		
ש3621	11913.0	+10.0
ק־208 א' תשואה 2.47%		
ש3622	10710.0	-46.0
ק־208 ב' תשואה 2.44%		
ש3623	10070.0	-15.0
ק־208 ג' תשואה 2.17%		
ש3624	9568.0	+51.0
ק־209 א' תשואה 2.26%		
ש3625	8724.0	-22.0
ק־209 ב' תשואה 2.29%		
ש3626	8066.0	
ש3627	7483.0	
ק־210 תשואה 2.31%		
ש3628	6917.0	-16.0
ש3629	6463.0	-18.0
ש3630	6131.0	-18.0
ק־211 תשואה 1.98%		
ש3631	5973.0	+82.0
ש3632	5473.0	+80.0
ש3633	5172.0	+76.0
ק־212 תשואה 2.50%		
3634	4469.0	+2.0
3635	4246.0	+2.0
ש3636	4050.0	+1.0
ק־213 תשואה [illegible]		
ש3637	3543.0	-6.0
ש3638	3529.0	-6.0
ש3639	3377.0	-6.0
ק־214 תשואה 2.24%		
ש3640	2709.0	+10.0
ש3641	2349.0	+9.0
ק־215 תשואה [illegible]		
3642	2130.0	+4.0
ש3643	1623.0	+3.0
ק־216 תשואה 1.70%		
3644	1710.0	+1.0
3645	1543.0	+1.0
4.25% מלוה פיתוח (צמוד)		
ק־231 תשואה 3.35%		
3701	123.0	-28.0
ק־232 תשואה 2.69%		
3702	126.5	+28.8
ק־233 תשואה [illegible]		
3703	164.5	+25.4
3704	140.9	+22.0
ק־251 תשואה 2.93%		
3751	128.1	+11.2
ק־252 תשואה 3.43%		
3752	151.5	-.3
3753	145.4	-.3
ק־253 תשואה 3.23%		
3901	142.5	+.1
3902	135.7	
3903	134.5	-.1
3904	132.7	
ק־254 תשואה 3.40%		
3754	132.5	
3755	131.5	+.1
3756	126.9	
3757	124.6	
ק־255 תשואה 3.40%		
3758	122.2	+.5
3759	121.9	+.5
3760	120.2	+.5
3761	117.5	+.5
3762	114.5	+.5
3763	111.1	+.5
ק־256 תשואה 3.40%		
3764	109.0	
3765	106.4	
3766	105.2	
3767	106.5	+.1
3768	103.9	+.1
ק־271 תשואה 3.38%		
3791	111.6	+.1

תחזית לאומית — מחזור 17 | עם גד אגוזי

לצמצם טורניר הנוער ולנצל התקציב למשחקים באירופה

מאת ברוך דגן

גד אגוזי, גזבר ההתאחדות לכדורגל, תיקצב את טורניר הנוער הנערים ב־700,000 שקל, סכום גדול. הופעתן של 18 קבוצות תחת מטריה ישראלית אותו עושה, אולי, משהו לאגו הלאומי של הגזבר, אולם יש לו ויכוח עם עמיתיו בנהלת ההתאחדות על נחיצות „ניפוח" הטורניר.

אגוזי סבור, כי עדיף לקיים טורניר צנוע וקטן־מימדים כדי להפיק ממנו תועלת מקצועית מירבית. „טורניר של שש

קבוצות בלבד, המתנהל בשיטת ליגה, מבטיח לנוער שלנו חמישה משחקים, כמו בטורניר ענק, המחולק לשני בתים. בהפרש העלויות העצום שבין שני הטורנירים ניתן היה לארגן לנוער מסע משחקים באירופה בעיתוי ובהיקף מתאים כדי שירכשו ניסיון במגרשים זרים ולא רק בבית", הוא מדגיש. הגזבר גורס, כי יש להשקיע תקציבים מכובדים בנבחרות הצעירות, אולם „יש לחלק את העוגה בצורה הגיונית יותר. התפקיד שלנו הוא לקיים פעילות בינלאומית, אך היא חייבת להיות בפרופורציה הנכונה".

בשעה שהטורניר בולע תקציבים מכובדים והנבחרת הלאומית נוגסת אף היא נתח הגון, מצויות האגודות על עברי פי פחת. האמנם, התאחדות עשירה וקבוצות עניות? אגוזי מבקש לשנות את התמונה. „ההתאחדות איננה עשירה. היא ניזונה ממועצת ההימורים כמו האגודות ואף היא נאלצת לקמץ ולחתוך. ההבדל הוא באופן ניצול התקציבים. הניהול הכספי ברוב הקבוצות הוא כושל. התקציבים לא מוצאים אצלן בצורה [illegible] בלבלית, מקצועית [illegible] [illegible]

מכירת כרטיסי המנוי למשחקיה של הנבחרת עם יריבות המבחן מאירופה, אולם הוא מגלה הבנה מלאה למניעי האוהדים. „הנבחרת שלנו מציגה יכולת חלשה ואין לחובבי הכדורגל שום תמריץ לרכישת כרטיסים". זה מביא אותו לנושא המקצועי ולגיבוי המלא, שקיבל המאמן הלאומי, מילינקו מיהיץ', מהנהלת ההתאחדות. הגזבר היה בין המצדדים „בהגבלה" מסויימת בסמכויות המקצועיות של המאמן. הוא מציג את נימוקיו: „המעמסה המוטלת על מיהיץ' היא כבדה והוא אינו מכיר את המנטליות של הכדורגלן הישראלי. הצעתי להצמיד לידו עוזר מקצועי ופסיכולוג, שיתחלקו עמו בנטל ויסייעו לו בעצה טובה ובפתרון בעיות. הצעתי נותרה במיעוט, אך אני ממשיך להחזיק בדעה, שמיהיץ' זקוק לסיוע".

הפועל פ"ת - מכבי חיפה. חיפה אינה מגלה יציבות בשעה שפ"ת פתחה דף חדש. הביתיות תהווה גורם חשוב. עדיפות למארחים. התחזית: נצחון לפ"ת.

בני־יהודה - הפועל באר־שבע. השכונה מהווה מבצר חזק, אך באר־שבע מסוגלת לצאת ממנו עם רכוש. אם שתי הקבוצות יציגו את יכולתן מהשבת שעברה, תהנה האורחת מנקודה. התעוררות של „הגבים" תעמיד אותם על סף הנצחון. התחזית: תיקו.

מכבי נתניה - שמשון. אסור להקל ראש בשמשונים, אולם היתרון יותר בידי המקומיים. נתניה מצויה בתנופה, יש לה מקדמה גדולה בפסגה ואין לה שום כוונות לקלקל את כאוונה דווקא בביתה. התחזית: נצחון לנתניה.

הפועל כפ"ס - בית"ר ירושלים. מקומה של כפ"ס בעודפה של המוליכה אינו מיקרי ומצביע על יכולת טובה. יש לה יתרון ביתי ויציבות רבה לעומת התנודות בכושרה של האלופה. המארחת נראית מאורגנת יותר. התחזית: נצחון לכפ"ס.

הפועל ת"א - הפועל לוד. ההתאוששות של לוד חייבת להרגיז את ת"א מקפאונה. ל„אדומים" כלים עדיפים על פני האורחים מלוד והם יוליכו אותה לעמדת נצחון. התחזית: נצחון לת"א.

מכבי ת"א - הפועל חולון. לאחר שלושה הפסדים תסיגה לאזור התחתון מכבי תהיה נחושה יותר מתמיד. חולון תהמר ודאי על נקודה אחת, אך תיאלץ להיפרד גם ממנה. התחזית: נצחון למכבי.

בית"ר ת"א - מכבי פ"ת. מוקדם עדיין להספיד את פ"ת. מול יריבה נוחה ושאננה כבית"ר יוכלו חניכי הצעירים של רוזן להעשיר מעט את הקופה. התחזית: תיקו.

הליגה הלאומית

	הקבוצה	משׂ'	נצ'	תיקו	הפסד	שערים	נק'
.1	מכבי נתניה	16	10	4	2	17–30	34
.2	הפועל כפר־סבא	16	7	5	4	13–18	26
.3	הפועל תל־אביב	16	7	5	4	12–14	26
.4	בית"ר תל־אביב	16	6	6	4	15–22	24
.5	שמשון תל־אביב	16	5	9	2	9–14	24
.6	הפועל באר־שבע	16	5	7	4	10–12	22
.7	הפועל פתח־תקוה	16	6	4	6	21–20	22
.8	בית"ר ירושלים	16	6	4	6	26–24	22
.9	מכבי תל־אביב	16	4	8	4	19–24	20
.10	בני־יהודה	16	4	8	4	11–14	20
.11	מכבי חיפה	16	3	6	7	18–18	15
.12	הפועל צפרירים	16	2	9	5	14–10	15
.13	הפועל לוד	16	2	6	8	34–13	12
.14	מכבי פתח־תקוה	16	[illegible]	5	9	[illegible]–24	[illegible]

טורניר החורף הבין־לאומי ה־13 לנבחרות נוער

נצחון רביעי לנוער הישראלי

ישראל גברה על קפריסין 0:2 ותשחק במוצא"ש על המקום הד־3 ■ הונגריה (0:1 על איסלנד) ואירלנד (1:2 על רומניה) עלו לגמר

גיל ססספורטס

נבחרת הנוער הישראלית, עם קצת עזרה מהדירב, ניצחה אתמול את קפריסין 0:2 והבטיחה את השתתפותה במשחק על המקום הד־3 במוצא"ש. היריבה שלנו תהיה רומניה או דנמרק. לישראל היה זה נצחון רביעי ב־5 המשחקים בטורניר. לצד נצחונות קודמים על איסלנד, פולין ושוויץ הפסדנו רק להונגרים החזקים.

במשחק הגמר יתמודדו הונגריה ואירלנד. ההונגרים גברו אתמול על האיסלנדים הנכבדים 0:1 והאירים ניצחו, במשחק מרתק ומתוח, את הרומנים 1:2. במשחק היום צריכה דנמרק לנצח את האירים כדי לעלות למשחק על המקום הד־3 על חשבון הרומנים.

ישראל 2 (1)
קפריסין 0 (0)

נבחרת ישראל פתחה עם כמה שחקנים מחליפים. המאמן שלמה שרף קיבל את התוצאה המוקדמת (נצחונה של הונגריה) וידע כי אפסו סיכוייו להעפיל לגמר. כל תוצאה שהיא במשחק נגד קפריסין היה משבץ את ישראל במשחק על המקום הד־3 (מכובד בפני עצמו).

בדקה הד־19 עלתה ישראל ליתרון ראשון. הבלם־קפטן הקפריסאי, קאראלמבוס, ניסה להחזיר כדור לשוער, שיצא מתוך רחבת החמש, אך המסירה הקשתית היתה חזקה מדי והכדור חדר מתחת למשקוף. 1:0 קפתיע.

במחצית השניה הכליל שרף בהרכב את שחקניו הטובים ביותר. איציק זוהר, בנין ומוהר הוסיפו מתוך להתקפה, אך החלוצים החטיאו שוב ושוב.

רק בדקה הד־74 פרץ זוהר הימני, מסר לרותבה וססספורטס הוריד התברג בין המגינים והמשיך לרשת. 0:2.

שפט ג'ודג' קונסטנטין מרומניה לעיני 1000 צופים בפ"ת.

★ ישראל: אלבה; צופין, ברשמטה, חזר, אלסים; בן־הרוש, בדעווא (י. זוהר), מוזז (בנין), שטאלי (מוהר); לאן, ססספורטס.

אתמול בטורניר

בית א'
אירלנד – רומניה 1:2
דנמרק – ליכטנשטיין 0:5

בית ב'
ישראל – קפריסין 0:2
הונגריה – איסלנד 0:1
פולין – שוויץ 1:4

היום בטורניר

אירלנד – דנמרק (2, חולון)

הטבלות

בית א'

.1	אירלנד	2:7	6
.2	רומניה	5:8	5
.3	יוון	5:5	4
.4	דנמרק	3:7	3
.5	ליכטנשטיין	12:0	0

בית ב'

.1	הונגריה	3:13	10
.2	ישראל	2:8	8
.3	איסלנד	8:5	4
.4	פולין	7:10	5
.5	קפריסין	13:7	3
.6	שוויץ	14:4	0

שבת בטורניר

משחק על המקום הד־3:
ישראל – רומניה/דנמרק (17.15 בלומפילד)
משחק הגמר:
הונגריה – אירלנד (18.00 איצטדיון ר"ג)

טורניר הנערים הבין־לאומי ה־2

נערי הזהב של ספרד

ההימור על אלופת אירופה לגילאי 16, ספרד, היה מוצלח - 0:3 בגמר מול הונגריה ■ יוון שלישית אחרי נצחון 1:2 על רומניה ■ ישראל ב' 1:0 נגד קפריסין

מאת ניסן פרידמן

עוד שנים רבות ידובר פה על נבחרת הנערים הספרדית הנפלאה שהופעת הבכורה שלה בארץ. אלופת אירופה לגילאי 16 הוכיחה אתמול, כי ביכולתה להגן על תוארה בשנה הבאה, כשזכתה בטורניר החורף בצורה משכנעת – 0:3 נגד הונגריה החזקה במשחק הגמר.

בכל אחד ממשחקיהם בטורניר הבקיעו הספרדים שלושער. תרשמו את השם: אנחל קולאר. הוא וזכה להניף אתמול שני גביעים אישיים: מלך השערים והשחקן המצטיין בטורניר. אני מהמר גם ישמעאל אורטיאז מריאל מדריד, מנואל לופז ומיגל לאסה הקפטן. בעוד כמה שנים נראה אותם בטלוויזיה.

אתמול היו אלה דווקא ההונגרים שפתחו טוב יותר. שתי החטאות גדולות של חלוציהם סימלו את תחילת השלטון הספרדי. בפתיחת המחצית השניה הסתערו הספרדים על שער ההונגריה והבקיעו שלושה שערים יפים: דומינגו מרצאן (50), אנחל קולאר (52 מ־11 מ') וישמעאל אורטיאז (65) בנגיחה אירית.

שפט ריניוס מיוון לעיני 1000 צופים בהרצליה.

יוון סיימה שלישית לאחר נצחונה על רומניה 1:2. הרומנים היו טובים יותר במחצית הראשונה. בדקה הד־11 כבש סיבדיו גאבור שער בהרד מ־20 מ' לחיבורים, אולם הקפטן היווני תיאופיליוס קאראסבידיס השווה בחלוף דקה בנגיחה נפלאה.

במחצית השניה לחצו היוונים ותומאס פאפאיקונומו הבקיע את שער הנצחון בדקה הד־60.

שפט עובדיה צבי לעיני 300 צופים בהרצליה.

נבחרת הנערים ב' של ישראל לא יכלה אתמול גם לקפריסין הלשה, ששיחקה בהרכב חסר, לאחר ששניים משחקניה הורחקו במשחק שלשום נגד ספרד. שער עצמי העניק לקפריסין נצחון של כבוד 0:1. היה זה, למעשה, משחק בלתי רשמי, כיוון שקפריסין סיימה שביעית בטורניר ובמשחק על המקום הד־5 היו אמורות להתמודד ישראל א' וב'. המארגנים החליטו לשנות את התכנית. כך לא ישבו הקפריסאים בחיבוק ידיים אתמול ולנערי ב' של ישראל היתה הזדמנות נוספת לרכוש נסיון.

בטקס הסיום אתמול בהרצליה העניקו את הגביעים והפרסים השונים נשיא ההתאחדות הספרדית חוזה לואיס רוקה מילאן, מ"מ יו"ר ההתאחדות הישראלית עוזיקם מילצ'ן, יו"ר הועדה המארגנת גדעון בריקמן ומ"מ ראש העיר הרצליה אריה אוריאל.

מלך השערים
אנחל קולאר (ספרד) 5
השחקן המצטיין
אנחל קולאר (ספרד)

השוער המצטיין
פרננדו מונפרד (ספרד)

גביע ההגינות
נבחרת ישראל ב'

אתמול בנערים

הגמר:
ספרד – הונגריה 0:3
מקום 3–4:
יוון – רומניה 1:2
משחק נוסף:
קפריסין – ישראל ב 0:1

תחזית ארצית — מחזור 17 | עם מאיר ביטון

הלאומית איבדה את ייחודה בעוד הארצית מעניינת יותר

מאת שמואל טל

מאיר ביטון, קצין הניהול של שבועון צה"ל „במחנה", טוען כי הליגה הארצית מעניינת העונה יותר מאשר הלאומית. „הליגה הלאומית איבדה את כל הייחוד הסכבי שלה ולפיכך גם הרבה מרמתה. בארצית אמנם אין הרבה כדורגל סכבי, אולם רוח הלחימה והמאבקים המרתקים הופכים אותה למעניינת יותר"

את הקריירה שלו ככדורגלן עשה מאיר ביטון בקבוצות הליגות הנמוכות של הפועל אשדוד והפועל אשקלון. עם

האחרונה שיחק בליגה א' כאשר זו היתה עדיין ליגת המשנה (הארצית עוד לא הוקמה). בספרש מהמגרש ותלה את נעליו הפך לאוהד מושבע של קבוצת מכבי ת"א אותה הוא מלווה כמעט לכל משחק.

לאחרונה הוא נוחל עימה אכזבות מרות אולם הוא מאמין כי כבר בעתיד הקרוב יחול שינוי ש„יחזיר אותה למקומה הטבעי בצמרת הטבלה"

כאוהד יש לו גם רקורד בינלאומי. מאיר ביטון היה נוכח במשחק גמר אליפות אסיה בטהרן בין נבחרות איראן וישראל, משחק אותו הוא מגדיר כ„משחק מכור". הוא מספר כי אווירת הטרור ששררה במגרש אילצה את הישראלים, שחששו לחייהם, לתת את המשחק לידיהם.

כתושב בת־ים עוקב ביטון גם אחרי הנעשה בליגה הארצית בעיקר דרך קבוצת עיר מגוריו שעלתה השנה לליגה זו. הוא מאמין כי אילו היו עומדים לרשות נציגות ליגות המשנה אותם סכומי הכסף העומדים לרשות הלאומיות היתה הרמה שם עולה בהרבה והיתה גורמת לשיפור ברמת הכדורגל בארץ.

התחזית שלו על הצפוי במחזור ה־17:

הפועל יהוד - בית"ר נתניה: בית"ר נתניה מגלה לאחרונה שיפור ניכר ביכולתה. אולם יהוד שנוצחה באמצע השבוע בבית לא יכולה להרשות לעצמה הפסד ביתי נוסף. היא תנצל את ביתיותה כדי לנצח. התחזית: נצחון ליהוד.

הפועל בת־ים - הפועל ר"ג: כתושב בת־ים אני מאמין כמובן ביכולתה לנצח. גם העובדה שהיא ניצחה באמצע השבוע ושיפרה את מצבה בטבלה, תעניק לה יתרון על פני צעירי ר"ג. התחזית: נצחון לבת־ים.

הפועל חיפה - מכבי שעריים: משחק קשה לניחוש. חיפה, למרות מיקומה בטבלה, אינה מבריקה. כנגד מפגינה לאחרונה שעריים שאפתנות רבה בכסרה להימלט מאימת התחתית. אני חושב שהפעם יצליחו הרחובותים להפתיע בעיר הכרמל. התחזית: נצחון לשעריים.

מכבי רמת־עמידר - מכבי יפו: יפו היא קבוצה סימפטית שאינה מוצאת העונה את מקומה בליגה. עמידר אמנם תשחק בביתה אולם אני מאמין שיפו תצליח לחלץ משם נקודה. התחזית: תיקו.

הפועל ירושלים - הפועל עכו: משחק קצוות בין המוליכה הגאה וסוגרת הטבלה. העכואים אמנם זכו בשבת החולפת בנצחון הבכורה שלהם אולם קשה לי להאמין שבימק"א יצליחו לחלץ נקודות. התחזית: נצחון לירושלים.

מכבי יבנה - הפועל חדרה: יבנה חוזרת הביתה לאחר הפסד בעכו. היא תנסה לשפוך את זעמה על האורחים מחדרה. יש להניח שבעזרת הקהל ישארו הנקודות אצל הביתיים. התחזית: נצחון ליבנה.

הכח ר"ג - הפועל טבריה: בסיבוב הראשון הביסו ה„סגולים" את הטבריינים בשיעור 0:4. מאז התהפכו היוצרות. טבריה בצמרת והכח בתחתית. אולם מחר אני מאמין שהכח, הזקוקה לנקודות, תצליח להפתיע. התחזית: נצחון להכח.

הליגה הארצית

	הקבוצה	משׂ'	נצ'	תיקו	הפסד	שערים	נק'
.1	הפועל ירושלים	16	12	2	2	17–34	38
.2	הפועל חיפה	16	10	4	2	11–18	34
.3	הפועל טבריה	16	9	4	3	22–31	31
.4	מכבי יבנה	16	7	4	5	15–16	25
.5	הפועל רמת־גן	16	7	2	7	17–17	23
.6	הפועל חדרה	16	6	4	6	24–23	22
.7	מכבי יפו	16	4	9	3	11–12	21
.8	הפועל יהוד	16	5	6	5	23–23	21
.9	מכבי שעריים	16	5	4	7	20–21	19
.10	הפועל בת־ים	16	5	4	7	16–14	19
.11	בית"ר נתניה	16	5	2	9	22–15	17
.12	מכבי רמת עמידר	16	3	5	8	23–17	14
.13	הכח רמת־גן	16	4	2	10	20–14	14
.14	הפועל עכו	16	1	6	9	23–8	9

שנת 1987 מצדיעה להם

אלה ארבעה מגיבורי השנה היוצאת, 1987. היתה להם סיבה טובה לחגוג אמש את הסילבסטר. איש השנה היה הרץ המהיר ביותר בעולם, בן ג'ונסון מקנדה. ב־30 באוקטובר הוא קבע באליפות העולם ברומא השיא עולמי בריצת 100 מ' – 9.83 ש'. קארל לואיס רץ את ריצת חייו (9.93) אך ראה רק את גבו של ג'ונסון. בכדורגל הוביל דייגו ארמנדו מראדונה את נאפולי לזכיה ב„סקודטו" ההיסטורי והמשיך להוות מוקד לעליה לרגל של שוחרי הכדורגל המושלם. בכדורסל סחף ניקי גאליס את יוון לאליפות אירופה בנצחון מרהיב בגמר על הרוסים 101:103. „מכונת הסלים" מסלוניקי נערץ בכל רחבי היבשת. כסנים זינק לכותרות אלוף וימבלדון האוסטרלי, פאט קאש, אך החובב מס. 1 בעולם הוא עדיין איוואן לנדל, הצ'כי שגלה לארה"ב. לנדל יגשים אולי את משאת נפשו, זכיה בווימבלדון ב־1988, אך בינתיים המשיך לצבור תוארים וכסף.

הכדורסלן – ניקי גאליס

הכדורגלן – דייגו מראדונה

איש השנה – בן ג'ונסון

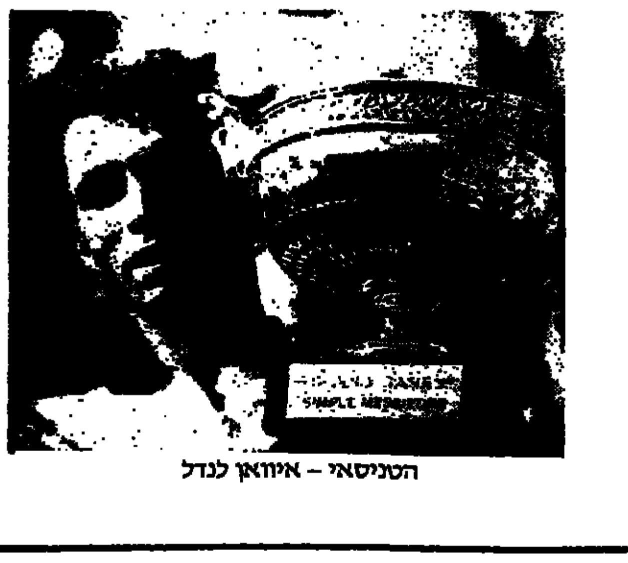

הטניסאי – איוואן לנדל

יש דבר בגו

דן בוס ניצחה בלי הבוס

שרות „דבר"

כדורסל

גם ללא פיל תומפסון גברה אתמול אלופת הולנד, דן בוס, על הפועל חולון 63:86 בטורניר חג המולד.

החולונים שיחקו מתחת לכל ביקורת בהתקפה. הם הרבו להחטיא ממצבי קליעה נוחים ולאבד כדורים פשוטים. במצב זה היתה מלאכתם של ההולנדים קלה ולמרות חסרונו של תומפסון הם הצליחו לזכות בנצחון.

במרבית שלבי המשחק חזו הצופים במשחק שקול, אבל הסיום היה שייך לשחקני דן־בוס.

הרבו לקלוע להולון: ראוסון (26), בורמד (14), בנין (12).

● שחקני מכבי ת"א ממשיכים להתאמן במרץ רב לקראת חידוש הופעותיהם בגביע אירופה: אתמול קיימו המכבים אימון בהיכל הספורט ביד־אליהו בהשתתפות כל השחקנים.

סופשבוע צפוף בכדורגל האנגלי

מאת ג.שרון

סוף שבוע צפוף צפוי לכדורגלני הליגות באנגליה. שני מחזורים תוך 24 שעות. המבט יופנה כמובן לעבר המוליכה, ליברפול, שתנסה להשלים זכיה ב־12 נקודות בארבע מחזורי חג המולד. שש היא „עשתה" בתחילת השבוע. היום היא תארח ב„אנפילד" את מחזיקת הגביע, קובנטרי, ומחרתיים תתארח אצל דרבי־קאונטי.

ליריבתה העיקרית, נוטינגהאם־פורסט, צפויים חיים לא קלים. היא אמנם תארח היום את ניוקאסל עם סיכויים טובים לנצחון, אולם מחר היא תצטרך להתעלות על עצמה כדי לחלץ נקודות ממגרשה של האלופה, אברטון. זו האחרונה אגב, תארח היום אצל שפילד־ונסדיי מהתחתית.

למנצ'סטר־יונייטד לא יהיה סוף שבוע קשה. היום היא תארח את צ'רלטון ומחר תצא למשחק חוץ אצל ווטפורד, שתיהן קבוצות הסוגרות את הטבלה.

ארסנל שתתארח היום אצל פורטסמות תשחק מחר ב„הייבורי" בדרבי עירוני עם קפער שיום קודם לכן תארח את סאותהמפטון.

יתר המשחקים, היום: לוטון – צ'לסי; נוריץ' – ווסטהאם; [illegible] – ווטפורד; וימבלדון – דרבי;
מחר: צ'לסי – טוטנהאם; קובנטרי – נוריץ'; ניוקאסל – שפילד־ונסדיי; אוקספורד – וימבלדון; סאותהמפטון – פורטסמות; ווסטהאם – לוטון.

כדורגלן כושי ראשון בסקוטלנד

חלוץ נבחרת אנגליה עד גיל 21 מארק וולטרס יהיה הכדורגלן שחור העור הראשון שישחק בליגה הסקוטית.

הוא נרכש ביום חמישי על ידי מנהלה ושחקנה של ריינג'רס גלאזגו גרהאם סונס מאסטון וילה תמורת כחצי מליון לישט"ש.

כידוע בריינג'רס משחק אבי כהן. וולטרס יחגוג את הופעת הבכורה שלו כבר בשבת בדרבי הגדול נגד היריבה המושבעת סלטיק הנוצרת בראש טבלת הליגה.

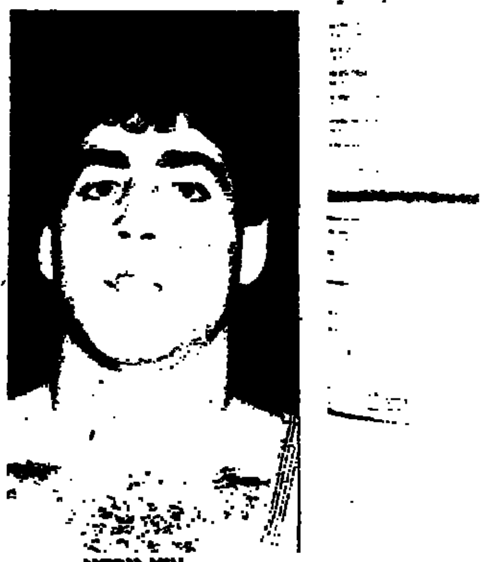

עדי גורדון

כספי גורדון יועברו לחשבון אגוד הכדורסל

מאת משה כהן

איגוד הכדורסל שלח אתמול מלקם למארגני טורניר חג המולד בפאריס ובו בקשה להעביר את כספי זכייתו של עדי גורדון בתחרות הקליעות מטרים, לחשבון האיגוד.

בניגוד לשמועות לא דרשו הצרפתים להעביר את הכסף לחשבונו של עדי גורדון.

ראש המשלחת לפאריס, איתן הפר, אמר שהפרשה נופחה מעבר לכל פרופורציה: „כל נושא הפרס הכספי הוצג בצורה לא נכונה ובמקום להתרכז בהישג המצויין של הנבחרות בטורניר, החלו כולם להתרכז בענין שולי".

„החלטנו שמאמן הנבחרת יקבע את שני נציגי ישראל לתחרות הקליעות והובהר להם, כי אם יזכו בפרס הוא יועבר לאיגוד הכדורסל. השחקנים הסכימו ורק לאחר התחרות נזכר גורדון לחשוב אחרת. העמדתי אותו על טעותו ולצערי, הוא לא הבין אותה".

איצטדיון גאון

מאת ניסן פרידמן

האיצטדיון העירוני בהרצליה אירח השבוע את טורניר הנערים הבי"ל זו שנה שניה ברציפות. כר הדשא המטופח לא התרגש מהממטרים שירדו בתחילת השבוע. היציעים היפים מכילים כ־4000 מושבים ויציע נוסף בן 2000 מושבים עם גג נבנה עתה. באי הטורניר ראו את הפיגומים והעבודה הנמרצת. בעתיד יבנו שני יציעים מאחורי השערים בני 1000 מושבים כ"א. להרצליה צפוי איצטדיון נפלא, אך בינתיים אין לעיר אף קבוצה בליגות העליונות (לאומית או ארצית).

מנהל האיצטדיון, רוני גאון (31), איש כדורגל בכל רמ"ח אבריו מוכן לנבא: „אני מאמין שעם חיזוק נכון מכבי הרצליה תעלה בעונה הבאה לארצית". רוני החל לשחק בגיל 10 במכבי הרצליה. מספרים, כי הבקיע את השער היפה ביותר בתולדות הקבוצה: שמעון היבש (מכ. פ"ת לשעבר) הגביה ורוני שלח סיל מהאויר מ־16 מ' לחיבורים. בצבא היה קצין קבע קרבי ונעדר כ־4 שנים מהמגרשים. זה לא מנע ממנו להגיע לליגה הלאומית. במשחק אימון ביפו, ראה אותו המאמן שהעלה אותו בגיל 16 לבוגרי הרצליה, נסים בכר, שאימן אז את מכבי יפו. נסים כהן, אף הוא יוצא

רוני גאון

מכבי הרצליה, המליץ לבכר לנסות את רוני. כך שיחק רוני ביפו במשך שתי עונות, בסופן חזר הביתה ואימן 3 שנים, עד שמכבי העפילה לליגה א'. כיום הוא מנהל בי"ס לכדורגל, מאמן קבוצת ילדים ואחראי על מח' הנוער. השבוע היתה לרוני הזדמנות לראות כשרונות צעירים מאירופה. יהיה לו מה ליישם באימוניו.

טניס

קאש בראש נציגי אוסטרליה לאולימפיאדה

אלוף וימבלדון פאט קאש יעמוד בראש הטניסאים האוסטרליים למשחקים האולימפיים בסיאול. ואחרים דו האן, מסור ופיץ ג'ראלד. בין הנשים מינטר, טרנבול וסיימלי.

מקנרו פרש ממלבורן

ג'ון מקנרו הודיע שלא יוכל להשתתף באליפות אוסטרליה הפתוחה במלבורן בעוד כשבועיים בגלל בעיית גב. הוא סובל ממחושים זו תקופה ארוכה והוא מקווה לחדש את פעילותו ב־15 בפברואר בטורניר במילנו.

אליפות אוסטרליה היא אחת מארבע אליפויות גדולות במסגרת "גראנד סלאם". השלוש האחרות הן של צרפת וימבלדון וארה"ב.

כדורעף

מחר משחקי רבע הגמר

מאת אבי פלד

מחר ייערכו משחקי רבע גמר גביע המדינה בכדורעף. במשחק המרכזי (18.00) תארח הראשל"צית הפועל מטה־אשר את הפועל בת־ים. יתר המשחקים יחלו ב־17.00: הפועל שריד – הפועל המעפיל; הפועל קרית־אתא – הפועל רמת־אביב; מכבי חיפה – הפועל כפ"ס.

מלך השערים

פיוס (הונגריה)	3
שוצ'יק (פולין)	3
מיסוס (קפריסין)	3
קמינסקי (פולין)	3
יקובסון (דנמרק)	3
סטנצ'י (רומניה)	3

גם זה קרה

הקפריסאים התפרעו

מאת ניסן פרידמן

לראשונה בטורניר החורף הבין־לאומי העיבה על האוירה הטובה תקרית במשחק ספרד – קפריסין (0:3, שהעלה את ספרד לגמר). הספרדים עלו ליתרון 0:3 כבר בדקה הד־12. הקפריסאים החלו להשתולל ולבעוט את הדשא ואת רגלי הספרדים. השופט עובדיה צבי ניסה להרגיע. המאמן הקפריסאי לא הרגיע את חניכיו ועודדם להילחם ולא לוותר. בהפסקה הוא נכנס לעימות חריף עם המאמן הספרדי הכעוס, שחשש כי חניכיו יפגעו לפני הגמר. במחצית השניה הרחיק צבי 2 קפריסאים (קמינוס וציאפורדס) ו־9 חבריהם נרגעו מעט. גם בבית המלון המשותף לשתי הנבחרות להתלהטו הרוחות ואף בקושי הרגיעו המארחים את האוירה. השופט העיד כי הקפריסאים שיחקו בצורה פרועה מדי.

صكرا من الاهل

هكذا عن الأصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | וב דבר ראשון בבקר

מרנית בע"מ
למפעלנו בפ"ת
דרוש
מנהל ייצור
התפקיד דורש ניהול מחסן וצוות עובדים
רצוי נסיון בטקסטיל
טלפון: 03-7514336

דלתא גליל תעשיות בע"מ DELTA
למפעלנו בכרמיאל
דרושים
1. **הנדסאי/טכנאי "יצור"** לניהול מערכת תפ"י מחלקתית
2. **פקידה לצוות הנדסת "יצור"**

★ מגורים בכרמיאל או בסביבתה הקרובה – חובה
לקביעת ראיון, נא לפנות למריאנה – (04) 986911

המועצה המקומית אור-יהודה
דרושים
1. **מדריך ראש צוות לעובדים סוציאלים – (מוסמך)** לפנות להנה בר 354111.
2. **עובד סוציאלי** לעבודה עם נוער וצעירים במצוקה במשרה מלאה. לפנות לערנה בראון טל' 716284 או לסימה 354111.
3. **עובדת קהילתית** בוגרת בי"ס לעבודה סוציאלית. לפנות לנועה פרלסון 354111 פנימי 158.

עו"ד יצחק בוכובזה
ראש המועצה

למפעל קיבוצי בצפון הארץ
דרוש
חשמלאי מורשה
בעל נסיון נרחב בחשמל תעשייתי פיקוד, בקרה ורקע באלקטרוניקה.
נא להתקשר בשעות הבוקר לטלפון: 06-947220/244 לפנות למזכירה
בשעות אחה"צ 06-947345

לחברת ביטוח בתל-אביב
דרוש/ה
פקיד/ה
למחלקת גביה
רצוי רקע בהנהלת-חשבונות
טלפון: 03-200438

למלון 3 כוכבים בטבריה
דרוש
מנהל אגף שיווק חדרים
ניסיון הכרחי
מתאימים רציניים
לפנות לת.ד. 624 מיקוד 14222 טבריה

קריסטל מכונות ומוצרי חשמל בע"מ
דרושים
טכנאי קירור מוסמכים
בוגרי בתי ספר מקצועיים במגמת קירור
נתונים דרושים: ★ רשיון חשמלאי. ★ רשיון נהיגה. ★ גיל – עד 28 ★ תודעת שרות לקוח.
המועמדים המתאימים יפנו בין השעות 9.00 עד 15.00 לטלפון 03-7520989

קומפט פרסונל
איוש כח-אדם
לחברת מחשבים
מנהל חשבונות ראשי
נא לשלוח קורות חיים ופרוט נסיון קודם (בכתב יד) לקומפט פרסונל, רחוב הרצל 76 רמת-גן 52448
סודיות מובטחת

רשות השידור
למערכת החדשות בת"א
דרושה
כתבנית טלפרינטר
ל-5 בקרים בשבוע.
המעוניינות תבואנה לראיון ביום ב' וביום ד' בין השעות 10.00-13.00.

דרושה
מזכירה
עם נסיון לניהול משרד מכירות.
★ כושר הבעה בכתב ובעל פה
★ שליטה בשפה העברית, יתרון
★ ידע בהדפסה ובהפעלת מחשב
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים, "סיבוקי" רחוב הרצל 53 נתניה מיקוד 42390

למוסד צבורי ארצי בתל-אביב
דרושה
פקידת כח-אדם
למשרה מלאה
הכשורים הנדרשים:
★ דינמיות ועצמאות בעבודה
★ דיקנות ואחריות
★ שליטה מלאה בהדפסה במכונת כתיבה ובמעבד תמלילים
★ יחסי אנוש מעולים
★ אחרי שירות צבאי מלא
לפנות לאיריס טלפון 03-248261

לחברה גדולה לעיבוד נתונים
דרושים/ות
אנשי הדרכה
להדגמה והדרכת תוכנות על מחשבי מיקרו I.B.M
רצוי ידע בביטוח.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 37657 תל-אביב מיקוד 61375

מועצה לייצור ושיווק כותנה
דרושה
פקידת יצוא
למשרה מלאה בעלת נסיון.
שפת אם אנגלית.
טלפון: 03-5613411

פ.ב.א. (ויזור) בע"מ
מיכון משרדי ושיטות תיוק
נציג מכירות
אם את/ה נמרץ, בעל כושר שכנוע ויסודי בעבודתך, השכלתך תיכונית לפחות, הופעתך מסודרת ומטופחת
אצלנו תמצא עבודה מעניינת, שכר ועמלות בהתאם לכישוריך, קידום בהתאם להישגיך, רכב חברה לאחר תקופת קליטה
פניות בכתב, תאור קורות חיים ונסיון קודם ת.ד. 8058 רמת-גן 52180 עבור "נציג מכירות"

לעדיאון חולון
דרוש
★ איש מכירות
למכירת ציוד פיקוד תעשייתי
דרישות התפקיד:
★ בוגר בי"ס מקצועי במגמת חשמל/אלקטרוניקה
★ נסיון בעבודה בתחום החשמל
★ רשיון נהיגה
★ חרוץ, דינמי ובעל יוזמה
★ נסיון בענף – יתרון
– עבודה במשרה מלאה, 6 ימים בשבוע – תנאים ואפשרות קידום למתאימים
★ חווט לוחות חשמל
דרישות התפקיד:
★ יכולת בקריאת שרטוט חשמל
★ נסיון של שנתיים בעבודות חיווט
– העבודה במשרה מלאה, 5 ימים בשבוע –
לפנות טלפונית לגברת המר או הדר טלפון 03-800117

ליגד מידע טכני בע"מ
דרושים
★ איש מכירות לאזור הצפון
הכישורים הנדרשים:
רשיון נהיגה – חובה; נסיון במכירות – יתרון; אפשרי תושב חיפה; 5 ימי עבודה בשבוע
★ טכנאי שרות
טכנאי/ הנדסאי אלקטרוניקה
רשיון נהיגה – חובה; רקע במסופים ומדפסות – יתרון. 5 ימי עבודה בשבוע.
בפרטים, נא לפנות ל"ליגד מידע טכני בע"מ" טל. 03-9243555 החל מיום א'.

לאלמא-בית
מחשבים ותקשורת בע"מ
דרוש
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
למעבדת שירות לתואמי פי.סי.
ציוד היקפי 03-284084 03-282718 (לפנות לחברה)

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מעמדו האישי או הורות, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

אסטרונאוטיקס
דרושים
מהנדס מכני בכיר
(משרה 204)
כישורים:
★ נסיון בתכנון ציוד אלקטרוני, תכנון טרמי ודינמי לפי תקנים צבאיים.
★ נסיון בניהול צוות – יתרון.
מהנדס אלקטרוניקה בכיר
(משרה 228)
לאפיון וריכוז פיתוח של מערכות חישוב ובקרה סיפרתיות.
כישורים:
★ נסיון בפיתוח ואפיון מערכות צבאיות.
★ יכולת עבודה עצמאית וריכוז צוות.
★ נסיון במערכות בקרת אש לטנקים – יתרון.
5 ימי עבודה.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הפרסונל, רח' הירקון 23 בני-ברק, ת.ד. 882, מיקוד 51261, או טלפונית החל מיום א': 03-784212

לקונסרבטוריון הישראלי למוסיקה תל-אביב
דרוש/ה
מנהל/ת
התכונות הדרושות:
1. תואר אקדמאי במוסיקה.
2. תעודת הוראה במוסיקה.
3. נסיון במינהל ציבורי.
4. כושר ניהול משא ומתן עם גורמים ציבוריים ופרטיים.
5. ידיעה מושלמת בעברית ובאנגלית.
6. רצוי נסיון במינהל חנוכי.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב עד 15.1.1988 לקונסרבטוריון הישראלי למוסיקה תל-אביב, רח' שטריקר 19, 62006, ולציין על המעטפה "משרת מנהל".
סודיות מובטחת.

אלטר צבי ובניו בע"מ
חברה לבניה, הנדסה ופיתוח
סוקולוב 75 רמת השרון
דרושים:
לעבודה באזור המרכז
בעלי ותק ונסיון בלבד:
1. **מהנדס ביצוע** לעבודות פיתוח, עפר וכבישים
2. **מודד מוסמך**
3. **מנהל עבודה לפיתוח**
4. **מנהל עבודה לבנין**

נא לפנות מיום א' לטל: 03-5400663-4

סולוג
מהנדס ייצור
★ נסיון מוכח בטקסטיל, רצוי בקונפקציה.
איש מכירות
★ היכרות עם שוק בגדי הילדים.
מנהל ייצור
מח' סריגה ואשפרה
★ [illegible] – יתרון.
סולוג-מפעלי סריגה בע"מ
רח' הפלך 3, ת"א, טל': 824121 ליד איצטדיון בלומפילד

פת
פויכטונגר תעשיות בע"מ
החברה מקימה מבנה מרכזי הכולל משרדים ושטחי ייצור בקרית אריה, פתח-תקוה
דרוש
מפקח על קבלני בנין ומערכות
רצוי מהנדס/הנדסאי או מנהל עבודה עם נסיון. נא לפנות בכתב יד ת.ד. 4857 תל-אביב מ. 61048

THE DANS ★★★★★ חברת מלונות דן בע"מ
למלון דן כרמל
דרושים/ות
★ **סגן/ית מנהל/ת אחזקה** – עם נסיון בניהול צוות עובדים – עדיף קצין ימי.
★ **מכונאי/ת** – עדיף קצין ימי
★ **מסגר** – עדיף קצין ימי
★ **חשמלאי/ת מוסמך/ת**
★ **מכונאי/ת**
★ **נגר/ית** בעל/ת ידע במנעולים – עצמאי/ת ודינמי/ת.
מתאימים/ות יפנו למר כי"א טל' 04-386211

THE DANS ★★★★★ חברת מלונות דן בע"מ
להנהלת חברת מלונות דן בע"מ
דרוש/ה
פקידה/כתבנית
– לאחר שרות צבאי
מועמדות מתאימות תפנינה לטל' 03-641105
פקיד/ת הנה"ח סוג ב'
מועמדים/ות מתאימים/ות יפנו למר אבירם טל' 03-641151.

לבי"ס ערב להכנה לבגרות בראשון לציון
דרושים
מורים באנגלית
בעלי נסיון יפנו בשעות הערב לאורי, טלפון 946569

למפעל בענף החלפים לרכב
דרוש
איש מכירות
לאזור המרכז
נסיון מוכח בענף הכרחי.
בעל רכב מסחרי. מגורים באזור ת"א.
תנאים מעניינים לבעל יוזמה.
לפנות טלפונית 08-431031-2-3

מגאסון אלקטרוניקה בע"מ
דרושים:
טכנאי שירות
בצפון הארץ
מגורים: איזור נצרת, כרמיאל, צפת, נתניה – חדרה.
דרישות התפקיד:
1) טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
2) בוגר צבא ביחידה טכנאית או קרבית
3) נכונות לעבודה קשה בשעות גמישות
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון: 03-900643, 900955 עד יום ב'

לחברה מסחרית בחיפה
דרושות
למחלקות ייבוא
1. **פקידה**
אנגלית על בוריה, כולל הדפסה וטלקס.
2. **מפעילת טלקס**
כולל הדפסות באנגלית
המשרות מלאות
נא לפנות בכתב לת.ד. 70 חיפה

לחברת ברוקרים
דרוש בחיפה
יועץ ניירות ערך בכיר
בעל נסיון רב וכושר שיווק
נא לפנות בכתב-יד בציון מספר טלפון לת.ד. 45600 חיפה.

אייבקס תכנה בנקאית מתקדמת
דרושים/ות
מתכנתים/ות
חובה:
★ 2–5 שנות נסיון
★ שפת קובול, מחשבי Main – frame – I.B.M
★ יתרון ידע ב – CICS, IMS
נא לפנות בכתב למחלקת "משאבי אנוש" חברת "יעל" – רח' בן גוריון 22 גבעת שמואל מיקוד 51905.

שמשון חברה לבטוח בע"מ
שמשון חברה לבטוח בע"מ
דרוש:
לאזור חיפה והצפון
מפקח רכישה עצמאי – סופרווייזר
תנאים טובים מובטחים
רק בעל ידע ונסיון יפנה לגב' נילי לרנר טל. 03-7516052 בימים א'-ה' בשעות העבודה המקובלות
קבוצת הסנה

לחברה בגוש דן
דרוש/ה במשרה מלאה
פקיד/ת יבוא
הכישורים הנדרשים:
★ נסיון בהליכי יבוא
★ שליטה מלאה באנגלית, צרפתית ועברית
★ ידע בהדפסה והפעלת טלקס
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בכתב-יד בציון קורות חיים ונסיון
לת.ד. 33025 ת"א 61330 עבור מס' 555

R רנטל
רנטל שרותי מזוג אויר בע"מ 1986
שרות ואחריות למערכות מיזוג-אויר מרכזיות ומדחסים צנטריפוגליים.
דרוש
טכנאי מיזוג אויר
בעל נסיון להתקשר לטל' 03-446662 03-5465238 לפנות ליפה.

קבוץ עברון
מחפש
אחות מוסמכת
★ רווקה או בלי ילדים
לקבלת פרטים טלפון 04-857888

לאולפן לבגרות דרושים
מורים
להכנת כיתות לבחינות בגרות בשעות הערב במקצועות: מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית, תנ"ך, ספרות עברית, לשון, ביולוגיה, כימיה ואזרחות.
רק מורים בעלי תעודת הוראה ונסיון בהכנת כיתות לבגרות מתבקשים לפנות: תל-אביב: 03-5460618, ירושלים: 02-222340, חיפה: 04-641040, באר-שבע: 057-71690.
– תנאים טובים למתאימים –

עירית לוד אגף החינוך
דרוש/ה
פסיכולוג/ית חינוכי/ת
לעבודה בשרות הפסיכולוגי של עירית לוד.
★ העיריה תשתתף בהוצאות הנסיעה.
טל. 08-259916, בערב: 08-411604 (נורית)
מקסים לוי
ראש העיר

ליורופקאר השכרת רכב
דרוש
נהג
עם ותק של שנה
רשיון נהיגה
גיל 21, יוצאי צבא
מגורים באזור תל-אביב
לפרטים נא לפנות לטלפון: 03-337951

דרוש
מנהל חשבונות עצמאי
בעל ידע ונסיון מוכח בהנהלת חשבונות, משכורות וגביה.
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, מקומות עבודה וממליצים לת.ד. 3124 תל-אביב.

לחדשות הספורט
דרושים
סוכנים בלעדיים למודעות
בחדרה, הרצליה, רחובות, חולון, בת-ים, רמת-גן, גבעתיים
פרטים בטל. 03-339846, 03-339849, 03-339840

לדיזנגוף סנטר
דרוש
חשמלאי מוסמך
לאחזקת בנין
נא להתקשר: 03-281047 03-294863 ליהודית

לחברה ארצית גדולה
דרוש:
הנדסאי מכונות צעיר
לתפקיד תפעולי ושיווקי מעניין.
על המעוניינים תושבי גוש דן
לפנות בכתב יד בצרוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א. עבור "הנדסאי מכונות"
– סודיות מובטחת –

לרשת מסעדות גדולה
דרוש
סגן מנהל חברה
★ רצוי נסיון בשטח הגסטרונומיה
★ בעל נסיון במו"מ מסחרי
רצוי בעל תואר במנהל עסקים
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 2144 תל-אביב 61020 עבור "סגן מנהל".

עירית תל-אביב-יפו
דרושים
מורים לחטיבות הביניים ולחטיבות העליונות
במקצועות: אנגלית, פיזיקה, ביולוגיה, תנ"ך, מתמטיקה, ספרות, מחשב, ערבית.
מ"מ להחלפת לידה – ערבית, ספרות, ביולוגיה, אנגלית.
מדריך לבגרות – משרה.
נא לפנות להציג תעודות והמלצות למנהל החינוך והתרבות, רח' 227, קומה ב' בימי ב'-ה' 08.30 – 12.00.

לחברת שיווק ארצית
דרושות
א. **מרכזנית** בעלת נסיון בהפעלת תדקס 60.
ב. **פקידה** לעבודות כלליות רצוי לפני צבא.
נא להתקשר לטלפון 03-5792662 מיום א' לאורלי או מזל.

למכון לבריאות העובד ושקומו
ע"ש ב"ח לוינשטיין, ת.ד. 3, רעננה 43100
דרושה
פסיכולוגית Ph.D
נא לפנות בכתב לד"ר שמואל מלמר, ראש היחידה לפסיכופיזיולוגיה תעשייתית
טכנאי אלקטרוניקה/ אלקטרונאי
עם רקע בבנית מעגלים אנלוגיים ודיגיטליים למשרה מלאה למספר חדשים, נא לפנות להנהלת המכון.

לחברה גדולה באזור המרכז
דרוש/ה
כלכלן-תמחירן
לקבוצת מפעלים בהיקף ארצי, בעל טכנולוגיה יחודית. לפיתוח מערכות בנושאי תמחיר, תקציב ובקרה.
דרישות התפקיד:
★ תואר B.A בכלכלה – מינהל עסקים
★ ניסיון של שנתיים לפחות בתעשיה
★ נכונות לעבודה מאומצת
★ יכולת לעבודה עצמאית
נא לפנות בכתב יד עם ציון טלפון להתקשרות ת.ד. 33616.

למרכז שקום מקצועי בחדרה
דרוש
רכז תעסוקה
הכישורים הדרושים:
★ יכולת רכישת הזמנות לביצוע עבודה על-ידי נכים.
★ כושר ניהול משא ומתן עם יצרנים.
★ בעל רכב מסחרי או סטיישן
לפנות טלפונית 06-331394 06-331097

דרושים
1. **שמאי רכב**
2. **שמאי רכב** – מתמחה
רבנוף בע"מ
אלנבי 87 תל-אביב, טל. 03-293484

דרושים
● **נהגים** בעלי נסיון למערבל בטון
● **מפעיל** משאבת בטון "רבאר"
[illegible]

לבית חולים "אסותא"
דרושים
★ **שליח** עם רשיון לקטנוע
★ **נהג** [illegible]
03-240185 שלוחה 324

החברה מספר אחד בביטוח חיים

מרחיבה את מערך השיווק שלה באזורי המרכז, חיפה, ירושלים ובאר־שבע ומעוניינת בך:

- בעל/ת השכלה אקדמאית
- כושר ארגוני וניהולי
- יוזמה ורצון להתקדם במסלול שיווקי – ניהולי
- הופעה מרשימה
- רשיון נהיגה

לתפקיד מנהל/ת מכירות

– המועמדים/ות יעברו תהליך מיון קפדני.
– המתקבלים/ות ישולבו בקורס מקצועי מרוכז בתנאי פנימיה.
– העומדים/ות בהצלחה בקורס ישולבו במערך השיווק של החברה ויהנו מתנאים הולמים הכוללים רכב צמוד.

אם את/ה בסביבות גיל ה־30 ועומד/ת בדרישות התפקיד פנה/י בהקדם בצירוף קורות חיים לת.ד. 37633 ת"א מיקוד 61375 בציון המילה „שיווק" ע"ג המעטפה.

מגדל — חברה לביטוח בע"מ

דבר אחד בטוח.

קצין במילואים

אתה המחפש אתגר אישי, המעוניין בעיסוק בלתי שיגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח. אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה לפחות וגילך 23 – 31

בוא והצטרף אלינו

אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא: –

★ תפקיד הכרוך במגע עם אנשים, המשלב בתוכו פעילות שטח.
★ עצמאות, עניין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
★ אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמאיים מלאים.
★ שכר ותנאי שירות טובים (לרבות רכב צמוד).

פנה נא אלינו לת.ד. 39888 ת"א, מיקוד 61398 עבור עינת. ציין מס' ת"ז וטלפון ופרט נא את תולדות חייך.
– סודיות מובטחת –

קופת חולים מכבי

דרושים

★ **מחסנאי**
★ נסיון בניהול מחסן ציוד משרדי
★ רצוי ניסיון וידע בהפעלת מחשב אישי
★ מקום העבודה: יפו
נא לפנות טלפונית: 5103711 למר י. קארו

★ **פקידה**
★ 12 שנות לימוד
★ למשרה מלאה
★ מקום העבודה: ת"א
נא לפנות בטלפון: 5103711 לגברת נחמה

★ **כימאי**
בעל ניסיון בעבודות מחסן
מקום העבודה: יפו
לפנות אל ד"ר א. שמאי טלפון: 5103764

★ **טכנאי/ת רנטגן**
לעבודה בפיצול (הכוללת עבודה בממוגרפיות)
מקום העבודה: תל־אביב
לפנות אל דולה טלפון: 287304

★ **טכנאי/ת רנטגן**
לעבודה במשרה מלאה
מקום העבודה: רמת גן
לפנות אל מר רחמים שוהם, טלפון 7524142

רשת כלי זמר — בית YAMAHA

דרושות
בדיזנגוף סנטר

קלדניות

מנוסות
אנגלית־עברית

נא לפנות בטלפון 03־288007

BioMakor bm
בשורות המדע והרפואה

דרושים/ות

1. עובד/ת מעבדה

בעל/ת תואר M.S.c. במדעי החיים.
רצוי נסיון ונכונות לעבודה עם תרביות ו־RIA.

2. עובד/ת מעבדה

בעל/ת תואר B.S.c. במדעי החיים רצוי נסיון בשיטות אימונולוגיות ו/או היסטולוגיות.

פניות בכתב בצרוף קורות חיים נא לשלוח לביומקור קרית ויצמן רחובות, מיקוד 76326.

---

digital

מרכז טכנולוגי לתכנון ופיתוח בירושלים

אנו מחפשים

SYSTEM MANAGER

תאור התפקיד ניהול CLUSTER גדול של מחשבי VAX אליו מחוברים ב־LAN עשרות תחנות עבודה (GPX) ועשרות טרמינלים.

דרישות התפקיד נסיון של שנתיים לפחות בניהול מערכת VAX/VMS בסביבת פיתוח הנדסית/מדעית.
– יכולת לימוד עצמי גבוהה
– ידיעת השפה האנגלית הכרחית

מגורים בירושלים
סיוע בשכ"ד ינתן למעתיק מגוריו

– סודיות מובטחת –

הגשת מועמדות בכתב בלבד בצרוף קורות חיים והמלצות לת"ד 10100, ירושלים 93469

פרסום שיטה

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

יש עבודה בחברת החשמל

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון דרושים:

חשמלאים/מסגרים מעולים עובדי גובה

הכישורים הדרושים:
★ בוגרי בי"ס מקצועי
★ בעלי נסיון
בריאות תקינה

העונים לדרישות הנ"ל יפנו אישית עם תעודת השכלה אל מח' כח אדם, אגף הביצוע רח' החשמל 16 קומה 12 תל־אביב

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

חברת החשמל לישראל בע"מ

לעבודה בטחונית בחו"ל
דרושים

קציני מילואים

נתונים נדרשים:
★ גילאי 27־21
★ שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפות אירופיות אחרות.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה.

המתאימים יצאו לשליחות של כשנתיים בחו"ל (אפשרות לתעסוקה גם בארץ).

המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור י.ד. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

לחברה במרכז הארץ
דרושים

ראשי צוות

★ בוגרי 12 שנות לימוד לאחר שרות צבאי מלא.
★ שליטה טובה באנגלית.
★ גיל עד 26
★ בריאות תקינה (פרופיל מעל 72).

טרקטוריסטים ומלגזנים

★ בעלי רשיון נהיגה לרכב פרטי ומשא.
★ שליטה מלאה בעברית.
★ לאחר שרות צבאי מלא.
★ בריאות תקינה (פרופיל מעל 72).

העבודה במשמרות ואינה מתאימה לסטודנטים.

ועדת קבלה ותקיים ביום ב' 4.1.88 בין השעות 9.00־12.00 בבנין ממן, נמל תעופה בן גוריון, מחלקת כח אדם.

נא להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות, רשיון נהיגה ואישורי לימודים.

DIMEX

דיימקס הינה חברה הכתמחה ביישום מערכות ממוחשבות לאיסוף נתונים. לרגל הרחבת פעילותנו בשוק הברקוד דרושים:

מהנדס מכירות

מהות התפקיד: ביצוע כל הפעילויות הנדרשות ביצירת קשר ראשוני ועד להשלמת ההתקנות אצל הלקוחות.
רקע נדרש: השכלה בתעשיה וניהול או ניהול כלכלה.
נסיון: 2–4 שנים במכירת ציוד פריפריאלי. רקע במגזר הקמעונאי – יתרון.

מתכנת

מהות התפקיד: פיתוח מערכת משובצת מחשב.
רקע נדרש: השכלה – בוגר אוניברסיטה.
הכרה לעומק של שפת "C", IBM-PC ומיקרופרוססור 8086.
עבודה בשפת אסמבלר – יתרון. הכרת מערכות זמן אמת – יתרון.
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר לטל' 9/8/03־498357 או לפנות בכתב לדיימקס בע"מ, רח' עתיר ידע 14 רמת השרון 69719
– סודיות מובטחת –

אזורים בנין (1965) בע"מ
לביצוע פרוייקט מגורים יוקרתי באזור ת"א

דרושים:

★ מהנדס ביצוע

בעל נסיון של 5 שנים לפחות.

★ מנהל עבודה מוסמך

בעל נסיון של 10 שנים

נא לפנות בכתב יד בלבד, לת.ד. 50172 ת"א עבור שדה.

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

משרה פנויה ח/239/87
בכפר הנוער רמת הדסה בטבעון
דרושה

אם בית

שכר לפי דרוג עובדי הוראה
נא לפנות טלפונית ל־04־834343 או בכתב לרמת־הדסה קרית טבעון.

למשרד ברמת־גן
דרושה

בחורה דינמית

לתפעול מחשב
★ נסיון בחשבשבת עדיף.
★ רקע בהנה"ח רצוי.
★ משרה מלאה.

לקביעת ראיון נא להתקשר 03־7521443

למפעל „ירולין" בע"מ
תשלובת מפעלי פולגת ירושלים
דרוש/ה

מנהל/ת ביקורת טיב ואיכות

בעל/ת נסיון בקונפקציה למפעל דינמי העובד לייצוא
★ משרה מלאה
★ 5 ימים בשבוע
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה
נא לפנות למנהל כח־אדם 02־718469 מיום א'
או בכתב לת.ד. 8199 ירושלים.

– סודיות מובטחת –

קו מערכות

למשרדינו בחיפה ובהרצליה, דרושים:

אנשי מחשבים צעירים

בעלי ראש פתוח ורקע אקדמי רלבנטי, למשימות פיתוח, סיוע טכני ותחזוקה של מערכות מידע מקוונות על מחשבי דיגיטל. העבודה, בסביבה של כלים יחודיים.

לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים:
ת.ד. 2081,
הרצליה 46120

עולם חיים

המוכשרים להצליח

אם את/ה בוטח/ת בעצמך ויכול/ה להוכיח שאת/ה מסוגל/ת להצליח
והינך מעל גיל 25
בעל/ת השכלה תיכונית ומעלה
יש לך הזדמנות להצטרף
לקורס ביטוח חיים –
ברמה מקצועית גבוהה
ולהנות מקריירה מלווה בהכנסה גבוהה
טלפון: לאה 03-5101140

מגדל — חברה לביטוח בע"מ

דבר אחד בטוח

המשטרה אתגר

למשטרת ישראל דרושים

עו"ד לתפקידי תביעות

אפשרות לביצוע סטג' במסגרת המשטרה

מקום השרות: כל הארץ
על המועמדים להיות לאחר שרות צבאי, בריאות תקינה וגיל עד 35.
המעוניינים יפנו לאחת מלשכות הגיוס בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים:

★ תל אביב	רח' הרכבת 14	טל' 03־6282903
★ ירושלים	רח' המלך ג'ורג' 8	טל' 02־244433
★ חיפה	רח' העצמאות 82	טל' 04־661067
★ באר שבע	רח' העצמאות 55	טל' 057־32521
★ רחובות	רח' הרצל 206	טל' 08־487488

סודיות מובטחת

אינטל

אינטל אלקטרוניקה הינה החברה המובילה בישראל בתחום ייצור רכיבי VLSI למחשבים ולמערכות ספרתיות.

אחראי על פתוח מנהלים

אחריות לארגון ולהעשרת מגוון פעילויות הדרכה ותכניות פתוח מנהלים

★ תואר שני במדעי ההתנהגות
★ נסיון בפתוח ויישום תכניות פתוח מנהלים
★ נסיון בפתוח וארגון תכניות הדרכה וקורסים
★ נסיון מעשי בתעשיה עתירת ידע – יתרון
★ שליטה בשפה האנגלית

אם הנך בעל יוזמה ומעונין באתגר מקצועי, הצטרף לצוות מעולה. צעיר ודינמי במפעל מתפתח בעל שיטות ניהול מתקדמות. היישום טכנולוגיות עתירות מדע. פנה בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים ובציון שם המשרה, מס' תעודת זהות ומס' טלפון אל:

אינטל אלקטרוניקה בע"מ
ת"ד 3173 ירושלים 91031

ייצור מעגלים משולבים בישראל

– סודיות מובטחת –

פרסום שיטה

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

$1,000 ויותר

את/ה יכול/ה להרויח!

אם הינך מעוניין/ת לעסוק בתחום המכירות והשיווק במסלול קידום בטוח אנו מציעים לך עבודה מענינית, אתגר מקצועי ותנאי שכר הולמים. לקביעת ראיון נא לפנות:

טבריה: 06–790462 אתי/מזל	**חיפה:** 04–727334 אילנה/שרי
נצרת: 06–574424 ציפי	**נתניה:** 053–337482 פיורלה/אנאבל
רעננה: 052–28295 אורלי/רונית	**פתח־תקוה:** 03–906028 תמי/אידה
רמת־גן: 03–788716 אהרון	**גבעתיים:** 03–731825 איריס/מירה
תל־אביב: 03–294986 מזל/אתי	**חולון:** 03–803170 צביה/נעמי
בת־ים: 03–594583 חנן	**ראשל"צ:** 03–9659170 אורלי/טלי
ירושלים: 02–246982 דינה	**אשדוד:** 08–551619 קטי/מיכל
באר־שבע: 057–34730 איריס	**אילת:** 059–71515 טובלי

למוקד אלחוטי של חברת תקשורת גדולה דרושות

עובדות למשמרות

(אפשרות לעבודה קבועה)
ידיעת אנגלית ועברית – על בורין
מגורים בגוש־דן. מיום א' 09.00
לטלפן 03־630032 לגליה.

אל־רף שיווק בע"מ
דרושות

מקדמות מכירות/מוכרות לרשתות שיווק, למוצרי חשמל קטנים, מוצרי בריאות ויופי חשמליים.
בעלות נסיון באיזור מגורים הרצליה ורמת־גן. טל: 03־253172/3 אברהם מיום א' בבוקר

עיריית ירושלים

דרושה

מהנדס העיר

הדגשה: תיקבע בהתאם לכישורי המועמד
דרישות הכרחיות: השכלה אקדמאית בארכיטקטורה או הנדסה ותכנון ערים (רישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים). נסיון של 10 שנים לפחות בעבודת תכנון בהיקף רחב. נסיון רב בניהול וארגון יחידות גדולות
העסקה: העובד יועסק עפ"י חוזה עבודה

המעוניינים מתבקשים לפנות ללשכת המשנה למנכ"ל לאמרכלות, רח' יפו 22, עיריית ירושלים, חדר מס' 213. (לפנות למרגניה)

ירושלים: י"א בטבת התשמ"ח — המנהל הכללי
1 בינואר 1988

חגור

למפעלנו בכרמיאל
דרושים

★ מכונאי מעולה למכונות תפירה

עם רקע באחזקה

★ טכנולוג טקסטיל

בוגר שנקר או מכללה דומה

★ תופרים לתפירה כבדה

נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, ל"חגור" – ת.ד. 278, כרמיאל 20101 עבור אריאל

אלוף/ת הארץ בניהול חשבונות

לחברה דינאמית וצעירה הנמצאת בגוש דן והעוסקת בשוק תרופות דרוש/ה מנהל/ת חשבונות ראשי/ת - נמרצ/ת, מסור/ה ועם רצון להשקיע מעבר למקובל. ניסיון בעבודה עם מחשב - רצוי. ידע בהכנת תחשיבים - רצוי מאוד.
6 ימי עבודה בשבוע.

נא לפנות לטל. 221716.

טבע

תעשיות פרמצבטיות בע"מ

דרושים/ות

עורכ/ת נוהלים

יערוך הנוהלים הפנימיים של החברה

הכשורים:
- כלכלן/מהנדס/הנדסאי יצור
- 5 שנות נסיון בעבודה דומה
- הכרת נוהלי עבודה בחברות תעשיתיות גדולות
- ידיעת השפה האנגלית

אפשרות לעבודה בחוזה מיוחד.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למנהל כח-אדם ת.ד. 3190 פתח-תקוה 49131

טבע — הטובים

רוקד אינטרנשיונל בע"מ
מפעל עתיר ידע בירושלים

דרוש

מפעיל בית מלאכה

★ בוגר בית ספר מקצועי
★ ידע בכרסום, עבודות עדינות
★ רצוי ידע בעבודות פח, סימדור ומיבנה
★ עדיפות ליוצאי חיל אויר
בעלי נסיון במיבנאות מטוסים

5 ימי עבודה

לפנות לרחל – 02־822222

לחברת אגיס בע"מ
דרושים/ות

תעמלנים/יות רפואיים/יות

לכל אזורי הארץ

הכישורים הדרושים:
- רקע פרא-רפואי
- ידיעת אנגלית ברמה אקדמאית
- רשיון נהיגה
- רצוי נסיון קודם

נא לפנות בכתב לת.ד. 20087 ת"א 61200 המחלקה המדעית עבור א.ן.
רק מועמדים מתאימים יענו

סודיות מובטחת

هكذا عن الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר וב דבר ראשון בבוקר

צבע

תעשיות פרמצבטיות בע"מ

למשרדו בפתח-תקוה

דרושים/ות

מנהל/ת חשבונות בכיר/ה

הכישורים:
- מנה"ח מדופלם
- נסיון קודם בהנה"ח ממוחשבת, הכנת דוחות כספיים, ניהול צוות עובדים.

מנהל/ת חשבונות

הכישורים:
- סוג 3 הנה"ח
- 5 שנות נסיון במפעל תעשייתי

יועדפו מועמדים מאזור השרון

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למנהל כח-אדם ת.ד. 3190 פתח-תקוה 49131

צבע הטובים

למפעל מזון ביבנה

דרוש

איש אחזקה

בעל ידע בקריאת שרטוטי חשמל + שרטוטים מיכניים.

בעל תעודת עוזר או מעשי בחשמל, רצוי נסיון בחשמל תעשיה.

ידע בקרור יתרון.

קורות חיים + המלצות לת.ד. 531 יבנה 70600 (עבור איש אחזקה)

למוסד צבורי

דרוש

מפעיל מחשב מסוג D.G.

כשורים נדרשים:

א. נסיון של שנתיים לפחות בהפעלת מערכת M.V והכרת A.O.S

ב. יכולת להפעיל מערכת מהסוג הנ"ל באופן עצמאי.

הדרגה תיקבע בהתאם לכשורי המועמד.

נא לפנות בכתב יד עד לתאריך 8.1.88 ת.ד. 7019, ת"א 61-070 עבור "מפעיל מחשב".

למפעל סריגמיש

דרושות:

עובדות מקצועיות

אנו נשמח ויהיה המעוניינות ללמוד את מקצוע התפירה:

★ תנאים טובים
★ אוירה נעימה
★ שעות עבודה גמישות
★ ארוחות בוקר מוגשות
★ הסעות מחוץ לגוש דן

לפנות לפתי בוחובינ ריה רחבות 32 ליד התחנה המרכזית או טלפון 03-377746 לשולה.

ראש

מערכות חושבות בע"מ

מערכות חושבות בסגנון שלך

"ראש" הינה חברה צעירה הנמצאת בשלב צמיחה מואץ. החברה עוסקת בפיתוח ובשיווק מערכות לשחזת ולאבחון תקלות במחשבים ובציוד ממוחשב, תוך שימוש בטכנולוגיה של בינה מלאכותית ומערכות מומחה.

באוות יחידה וצוות עובדים ברמה מקצועית מן הגבוהות בענף - מאפשרים לך הזדמנות נדירה להטביע את חותמך האישי ובגיבוש המוצרים ובעיצוב דמותה של החברה.

"ראש" הינה בבעלות אלרון, קרן אתינה ומשקיעים זרים. עבודה המהווה מקורת זינוק לתכניות יצוא בהיקף של מליוני דולרים.

החברה ממוקמת בלב נוף הרי במבשרת ציון ליד ירושלים.

נא לפנות בצרוף מס' משרה וקורות חיים לרתא חלוקה 03552 מבשרת ציון 90805.

סודיות מובטחת.

משרה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

מהנדס אבטחת איכות תוכנה

Software Quality Assurance Engineer

לבוגר מדעי המחשב בעל כושר ארגון ויכולת שליטה בפרטים.

עבודתך תכלול מגוון רחב של תחומים: פיתוח תכניות בדיקה. למוצרי התוכנה של החברה, ביצוע הבדיקות בפועל ומעקב שוטף אחרי איכות הקוד ואיכות המוצר.

אפשרות עבודה במשרה חלקית.

מס' משרה 250

מהנדס ידע

Knowledge Engineer

למהנדס אלקטרוניקה או מהנדס תוכנה עם רקע בחומרה, בעל נסיון במגוון רחב של מערכות ויכולת מהירה ללימוד עצמי.

עבודתך תכלול מספר תחומים: פיתוח יישומים ללקוחות שונים, השתתפות בפיתוח מתודולוגיות עבודה, נטילת חלק בהגדרת מוצרים עתידיים והשתלבות בהדרכה ובפיתוח כלי הדרכה.

המשרה דורשת מוטיבציה גבוהה, יחסים בינאישיים טובים ושליטה באנגלית. רצוי נסיון עבודה מול לקוחות בחו"ל, עדיף בארה"ב.

במסגרת המשרה אתה עשוי להדרש לנסיעות של 3-2 חודשים או אף למעבר לתקופה של שנה-שנתיים לחו"ל.

מס' משרה 150

"חסם" בע"מ

דרושים

למפעלנו בחולון

מבלטים

בעלי נסיון, ל-5 ימי עבודה בשבוע

ארוחות במפעל

לראיון: 03-803170 03-803217

לתעשיה הצבאית באיזור תל־אביב

דרוש

מהנדס מטלורגיה

עדיפות לבעל נסיון ביציקות מדוייקות (LOST WAX PROCESS INVESTMENT CASTING)

לתפקיד טכנולוג

למחלקה ליציקות מדויקות

- מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ליחידת התעסוקה, ת"ד 1044 רמת השרון מיקוד 47100 (נא לציין מספר תעודת זהות).

התעשיה הצבאית

לחברה דינמית ובעלת מוניטין

דרושים

1. איש/ת מכירות מנוסה

אחראי על פרוייקטים מיוחדים בשוק הספרים.

בעל נסיון של שנתיים לפחות במכירות + כושר ביטוי וניהול מו"מ ובעל רכב.

2. סטודנטים/ות לעבודה בקידום מכירות

בפרוייקט חינוכי.

העבודה לפי שעות בתנאי תשלום מיוחדים.

על המעוניינים לפנות טלפונית לחיה טלפון: 02-523266 או בכתב לת.ד. 557 ירושלים, מיקוד 91004 עבור "מכירות".

לדורשי עבודה בכל המקצועות

אתגר השמות כח אדם

הקשר של דורש העבודה עם אתגר באמצעות הדואר, ללא ראיונות, ללא דמי הרשמה.

כתוב אל: ת.ד. 47075 ת"א 61116

ידיעות אחרונות

דרוש/ה

פנסיונר או בחור/ה

לחלוקת עיתונים בנקודת מכירה במושב כפר־יהושע

★ 6 ימים בשבוע. ★ מספר שעות ביום.

נא לפנות בכתב, בציון מספר טלפון לידיעות־אחרונות, רח' הרצליה 21 חיפה 33301 לידי מר מלח ישראל.

לחברת שיווק ארצית

דרושים:

אנשי שיווק

באזורים ת"א, ירושלים וחיפה

לשיווק מוצר מתקדם

נא לפנות בכתב־יד עם פירוט נסיון קודם לת.ד. 3538 תל־אביב 61034

סודיות מובטחת.

לחברת נסיעות גדולה בארץ המקיימת פעילות בארץ ובחו"ל

דרוש/ה

מנכ"ל

כישורים דרושים:

בעל/ת נסיון מוכח בתחומים הבאים:
- ארגון טיסות שכר.
- פעילות תיירותית בשוק האירופאי.
- יכולת ניהול מו"מ עם חברות בארץ ובחו"ל.
- נסיון בהפעלת צוות עובדים גדול, ויכולת לקיים מערכת יחסים טובה עם הכפופים והממונים.
- שליטה בשפה האנגלית הכרחית. שפה אירופאית נוספת - יתרון.

תנאי ההעסקה יקבעו בהתאם לכישורים.

פניות בכתב יד בלבד, ובצירוף קורות חיים, יש להפנות עד 8.1.88 לת.ד. 10313 תל אביב 61102. רק מועמדים מתאימים ייענו.

צורן מיקרואלקטרוניקה בע"מ

צורן הינה החברה המובילה בעולם בפתוח ויצור SYSTEM-PROCESSORS המשלבים ידע ב-VLSI והנדסת מערכות. אנו מחפשים עבור קבוצת המערכות

מהנדסי חמרה/תכנה

עם נסיון תעשיתי של 4 שנים או יותר בפתוח חמרה ותכנה בתחום עיבוד אותות ספרתיים (DSP) באחד או יותר מהשטחים הבאים: לוחמה אלקטרונית (commint,elint), מכ"ם, sonar, עיבוד תמונות, פתוח אלגוריתמים.

התפקיד ידרוש:
- פיתוח חמרה ותכנה, תוך שימוש במוצרי צורן, עבור מערכות היעד של לקוחות צורן.
- עבודה בצוותי משימה VLSI-SYSTEM המפתחים דורות עתידיים של SYSTEM-PROCESSORS
- אינטגרציה של רכיבי צורן למוצרים מערכתיים (system level products) של החברה

בצורן תמצא חברה צעירה ודינמית הנמצאת בהתפתחות מתמדת
- תנאי שכר מעולים
- חוזה אישי
- מניות בחברה
- התפקיד עשוי לדרוש נסיעות לחו"ל.

צורן מיקרואלקטרוניקה בע"מ הינה חברת-בת של ZORAN CORP. santa-clara; california

נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים

למרכז לתעשיית מדע, ת.ד. 2495 חיפה, 31042

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

סודיות מובטחת.

משרד העבודה והרווחה

שרות מבחן למבוגרים

מחוז באר־שבע

דרוש/ה קצין/ת מבחן למבוגרים

השכלה: עבודה סוציאלית, מדעי ההתנהגות, פסיכולוגיה, הדרכה מקצועית צמודה.

למתאימים – תנאים נלווים טובים ואפשרויות קידום.

כל המעוניינים לפנות לת.ד. 5863 – באר־שבע, לטל. 057-34826 – לגב' שושנה ניר.

לחברת השקעות בת"א

דרושות:

★ **פקידה/כתבנית**

עברית אנגלית חמישה ימי עבודה בשבוע

★ **פקידה**

בעלת ידע בהנהח"ש לשעות 13.00–18.00

ידע במעבד תמלילים חובה.

נא לפנות בכתב לת.ד. 33706 ת"א מיקוד 61336 לידי אתי.

בדמלה דרוש

מחלק עתונים

בשעות הבקר המוקדמות

רצוי תיכוניסט, סטודנט או פנסיונר עם קטנוע

לפנות: טל' 08-233215 בשעות אחה"צ לסופי.

ליאו מלדברג בע"מ

המנוע להצלחה אבל, שבוחם ובזאיק בישראל

למחלקה השרות דרושה

פקידה

בוגרת תיכון לאחר שירות צבאי; ידיעה באנגלית ונסיון בעבודות משרד; יום עבודה מלא כולל יום שישי

לקביעת ראיון לפנות לטלפון 03-9231873 למחלקת שירות

לחברה ציבורית

דרושים

נותני שרות

לאחזקה ותיקונים של מאות מכונות תפירה מסוגים שונים המפעילה החברה במתפרותיה ברחבי הארץ.

לפנות ☎ 03-652685-8 למר מיכאל קרן.

דרוש

צינקוגרף

היודע לצרוב גלופות בנחושת

03-348032

דרושה

עובדת סוציאלית

לעבודה עם נערות מתבגרות בפרוייקט מיוחד

חצי עד שני שלישים משרה

דרגה ושכר בהתאם לכישורים

נא לפנות לגברת שרית גמליאל

טלפון עבודה: 03-341754

בית: 03-625493

לחברת תד"ל בע"מ

דרוש לעבודה באילת

חשמלאי ראשי/ הנדסאי

★ נסיון מוכח באחזקת מערכות אלקטרומכניות ומיזוג אויר.

★ נסיון בניהול צוות עובדים גדול.

★ מקום המגורים: דירת רווקים באילת

02-381238, 02-382076

לחברה ציבורית

דרוש/ה

סוכן/ת מכירות ארצי

בענף המשחלות

לפנות טלפונית 03-652685-8 למר מיכאל קרן.

לקרט שיווק דרושים:

1. אנשי מכירות מעולים

למדפסות לייזר. נסיון במכירות מחשבים ותוכנות הכרחי.

נא לפנות לאברהם.

2. טכנאי

למדפסות לייזר, אלקטרונאי או טכנאי אלקטרוניקה עם עדיפות לבעלי נסיון קודם בענף המחשבים והמדפסות.

נא לפנות לפרוספר.

3. טכנאי

למכונות צילום מסמכים, אלקטרונאי עם עדיפות לבעלי נסיון קודם בענף.

נא לפנות לפרוספר.

קרט שיווק 84 בע"מ

מונטיפיורי 10 ת"א טל. 663721

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91820

משרה פנויה מספר ה/242/87

במרכז מעון דורי בנתניה דרוש/ה

מנהל/ת מטבח ואקונום/ית

תאור העבודה – ניהול מטבח על כל מרכיביו ניהול מחסן כללי ומחסן פרודוקטים

הכישורים הדרושים: נסיון מקצועי בניהול מטבח, יכולת לנהל מחסן

הדרגה המוצעת – סד"–יד בדרוג האחיד

מועד אחרון להגשת מועמדות – 15.1.88

יום הזכרון שנה לתשעה ... 1981 ...

המחלקה הטכנית

חבר

לסניפנו בתל־אביב

- **עובדי ייצור** לאחר שרות צבאי, פרופיל 72 + למפעל בסחוני במרכז (עדיפות למשוחררים סדיים).
- **מבלטנים בוגרי בתי"ס** מקצועיים פרופיל 72 + לבנית מבלטים, יכולת עבודה עפ"י שרטוט.
- **רתכים מוסמכים** נסיון מעל 5 שנים. בוגרי ביה"ס מקצועי. פרופיל 72 + לאזור השרון, ת"א.
- **צבעי תעשיה** פרופיל 72 + התמחות בציפויים-השחמות. לת"א.
- **מלחימות** — יוצאות ח"א, מודיעין, במצ"א. נסיון מעל שנתיים. לת"א — השרון — ר"ג.
- **שרטט/ת אדריכלות**, נסיון מוכח מעל 3 שנים לתכנון וביצוע תוכנית בת"א.
- **מכונאי מוסמים** לתפקידי אחזקה, 3 משמרות לפ"ת. הסעות + ארוחות.

לעבוד בחבר להרגיש בבית

חברה לשרותי כח אדם

ת"א, בניין מגדלור, בן יהודה 1

טל: 03-5101420

• הצטיידו בפנקס מלואים, ת. שבי והמלצות • שעות הקבלה 08.00-18.30

לאדורים מעליות בע"מ דרושים

★ **מרכיבי מעליות**

★ **קבלני משנה** להרכבת מעליות

★ **חשמלאים עוזרים/ מוסמכים** למחלקת הרכבה

★ **מסגרים** מכל הרמות למפעלנו בנתניה

לפנות טלפון 03-5742666 לסניף חיפה דרושים:

★ **מרכיבי מעליות**

★ **פקידת סניף** למשרה מלאה

לפנות לשלמה טלפון 04-716877

משאויר סעינה אירית בע"מ 03-9711696

דרושים

- **מפעילים**
- **עובדים בלתי מקצועיים**

תנאים טובים למתאימים:

• תנאים סוציאליים מסאים • הסעות • כינר • ארוחות

• אפשרות לקביעות

קבוץ ברקאי מחפש

1. אחות מוסמכת

מגורים במקום, לינה משותפת לילדים (בבית הילדים)

2. אח מוסמך

עם רקע בטיפול נמרץ או חדר מיון לשמירה פרטית

06-378586 עד 14.30

06-378585 שלוחה 32 – אחה"צ

תשלובת דנשר

דרוש

סוכן מכירות

לענף תמרוקים וחומרי ניקוי

★ בעל רקע ונסיון במכירות
★ תרוץ ונמרץ
★ יחסי אנוש טובים
★ נסיון בענף – יתרון

נא לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים לת.ד. 3575 פתח־תקווה (עבור סוכן מכירות)

לקבוצת **השמירה**

לסניף חיפה דרושים

מאבטחים למתקן בטחוני

באזור חיפה

★ עד גיל 27 ★ בוגרי יחידות קרביות/שדה (עדיפות לבוגרי קורס פיקודי) ★ פרופיל 76 ומעלה ★ שכר מעל 1,500 ש"ח (נטו לחודש + נסיעות) ★ אפשרות למשרה חלקית, מתאים גם לסטודנטים.

ועדת קבלה תתקיים במשרדנו ברח' הנמל 33, קומה ה', ביום ב', 4.1.88, בין השעות 10.00-14.00.

נא להביא פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבי ושתי תמונות.

לקבוצת מפעלי "גלי"

דרושים

מנהלים לחנויות "גלי"

באיזור תל־אביב ובאיזור חיפה

הכישורים הנדרשים:

★ גיל 25–35

★ נסיון קודם – עדיף נסיון בניהול חנות בענף ההלבשה/הנעלה

מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בלבד בפרוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4429 רמת־אליהו 75143 עבור "מנהלי חנויות"

★ ★ ★ ★ סודיות מובטחת ★ ★ ★ ★

איילון חברה לבטוח בע"מ

לאגף ביטוח חיים לעבודה בתל־אביב

דרוש/ה

★ **פקיד/ת**

שרות לביטוח חיים

בעל/ת ידע נרחב בכל נושאי ביטוח חיים וביטוחי מנהלים.

נא לפנות החל מיום א' למר דוד ארז או מר ליאור ויסברג 03-201654

דרושה

פקידת יבוא מקצועית

★ נסיון מוכח של 5 שנים
★ אנגלית ברמת שפת־אם. גרמנית – יתרון.
★ רצוי גיל 30-35
★ ידע בהנהלת חשבונות – יתרון.

שכר הולם ★ שעות עבודה נוחות.

מועמדות רציניות יפנו אל

גפן בע"מ – היחידה למשאבי אנוש

גאולה 47 תל־אביב 63304

טל' 03-655454 03-650467

לצוות צעיר ונמרץ בתחום המימון

דרושים

1. **סטודנט** בעל קטנוע לשליחויות באזור גוש דן רבתי (אשל"צ בדרום, הרצליה בצפון ופתח־תקוה במזרח) – עבור "שליח".
2. **מזכירה** נמרצת המוכנה לעבודה מאומצת עם נסיון וידע בהנה"ח – עבור "מזכירה"

טלפון: 03-336463

לסניף "תנובה" נתניה

דרוש

מקדם מכירות ושיווק

הכישורים הדרושים:
- השכלה תיכונית מלאה
- נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בקידום מכירות ושיווק
- בעל רשיון נהיגה לרכב פרטי, רצוי בעל רשיון למשאית
- בעל יכולת לקיים יחסי אנוש תקינים
- תושב העיר נתניה וסביבתה הקרובה

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון של "תנובה" מחוז ת"א ת.ד. 282 מיקוד 61002 ולצרף בכתב קורות חיים ונסיון מעשי בעבודה ולצרף המלצות.

– סודיות מובטחת –

לחברה להובלה בינלאומית ועמילות מכס

דרוש

מנהל מח' יצוא

בעל נסיון בניהול מחלקה דומה וכושר ניהול מו"מ עם לקוחות.

נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון ת.ד. 11333 ת"א 61112 עבור ...

למרפאת שיניים גדולה ברמת־גן

דרושות

שיניות מנוסות

טל 03-730640

למשרד מהנדסים דרושים עבור אזור תל־אביב

מזכיר/ה

– יום שלם, ששה ימים בשבוע, בעל/ת נסיון בניהול משרד, ידע בכתבנות, אינטליגנציה וחוש הומור.

מהנדס אזרחי

– מפקח בעל נסיון 5 שנים בעבודות צבוריות

הנדסאי

– מפקח בעל נסיון 8 שנים בעבודות צבוריות

פניות בכתב לת.ד. 33974 חיפה עבור "עובד".

למפעל פלסטיק חברת פלסטיפלסט בע"מ

דרושים

1. מנהל מפעל
2. מנהל משמרות

עם נסיון קודם בהזרקה.

רח' דבורה הנביאה 29 ת"א

טלפון: 03-826434

דרוש/ה

מונטאז'ר/ית

לפנות לשמעוני

03-253211

לחנות "גלי" בבית קלקא בתל־אביב

דרושות

מוכרות

לשעות אחה"צ

לקביעת ראיון נא לפנות: 03-9631086 לאושרית

פרנסה בטוחה וטובה

בשיווק והפצת סוללות

לפנות טלפון 791103

דרוש הנדסאי/ת

למשרד אדריכלים בתל־אביב

טלפון 450352

לכפיר מעליות ברעננה

דרושים

עוזרים להרכבת מעליות

טל: 052-33701

052-448212

להברה העוסקת במחקרי שוק ותדמית
דרושה
תחקירנית
כישורים נדרשים:
★ נסיון בתחום הפרסום, יחסי ציבור וקידום מכירות
★ רכב פרטי – חובה
★ הופעה נאה
להתקשר מיום א' לטל' 03-204719

לקבוצת מפעלי „גל"
דרושה
כתבנית
עברית־אנגלית
לחצי משרה
מועמדות מתאימות יפנו בכתב, תוך צירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם
לת.ד. 4429 רמת־אליהו 75143
עבור „כתבנית"

לאופנת ברוך
דרושה
פקידת יבוא
עם נסיון בשחרורים ובעמלות מכס
משרה מלאה
מקום עבודה נתניה
לפנות 03-661211 לאידה

לחברה ארצית העוסקת באחזקה אלקטרו־מכנית
דרוש באופן מידי
ראש צוות מיזוג אויר
★ הנדסאי/טכנאי מכונות או חשמל.
★ נסיון בהפעלה ואחזקה של מתקני מיזוג אויר מרכזיים.
מקום העבודה פ"ת.
תנאים טובים למועמד המתאים.
לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 9775 חיפה. סודיות מובטחת

לבולס בע"מ
החברה המובילה בשקילה אלקטרונית
דרושים **אנשי מכירות**
לאזור הדרום וירושלים
לשיווק מוצרינו בתעשיה ובחקלאות
★ בעלי נסיון מוכח בתחום המכירות
★ בעלי רכב
טלפון: 03-7615186-8

דרושים
שני מהנדסי בנין לעבודות ניהול,
תיאום ופקוח עם 8 שנות נסיון לפחות.
1) בת"א והסביבה.
2) בירושלים.
בלצן
טלפון 03-771044

לקו מהנדסים בע"מ דרושים
★ טכנאי מיזוג אויר מנוסה
★ טכנאי מיזוג אויר מתחיל
5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למתאימים
03-9233026 03-9247142

למפעל מזון דרוש
ראש צוות אחזקה
נסיון הכרחי
ת.ד. 8487 יפו מיקוד 61083

★ מנהלי עבודה
★ קבלני שלד
לעבודה בשומרון ובקעת הירדן
לפנות בטלפון:
9.00-18.00 בשעות 5593946
בשעות 03-953518
19.00-21.00
בשעות 02-343038
19.00-21.00
החל מיום ראשון

לסוכנות ביטוח בגבעתיים
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
(6 ימים)
כושר השתלבות בצוות.
נסיון בהדפסה, עיבוד תמלילים, וידע בביטוח אלמנטרי חובה.
התחלת עבודה מיידית.
טלפונית 03-767161/2

נורדיקים בע"מ
למטבח תעש"ש
דרושים:
טבחים ועוזרי טבח
טל: 03-5426456/65
לבקש את שחר.

לחברה בענף הרהיטים
דרושה
פקידה
ליום מלא
ת.ד. 435 פתח־תקוה
מיקוד 49103

מדפיס מעולה לג'י.טי.או. 2 צבעים
דפוס חיש
טל. 03-335753

למחלבת „דן"
דרושים
עובדי/ות ייצור
לעבודה בשעות 06.00 עד 14.30
לפנות בשעות הבוקר־לרפי, רח' היוצקים 4 אזור התעשיה בת־ים

לבית אופנה בעל מוניטין בת"א דרוש/ה
שותף/ה
פעיל/ה + השקעה
טל. 03-682429
03-833261 מנן

דרוש
מתכנן תבניות
למוצרי פלסטיק
טל. 03-5560844 03-884648

לחב' ציבורית באיזור תל־אביב
דרוש
חשב
★ רו"ח או מנהל חשבונות מדופלם
★ נסיון מוכח של לפחות 3–4 שנים בסקטור הפרטי
★ כושר הפעלת צוות עובדים
★ נכונות לעבודה מאומצת ובשעות בלתי שגרתיות
★ דינמי ויוזם
★ נסיון בניהול משא ומתן עם גורמים פרטיים וממשלתיים
★ נסיון הכרות בעבודה עם מסמכי יבוא ויצוא
מועמדים מתאימים יפנו בצרוף קורות חיים בכתב לת.ד. 11029 ת"א 61110 מס' 1

לחברת מחשבים גדולה
דרושים
1. **תוכניתן:**
RPG 2 בעל נסיון של כשנתיים
2. **תוכניתן:**
COBOL/CICS בעל נסיון של כשנתיים לעבודה במחשב I.B.M 4341
עדיפות תינתן לבעלי ידע/נסיון במערכות כספיות
לפרטים טל 5613444 פנימי 32.
להתקשר ביום א'

ליצרן ויצואן אפנה דרוש/ה
פקיד/ת ייבוא/ייצוא
מנוסה ועצמאי/ת
למשרה מלאה.
הכישורים הדרושים:
נסיון בהכנת מסמכי יבוא/יצוא.
הדפסה וקורספונדנציה באנגלית.
הפעלת טלקס. רצוי נסיון בעבודה על מחשב.
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 16150 ת"א 61161

למשרד גדול של רואי־חשבון
דרוש
מתרגם/מגיה
למשרה מלאה
חמישה ימי עבודה
ידיעת אנגלית ועברית על בוריין הכרחית
ת.ד. 452 תל־אביב 61003

בסיד
דרושים
טכנאי חשמל
להרכבת תנורי בישול ואפיה
יועדפו בעלי נסיון.
לפנות: „תנורי בלרס" בשעות
03-9360288 09.00 – 12.00

לחברה מסחרית גדולה
דרושים
מנהלי־חשבונות
מנוסים ועצמאיים בעבודה
הדרישות: נסיון של 5 שנים לפחות
– 5 ימי עבודה בשבוע –
קורות חיים בכתב יד יש לשלוח לת.ד. 20200 תל־אביב 61201 מחלקת מנגנון

מוסך ערובה ארצישראלים בע"מ
דרוש
פקיד רשוי
לעבודה בנמל תעופה בן־גוריון
טלפון 03-9721453 03-9712322
לפנות ליעקב

לחברה קבלנית ויבוא
דרושה
פקידה
עם נסיון בניהול משרד
★ הדפסה וידע באנגלית ★ 6 ימי עבודה
לפנות בכתב לת.ד. 9186 תל־אביב (עבור פקידה)
טלפון 03-5742395, 03-318536 לא בשבת.

לחברה מסחרית דרוש/ה
מנהל/ת החשבונות מתחיל
בעל/ת נסיון של כשנתיים בטיפול בקופות, הוצאות ולקוחות. משרה מלאה.
נא לפנות בצירוף קורות חיים המפורט לת.ד. 952 בני־ברק 51108

ORS שרותי כח אדם
לאו.אר.אס דרושים:
למחלקה המשרדית:
* מראיין/ת טבעי למשרדינו – ליום עבודה מפוצל.
* מזכירה עברית־אנגלית עם נסיון ביבוא + יצוא לעבודה קבועה.
* מזכירה עברית־אנגלית עם נסיון בשווק למשרה מלאה.
* מזכירות עברית־אנגלית + הדפסה לעבודות מגוונות.
* פקידה עברית + הדפסה לעבודה בקרית מלאכי ורחובות.
* מנהל חשבונות סוג 3 עם נסיון במפעל תעשייתי.
* כלכלן/תמחירן לעבודה קבועה, תנאי שכר טובים.
* קלדניות לעבודות מגוונות.
* מזכירה אנגלית + עיבוד תמלילים לחצי משרה, עבודה קבועה.
* לבורנטית תושבת רחובות לעבודה במשמרות.
* מזכירת מנכ"ל לנהל משרד באופן עצמאי, תנאי שכר מיוחדים.

למחלקה הטכנית:
* מחסנאי עם נסיון ברכיבים אלקטרוניים + מחסן ממוחשב.
* טכנאי/הנדסאי אלק' לעבודה כמנהל אחזקה + נסיון במערכות חשמליות.
* מהנדס מכונות או טכנאי/הנדסאי מכונות לעבודות מגוונות.
* טכנאי/הנדסאי חשמל + קריאת שרטוט + נסיון במתח גבוה לעבודה כמנהל אחזקה.
* מפעילי מכונות עם רקע טכני ונסיון בפח, צינורות ופרופילים.
* מכונאי אחזקה עם נסיון.
* מהנדס מכונות עם שלוש שנות נסיון לפחות במפעל תעשייתי.
* שומרים לעבודה בשתי משמרות ברש"לצ.
* טכנאי ייצור עם 4 שנות נסיון בקביעת תקנים ושפור שיטות.
* עובדי ייצור לעבודות מגוונות אפשרי בחורים לפני גיוס.
* חשמלאים עוזרים או חצ"מניקים
* מסגר עם נסיון במפעל תעשייתי תנאי שכר מצוינים.
* פנסיונר לעבודה בשער כניסה למפעל, קריאה + כתיבה חובה.
* מלגזן לעבודה ברחובות.
* מכונאי רכב עם 3 שנות נסיון לפחות.
* חשמלאי רכב עם נסיון רב.
* מסיק דודים עם נסיון, תנאי שכר מצוינים.
* חרטים קונבנציונאליים לעבודה קבועה.
* סגן מנהל היפר שוק לעבודה קבועה.
* קצין בטחון לתפקיד ממלא מקום מנהל היפר שוק – לעבודה קבועה.
* חשמלאי מוסמך אפשרות ללא נסיון בקרית מלאכי.

בדבר פרטים נא לפנות לאו.אר.אס רחובות, רח' הרצל 187 (קומה ב'), טל. 08-450630. משרדים פתוחים רצוף משעה 08:00 עד 19:00

הטובים עובדים קבוע ORS

ORS שרותי כח אדם
למחלקה המשרדית בתל־אביב
* **מזכירה בעברית**
– מזכירה למח' שווק.
– הדפסה בעברית.
– 6 ימי עבודה בשבוע.
– העבודה בפ"ת.
* **פקיד רישום**
– לעבודה בביצוע רשומים.
– יכולת להקיש נתונים במסוף.
– 6 ימי עבודה בשבוע.
– העבודה בשעות לילה חצות עד 07:00.
– העבודה בפ"ת.
* **פקידת בטוח**
– נסיון הכרחי בבטוח אלמנטרי.
– יכולת עבודה בצוות.
– יחסי אנוש טובים.
– העבודה במשרה מלאה.
– העבודה בתל־אביב.
* **פקידת כח אדם/פנסיונרית**
– עזרה במשרד כח־אדם.
– עבודה ב־½ משרה – בוקר.
– העבודה בפ"ת.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס, כבר אתרים 134 ת"א. 03-202460
שעות קבלה: 09:00 – 16:00

הטובים עובדים קבוע ORS

דניאל לשרותי כח אדם בע"מ
עובדי יצור
בעלי נסיון בענף המתכת להרכבות. עבודה קבועה ובמשמרות. ברמת השרון, ראשון לציון, ת"א וחולון.
תנאים טובים למתאימים!
סניף ת"א גורדון 88 (ליד עירית ת"א)
03-245541 ,245531 ,222266

ORS שרותי כח אדם
למחלקה המשרדית בתל־אביב
תמלילניות
* **מעבדת תמלילים מנוסה על תוכנת א, ב**
– 6 ימי עבודה בשבוע.
– העבודה בתל־אביב.
* **מעבדת תמלילים על תוכנה וורדמיל**
– הכתבה והדפסה מדרגט פון.
– 6 ימי עבודה בשבוע.
– העבודה בתל־אביב.
* **מעבדת תמלילים עברית אנגלית על תוכנה וונג**
– 5 ימי עבודה בשבוע.
– שעות עבודה 12:00–16:00.
– העבודה בחולון.
* **מעבדת תמלילים אנגלית ספרדית**
– 5 ימי עבודה בשבוע.
– שעות העבודה 07:30–16:00.
– העבודה בלוד.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס, כבר אתרים 134 ת"א. 03-202460
שעות קבלה: 09:00 – 16:00

הטובים עובדים קבוע ORS

למפעל בת"א המעסיק כ־100 עובדים
דרוש **מנהל חשבונות ראשי**
הכישורים הדרושים: נסיון בנהול מערכת חשבונאית ממוחשבת בתעשיה ובנהול צוות עובדי הנהלת חשבונות
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 24025 ת"א 61240

ארגון הסגל האקדמי הבכיר של אוניברסיטת תל־אביב
דרוש/ה
מזכיר/ת ארגון הסגל האקדמי הבכיר
תאור התפקיד: אחריות כוללת לענייני המשרד בתחומים הבאים: קשר אישי עם חברי הסגל האקדמי, מידע על זכויות וחובות חברי הסגל, התמצאות בעניינים כספיים, טיפול בהלוואות, טיפול בקבר, השתלמות, מענקים, ישיבות, עריכת פרוטוקולים, הדפסה בעבוד תמלילים, תוק־כולל.
הדרגה: בדרוג המנהלי בהתאם לכישורים.
הכישורים הדרושים: רצויה השכלה אקדמית, נסיון של 5 שנים לפחות בטיפול בנושאים הנ"ל, החזקת משרד כולל, התמצאות בנוהלי האוניברסיטה והכרות בתפקידי היחידות השונות.
על המעוניינים לפנות בכתב עד ליום 15 בינואר 1988 אל: ארגון הסגל האקדמי הבכיר, אוניברסיטת תל־אביב, שיך מוניס

SHARP סלון טוקיו
דרושים
1. **מחסנאי טכני**
(רק בעלי נסיון ייענו)
2. **פקידה – קלדנית**
3. **מנהל/ת חשבונות**
סוג 3
טל' 03-339423-6 אורה

אנו מחפשים:
★ **אנשי תיירות בכירים**
★ **מפעילי/ות תיירות**
★ **פקידי נסיעות לתיירות יוצאת/נכנסת**
בעלי נסיון בענף יפנו לטל. 03-245222

כימוביל
דרושים
נהגי סמיטריילר
מגורים:
חיפה, מפרץ, עכו
★ יוצאי צבא
★ ותק בנהיגת סמיטריילר
לפנות טלפונית
04-722237 לאלישע

למשרד מהנדסים בת"א
דרוש
מהנדס בנין
בוגר טכניון, נסיון 5 שנים לפחות
03-281..2

לחברה בינלאומית עתירת ידע
דרושים:
1. **סמנכ"ל לשיווק**
דרישות:
א. נסיון מוכח בשיווק בענף המחשבים הבינלאומי
ב. נסיון רב ביאום עסקי O.E.M ובנית רשת שיווק
התפקיד כרוך בנסיעות דחופות לחו"ל
2. **סמנכ"ל למחקר ופיתוח**
דרישות:
א. נסיון רב בתחום המיקרופרוססורים/בקרים
ב. בעל כושר מוכח בהנהגת צוותות פיתוח בתחומי חומרה ותוכנה
ג. בעל יכולת התוויית כיווני הפיתוח הטכנולוגי של החברה
תנאים מעולים עם אפשרות ליהנות מפירות הצלחתה של החברה למועמדים המתאימים
נא לפנות בכתב לת.ד. 6609 תל־אביב 61086 –

עירית תל־אביב־יפו
לעירית תל־אביב־יפו
דרושים
★ מנקידוריים לספריית תנועה
בעלי כושר תנובות לעבודת שטח.
לקביעת ראיון יש לפנות לטל' 03-437233 למר סלינגר.
★ מנהל/ת קונסרבטוריון לקונסרבטוריון בשלבי הקמה.
הכשורים: תואר אקדמאי במוסיקה
נסיון קודם בניהול קונסרבטוריון
נא לפנות בכתב לגבי יגל, עירית תל־אביב, תחד 1117 (והודה למוסיקה) ולפרט כישורים ונסיון קודם.
★ ספרן/ית בעל/ת השכלה בספרנות או ספרן/ית אקדמאי/ת.
השולט/ת בשפה הערבית והעברית.
העבודה בספריה העירונית במגזר הערבי ביפו בעיקר בשעות אחה"צ. לקביעת ראיון, נא להתקשר למנהל הספריה, טל' 218141, 219024 בשעות 9.00 – 14.00.
★ נהגים למחלקת המאור
לאחר שירות צבאי, רשיון נהיגה סוג 03
נסיון בהפעלת מנוף הידראולי. רצוי ידע בחשמל.
לקביעת ראיון נא לפנות לטל' 03-218513 – למר ליפסקי.
★ פועלים/ות לעבודות נקיון למשרדות בלאות הוקצבות.
לפרטים נא לפנות למר שמואלי, טל. 438713, בבנין העירייה, תל־אביב, כבר מלכי ישראל, קומה ב' חדר 221.

לאלמאגת
מחשבים ותקשורת בע"מ
דרוש
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
למעבדת שירות להואג' פ"ס
יציד הקשר 03-282718 03-284084 (לפנות להמורה)

שירות התעסוקה
לשרות התעסוקה דרושים:
1) מפקח או מפקחת על מדורי התשלומים (2 משרות (8/87)
דרגת המשרה: יס'2 – כ' ויזרטיה שתים – קו אחד.
המקום: 1) אזור המרכז הדרום וירושלים, באר־שבע, אשקלון, רחובות, בית־גן
2) אזור המרכז הצפון (עפולה, חיפה, חדרה, נתניה, פתח־תקוה ותל־אביב)
דרישות התפקיד: השכלה אקדמאית בתחום כלכלה או ראיית חשבון, כנ 3 בהנהלת חשבונות ונסיון של 7 שנים בהנהלת חשבונות יהנית והכוונה. ידיעה בחישובי שכר עבודה, הפרשות מעסיק וניכויים מהעובדים. הכרת הוראות הנוהל וביצוע כל הקשור בזכויות פועלים לתשלומים סוציאליים וטיפול בכספי התקבולים והכהונות. התפקיד מחייב נסיעות תדירות באזור.
2) פסיכולוג או פסיכולוגית תעסוקתי אחראי
דרגת המשרה: 6־8 וכיס־סמכנהו בה"ד
המקום: המרכז לייעוץ ולבירור תעסוקתי – באר שבע
דרישות התפקיד: השכלה אקדמאית – תואר מ.א. בפסיכולוגיה, בעל תואר מומחה בפסיכולוגיה, רגוי בפסיכולוגיה חברתית־תעסוקתית, יפי חוק הפסיכולוגים, כושר שיפוט ואבחנה, כושר הבעה בכתב ובע"פ, כושר לקיים מגע נאות עם ציבור.
העדיפו: 1) על המועמדים לגור באזור.
2) דרגת העוב" שיתקבל תקבע עפ"י כשירויותיו.
על המעוניינים במשרות הנ"ל למלא 2 טופסי „בקשה להשתבץ במכרז" (טופס 2115) שניתן לקבלם בשרות התעסוקה ובכל משרדי הדואר באריץ, לצרף הערות על השכלה או העתק מאושר מכמה ולהעבירם למשרד הראשי של שרות התעסוקה, מדור המכרזים, הקריה, בנין מס' 2, ירושלים, ת.ד. 13033, עד ליום 10.1.88.

למפעל בתהליך התפתחות והרחבה באזור הרצליה
דרוש
מנהל תיפעול
מהנדס מכונות בעל נסיון של 5 שנים לפחות בניהול מפעל תעשייתי בענף מכונות־מתכת, בסדר גודל של כ־100 עובדים, כולל משרד טכני לתכנון חלקי מכונות.
המעוניינים יפנו בכתב־יד בעט כדורי לפי הכתובת: ת.ד. 2052 הרצליה ב' 46120 עבור „מנהל תיפעול" בפרוט קורות־חיים ונסיון מעשי מוכח.
– סודיות מוחלטת מובטחת –

הודעה משירות התעסוקה
חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו, מעמדו האישי או היותו הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים סבירות של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

מזכירה
נסיון קודם בעבודות מזכירות, יכולת ארגון ונהול משרד באופן עצמאי בתנאי עומס, ידע בהדפסה, רקע בנושאי טבע וידיעת הארץ ורצוי. משרה מלאה, התחלה מיידית.
מועמדות מתאימות יפנו לגבי בת אדם, רח' השפלה 4, תל־אביב בימים א' ב' 08:00–14:00 למילוי שאלוני מועמדות.
מועמדות מתאימה תוזמנה לראיון.
החברה להגנת הטבע

לסניפנו ברחובות
דרושים·ות
רופאי שיניים
בעלי נסיון
תנאים טובים מובטחים למתאימים
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל סניף רחובות
רחוב בניכין 23
טלפון: 08-457993
– סודיות מובטחת –
כדאי לטפל בקופת חולים מאוחדת

هكذا من الأصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

דרושה

אם בית

לניהול מטבח וצוות עובדים

דרושה "מאמא" אמיתית בעלת נסיון בניהול מטבחים, ובהנהגת צוות עובדים.
מקום העבודה - קניון אילון, אפרופו היכל התרבות.

למועמדת המתאימה, בעלת נסיון מוכח בתחום, מובטחים תנאים טובים.

נא לפנות ליפה, בטלפון: 03-221146/7
בין השעות 14:00-16:00.

נפגש באפרופו

חברה דנאל לשרותי כח אדם בע"מ

המשרות מיועדות לנשים וגברים

לסניפנו בת"א

- אנשי אחזקה למכונות הזרקת פלסטיק, לטיפול בתחזוקת תבניות העבודה במשמרות.
- ממעילי מכונות לייצור פלסטיק בעלי רקע טכני בוגרי בתי ספר מקצועיים, לעבודה קבועה.
- מלחימות בעלות ניסיון על מעגלים מודפסים לעבודה באזור המרכז. תנאים מעולים!
- צבעים תעשייתיים (מתכת) נסיון של מס' שנים בצביעה תעשייתית (בוקדה/ אבקה), בתנאים מעולים.
- יוצאי צבא בתפקידי מכונאי רכב, חימוש, מטוסים פרופיל 72 ומעלה, בוגרי בתי ספר מקצועיים לעבודה כאנשי אחזקה.
- חשמלאים מוסמכים 3 שנות נסיון לפחות למחלקת אחזקה, בפ"ת וחולון.
- שרטטות מכונות בעלות נסיון בשרטוט ותשעתי של שנה לפחות, לעבודה במשמרות.
- טכנאי מכשור ובקרה נסיון של מס' שנים לעבודה קבועה באזור פ"ת.

דנאל - כה טובב!

■ תל אביב: גורדון 88, 222266, 245531, 03-245541

שהרור

דרושה
קלדנית
למחשב PC IBM בעלת נסיון בהקשת חומר של הנהלת חשבונות למשרה מלאה. שעות העבודה - 8.00-16.00
לפנות בין השעות 9:00-15:00 לטלפון 03-7511117-8-9

לחברה למרכזי תרבות, ספורט (נוער ולנוגרים) בע"מ
דרושים יזמים חברתיים
לתפקיד
מנהלים

למתנ"סים
* רלית אל כרמל (מרכז שני)
* פרדס כץ - בני ברק.

דרישות התפקיד:
● השכלה אקדמאית (ב.א. לפחות) ● נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב ● יועדף נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים ● נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות ● מגורים במקום תנאי הכרחי.

יש לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, שמות ממליצים ופרוט הנסיון אל עמי שגב, החברה למתנ"סים, גבעת ג'ינגס ירושלים 91034.
על הפניות, בציון המקום המבוקש, להגיע עד 15.1.88.
ייענו מועמדים מתאימים בלבד.

לגוף ציבורי מקצועי
דרוש
עוזר למנהל
לטיפול בארגון: השתלמויות, הוצאה לאור, דפוס ורכש בעל כושר הבעה בכתב ונכונות לעבודה קשה ומעניינת כולל שעות נוספות לפנות בכתב יד כולל קורות חיים ונסיון קודם ת.ד. 29380 ת"א 61292

למשרד מהנדס
דרוש
מודד/חשב כמויות
לעבודה בירושלים
02-413599 בערב

סוכן/ת מכירות
לא.פ.י -
פרסום תוצרת חוצה דרוש/ה סוכן/ת מכירות דינאמי/ת
תנאים טובים למתאימים
טל. 03-701627

דרושים:
מהנדס/ת בנין
תכנון קונסטרוקציות
שרטטות בנין
קונסטרוקציות
הנדסאי/ת טכנאי/ת אדריכלות
רק בעלי נסיון של מספר שנים
טל': עבודה: 03-444119
בית: 052-553015

למפעל בראשל"צ
דרושים
1) מנהל/ת משרד יצוא
2) פקידת יצוא
שפת אם אנגלית
03-9664350

IMPORTA

מועדון יבואני ישראל
דרושים/ות
סוכנים לדכש מודעות עם נסיון בתחום היבוא
עבור פרוייקט פרסומי גדול
טל. 81211, 83572, 052-81222

EX תקציבאית

שרוצה להרוויח הרבה כסף!
- אם כיוונת את עצמך בתקציבאות בקצועיות ואת בעלת ... כושר מכירה, יחסי ציבור ואנוש מעולים, מאורגנת, ... רצוי אקדמאית במינהל עסקים, כלכלה - כתבים לך תנאים כבתים באד והתפקיד ... ובקידום תחום התקשורת מתבהת.
- כתבי מיד לת.ד. 21099 ת"א עבור "EX תקציבאית", בפירוט נסיון. סודיות מובטחת.

חוג 3
גרפיקאי מעצב
למי - טל הפרסום
טל. 03-281188

לרשת מלונות ארבעה כוכבים
דרוש
איש/ת שיווק מכירות
עדיפות תינתן לבעל נסיון בניהול
בפרטים נא לפנות
ל: 03-238707 לג'ודי

דרוש
חרט
בת"א
נסיון הכרחי 333916-03
03-334265

דרוש
טכנאי/ת ארכיטקטורה
למשרד אדריכלים בתל-אביב
נסיון: 2 שנים לפחות
להתקשר לטלפון
03-5466834

לבית אבות ברמת-גן
דרושים:
אחים/יות
למשרה מלאה וחלקית
תנאים טובים
03-778052,3,4

בהרצליה
דרוש
חשמלאי רכב מנוסה
052-555505
052-555822

דרוש
אינסטלטור, צנר, רתך
נסיון במבני ציבור רצוי ידע בהתקנת משאבות מים וביוב
טל: 052-911943 052-447546

קלדניות מסוף

אנו זקוקים דחוף לקלדניות טובות לעבודה במשמרות בוקר או אחה"צ, לתקופה מבורשכת.
תנאים מצויינים מובטחים! כולל כל התנאים הסוציאליים, כחוק.
פנו אלינו, א'-ה' 08:00-14:00.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
תל-אביב: אידלסון 13, טל: 03-298877
ירושלים: החבצלת 5, טל: 02-233436
חיפה: העצמאות 104, טל: 04-530051
באר-שבע: רמב"ם 31, טל: 057-79523
רחובות: הרצל 190, טל: 08-461717

אלסינט

לחטיבת היצור בחיפה דרוש:

איש כספים
מס' משרה 703010

לתמחיר וניהול מלאי של מכשירים מתוחכמים.
* השכלה של 12 שנים לפחות.
* נסיון 2 שנים לפחות בתמחיר בתעשיה.
* נסיון בעבודה עם מחשבים.
* נכונות לעבודה מאומצת וכסורה.

אנא פנה בצירוף קורות חיים, ת.ז. ומס' משרה למדור גיוס ת.ד. 550 חיפה 31004
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

אלקטרוניקה בשרות הרפואה

למשרד תיירות דרושה
מזכירה
★ ידע בעבודות משרדיות ★ הדפסה במעבד תמלילים ★ יחסי אנוש מעולים ★ יכולת עבודה בצוות ★ פעמיים בשבוע עבודה אחה"צ. תנאי שכר יקבעו בהתאם לכישורי המועמדת.
לפנות לשרה, טל' 03-441744/452428

למשרד רואה־חשבון דרוש
כלכלן/ית
לעבודה בירושלים במשרה מלאה
לפנות לטלפון: 370071/2/3 למשה, מיום א'

לחברה פרטית לאלקטרוניקה
דרושות למשרה מלאה:-

מזכירת מנכ"ל
הדפסה מושלמת בעברית ובאנגלית
נסיון רב הכרחי

מזכירה קורספונדנטית אנגלית
שפת אם אנגלית, הדפסה ושליטה מלאה, חוברת עברית

מזכירה בכירה
ידע והדפסה טובה בעברית ובאנגלית

פקידת קבלה/מרכזיה
הדפסה עברית מושלמת, ידע בהדפסה אנגלית

נא לשלוח פרוט מלא של קורות חיים ונסיון קודם בעבודה עם ציון המשרה המבוקשת אל: ת.ד. 45 גבעתיים 53100, או לפנות טלפונית - טל': 03-765071 (כח אדם) בשעות העבודה
סודיות מובטחת

דרושה
מוכרת
נאה בעלת נסיון במכירת קרמיקה וחדרי אמבטיה לעבודה
מ 9 — 17:00 לפנות
— הלפרין ... שאנן 6 תל-אביב
03-379726

מכון **מ.ש.פ.** שרותים פסיכולוגיים

עבור אחד מלקוחותינו — חברה מהגדולות ומהמובילות בענף שירותי תובלה בינלאומית
דרושה
מקדמת מכירות

משרה 0700
תיאור התפקיד:
יצירת קשר עם לקוחות על־פי יעדים מוגדרים — הצגת שירותי החברה, קשר בין הלקוחות ומחלקת השיווק והתפעול
כישורים נדרשים:
כושר ביטוי בהיר ומשכנע, הופעה ייצוגית, נידות גבוהה, שליטה באנגלית, ידע בשירותי מחשב, רצויה השכלה אקדמאית.
המועמדת המתאימה תקבל הכשרה מקצועית של 3 חודשים, רכב ושכר נאות. הזדמנות להשתלב בחברה תוססת ומעניינת עם אתגרים מקצועיים.
מקום העבודה — תל־אביב
להגשת מועמדות יש לפנות בכתב־יד תוך פירוט קורות חיים, ניסיון עבודה והשכלה לת"ד 1500 תל־אביב 61014
עבור משרה 0700

לרשת זהב
החברה המובילה במתן שירותי דואר אלקטרוני ומאגרי מידע
דרושים
אנשי מכירות מעולים

הכישורים הנדרשים:
* נסיון במכירות (שנתיים לפחות)
* ידע באנגלית
* בעלי רכב

למועמדים המתאימים אנו מציעים:
● עבודה בעלת אתגר וסיפוק
● מסגרת חברתית נעימה
● אפשרויות קידום

לפרטים אנא פנה למלי 03-494444
סודיות מובטחת.

רשת זהב
מקבוצת עורק - דפי זהב
רח' קהילת סלוניקי 7, תל־אביב
ת.ד. 24049, מיקוד 61240

גמא תקשורת (1980) בע"מ

לצורך פיתוח מערכות תקשורת מתקדמות
דרוש
תכנת זמן אמת

■ בעל ידע ונסיון קודם.
■ יתרון לבעלי ידע במיקרו מחשבים מוטורולה.

טל. 03-9227928, 9227989

ORS שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל־אביב

מנהלי חשבונות

* **מנהל חשבונות סוג 2**
  - התאמות לקוחות.
  - הכרחי נסיון בחברות בטוח.
  - 5 ימי עבודה בשבוע.
  - העבודה בתל־אביב.
* **מנהל חשבונות סוג 2**
  - הפעלת תוכנת חשבשבת.
  - 6 ימי עבודה בשבוע.
  - העבודה בגבעתיים.
* **מנהל חשבונות סוג 3**
  - עבודה עצמאית.
  - מאזן בוחן, התאמות.
  - הפעלת תוכנת חשבשבת - הכרחי.
  - העבודה ב־1/2 משרה - בוקר.
  - העבודה ביפו.

קלדניות

* **קלדנית**
  * אלפא נומרי - נסיון חובה.
  - עדיפות ליוצאות ממר"מ.
  - במשרות מלאות; (אפשרי משמרות).
* **קלדנית הנהח"ש**
  - תוכנת חשבשבת, אלרן, מסה.
  - משרות מלאות (אפשרי משמרות).
  - העבודה בגוש דן.
* **נקבנית דיסקטים**
  - לפחות 3 שנות נסיון.
  - העבודה ב־1/2 משרה - בוקר.
  - 5 ימי עבודה בשבוע.
  - העבודה בתל־אביב.
* **פקידי חשבונות**
  - ידע בהנהח"ש.
  - רצוי ידע בקלדנות.
  - 6 ימי עבודה בשבוע.
  - העבודה בפ"ת.

תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס, כבר אחרים 134 ת"א. 03-202460
שעות קבלה: 09:00 - 16:00

הטובים עובדים קבוע ORS

ORS שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל־אביב

מזכירות בכירות

* **מזכירת מנכ"ל**
  - עבודה אדמיניסטרטיבית.
  - יכולת ארגון ותאום פגישות.
  - עבודה על מעבד תמלילים י.ב.מ - א, ב
  - 1/2 משרה (בוקר).
  - העבודה בהרצליה.
* **מזכירת מנכ"ל**
  - הדפסות בעברית ובאנגלית חובה.
  - יכולת ניסוח בעברית ובאנגלית.
  - העבודה במשרה מלאה.
  - 6 ימי עבודה בשבוע, בתל־אביב.
* **מזכירות למנהלי שווק**
  - אנגלית ברמת שפת אם + טלקס.
  - שליטה טובה בגרמנית.
  - העבודה במשרה מלאה.
  - 5 ימי עבודה בשבוע בחולון, בהרצליה.
* **מזכירה אנגלית**
  - הדפסה על מעבד תמלילים.
  - העבודה במשרה מלאה.
  - 5 ימי עבודה בשבוע, בתל־אביב.

תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס, כבר אחרים 134 ת"א. 03-202460
שעות קבלה: 09:00 - 16:00

הטובים עובדים קבוע ORS

איש מכירות

אם רצונך בקידום, חברה תעשייתית דינאמית מציעה לך להשתלב בתפקיד
מנהל מכירות

הכישורים:
★ בעל השכלה אקדמאית, רצוי במינהל עסקים, כלכלה או שיווק.
★ בעל נסיון של שנתיים לפחות, רצוי במוצרים טכניים.
★ ידיעת השפה האנגלית.
★ גיל עד 40.
★ מקום מגורים באזור המרכז.

רק הענים לדרישות הנ"ל, יפנו בכתב־יד, בצירוף קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 2136 ת"א 61020, עבור "מנהל מכירות".
- סודיות מובטחת -

חברה דנאל לשרותי כח אדם בע"מ

למחלקה הטכנית
לסניפנו בת"א

■ **חרט קונבנציונלי** בוגר בית ספר מקצועי, פרופיל 72 ומעלה, נסיון של מס' שנים על מחרטות אוניברסליות.
■ **מפעיל ומתכנת C.N.C** בוגר בית ספר מקצועי נסיון של מס' שנים בניהול צוות מפעילים.
■ **חרט כלים** בוגר בית ספר מקצועי, פרופיל 72 ומעלה נסיון של מס' שנים על מחרטות אוניברסליות.
■ **מסגר רתך (CO_2 חשמל)** נסיון של מס' שנים בתעשיה, יכולת קריאת תוכניות לנ"א, בית חולון.
■ **משחיזן** בוגר בית ספר מקצועי, פרופיל 72 ומעלה נסיון על שטוחה/עגולה.
■ **מבלטן** בוגר בית ספר מקצועי, יכולת עבודה על פי תוכנית לבניית מבלטים, פרופיל 72 ומעלה.
■ **מחסנאים/מפת"ים** לעבודה כמחסנאי חלקי חילוף או כמחסנאים בתחום המזון, לעבודה קבועה.

דנאל - כה טובב!

סניף ת"א גורדון 88 (ליד עירית ת"א)
03-245541, 245531, 222266

סיטם
גיתם מערכות תדמית בע"מ

דרוש/ה

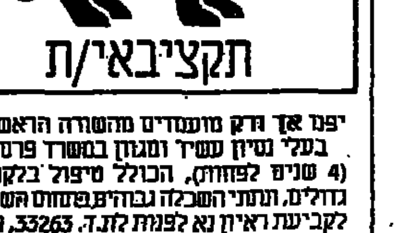

תקציבאי/ת

יפנו אך ורק מועמדים מהשורה הראשונה, בעלי נסיון עשיר ומגוון במשרד פרסום (4 שנים לפחות), הכולל טיפול בלקוחות גדולים, ותנאי השכלה גבוהים בתחום השיווק.
לקביעת ראיון נא לפנות לת.ד. 33263, ת"א, אל יהודית להב.
- סודיות מובטחת -

המחלקה המשרדית
חבר
לסניפנו בתל־אביב

■ **כתבניות מנוסות** למעבדי תמלילים I.B.M. בעלות ידע בתוכנות וורד מיל, ז'ימשכ־יין, א־ב עם נסיון של שנה לפחות במעבדי תמלילים, לעבודה מיידית.
■ **מזכירות/כתבניות** מנוסות, עברית אנגלית, לעבודה מיידית. תנאים טובים למתאימות.

לעבוד בחבר להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בניין מגדלור, בן יהודה טל: 03-5101420
ירושלים: טל: 02-234265
חיפה טל: 04-663968
● הצטיידו בתעודת זהות והמלצות
● שעות הקבלה 08.00-18.30

לחברה מסחרית הפרושה בכל הארץ
דרוש:
מנהל סניף בתל-אביב

תאור התפקיד:
● ניהול צוות של כ־20 עובדים
● ניהול מכירות לצרכן הסופי
● שליטה בסניף על בסיס מרכז רווח עצמאי

דרישות מהמועמד:
● בעל הבנה והשכלה בשיווק ובמכירות
● יכולת תגמול להפעלה של צוות עובדים
● הבנה וידע בנושאי כספים והשבונות
● מצטיין ביחסי אנוש
● גיל 30-40

לקביעת ראיון נא לפנות בכתב יד עם פרוט קורות חיים לת.ד. 1313 ת"א, עבור מס' 5.

למלון באילת דרושה
מנהלת משק
בכירה ומנוסה
תנאים טובים + מגורים
לפנות בכתב לת.ד. 45 ת"א 16318

אריה או נמרה

תקציבאים

ל-באומן-בר-פרס

נסיון במשרד פרסום הכרחי.
לפחות שנתיים.
סודיות מובטחת

טלפון בשעות הערב: 03-5464254, יורם באומן.

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה
דרוש
אחראי למוסך

מהות התפקיד:
★ תיקוני מלגזות (דיזל ובנזין) וציוד כבד
הכישורים הדרושים:
★ תעודת הסמכה לאחריות למוסך.
★ נסיון בעבודות הנ"ל.

בדבר פרטים ובצרוף קורות חיים נא לפנות לת.ד. 767 חיפה.

פרסום מודעה? דחף
2 דחף תקבל יותר במחירי העיתון

ת"א דחף מרכז — הסוכנות, רח' השואבה 8, טל' 622547
ת"א דחף דיזנגוף — רח' דיזנגוף 118 (מול כסית), פתוח 24 שעות, טל 239952
ת"א דחף בן יהודה — רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי), טל 656120
ת"א דחף אלנבי — רח' אלנבי 123 (... הפועלים), טל 624633
חיפה דחף — רח' הרצל 5 (הדר), טל. 645333/4
ירושלים דחף — רח' יפו 43 (כיכר ציון), טל 226335
דחפון — שרות מודעות טלפוני, טלפון 03-611001
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

למוסד בנקאי גדול
דרושים/ות
1. פקידי/ות קהל
לאחר שרות צבאי בעלי השכלה תיכונית מלאה, העבודה בפיצול, בסניפים באזור ת"א רבתי.
2. כלכלן/ית
רצוי ידע בחשבונאות לעבודה רצויה.
המעוניינים מתבקשים לפנות לת.ד. 2060 ת"א, תוך פירוט קורות חיים וציון שם המשרה

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD
דרוש
טכנאי אלקטרוניקה/מחשבים
[illegible]

מנהל חשבונות
לעבודה בקניה
דרוש
[illegible]

2000 נטו + רכב צמוד
לנשים מעל גיל 24
[illegible]
052-541946/7

לחברה ממשלתית בת"א דרושה
פקידה-כתבנית
[illegible]

לחברה העוסקת ביזמות סחר ושיווק
דרושה
מזכירה
[illegible]

[illegible]

להברה מסחרית גדולה
דרושים
מפיצים עצמאיים
לחנויות ועסקים לכלי עבודה
איכותיים בכל אזורי הארץ
1. בעלי רכב
2. נסיון מוכח בהפצת כלים פניאומטיים
3. בטחונות מתאימים
רק פונים רציניים ייענו
מען לפניות: ת.ד. 214 חולון מיקוד 58101
(עבור הפצת כלים פניאומטיים)

דרושים
ל"הילה"
דרושים
סוכנים
[illegible]

סיבון רטוביץ' הנדסת תחבורה ותנועה
דרוש
מהנדס כבישים
או
מהנדס תנועה
02-525551

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף** - ב **דחף** תקבל יותר
לפרטים נוספים: תל-אביב: 03-622233-4 רויטל ברכה
ירושלים: 02-226336/8 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333/4 אריה טל

מרכז שוב קהילתי אגודה שיתופית בע"מ
דרוש/ה
גזבר
המשרה חלקית
[illegible]

לסניף חיפה בענף התעופה
דרושים
★ מנהל/ת סניף
★ מוכרים/ות
בעלי נסיון
[illegible]

C.P.S
★ **אחראית**
★ **תוכניתנים**
[illegible]

לחברה בינלאומית
דרושה
פקידת סניף
[illegible]

אם את/ה
[illegible]
אותך
[illegible]

י.א.מ. מחשבים בע"מ
בוגר/ת כלכלה ומנהל עסקים
לטיפול במערכת כספית ומנהלית
[illegible]

טלרד
תעשיות טלקומוניקציה ואלקטרוניקה בע"מ
דרושים/ות
מנהל/ת חשבונות
[illegible]
סגן מנהל "ייצור"
לניהול ריצפת הייצור בקו מעגלים אלקטרוניים המונה כ-200 איש.
[illegible]
תכנתים
[illegible]
טלרד — קו אל העתיד.

A.MEGAON / MIKAN
דרוש
איש מכירות למערכות אזעקה
[illegible]
03-376350

עירית יבנה - פרוייקט שיקום שכונות
דרושים
1. פסיכולוג קליני
2. עובדים סוציאליים
[illegible]

הארגון המפעל להיטי מתכת באזור התעשיה רעננה
דרושים
★ מסגר אחזקה
★ אפקנטיסט
★ פחח
[illegible]
052-450166

מכון דור
עבור חברה יזומה בענף הטקסטיל
דרושות
פקידות - צעירות
[illegible]

לשלטון התעופה בישראל
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן-גוריון
[illegible]
הרשמת מועמדים תתקיים בשעה 06:00 ועד שעה 09:00 בבוקר.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

$ 1000 מענק!
לדוכשי/ות מודעות
[illegible]
בעלי נסיון במכירות והופעה נאה
טל. 03-622586/7

דרוש
איש מכירות
מעולה
לסדרת מוצרים בתחום מערכות ביוב באזור הצפון
התנאים הנדרשים:
נסיון קודם במכירות.
מגורים באזור הצפון
רכב מסחרי — שטת איחסון למוצרים
להתקשר ביום ו' או א' בשעות היום
לאבי בטל: 06-756731/2

[illegible] בין הגדולות בארץ
דרושות
מקדמות מכירה באמצעות הטלפון
כישורים מועדפים:
* יוצאת צבא (עדיפות לקצינות בחיל הקשר או לבעלות רקע טכני אחר)
* בוגרת תיכון (לפחות)
* כושר שכנוע, סבלנות, חריצות, ומוטיבציה חזקה להצלחה
* יום עבודה מלא (5 ימי עבודה)
אין צורך בנסיון קודם, ההכשרה תינתן במקום העבודה. תפנינה ל"חברת שלף יועצים", טלפון: 261240-03, או בכתב בציון קורות חיים וטלפון להתקשרות, אל: ת.ד. 33465 תל-אביב, מיקוד 61333.
רק מועמדות מתאימות תענינה
• סודיות מובטחת •

דרושות
דיילות מכירה
1. לשק"ם בת-ים
2. להיפרכל פתח-תקווה (מול בי"ח בילינסון)
3. להיפר קו-אופ (בית היהלומים, גבעתיים)
* העבודה במשמרות
* תנאים סוציאליים מלאים
בדבר פרטים, נא לפנות לדורה 03-9231552

לחברה מסחרית המובילה בתחומה להרחבת מערך השרות
דרושים
טכנאים
לסניף בתל-אביב.
בעל רקע טכני נרחב רצוי במכשירונות ואלקטרוניקה, לעבודה מגוונת במשרה מלאה.
בעלי רשיון נהיגה יפנו אל ת.ד. 502 תל-אביב. עבור טכנאים.

לחברה להוצאה לאור בגבעתיים
דרוש/ה
גרפיקאי/ת
עם ניסיון מוכח בעיצוב וביצוע מפות דרכים צבעוניות יולי:
03-5744819, 03-5744820, 03-322027

NCR
י.א. מיטווך ובניו בע"מ
במרכז חברה בתל-אביב ליחידה לסיוע בשיווק
דרושים
מהנדסי/הנדסאי אלקטרוניקה
הכישורים הדרושים:
* רצוי נסיון בפיתוח וישום בשטח המיקרו מעבדים.
* ידע בהנדסת תוכנה
* רקע בתקשורת נתונים.
מועמדים בעלי רקע מתאים יוכשרו במרכז חברתנו בנושאי עבוד נתונים ומיחשוב
נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ל-NCR — י.א. מיטווך ובניו בע"מ ת.ד. 33027 תל-אביב, 63343, משרת מס. 20-3

למפעל מתכת בנתניה
דרושים:
1. מסגר/רתך
2. חרט/כרסם
לפרטים נא להתקשר לטל: 03-5464276

הקדם את המחר עם נוחשב

לחברה יבוא ושיווק בתל-אביב
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
שליטה בשפות אנגלית ועברית כולל כתבנות (רצויה שפת אם אנגלית).
נסיון עבודה במערכות ממוחשבות — יתרון
מועמדות תפנינה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 991 תל-אביב 61009 לסופי "עבור מזכירה".

למפעל לפלסטיקה באזור המרכז
דרוש
הנדסאי/טכנאי כימיה
נסיון שנתיים לפחות לתפקידי פיתוח וסיוע לייצור.
לפנות בכתב יד בצרוף תולדות חיים ת.ד. 3132 פתח-תקווה

להעשיה הצבאית באיזור המרכז
דרוש/ה
1/66: מהנדס תעשיה וניהול —
עם 3 שנות נסיון בתעשיה/תפ"י.
רצוי נסיון ביישום מערכות M.R.P. ויכולת עבודה בצוות.
2/66: מהנדס חומרים לעבודה בתחום ליפוף סיבים —
רצוי בעל תואר ראשון או שני ונסיון בפיתוח ויצור מבנים מחומרים מרוכבים.
3/66: ממונה בטיחות למפעל כימי —
דרוש מהנדס או טכנאי כימיה. יועדף בעל נסיון בשטח חומרי נפץ והדף.
מועמדים/ות מתאימים/ות יפנו בצרוף קורות חיים ופירוט לת.ד. 1044 רמת השרון 47100 או לציין מספר ת.ד. ומספר משרה.
התעשיה הצבאית

למלון גלי זוהר
דרושים
1. מנהל מחסן ורכש
2. עובדים/ות בתחום המלצרות
[illegible]
057-84311 057-84422

למוסד ציבורי בגבעתיים
[illegible]
03-5743842

לחברת שיווק דרושים
אנשי שיווק
[illegible]
04-724316

למכון ומעבדה לאופטיקה בקניון
דרושים:
1. אופטומטריסט
2. פקידת קבלה
[illegible]
03-793457
03-785991

דרוש
משקיע פעיל
לשותפות ברווחים
בחברת שיט
פוטנציאל גבוה.
עדיפות תינתן לבעלי רקע בשיווק תיירותי.
בפרטים לפנות בצרוף קורות חיים ת.ד. 675 טבריה טלפון: 06-547774 או 06-790992.

למוסד ציבורי דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
סוג ד' בהנה"ח
נסיון של לפחות 5 שנים בהנה"ח ממוחשבת (רצוי תוכנות חשבשבת).
נא לפנות בכתב יד למחלקת כ"א, ת.ד. 33232 תל אביב 61332 ולציין משבורת מבוקשת

לחב' ארד סוכנויות אודיו בע"מ מתרחבת
דרושים
סוכני מכירות עצמאיים
אנשי מכירות
פקידת יבוא
פקידה כללית
על המעוניינים להיות בעלי ניסיון במגע עם קהל מוכנים להתאמץ מאוד, סבלניים ואדיבים, חדורי רצון להצליח
אנשים שחושבים שהצלחת החברה היא גם הצלחתם
ובעלי נתוני אופי הנ"ל מוזמנים לבוא למשרדינו
רח' החשמונאים 105 ת"א בימים ראשון ושני (3-4/1) בין השעות 15.00-17.00

דרושות
פקידות
בוגרות תיכון, לאחר שרות צבאי, למשרה מלאה (7.30-16.30), 5 ימי עבודה בשבוע, מקום העבודה ברמת-גן.
נא לפנות בכתב בלבד, בצירוף קורות חיים, פירוט ניסיון קודם בעבודה ומס' טלפון להתקשרות לת.ד. 33023 תל-אביב 61330 עבור "פקידות"
תן לאצבעות ללכת במקומך
דפי זהב

דרוש **איש/אשת מכירות**
לחברת סוכנויות המייצגת בארץ יצרני מכונות טקסטיל
דרוש רקע בתעשית הטקסטיל וידיעת אנגלית טובה. טלפון: 03-778661

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אדם אם אופיו או סתירתו של התפקיד מונעים כניסתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעוניינים צפויים לעונש על פי החוק.

למושב כפר הנגיד דרוש
מנהל מכון תערובת
עדיף ניסיון קודם. טלפון 08-437145

קרייזלר לפרס וצור

(דני צדקוני). – אלכסנדר שטרקס, כנר בן 33 מווילנה (מימין). השמיע אתמול בביתו קטעים מסונטה של פריץ קרייזלר לשמעון פרס וייעקב צור (משמאל). משום מה לא הצטרפה רעייתו של אלכסנדר, לודמילה, שהיא צ'לנית, לנגינת בעלה. אלכסנדר „נחטף" עם עלותו לארץ לפני שנה על־ידי התזמורת הפילהרמונית. אשתו מורה למוסיקה והמקרה שלהם נחשב בקליטה טובה. פרס היה אתמול אורחו של שר הקליטה בפרוייקט הקליטה של עולים מדרום־אפריקה ומארצות אחרות בראשון־לציון, שבמסגרתו שוכרים העולים או רוכשים דירות בעיר ולומדים עברית באולפן. העולים ששיבחו את השיטה, העדיפה לדעתם על שהייה במרכזי קליטה. אחד העולים מדרום־אפריקה אמר כי אינו מעלה בדעתו ובדמיונו שבדרום־אפריקה, באוסטרליה או באמריקה יבוא „ראש ממשלה" לברך קבוצת מהגרים. הוא הודה לפרס על המחווה ואיחל לו הצלחה במאמצי השלום. העולים שיבחו את עזרת עיריית ראשון לציון וראשה מאיר ניצן (באמצע) על סיועם בתהליכי קליטתם. בפגישה עם העולים מברה"מ העלה אסיר ציון יעקב לרנר את בעייתם של עולים מבוגרים כמוהו המתקשים למצוא פרנסה בשל גילם (צילום: אילן אוסנדרייבר־ישראל סאן)

פיצויים לחברות הדלק בגלל „הסכם אבסורדי"

מאת יוסף מיכלסקי
סופר „דבר"

חברות הדלק בגן פיצויים של כשסה כיליון דולר כשש־שבע השנים האחרונות על אובדן, לדבריהן, של הכנסות כתוצאה מייבוא פחם.

נודע לי שכאשר עמדה על הפרק בעיית יבוא הפחם לקראת הפעלת תחנת הכוח החדשה בחדרה, טענו נציגי חברות הדלק כי יבוא זה, אשר יסכם תחליף לדלק נוזלי, יפגע בהכנסותיהן.

לכן נקבע כבר אז שהחברות „יפוצו" ב־35 סנט על כל טונה פחם. פיצוי זה כלול בהסכם מבנה המחירים של מקורות האנרגיה הנכנס למחירון מוצרי הדלק.

עם הפעלת תחנת הכוח החדשה בחדרה גדלה כמות הפחם השנתית המיובאת עד 3.3 מיליון טונות בשנה ולחברות הדלק שולם פיצוי בהתאם – כמיליון דולר מדי שנה. הסכם זה נכנס לתוקף לפני כניסתה לתפקיד של האדמיניסטרציה הנוכחית של משרד האנרגיה, שלמדה את הבעיה רק כאשר החלה לטפל בהנהגת הרפורמה בשוק הדלק.

יצויין שהנימוקים של חברות הדלק בנושא זה הוכיחו עצמם כמופרכים משום שגם אחרי הכנסת הפחם לשימוש בארץ, גדל היקף מכירות הדלק הנוזלי והוא עדיין גדל. כך גם מחירי הדלק ובעקבות זאת גם ה„פיצוי" על יבוא פחם. אם לא תתממש הרפורמה, יילך ויגדל ה„פיצוי" משום שכבר בשנת 1988 יגדל יבוא הפחם לארבעה מיליון טונות, בשנה הבאה לחמישה־חמישה וחצי ובמחצית הראשונה של שנות התשעים ל־10.5 מיליון טונה פחם בשנה.

דובר משרד האנרגיה אישר אתמול ל„דבר" כי „ההסכם אבסורדי ואנכרוניסטי".

★ החל מהיום תהפוך נקודת המשטרה בטייבה לתחנה משטרת משטרה שתתן שירותים לישובים יהודים וערבים באיזור, בהם: שער אפרים, גיתאי, עץ, עוד נתן, כוכב יאיר, טירה, טייבה, קלנסואה ועוד.

מנהל ביה"ח בנהריה מזהיר מסגירתו בסוף ינואר

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

ספקי תרופות וציוד רפואי הודיעו להנהלת בית־החולים הממשלתי בנהריה כי יפסיקו בימים הקרובים את אספקת התרופות אם לא תשלם להם את חובותיה לאחר שמזה זמן מה חדלה לעשות זאת בגלל גרעון תקציבי.

מנהל בית החולים, ד"ר שאול שאשא, אומר כי אם לא יתקבל תקציב נוסף עד סוף החודש הקרוב, לא יהיה מנוס מסגירת המוסד. לדבריו חסרים כ־70,000 שקל כדי לסיים את שנת התקציב.

„במערכת הבריאות ידעו מתחילה שהתקציב אינו מספיק וגם כך אנחנו לחוצים", אומר ד"ר שאשא. לדבריו בחודשים האחרונים הוחלט לקצץ בהוצאות על ידי דחיית ניתוחים, אי־רכישת ציוד ואי־שיפוץ מבנים. הוא הוסיף כי כל ההוצאות האלה יפלו על תקציב השנה הבאה.

בתי הזיקוק בחיפה נקנסו ב־60,000 שקל – „ניצחון למוסדות איכות הסביבה"

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

שופט השלום בחיפה, רם סביר, מצא אתמול את בתי הזיקוק אשמים ב־13 סעיפי אישום הנוגעים לזיהום האוויר באיזור חיפה והקריות, וגזר עליהם תשלום קנס של 60,000 שקל.

„זה ניצחון של מוסדות איכות הסביבה על פני הגישה שלפיה יש מוסדות ומפעלים אשר מחמת משקלם הציבורי עומדים מעל החוק", כתב השופט סביר בגזר הדין וקבע כי הוא רואה בכך „סיפור מכוער המכער את פני העיר".

לפני כשנתיים הגישה ממלאת מקום מינהל השירות לשמירת איכות הסביבה בחיפה, ברנהרה פליקשטיין, תלונה למשטרת זבולון בחשד שבתי הזיקוק ושלושת מנהליו הפרו לכאורה את הצו האישי שהוציא נגדם שר הפנים ב־1984 בקשר לזיהומי אוויר. בעקבות התלונה חקר מפקד תחנת זבולון, סנ"צ יעקב בורוסקי, את מנהלי בתי הזיקוק באורח אישי ולאחר 16 חודש של חקירה, המליצה המשטרה להגיש נגדם כתב אישום.

לאחר השלמת תיק החקירה החליט היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, להפקיד יפוי כוח בידי עורכי הדין ד"ר ראובן ליסטר ואהרון לוין שיגישו בשם המדינה כתב אישום נגד בתי הזיקוק ומנהליו.

כתב האישום, ראשון מסוגו, הוגש במאי '87 ובו נטען כי יו"ר דירקטוריון בתי הזיקוק צבי זמיר, מנכ"ל בתי הזיקוק בפועל משה בר אילן, ומנהל המיתקן במפרץ חיפה יצחק לדרפיינר, גרמו בתוקף תפקידם במפעל להפרת הצו האישי ולפיכך חלה עליהם האחריות לזיהומי האוויר שנגרמו בשנים האחרונות באיזור חיפה והקריות.

עוד נטען כי במספר רב של מקרים שרפו בתי הזיקוק מזוט אשר תכולת הגופרית בו עלתה על 3.5 אחוזים דבר המהווה עבירה. כן לא עברו בתי הזיקוק לשימוש בדלק דל־גופרית, שהוא יקר יותר, למרות הוראות אנשי איכות הסביבה.

השופט סביר קבע בהחלטתו כי למנהלים יש אחריות מוחלטת על הנעשה בחברה, אולם הוא אישר את עסקת הטיעון שנערכה בין התביעה וההגנה כדי לחסוך בזמן וניהול משפט ממושך.

על פי עסקה זו הודו מנהלי בתי הזיקוק בכל סעיפי האישום שהוגשו נגדם בכתב האישום ובתמורה על כך הוצאו ממנו שמותיהם. „רצוי כי ההרתעה שבהרשעה תפעל במהירות לגבי הסביבה כולה", כתב השופט סביר.

סופר „דבר" מוסיף כי בבית משפט השלום בחיפה תלויה ועומדת תביעה אזרחית נגד חברת בתי הזיקוק של עמותה [illegible]

15.4 מיליון שקל תקציב התק"ם; ב־10 אחוזים פחות מאשר ב־87

(ע). – 250 צירים מ־176 קיבוצים של מרכז התק"ם, שהתכנס אתמול באפעל, אישרו בקריאה ראשונה הצעת המזכירות לתקציב מוסדות התנועה לשנת 1988 בסך 15.4 מיליון שקל. התקציב קוצץ ב־10 אחוז (17.2 מיליון שקל ב־1987).

סעיפי התקציב העיקריים: 10 מיליון שקל לפעולות התנועה ומוסדותיה הכוללות את העשיה והתיישבות בשליחות בארץ ובחו"ל בשילוב האזורי יחד עם עידוד הפיתוח והמושבים לרבות הפעילות הפוליטית; 2.5 מיליון שקל השקעות בחידוש רכב ומבנים; היתרה של 3 מיליון שקל מיועדת לקרנות סיוע במסגרת הערבות ההדדית. מקור התקציב כולו הוא מיסוי פנימי של הקיבוצים.

איבי רון, רכז הענף הכלכלי של התק"ם, מסר על העקרונות לגבי שיטת „אהל" (אשראי הולם להתיישבות) שהם במו"מ מתקדם עם בנק לאומי ובנק הפועלים. עקרונות אלה מוסכמים על התק"ם והקיבוץ הארצי. להסדר זה שותפים הקיבוץ, הבנק, התנועה, משרד החקלאות והסוכנות שיהוו את צוות השיפוט.

ההסדר המוצע:

★ הקיבוץ יכין לדיון ולשיפוט תוכנית משקית, כלכלית וכספית, הכוללת את הפעילות החקלאית, התעשייתית, התיירותית וכדומה וכן השקעות יצרניות וצרכניות.

★ הקיבוץ יעבוד עם בנק אחד גם אם תהיה לחלק מהקיבוצים אפשרות המשך עבודה עם קונסורציום של בנקים.

★ הבנק מתחייב להעמיד לרשות הקיבוץ את האמצעים הנדרשים לביצוע התוכנית שעברה שיפוט במחירים הניתנים ללקוחות מועדפים ובפריסה מתאימה.

★ התנועה תקח חלק פעיל באשראי מרוכז, תרוץ ותאשר את תוכניות הפיתוח וההשקעות ותכוון את התוכניות הכספיות ואת מסגרות האשראי. היא גם תפעל לכך שכל קיבוציה ישתתפו בהסדר המוצע.

התנועות ההתיישבותיות מצפות מהממשלה להכליל במסגרת תקציב משרד החקלאות כ־150 מיליון שקל למימון חלקי או מלא של תוכניות כלכליות והון חוזר בהתאם לנהלים שייקבעו.

צוות משותף נגד משטרת תנועה ארצית ובעד תגבור יחידות קיימות

מאת יורם לוי, סופר „דבר"־בירושלים

צוות מומחים של משרד התחבורה והמשטרה ממליץ לא להקים משטרת תנועה ארצית אלא לתגבר את יחידות התנועה הקיימות הפועלות במסגרת מחוזות המשטרה.

בראש הצוות עמד מנהל המינהל לבטיחות בדרכים איתן בן־יהושע ומטעם המשטרה ראש מחלקת התנועה במטה הארצי נצ"מ מנשה הוד.

בהמלצת הצוות נאמר בין השאר כי יש מקום לארגן מחדש את מערך התנועה במשטרה על־ידי הפעלת יחידות תנועה בין־עירוניות מיבצעיות בפיקוד המחוזות.

לשכות התנועה העירוניות ייפעלו בגיבוי יחידות תנועה של מתנדבים לצד פיקוח תנועה סלקטיבי על־ידי מערך הסיור במשטרה ובשיתוף פעולה עם הרשויות המקומיות.

אל מול הקרניים המפוזזות

סוף סוף, אחרי ימים ארוכים של קרה וגשם, החל מזג אוויר חמים במקצת. איש או"ם ... מנצלים זאת בטיילת של תל אביב (צילום: יעקב שאלתיאל)

נשדד בנק בטייבה

מאת הגה מאר
מוסרת „דבר"־בשרון

שוד מזוין אירע אתמול בבוקר בבנק הפועלים בטירה. שלושה מזויינים־רעולי פנים הגיעו לבנק סמוך לשעה 7.45 בבוקר ברכב טרנזיט מסחרי אפור. בשעה זו היו בבנק מספר עובדים וכן המנהל. הוא אולץ באיום נשק לפתוח את הכספת והשלושה שדדו כ־7000 שקל במזומן וכן כסף מקופות הדלפקים.

במהלך מנוסתם ירו השודדים אך איש לא נפגע.

דן אוהד – סגן מפקד המחוז הדרומי

מאת יורם לוי
סופר „דבר" בירושלים

תנ"צ דן אוהד מונה לתפקיד סגן מפקד המחוז הדרומי של המשטרה.

אוהד, בן 43, נולד בבלפוריה והתגייס לפני 22 שנה למשמר הגבול ומילא שורה ארוכה של תפקידים, בהם: מפקד מג"ב בירושלים, מפקד מג"ב במחוז המרכז, מפקד בסיס ההדרכה של מג"ב וקצין מבצעים של המחוז.

אוהד סיים את המכללה לביטחון לאומי. נשוי ואב לשניים.

כרטיסי עסקים לווינה ואמסטרדם באל על

מאת דויד מרשיוב
סופר „דבר"

החל מהיום מאפשרת אל על לכל הנוסעים המחזיקים בכרטיס סיור אישי ורוצים לטוס לווינה או לאמסטרדם בתנאי ישיבה ושירות של מחלקת עסקים, לעשות זאת תמורת תוספת של 60 דולר לטיסה בכל כיוון.

וינה ואמסטרדם מצטרפות לערים אחרות באירופה אליהן טסה אל על כמו רומא, בריסל, פאריס וציריך עם הסדר זהה.

בארה"ב יש חמישה יעדים בהסדר כזה, אולם התוספת של הנוסע שונה.

★ 3.6 מיליון נוסעים עברו בנתב"ג ב־1987 וזה מספר השיא הגדול ביותר של תנועת הנוסעים מאז הקמתו.

★ חברת התעופה הספרדית איבריה, המפעילה קו טיסות סדיר מספרד לישראל, החליטה להשקיע יותר ממיליארד דולר ברכישת 32 מטוסים חדשים. יירכשו 15 מטוסים חדישים מדגם איירבוס 320 ו־17 מטוסים מתוצרת החברה האמריקאית מקדונל־דגלס. נוסף על כך החליטה החברה להשתתף באורח פעיל בפיתוח המטוס החדשני איירבוס 340 איי וכאשר הפיתוח ישולם, היא תרכוש שמונה מטוסים מדגם זה בהשקעה של 700 מיליון דולר בקירוב.

מתינות מול קיצוניות

מפד"ל – הקצינה בתחום הלאומי לעבר „התחיה" וה„כהניזם". שינתה כיוון לעבר ההתחרדות וההקצנה בתחום הדתי.

ש"ס ואגודה – מבטאים איבה לציונות, מסתייגים מדגל המדינה ומעודדים השתמטות מצה"ל.

המערך – פוסח על שתי הסעיפים – מחד, חיזוק היסודות הקיצוניים ש"ס־האגודה (אחריות ישירה להשתמטות בני ישיבות ותמיכה במעונקי „אל המעיין" ו„הייהודיים"). מאידך, התיישרות של קבוצות בתוכה עם ר"צ והרפורמים, המבקשים לשנות את אופייה היהודי של מדינת ישראל.

אנו דתיים וגם ציונים – נאמנים לארץ ישראל, אבל מאמינים בחתירה לפתרון מדיני, מיוסד על נכונות לפשרה שיוביל לשלום אמת.

אנו מאמינים – כי מעמד האשה בימינו, מחייב שילובן של נשים במערכות החיים הדתיים, מבלי לפגוע בעקרונות הלכתיים.

אנו מאמינים – באמנה חברתית בין דתיים ללא דתיים, שתוקפה המחייב נובע מתוך הידברות, הבנה והתחשבות הדדית, בדרכי נועם, במגמה לעצב את דמותה היהודית־ציונית של החברה בישראל.

אנו מחייבים הקמת מסגרת פוליטית־דתית חדשה, מתונה ונקיית כפיים.

אנו קוראים לקיבוץ הדתי, לתנועת „נתיבות שלום" ל„נאמני תורה ועבודה" ולציבור הרחב נאמני הציונות הדתית, ושוחרי מסורת ישראל, **להיות שותפים עמנו בהקמת התנועה, בהתוויית דרכה ויעדיה, ובקביעת האישים שינהיגו אותה ושיעמדו בראשה.**

להצטרפות ולפרטים: **ת.ד. 14120 ירושלים**

העובד הדתי
חטיבת החברים הדתיים בתנועת העבודה

עכשיו במחיר מיוחד

חתום על דבר לשנת 1988

ותהנה מטובי הכותבים

דבר
דבר השבוע
דבר לאתי

שם דבר בעתונות

„דבר" אגף השיווק, טל. 03־286141

אזכרה וגילוי מצבה

לחוה נובק ז"ל

תתקיים ביום ראשון 3.1.88 בשעה 3 אחה"צ. נפגשים ליד השער החדש בבית הקברות בחולון.

בית „דבר"
והמשפחה

בצער רב וביגון אנו מודיעים על פטירת יקירתנו

שרה ניים

ההלוייה תצא היום יום ו' י"א טבת תשמ"ח 1.1.88 בשעה 2.00 אחה"צ
מתאספים על יד בית העם לבית העלמין

המשפחה
חברי ועובדי
מושב נטעים

לחברתנו בלה זוסמן

איתך באבלך במות

בתך ז"ל

בנק הפועלים בע"מ
סניף חדרה
ההנהלה והעובדים

ביום השלושים לפטירת חברנו היקר

יוסי ליאור ז"ל

נעלה לבית העלמין לגילוי המצבה
ביום ראשון י"ג בטבת תשמ"ח, 3/1/88 בשעה 16.00.
אזכרה לזכרו
תיערך בחדר האוכל של הקיבוץ בשעה 17.00.
התחבורה תצא מבנייני האומה בירושלים בשעה 14.30.

המשפחה
ובית עין גדי

אנו משתתפים בצער המשפחה
על פטירתה של גימלאית תנובה

צפורה דרוקר ז"ל

האזכרה תתקיים ביום שני ה־4.1.88
בשעה 14.00 בכפר סמיר, חיפה.

תנובה
סניף מחוזי חיפה
ההנהלה וועד גימלאי תנובה

על מותו של

יעקב סערוני ז"ל

מנהל כללי ראשון של אמקור
משתתפים באבלה של המשפחה

אמקור בע"מ

ב"ה

זמני הדלקת הנרות

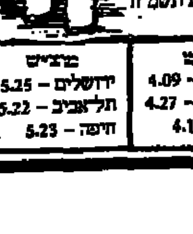

פרשת השבוע
פרשת ויחי
י"ב טבת תשמ"ח

כניסה		יציאה	
ירושלים	4.09	ירושלים	5.25
תל־אביב	4.27	תל־אביב	5.22
חיפה	4.14	חיפה	5.23

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

עיר			מצב
אוסלו	-2	2	מעונן
אמסטרדם	7	17	מעונן
בואנוס איירס	19	25	גשום
הלסינקי			לא נמסר
הונג קונג	17	19	מעונן
וינה	4	12	בהיר
ז'נבה	00	2	מעונן
טוקיו	3	9	מעונן
טורונטו	-16	-7	מעונן
יוהנסבורג	15	27	בהיר
לונדון	10	11	בהיר
ליסבון	9	15	בהיר
מדריד	-1	11	גשום
מונטריאול	-21	-16	גשם
ניו יורק	-13	-6	בהיר
סאן פאולו	24	33	מעונן
פאריס	6	11	מעונן
פרנקפורט	8	10	בהיר
ציריך	4	7	גשם
ריו דה ז'נרו	23	38	בהיר
שטוקהולם	-3	1	גשם
שיקגו	-11	0	מעונן

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל' 5102620
ירושלים: רח' יפו 33, טל' 233373
חיפה: דרך הים 2, טל' 384655
באר שבע: רח' האבות, טל' 35282

swissair

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
הועד הפועל

הסתדרות עובדי המתכת החשמל והאלקטרוניקה

ישיבת המרכז

בשיתוף ועדי עובדים תתקיים ביום ב' 4.1.88 בשעה 14.00
בבית הועד הפועל באולם הישיבות קומה 7.

בהשתתפות החברים: **מאיר גת** – סגן יו"ר א.ג.מ.
יצחק גלעדי – מזכיר ה.ע.מ.ת.א.

בסדר היום:
1. היערכותנו למו"מ הענפי לשנת 1988
2. קביעת מועד לבחירות בהסתדרותנו
3. שונות

ארוחת צהריים תוגש במקום

המזכירות

במלאת שלושים לפטירת יקירנו

אריה ארצי ז"ל

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו וגילוי המצבה
ביום שני י"ד בטבת תשמ"ח 4.1.88 בשעה 14.30
מבית המנוח שיכון עממי א'/7 עפולה.
אוטובוס יעמוד לרשות מוקירי זכרו.
תודתנו נתונה לכל מנחמינו בכתב ובע"פ.

המשפחה

1988, לא 1492 / אמיר אורן

גירוש ספרד וגילוי אמריקה

השנה שהתחילה היום מספקת הזדמנות נדירה לריכוז מאמץ ישראלי־אמריקאי, גם באמצעות המתמודדים על המועמדות לנשיאות, לביצור השותפות האסטרטגית בין המדינות

במחזור הראשון של בייגלה – „בית־ספר ישראלי גבוה לשירות החוץ" – התבקשו החניכים לפתור תרגיל מעשי במדיניות חוץ ובטחון. בנוסף לידע אישי, הורשו להשתמש גם בהרצאת יועצו־לשעבר של הקארטר־לשעבר סטיוארט אייזנסטאט על „ארבע השנים הבאות: עתיד שיתוף־הפעולה האסטרטגי" (השבוע ב„מרכז דיין" שבאוניברסיטת תל־אביב) ובמאמרי ג'ים הוגלנד מ„וושינגטון פוסט" ממאדריד (בשלושת השבועות האחרונים) בסוגיית התביעה להפחתת הנוכחות הצבאית האמריקאית בספרד.

בבסיס־האוויר טורחון מוצבת כנף־הקרב 401 של חיל־האוויר האמריקאי, 72 מטוסי אף־16 בשלוש טייסות. חברותה של ספרד בנאט"ו שנויה במחלוקת פנימית מתמדת. ראש־הממשלה פליפה גונזאלס הבטיח לבוחריו, רובם משמאל למרכז הפוליטי, כי יסלק את הכנף מבסיסה הסמוך לבירה הספרדית. בעיני השמאל זהו צעד מיזערי, רחוק מהיעד הנשאף של פרישה מנאט"ו ופינוי כל המיתקנים האמריקאיים – הבסיס הימי הגדול רוטה, בסיסי־אוויר ליד סרגוסה וסוויליה ותשעה מיתקני־תקשורת. בעיני האמריקאים זהו צעד חמור, כי הוא יחייב מציאת בסיס אחר לכנף 401 ויקשיח את עמדתן של ממשלות אחרות המתמקחות עימם על בסיסיהם (יוון והפיליפינים) ועל הסכמים בטחוניים (תורכיה ופורטוגל).

במתאר־המלחמה של נאט"ו שמור לטורחון תפקיד עורפי. טייסות האף־16 אמורות להמריא ממנו לפריסת־חירום בבסיסים קדמיים, באיטליה ובתורכיה, שם יתוחמשו המטוסים בנשק גרעיני וישוגרו לתקוף יעדים סובייטיים בגיזרה הסמוכה לגבול התורכי. אם ייגזר על כנף 401 גירוש ספרד, יחפשו שולחיה אכסניה חדשה. בלגיה, פורטוגל ומרוקו התעניינו, לפי הדיווחים התקשורתיים, באירוח כל שלוש הטייסות או מקצתן, אך האמריקאים ממתינים לגמר ההידברות עם ספרד. בחודש מאי יפוג תוקף ההסכם הנוכחי שמכוחו מוצבת הכנף בטורחון. הוגלנד דיווח כי בחודש שעבר הודיע גונזאלס לשגריר האמריקאי במאדריד כי בתוך שלוש שנים מיום התפוגה תיאלץ הכנף להתפוגג משם.

השגריר האמריקאי הוא רג'ינלד ברתולומיו, שתפקידיו הקודמים באגף המדיני־צבאי של [illegible] לשיתוף־הפעולה האסטרטגי [illegible] הסכסוך המזרח־תיכוני. השגריר הישראלי במאדריד הוא שלמה בן־עמי, ידידם האישי והרעיוני של גונזאלס ובני־דורו בהנהגה הספרדית החדשה.

ארצות־הברית וישראל, אמר אייזנסטאט כאן השבוע, „עומדות בפתח שנת בחירות חופפות, שישפיעו בוודאות על היחסים הישראליים־אמריקאיים. בה בעת, מתכוננת אמריקה לעידן שלאחר רייגן. לפיכך יאה השעה לשתי המדינות לפרמל ולהרחיב את יחסיהן האסטרטגיים המתפתחים, משיתוף־פעולה אד־הוק לשותפות אסטרטגית מוסדרת, שלא בנקל תפורק בידי הנשיא האמריקאי הבא". כמו מטרתו המוצהרת של ג'ורג' שולץ, שואף גם אייזנסטאט לבניית הסדרים ממוסדים, מנגנונים שיהיו חזקים גם מעוינותו של שר־חוץ (שולץ לא אמר „נשיא") כלשהו בעשור הבא. במליצה החביבה על וושינגטון, צייר אייזנסטאט „חלון הזדמנות" הפתוח לרווחה רק עתה, בשנה הקרובה, ומשווע „בתחושת בהילות, בהיזכרנו בגורל בית ראשון ושני, למספר את הצעדים ההיסטוריים שנעשו לקראת שיתוף־פעולה אסטרטגי ולבנות עליהם".

אם תתעקש ספרד לסלק כנף מטוסי אף־16 אמריקאיים עד 1991, אפשר שישראל תתבקש – או תשאף – לבוא במקומה ולהקצות בסיס עורפי לאגף הדרומי, החלש, של נאט"ו

מעצמת־העל האמריקאית לא ויתרה על אחריותה הכלל־עולמית, גם בתקופת ההידברות עם גורבצ'וב ובעת המצוקה התקציבית המכבידה על קיום כל התחייבויותיה הבטחוניות ברחבי תבל, ציין אייזנסטאט. בים־התיכון נמתחו המשאבים האמריקאיים עוד יותר, משום כורח ההתמקדות במפרץ הפרסי. „הכוחות האמריקאיים חלשים מכל בגיזרת מזרח הים־התיכון, שם הכוח הסובייטי בשיאו. המשמעות הנגזרת היא שאם בדעת ארצות־הברית למלא את משימותיה הנרחבות, תיאלץ להישען יותר ויותר על מדינות כישראל, שכושרן הבטחוני והמדיני־עייני איתן והנכונות להשתמש בו לטובת המערב בכלל ואמריקה בפרט".

„לנאט"ו תורפה מיוחדת ורבת־שנים באגפה הדרומי, המשיך אייזנסטאט, אך כעת חריפה הבעיה במיוחד, משום עמדותיהן של ממשלות יוון וספרד. "ברור שגונזאלס יתעקש, לכל הפחות, על צמצום מספר מטוסי האף־16 בטורחון ויחייב בכך את אמריקה לחפש להם באזור הים־התיכון בסיס אחר. ישראל, כמעצמה ים־תיכונית ומזרח־תיכונית גם יחד, יכולה למלא תפקיד חשוב יותר ויותר בביצור האינטרסים האמריקאיים במזרח הים־התיכון, בשותף־בעלות־בריתה של אמריקה בים־התיכון [illegible] החוד שבמוכו קיים עתה) היא כיצד לנסח את הנחיית שר־החוץ לשגריר בן־עמי. האם עליו לנסות לשכנע את גונזאלס להסכים להשארת כנף 401 בטורחון (ובכך לקנות תודה אמריקאית לישראל), או שמא עליו לפעול בכיוון הנגדי, לעודד בסתר קשיחות ספרדית ובכך לתרום להגדלת הצורך האמריקאי במשענת ישראלית?

בעולם המציאות, שבו אין פתרונות בית־ספר, אמנם אין בן־עמי אמור לעשות דבר, כי תמרוני גונזאלס בין אילוצי־פנים לשיקולי־חוץ הרי לא יושפעו מלחישות ידיד זה, אבל זמינותם של אתגרים כאלה מחזקת את הדוחקים בממשלת ישראל לקבוע לעצמה מדיניות שתתפוס את השנה הרעננה בציציותיה לבל תישמט. מעמדו של קארטר לנשיאות הוא הסנאטור ממדינתם ג'ורג'יה, סם נאן. אייזנסטאט, בעצמו מינוי צפוי לצמרת המימשל אם אכן יתמודד נאן וייבחר, הכתיר את נאן גם בתואר שותפו של שר־הבטחון יצחק רבין במאמץ קידומה של ישראל לדרגת „בעלת־ברית בבירה מחוץ לנאט"ו". אך גם בצד הרפובליקאי נשמעים קולות, דוגמת זה של סנאטור רוברט דול, יריבו העיקרי של ג'ורג' בוש, בעד בירור אמריקאי־ישראלי של „דרך נרחבת ומוחשית יותר ומפלס חדש, בשיתוף־פעולה עם בעלות־בריתנו בנאט"ו ובאסיה, של שותפות אסטרטגית".

שותפות זו אינה כובלת אמריקאים כאייזנסטאט לנגישת הצנזורה הישראלית. לכן הוא יכול לבשר כי „נבקטים צעדים להכנת בניינים ומתקנים לאיחסון־מראש של ציוד אמריקאי בישראל ונמשך המשא־ומתן על דרכים להבטחת שימוש אמריקאי במתקנים צבאיים ישראליים בעת משבר... ערך אסטרטגי רב במיוחד יהיה לסיכום (נושא זה) ובכללו הסדרי תיספוק־מחדש וחלוקת־עלות והכנת מתקנים אמריקאיים לשימוש אמריקאי, דוגמת הקשייתם של מסלולי־המראה למטוסים אמריקאיים".

ההתנגדות הסובייטית להידוק הקשר הבטחוני הישראלי־אמריקאי אמנם אינה נקיה, אך חשיבותה אינה יכולה להיות מכרעת כל עוד משתמשים הסובייטים בבסיסים צבאיים – בעיקר ימיים – במדינות ערב ובראשן סוריה. הבסיס הישראלי של כנף 401 האמריקאית, אם לכך יחתרו שני הצדדים, לא יחדיר לאיזור גוף זר יותר מבסיס הצי הסובייטי בטארטוס.

בעינן עומדות ההסתייגויות הידועות בירושלים כבוושינגטון לברית־הגנה אמריקאית־ישראלית, העלולה לכבול יותר מאשר לקשר, להיפרם בעת מבחן ולכרסם בריבונות קבלת ההחלטות. לכן לא הצליח גם מעבידו הקודם של אייזנסטאט להבליע את ויתורי קמפ דייוויד במגילת־ברית מתוקה. צודקים, בכל זאת, אייזנסטאט וחברי־לדעה, ביניהם מהפעלתנים שבין השתדלנים למען ישראל בוושינגטון, בטענתם כי מאמץ בכיוון המוחשי של „שותפות אסטרטגית" ראוי לביצוע בשנת הבחירות הזו – הרבה יותר מהסחת־הדעת [illegible] השגרירות האמריקאית, שהעתקתה לירושלים קרובה אף פחות מבנייתו של בית־הספר הישראלי הגבוה לשירות החוץ.

בלי „שקט יורים" / חגי אשד

מערכת הבחירות התחילה

שמיר הצליח לבודד את ישראל ולקלקל בשנה אחת של כהונה את כל הישגי השנתיים של פרס. ראו איפה אנחנו עכשיו ואיפה היה מעמדנו בעולם רק לפני כמה חודשים

למי שראה את שמעון פרס שלשום בתוכנית „מוקד" לא יכול להיות ספק שמערכת הבחירות כבר התחילה. לפי כל הסימנים היא תתנהל ברציפות מכאן ולהבא, עד יום הקלפי. לא במקום כל המערכות האחרות, אלא במקביל לאלה ובמשולב להללו. זו בצד זו, זו יחד עם זו ותו נגד זו. אין ולא יהיה „שקט – יורים". הכל חייב להתנהל בעת ובעונה אחת. ככל האפשר. תהיה חזית לאומית מאוחדת כלפי חוץ בעניני בטחון חיוניים. חיילי צה"ל העומדים במערכה קשה בגבולות ובשטחים יזכו לתמיכת העם כולו. תימשך המערכה הכלכלית המשותפת על הבראת המשק, יחד עם המערכה הכלכלית־חברתית הפנימית על חלוקת הנטל. אין סתירה בין המאבק של מפלגת העבודה נגד שר האוצר על חלוקה צודקת יותר של הנטל, לבין המאמץ של הממשלה כולה ושל כל מיגזרי המשק להשיג יחד יעדים כלכליים משותפים. ולא במקום האחרון – יימשך המאמץ למען קידום תהליך השלום ונגד הנסיון הנואל והמסוכן לקיים את הסטטוס קוו בשטחים. אין צורך להמתין להרכבת מטה הסברה ולהרכשת צוות של עורכי סקרים ותדמיתנים וכל שאר הבוקי סריקי העולים הון תועפות בניהול מערכת הבחירות. המערכה התחילה בלעדיהם. וכבר שמענו את סיסמאותיה העיקריות ואת עיקרי הפניה אל הבוחר לתת את אמונו במפלגת העבודה ובשמעון פרס: תחיה לשלום עם מדינות ערב, יחס של שוויון לערבים אזרחי ישראל, תוך קיום הבטחון, כמובן, ומאמץ לאומי משותף להגברת הייצור היצוא.

אלה הסיסמאות החיוביות ובצידן, כהשלמה להן, הדגשת הצורך לצאת מן הביצה הדמוגרפית שישראל שוקעת בה יותר ויותר. וכן – הדגשת הצורך להגיע להסכם עם ירדן ועם נציגות פלשתינאית מוסכמת על פתרון הבעייה הזאת כחלק מפתרון הבעייה הפלשתינאית שהיא הבעייה הישראלית הקשה והמסובכת ביותר. ורק הליכוד בעוורונו מסרב לחוש בשקיעה הנוראה הזאת ובכך שהפתרון הירדני – דרך השער של ועידה בין־לאומית – הוא פתרונה האפשרי היחיד.

אפשר להוסיף ולפרט עוד ועוד. אבל אלה הם עיקרי הדברים. לא יזיק לחברי מפלגת העבודה ועסקניה, על כל חוגיהם הוותיקים והחדשים, להתאחד סביבם, לחדול מן הויכוחים המדומים ביניהם ולעמוד יחד במערכה המשותפת נגד הליכוד. זו תהיה הדרך הטובה להיאבק על מקום טוב ברשימת המועמדים לכנסת הבאה – להצטיין במערכה נגד הליכוד. לא הדרך של התכתשות לא־רלבנטית בין "נצים" ל"יונים". גם לא הדרך של פלפולים דוקטרינריים וסימאנטיים על תוכניות מדיניות מן העבר, שחדלו להיות אקטואליות במאבק הנוכחי נגד הליכוד והויכוח עליהן הוא או מאוחר מדי, או מוקדם מדי. מן הראוי שמועמדי מפלגת העבודה לכנסת ייקבעו על פי הצלחתם להפליא את מכותיהם הפולמוסיות בליכוד. זה היריב. אותו צריך להכות. הוא הסב למדינת ישראל נזקים כבדים, מבית ומחוץ, שיש ספק אם הם ניתנים לתיקון. יש ספק רב. אם ניתן יהיה ליצור מחדש את ההזדמנות ההיסטורית

הדרך הטובה להיאבק על מקום טוב ברשימת מועמדי המערך לכנסת הבאה היא להצטיין במערכה נגד הליכוד

שהוחמצה ושהיתה קיימת ערב ועידת הפיסגה, כאשר הסובייטים חששו מן "הקול היהודי" בארצות הברית ומיכולתו לקלקל את סיכויי גורבאצ'וב לכבוש את ליבו של העם האמריקאי.

וכל זה בגלל סרבנותו העיקשת של הליכוד בראשות יצחק שמיר. במקום לראות בוועידת הפיסגה האמריקאית־סובייטית הזדמנות שיש לנצלה, ראה בה יצחק שמיר סכנה שיש למנוע אותה. מיטב תקוותיו היה שלא ידונו בה בעניני ישראל והעם היהודי. שהם לא יעלו על שולחן הדיונים. שנידחק הצידה אל מחוץ לתשומת ליבה של דעת הקהל האמריקאית. שלא ייעשה נסיון אמריקאי נמרץ לחולל שינוי בעמדותיה של ברית המועצות לטובת ישראל. כל המאמץ האדיר של שמעון פרס לגרום למאמץ אמריקאי כזה בפיסגה ולחולל שינוי סובייטי כזה לקראתה – נבלם באטימותו האווילית של יצחק שמיר. וגם, למה נכחד, עקב כניעתו הטראגית של ג'ורג' שולץ לסרבנותו.

יצחק שמיר הצליח לבודד את ישראל ולקלקל בשנה אחת של כהונתו את כל הישגיה המדיניים במשך השנתיים של כהונת שמעון פרס. תראו איפה אנחנו עכשיו ואיפה היה מעמדנו בעולם רק לפני כמה חודשים.

יהודי אמריקה הפיקחים והנבונים לא חלו ולא הרגישו כי כאשר הם עצמם קבעו שהפגנת ההמונים שלהם, המוצלחת כשלעצמה, תתקיים לא ביום התחלת הפיסגה אלא יום אחד לפני תחילתה, כדי לא להפריע להצלחת הוועידה, הם דנו את הפגנתם לכישלון. גורבאצ'וב בא וכבש את דעת הקהל האמריקאית, והיהודים עצמם נסוגו מנסיונם להתייצב מולו. הרי של ההפגנה הגדולה הוליד עכבר של כמה אלפי רשיונות יציאה ליהודי ברית המועצות ותו לא. פתאום תפסה אפגניסטאן את מוקד תשומת הלב והביקורת האמריקאית נגד ברית המועצות. אמנם רק לרגע, אבל יהיו גם נושאים אחרים. לא מדינת ישראל. לא חידוש היחסים הדיפלומטיים איתה. לא פתיחת שערים המונית. לא טיסות ישירות לישראל. לא מאמץ אמריקאי־ישראלי לכינוס ועידה בין־לאומית לפי תנאי ישראל, כפתיחה למשא ומתן ישיר עם ירדן, בלי השתתפות שווה של אש"ף. בכל הנושאים הללו היה שיפור. אטי והדרגתי בעמדות הסובייטיות לפני ועידת הפיסגה. ובכולן חלה נסיגה הדעה לאחריה. כך הוחמצה ההזדמנות להשיג – או לפחות להעמיד במרכז הדיאלוג האמריקאי־סובייטי – את הדרישות הללו.

ועכשיו – במקום לשפר את יחסיהם עם ישראל ויהודי ארה"ב, מעוניינים הסובייטים לשפר את יחסיהם עם מדינות ערב. גם עם מצריים שמתקרבת יותר ויותר אל עמדותיו האנטי־ישראליות של העולם הערבי ומחממת את יחסיה הקרירים עם ברית המועצות ומצננת יותר ויותר את יחסה אל ישראל. וברית המועצות עסוקה עכשיו בתיאום עמדות בין אש"ף לבין מצריים וסוריה ואין היא מעוניינת כרגע במאמציה של ירדן לכינוס ועידה בין־לאומית לפי התנאים של "הסכם לונדון" בין המלך חוסיין לשמעון פרס. בעבר התעניינה ברית המועצות בתנאים אלה ובדקה אם תוכל לעמוד בהם בצורה זו או אחרת. עכשיו ההסכם הזה ניתן לגניזה. אם אמריקה נרתעה ממנו ואם ישראל מפלגת ואינה מסוגלת לאשר הסכם זה ולפעול לפיו, למה לה לברית המועצות לבלוע את הצפרדעים הכלולים בו מבחינתה?

עכשיו צריך להחזיר על כנו את שלטון החוק והסדר בשטחים. לא על מנת לחדש את הסטטוס קוו המסוכן, אלא על מנת להתחיל לבנות מחדש את כל ההיערכות המדינית שנבנתה לקראת ועידת הפיסגה הקודמת. לשכנע מחדש את יהדות ארה"ב ואת המימשל האמריקאי שאסור להשלים עם הסטטוס קוו בשטחים ושענייניהן של מדינת ישראל ושל יהדות ברית המועצות צריכים להידון בצורה המלאה ביותר בוועידת הפיסגה הבאה האמורה להתקיים במוסקבה בחודש מאי. זו תהיה ההזדמנות האחרונה לקידום השלום לפני הבחירות. והיא תהיה אחד משיאיה של מערכת הבחירות. מעתה ואילך יהיו כל המערכות משולבות זו בזו. הכל צריך להיות מגוייס מעכשיו להבסת הליכוד בבחירות הבאות. כל מאמץ פלגני וסכסכני בתוך שורות מפלגת העבודה יהיה ראוי לעונשם של חברי מרכז מפלגת העבודה, שהם אשר יקבעו את רשימת המועמדים לכנסת הבאה. בבחירתם יהיו תלויים במידה לא מעטה סיכויי ההצלחה של מפלגת העבודה במאבק נגד הליכוד ביום הקלפי.

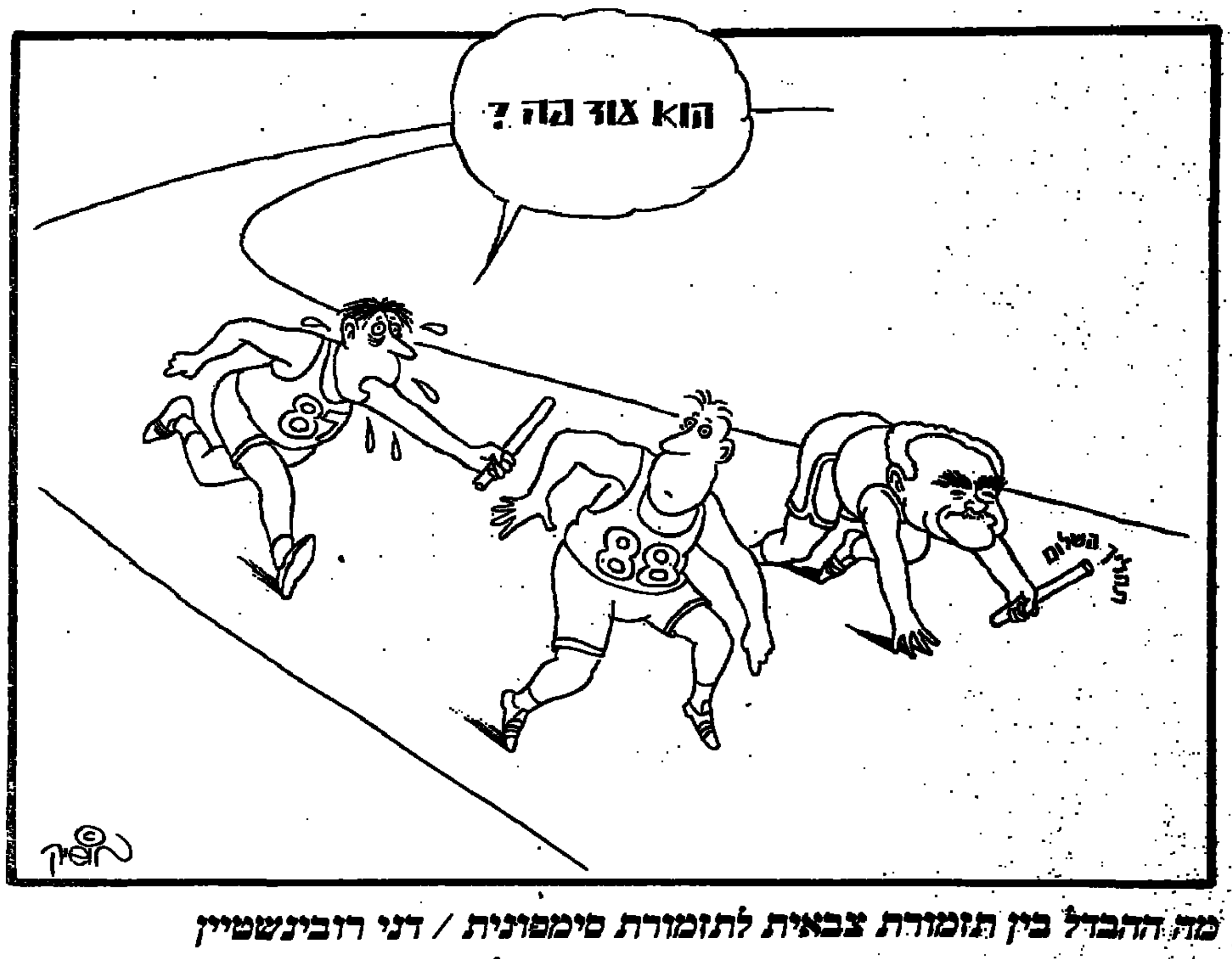

מה ההבדל בין תזמורת צבאית לתזמורת סימפונית / דני רובינשטיין

בית המשפט העליון בשכם

השופט שמנסה בכל מאמציו לעשות צדק הוא עדיין חייל באותו צבא של התובע שנלחם להשליט סדר בעם אחר

חצר הכניסה ושני אולמות בית־המשפט הצבאי בשכם הם מקום מאוד לא נעים, בלשון המעטה. ביום רביעי השבוע – כמו בכל הימים האחרונים – שררה שם המולה רבתי. החצר מלאה בבוץ ובעשרות כלי רכב צבאיים ואזרחיים. ביניהם מתמרן אוטובוס אזרחי שחלונותיו אטומים והוא מוציא נערים מחשודי המהומות האחרונות שמשפטם הסתיים. אוטובוס אחר עומד להגיע עם קבוצת חשודים שניה. בא גם אוטובוס צבאי עם חברי להקת הנח"ל שמופיעים כאן היום. הרבה חיילי מילואים יוצאים ובאים עם ציוד רב על כתפיהם. בפינה מבנה עץ הרב למתנה, מלוכלך למדי, המשמש מזנון „גולף" בעגה הצה"לית הותיקה. [illegible] עתונאים וצלמים שבאו לראות את־משפטי החשודים. כמה מהחיילים אמורים כנראה לשמור על הסדר בכוחם והם מנסים להרחיק קבוצת נשים ערביות הנדחקות לעבר האולם. נשים אלה הן אמהות החשודים והוקצתה להם סככה מיוחדת להמתנה סמוך לשער הכניסה. בסככה יש אמנם שירותים אבל מבט חטוף מגלה שכבר שנים איש לא ניקה את המקום.

ברגע שהחיילים מפנים את ראשם שוב נדחקות הנשים לעבר האולם. השעה כבר 1:30 אחר הצהריים והן ממתינות כאן מ־7 בבוקר. אחת מהן אומרת שכבר שלושה ימים אומרים לה שבנה יגיע היום לבית המשפט והיא מבלה כאן כל היום. עורכי הדין, המגינים על החשודים, יושבים בחדר סמוך לאולם המשפט. גם הם מחכים. הדיווחים שנמסרים להם על מקום כליאת החשודים ועל מועדי המשפטים מבולבלים מאוד. רובם עורכי דין מקומיים, משכם ומהסביבה, אחרים הם עורכי דין ערבים ישראלים. אחד הישראלים מטירה שבמשולש מסביר את טענותיהם. „אי־אפשר לעבוד ככה, הוא אומר.

בכניסה לחדר עורכי הדין יושב חייל חמוש. זה השומר שלנו, הוא משגיח שלא נסתובב יותר מדי כאן במסדרונות, הם מסבירים. אפילו נציג דובר צה"ל לא יודע מדוע מחכים זמן כה רב לאוטובוס השני עם הנאשמים. אמרו לו שהאוטובוס יצא ממחנה המעצר בעתלית ב־11 ולא ברור מה מעכב אותם. עורך דין ערבי אומר לי: „קח את הטלפון ונסה להתקשר למחנה פארעה. תקבל מה שתרצה אם תצליח". מסתבר שהוא מנסה לטלפן לשם כבר יומיים כדי לברר אם לקוח שלו כלוא שם ולא מצליח.

צוות טלוויזיה מתחיל לצלם את אמהות החשודים. כמה חיילים מאנשי התחזוקה של הבסיס מתקהלים לידם. חיילת אחת אומרת לחברתה לסדר את התסרוקת, „אולי יראו אותנו בטלוויזיה". בצד עומד אביו של הילד רמי חבה ז"ל מאלון־מורה שרוצחיו לא התגלו עד היום. הוא אומר שכולם באים לראות ולדאוג לערבים, אבל לא מתעניינים שרוצחים ילד יהודי קטן.

סוף סוף מגיע האוטובוס מעתלית. 30 נערים מובלים כבולים, הם מנופפים לאמותיהם. אחת האמהות רצה לעבר בנה וחייל מרחיק אותה. נכנסים לאולם. הנאשמים בספסלים הראשונים, אחריהם האמהות, עתונאים, צלמים והרבה חיילים. [illegible] במקום, מיעוטים בתפקידי שמירה בבית המשפט. לכולם נשק ואחרים אפילו במגור.

עתונאי צרפתי אומר שמאוד לא נעים לראות משפט עם כל כך הרבה קני רובים ברקע. לידי מקום מושבי ערימת זבל גדולה, קליפות תפוזים, בדלי סיגריות, בקבוקי משקה ריקים, עתונים ישנים. חייל מילואים מבוגר עומד בסמוך ואני שואל אותו אם זה יפה שיש באולם המשפט ערמת אשפה כזאת. הוא עונה לי: „בשירות מילואים אסור לי לדבר נגד המדינה". הוא צודק, מה יש לדבר. אחר כך שאלתי קצין הממונה על התביעה הצבאית מדוע אי־הסדרים הללו והלכלוך וחוסר המשמעת. הוא מסביר שהעומס עצום. מלבד זאת קר מאוד בימים האחרונים ויורד גשם. חיילים שבדרך כלל ישנים באוהלים בחצר המחנה עברו ללון בלילה באולם בית המשפט ולכן מלוכלך שם.

על המשפטים הצבאיים אין הרבה מה לומר: יש שופט ויש עדים ויש תביעה והגנה ודיני ראיות, כמו בכל בית־משפט. אבל כפי שאמר פעם בהרצאה פרופ' קלוד קליין מהאוניברסיטה בירושלים: ההבדל בין בית־דין צבאי לבית־דין אזרחי הוא כמו ההבדל בין תזמורת צבאית ותזמורת סימפונית. בשתיהן יש כלי נגינה ותווים ומנצח, אבל המוזיקה, המוזיקה אחרת לגמרי.

מהרבה בחינות אכן נמחק „הקו הירוק", מהבחינה הכלכלית, למשל. אולי גם מבחינות פוליטיות וחברתיות. אבל דבר אחד ברור: „מבחינת החוק אין רק קו ירוק בין השטחים לישראל אלא יש חומה גבוהה ועבה" (ציטוט מדברי השבוע בטלוויזיה). בשטחים אין חירויות בסיסיות, אין מוסדות נבחרים דמוקרטיים, אלא יש ממשל צבאי. גיל האחריות הפלילית הוא 12, אפשר לעצור חשודים ל־18 יום לפני הבאתם לשופט, מותר לגרש. הגרוע בכל במערכת המשפט הצבאי בשטחים הוא שאין ערכאת ערעור. בבתי דין צבאיים לחיילים יש ערכאה כזאת.

העובדה ששופט צבאי בשטחים יודע שאין לנידונים שלו אפשרות לערער על פסיקתו מעניקה לו כוח וסמכות אדירים. במערכת המשפט הרגילה בישראל אפילו שופטים של בית המשפט העליון יודעים שאפשר לערער על פסקי הדין שלהם לפני הרכב רחב יותר. שופט צבאי (רק בשטחים) הוא, איפוא, כמו הרכב מלא של בית המשפט העליון.

בדיון המשפטי שהאזנתי לו ביום רביעי בשכם נשפט נער מקומי בן 16 על השתתפות בהפגנה ב־29 בנובמבר. זו פעם שלישית שהוא מובא לבית הדין. פעם ראשונה כפר באשמה ומאסרו הוארך. בפעם השניה לא הביאה התביעה עדים להוכחת האשמה ומאסרו הוארך שוב. גם הפעם אין עדי תביעה. מה עושים? התובע הצבאי מציע שהעד יודה באשמה כמו שעשו כמה מחבריו ואז לפי עקרון אחדות השפיטה הוא יקבל עונש דומה. הסנגור רוצה לדעת מה זה עונש דומה שכן היו שקיבלו חודש מאסר והיו שקיבלו חודשיים וחצי. השופט אומר שאם הנאשם לא יודה הוא יצטרך לשקול פעם נוספת הארכת המאסר. הנער מסכים להודות וגזר הדין יינתן אחר כך.

לא צריך להיות מומחה במשפטים כדי לדעת שאם התביעה לא מביאה פעמיים(!) עדים להוכחת התביעה, כל בית משפט היה מורה מיד לשחרר חשוד כזה ולפעמים אפילו לזכותו. אבל כאן זה סיפור אחר. זה עולם אחר שבו השופט בכל מאמציו לעשות צדק הוא עדיין חייל באותו צבא של התובע שנלחם להשליט סדר בעם אחר.

דברים שרואים מכאן לא רואים משם / טלי זלינגר

מפח"ש על הרגליים

אירועי השטחים גזלו זמן, כוחות ותקציב ששום הצהרת כוונות ותוכנית עבודה מסודרת לא מסוגלים למנוע. מעבר לכל האילוצים יש לקוות להמשך התפתחותו של המפח"ש. שנת 1988 תעמיד את ראשי צה"ל במבחן היכולת לבנות את כוחו של הצבא בנתונים החדשים

צה"ל נכנס לשנת 1988 קצת יותר מגובש משעזב את 1987. עבודה רבה היה על הצבא לעשות בשנה החולפת כדי להחליק את קמטי המאבקים – בעיקר אלה האישיים אך גם המקצועיים – בתוך הדרג הצבאי וביניו לבין הדרג המדיני־כלכלי והציבור. השנה הנגעלת יכולה להתאפיין בתהפוכות, חילופי גברי, החלטות הרות־גורל לעתיד צה"ל ועל־כן גם לעתיד הבטחון הלאומי, והרבה עבודת כפיים להשיג כוונות לממש. בכל מקרה של שנה כמו זאת שהיתה, במהלכה התבצעו חילופים בצמרת, קל לזקוף כשלונות לחובת הצמרת שהלכה והצלחות לזכות הצמרת שבאה, אך נכון לא פחות מכך והוגן אולי יותר, להעריך שחלק מן הכשלונות נזקפים לחובת הבוסר או היכולת המוגבלת של הפיקוד החדש וחלק מן ההצלחות הן פרי שצמח מן הזרעים שטמן הפיקוד שהלך.

אבני יסודות תוכנית העבודה לשנה הבאה ולשנים הבאות לא מרפרפות סיסמאות שהפריחו חוזר הפרח בדבר צבא קטן ושובב. התוכנית מרוצפת אילוצים – דברים שרואים מכאן ולא רואים משם. היא מושתתת על אילוצי תקציב ועל הנחה מותנית של יציבות. פחות הפתעות בדרך ועל־כן יש אפשרות לשרטוט קו יותר מגובש. התוכנית לוקחת בחשבון את מיתאר שדה הקרב העתידי ואת מידיות האיומים השונים. אין בה מהפכים גדולים ויש המשכיות, לפעמים במובן של „יותר מאותו הדבר".

כניסה לשנה חדשה, אחרי שנת חילופים כמו זו שהיתה, היא הזדמנות פז לשינויים. אך על־אף התייצבות התקציב על קו הקיצוצים, לא התבצעה תוכנית צמצום הצבא באופן שיטתי. הסיבה העיקרית אינה דווקא מורך הלב של הדרג המחליט, אלא ההארה שבאה עם הנסיון – אין נסים ויש אילוצים. השבועות האחרונים היו המחשה של סוג האילוצים המשאיר את צה"ל חסר אונים מול הפער שבין הכוונות למעשים. אירועי השטחים גזלו זמן, כוחות ותקציב ששום הצהרת כוונות ותוכנית עבודה מסודרת לא היו מסוגלים למנוע. צה"ל השקיע ברימוני גאז שהוטסו מחו"ל ובכדורי גומי ובזבז שעות מנוע ואימונים, בבואו לכבות שריפה שהוצתה על־ידי הנסיבות. המסקנה העולה מן ההתרחשויות בשטחים ומביטול פרויקט „לביא" הקשיים במציאת חלופות מתבטאת גם בהרכבה של תוכנית העבודה וגם בסיכוייה לשרוד. הצבא למעשה אינו חופשי להחליט על כיווני התפתחות שלו וללכת שמה; כי המציאות מוכתבת לו על־ידי הדרג המדיני, ועל־ידי המצב בשטח.

מעבר לכל האילוצים, אפשר היה לקוות להמשך התפתחותו ההדרגתית של המפח"ש. בהנחה שצה"ל אימץ סופית את התפיסה של מטה כללי משולב, ובהנחה שהמטה הכללי מסוגל לאזן נכונה את כוחן של שלוש הזרועות המרכיבות אותו, יש צורך להתגבר על האילוצים באמצעות חיזוק המפח"ש, והשרשתו כזרוע יבשה בדומה לנהוג בצבאות העולם. צה"ל אינו מפולג לשלוש זרועות ומה שאמור להיות זרוע היבשה דומה יותר לתבנון רב־זרועות. הזרוע העיקרית, מבחינת הגודל – וכך צריך להיות גם מבחינת חלוקת המשאבים וגיבוש תפיסת הקרב – היא זרועו הארוכה של המפח"ש. האופן שבו התפתחה מפקדה זו בשנה האחרונה, עושה את המפח"ש למקרה מבחן ליכולתו של הצבא להשתפר. העבודה ההתבדרת לקראת יישום מלא של מטרות ההקמה, המאבקים האישיים והמקצועיים הכרוכים בכך, והשפעת התפתחותה על הצבא בכוננים של גיבוש־עיבוד־יישום באימון ובתירגול של תורות לחימה, משפיעים השפעה מכרעת על דמותו של צה"ל בשנה שעברה ובזאת שתבוא.

דרך ארוכה עברה המפח"ש מיום שהוקמה בצילו הצורם של ויכוח ארוך מאד על מהותה. עכשיו צריך דחיפה אחת נוספת כדי לממש את הכוונות הטובות. החלטת הרמטכ"ל תאפשר את ההערכות מחדש של אגפי כוח־אדם, הדרכה ותכנון. מכיוון שאין עוד כיום שאלה האם תהיה מפח"ש של ממש – על כל השינויים המשתמעים – השאלה היא כמה זמן זה עוד יקח. במונחי סמכויות ונתח תקציב כמו הזרועות האחרות, עדיין לא כבשה לעצמה מפקדה עיקרית זאת את מקומה המלא.

שלושה מפקדים היו למפח"ש עד היום מאז הוקם לפני ארבע שנים ויותר: דן שומרון, אמיר דרורי ואורי שגיא. איש מהם לא רצה בתפקיד, כל אחד מסיבותיו הוא, אבל כל אחד בתורו התמכר למשימה. לא קל לשבור מסגרות קיימות ולכנס יחד תחת כפיפה אחת את השברים. מעולם לא דובר בהעברת סמכויות מבצעיות למפח"ש, לא כל עוד מבנה צה"ל גורס מפקדה עליונה אחת ופיקודים מרחביים כסמכות מבצעית למלחמה. אבל הכוונה היתה לרכז במפח"ש את כל היבטי ההדרכה

(המשך בעמ' 18)

1988 – שנות קרפי

ההשבעה / חגור

בנה הצעיר של אחותי הצעירה נקרא על־שם בנה הבכור של אחותי הבכירה שנפל ברמת הגולן במלחמת ששת הימים. הוא התנדב, זה לא כבר, לצנחנים. הלכנו אל רחבת הכותל המערבי אל טקס ההשבעה של טירוני היחידה. גשם כבד ירד על ירושלים ולא חדל. מאות אבות ואמהות ואחים ואחיות וקרובי משפחה עמדו בחושך המואר חלושות וצפו ביקיריהם שעמדו ללא מעילים בסופת החורף. האם הנצחית שאלה מדוע אין הם לובשים, לפחות, דובונים, חששה פן יצטננו, חס וחלילה. מישהו אמר לה כי במסדר חגיגי כזה לא נהוג ללבוש מעילים ואחר הוסיף כי כך מחשלים אותם וזה נסיון נוסף ומעבר של כבוד. היא לא השתכנעה סופית ומלמלה כי הם רטובים נורא וודאי קר להם.

רבים הביאו אתם „דברים טובים" וחיכו בכליון עיניים לתום הטקס הגשום כדי שיוכלו לחבק ולנשק את „הילדים שלהם".

לפיד הגבורה סירב להדלק בשל המים הרבים עד אשר ניצחה האש את המים וגם מכל הצנחנים והמלים הכתובות מעבריו היו אב־אם לסיסמת שלהבת המאירה את הדרך לסער המוערבים, בואכה הר הבית. התזמורת הצבאית השמיעה קולה. קראו פסוקי תנ"ך. הקצח"ר נשא דברים בפני המסדר האפל למחצה. אחר־כך קראו בפניהם את נוסח השבועה לצה"ל. המלים עלו, כמו בפעם הראשונה, עזות ונוראות: הם מתחייבים להגן על העם והארץ, להשמע לפקודות מפקדיהם ואף להקריב את חייהם אם יידרש הדבר ביום. והללו קראו כאיש אחד: „אני נשבע".

הגשם לא חדל ואנחנו עמדנו שם כל העת מתחת למטריות והם גלויים וחשופים. זיהיתי בקהל כמה פנים מוכרות אך הרבים היו אלמונים, חלק מה מהאומה הישראלית הנוצרת בכסות ובמוראים, ביסורים ובאושר. כן, היה שם גם איזה אושר משונה ומפחיד, אם אתה תופס איכשהו את מהותם של הדברים שמעבר. הכותל המואר. האבנים האדירות. המקום שהושב לעם ישראל בידי הצנחנים ההם, אחיהם הבוגרים או הוריהם, במלחמת ששת הימים. אז להלה שמה יוני על החוזן, כעת יורדים ללא הרף גשמי הברכה ומפלס הכנרת עולה ועולה, כך שמענו. והיתה זו אולי התחושה הכוזבה באמת שהגיעתנו בימי הפורענות האלה.

עברו שם חרדים, לבושי שחורים, שנעו אל המטבח המקודש של הכותל אל תפילת הערבית ומנחה. הם לא התעכבו להביט באחיהם הצעירים, בטירונים האלה. כמו לא שייכים למעמד הזה. לרגע חשבתי כי צופים הם, בעברים כחפוזה, בשבט אלילי זר, לבושי חאקי ירקרק, שפלש פתאום לתחומם בטקסיו המוזרים. אינני יודע כמה מהצנחנים האלה ישובו לכאן בבדידותם להיות עם הכותל שהיה לבית־כנסת נוסף, לעזרת גברים ועזרת נשים.

ועברה שם קבוצת יהודים מצרפת, לפי שפתם, ששבו מהתפילה וצפו בחזיון הנגלה לעיניהם וביניהם אחד גבה קומה שהתרגש במיוחד ושלף מטפחת וניגב פניו הלחות בגשם ובדמע. ועמדה לידי ד"א, שעלתה מארה"ב בשנת 72' ובנה אף הוא בניצבים במסדר הרטוב עד העצמות. היא אמרה לי שרוב יהודי אמריקה זרים למה שעובר עלינו, אינם נוטלים חלק בהוויה הזאת וגם מנהיגיהם ואנשי הרוח שבהם כה רחוקים מהמתרחש כאן באמת. ז'. שחייה, כדבריה, מתרוצצים בין אוניברסיטת הרווארד והמגזין סאגור.

את ספרי התנ"ך העניקו להם במחסה היבס, בדרך לרחוב הגיא, והם שבו אלינו בריצה כמאות נערים בודדים המחפשים את משפחותיהם. והיו שם כל הפגישות הנרגשות, כמו שנאמר, והאם הנצמדת חיבקה את בנה ונשקה לו וצעקה „הוי, אתה כל־כך רטוב" והבן אמר לה, לא נורא, זה כלום, כרומז שמה שכבר עבר עליהם באימוני הטירונים, עד קבלת תג־היחידה, ומה שעתיד לעבור עליהם עד שיזכו בכנפי הצנחן ובכומתה האדומה קשה לאין שיעור ממסדר הגשם הזה.

גם בן אחותי הגיע ולידו חבר. הוא בא אתנו, אמר. אני אספתי את כולם למכוניתי ובעמל רב עלה בידי להבקיע דרך בהמון המתפזר בגשם, בהמון האפל והמואר והאהלני הצופר והנדחק עד שהגענו הביתה. אשתי נדהמה למראה החיילים והחליפה מיד את בגדיהם הכבדים מבוץ וממים ואף אנו לבשנו יבשים. היא ערכה סעודה חגיגית לכבוד ההשבעה. גם החבר ישב אתנו, מבויש ומחריש. שמו העברי זוהר, מעולי אתיופיה. אביו ואמו ואחיו ואחיותיו נשארו שם. רק בן־דוד אחד לו בארץ. הוא חונך באחת הפנימיות בכפר־סבא. וחשבתי פתאום שאלמלא בא אלינו לא היה מי שיאספנו בלילה כזה והיה שב לבדו באחת המשאיות המחזירות את הציוד לבסיס. כחוש וחסון ומתולתל ופניו נחושת ויפי קדם. ופתאום נכמרו רחמי על הבודדים האלה הדוברים עברית מהססת. וזהר אמר לנו כי ישנם עוד אתיופיים כמותו ביחידה. שאלנו אותו אם האימונים קשים עליו והוא השיב בשלילה. הפצרנו בו כי יטעם מהכל, כי יוסיף לצלחתו אך הוא הודה מקרב לב.

אז הייתי כולי איחולים שיזכה בקרוב ליפול על צוואר אמו ואביו ואחיו ואחיותיו, שלא ייצא למלחמה נוספת, די לה לארץ הזאת, שלא ייאלץ לפזר הפגנות בערים חנוקות עשן צמיגים וגאז מדמיע, שלא יואשם אף הוא ב„פתרון הסופי" של הבעיה הערבית, ככתוב בעתון, ששנת 88' תהיה קצת יותר משעממת, שיהיה כבר קצת שקט וקצת טוב. אמן.

מסתערים על הבית הלבן / יורם פרי

האיש הוא המסר

מעולם לא היה פער עמוק כל־כך בין הבעיות העומדות בפני ארצות־הברית לבין התשובות הניתנות להן. לא במקרה היה הסרט הקנדי „שקיעתה של האימפריה האמריקאית" מן המדוברים ביותר בסרטי השנה בחוגים אינטלקטואליים ברחבי היבשת

אי אפשר לעסוק בתחזית השנה החדשה בארה"ב מבלי לטפל, כמובן, בנושא הבחירות לנשיאות. בניגוד לאירופה, שבה פוליטיקה היא ענין אידיאולוגי, בארה"ב מערכת הבחירות היא תחרות ספורט. אפילו המושגים בהם משתמשים הפרשנים לקוחים מעולם זה. וכהצגת ספורט אנחנו צפויים לאירוע מרתק. אולם כדאי לא לטעות. כל קשר בין מופע זה לבין בעיותיה האמיתיות של הגדולה בארצות תבל הוא פחות ממקרי.

המתח נובע משלוש סיבות עיקריות. מאבק צמוד בין סגן הנשיא בוש לבין מנהיג המיעוט בסנאט בוב דול מאפיין את המפלגה הרפובליקנית. במפלגה הדמוקרטית הגורם למתח הוא היפוכה של הסיבה הראשונה: העדר כוכב או שניים בולטים.

שבעת המתמודדים הדמוקרטיים מכונים „שבעת הגמדים" ולא מתוך רשעות, אלא משום שאף אחד מהם אינו בעל מעמד לאומי. כולם רחוקים מאוד מהמעמד הציבורי שצריך להיות, ושבדרך כלל, אם כי לא תמיד, יש למי שרץ לבית הלבן. משום כך קשה מאוד לנבא מי מבין השבעה יגיע לסוף המרוץ, ועדיין יתכן מאוד שברגע האחרון, כשיתברר כי אף אחד מן הגמדים אינו מסוגל להיעשות, תוך חודשים ספורים, לענק, תתייצב המפלגה בפני מועמד אחר ותבקש אותו לעמוד בראשה. השם שחוזר ומועלה בהקשר זה הוא מושלה של מדינת ניו־יורק קואומו.

והסיבה השלישית למתח קשורה באופי הפוליטיקה האמריקאית. אנחנו בישראל רגילים למפלגות מבוססות ולפוליטיקאים המוכרים מזה שנים. מה שמאפיין את הפוליטיקה האמריקאית היא הנזילות: אנשים צומחים „בן לילה" מאלמוניות לעמדות מפתח לאומיות, אחרים שטיפסו כבר גבוה־גבוה, נופלים במהירות של הנד עפעף. המסגרות המפלגתיות רופפות, האישיות משחקת תפקיד חשוב. וטיבה של מערכת כזו שהיא בלתי מגובשת, וגם בלתי צפויה.

הדוגמא האחרונה היא שובו של גארי הארט למרוץ. רק לפני חודשים שלושה נדמה היה כי הבחור מחוסל סופית. והנה החליט לקפוץ שוב לבריכה, ומשאלי דעת הקהל מראים כי שוב הוא הפופולרי ביותר בין הדמוקרטים. אמנם איש אינו מאמין כי הארט ייבחר כמועמד המפלגה לנשיאות, ובוודאי שלא ינצח בבחירות עצמן, אבל בינתיים הצליח להרעיד את הקורקבן של כמה משבעת הגמדים שחשבו שיש להם סיכוי, כמו למשל למושל מסצ'וסטס מייקל דוקאקיס.

רייגן. ממנה את הלשכה הסגלגלה

מה שעושה את הבחירות של 1988 לכל כך פיקנטיות, הוא שאין הן מתנהלות על נושא, „אישיו", מרכזי, אידיאולוגי או פוליטי, אלא על ענין אחד בלבד – אישיותו של המועמד, אופיו, תכונותיו, הרגליו האישיים, וכמובן חיי המיטה שלו.

כבר בשנות ה־50 הסבירו פוליטולוגים את הגורמים לתופעה אותה כינו פרסוניפיקציה של הפוליטיקה האמריקאית. אבל השנה, נדמה, הגיעה תופעה זו לשיא. שום דבר באמת אינו חשוב, אלא אישיותו של המועמד. ליתר דיוק האלקטביליות שלו, כלומר הסיכוי שלו להיבחר. ואלקטביליות בארה"ב היא תוצאה של גורמים שאין מאומה בינם לבין מה שצריך לעשות האיש היושב בבית הלבן ואצבעו על ההדק הגרעיני.

בשנים האחרונות התרבה מספר המחקרים לפיהם מה שמשפיע בעיקר על אנשים להעדיף מועמד זה על אחר, אינו עמדותיהם הפוליטיות, מעשיהם בעבר או תכניותיהם המדיניות לעתיד, אלא „שפת הגוף" שלהם.

הפרופסורים סליבן והוגו'ס למשל מצאו, כי אנשים מעדיפים מועמד שמקרין מה שהם כינו „ג'סטות של אישור, אמון ובטחון", על פני אלה שמקרינים הבעות של איום. במושגים ישראליים אפשר להשוות זאת לאף הרוטט של שרון מול הבט המרגיע של רבין. אבל אנחנו מכירים את שרון ורבין לא מאתמול ולא משלשום, ואילו בארה"ב יומיים לפני הבחירות מודים כמה עשרות אחוזים מבין המצביעים שאינם מכירים כלל את שמות המועמדים לנשיאות. אז כמובן שהרטט או החיוך בדיבייט האחרון בטלוויזיה יכולים להשפיע.

הפרסוניפיקציה של מערכת הבחירות השנה קשורה בתופעה אחרת הבולטת בפוליטיקה האמריקאית. מעולם לא היה פער עמוק כל כך בין הבעיות העומדות בפני ארה"ב, לבין התשובות שניתנות להן על־ידי המערכת הפוליטית.

לא במקרה היה הסרט הקנדי „שקיעתה של האימפריה האמריקאית" מן המדוברים ביותר בסרטי השנה בחוגים אינטלקטואליים ברחבי היבשת. ירידתה של ארה"ב ממעמדה הדומיננטי בעולם המערבי הוא עובדה שעליה אין מחלוקת, והמשבר הכלכלי בארה"ב הוא רק ביטוי אחד לכך. האם יכול היה מישהו להאמין לפני עשר שנים, כי ארה"ב תהיה המדינה בעלת החוב החיצוני הגדול ביותר בעולם?

נניח אפילו שעם מדיניות כלכלית אחרת אפשר לפתור את בעיית החוב והמאזן השלילי. אבל מה ישפר את המשבר בתחום התחרותיות, מה יחזיר את התעשייה האמריקאית לעמדת היתרון שהיה לה בעבר על פני זו של מערב אירופה ובעיקר של המזרח הרחוק?

וכך גם בתחום הפוליטי. מול הפרסטרויקה של גורבצ'וב נראה הרייגניזם בערך כמו התפאורות של ספילברג בהשוואה לאלה של גריפית. וזו כבר מחמאה גדולה לנשיא בוגר הוליווד. הערכים המסורתיים שהחיה רייגן בעידן שלו אינם אלה שעמם תוכל ארה"ב להכנס למאה ה־21.

אבל גם אם לא נרחיק ראות, ונסתכל רק על העשור הבא נראה מדיניות החוץ של ברה"מ הרבה יותר מתוחכמת מזו של ארה"ב. המפרץ הפרסי ועוד יותר מזה אמריקה התיכונה, הם שני מקומות בהם מתגלה מדיניות החוץ האמריקאית בחולשתה. ולמי שאינו רוצה להרחיק עדותו, חשפה פרשת אירנגייט את תהליכי קבלת ההחלטות בוואשינגטון עצמה, עוררה חלחלה בעיני אלה שגילו לפתע כיצד מתנהל העולם.

כל השאלות האלה כמעט ואינן עולות במערכת הבחירות. ואם הן נשאלות על־ידי מראיינים, או על ידי הקהל, התשובה הניתנת בדרך כלל היא „צריך מנהיגות חזקה, כזו שרק אני יכול לספק לכם". האני יכול להיות פט רוברטסון, שליח ישו, סנטור פול סיימון בעל עניבת הפרפר, או אלברט גור שנראה מקצוען־משעמם כראוי למי שנולד בן לסנאטור מקצועי.

הדבר החשוב ביותר שייזקף כנראה לזכותו של רייגן לא ייעשה ב־1988 אלא נעשה כבר ב־1987: ההסכם עם גורבצ'וב לשנות את כיוון המרוץ הגרעיני. אם יצליח בוועידת הפסגה הבאה, שתתקיים בשנה החדשה, לעשות צעד נוסף ולהרחיב את ההסכם מן התחום הטקטי לתחום האסטרטגי ישפר את מאזן הזכות שלו כשתעשה ההיסטוריה את החשבון הסופי עמו.

האם יידע הנשיא שיבוא אחריו לנצל את שעת הכושר הזו ביחסים שבין שתי המעצמות כדי לפתוח עידן עולמי חדש? כפי שהדברים נראים עכשיו, ספק רב. אבל מכיוון שמדובר בתחילת שנה מותר להיות אופטימיים ולקוות.

הונגריה. מועד פרעון ההלוואות הגיע/יהודה להב

הבט קדימה בחרדה

דומה כי בשעה זו אין חברה נטולת אידיאולוגיה יותר מן החברה ההונגרית. לעזאזל ה„איזמים", העיקר שזה יעבוד. בתיאטרון הסאטירי אומרים בגלוי: בעבר חשבנו שבאמצעות התעשייה המולאמת ניתן לגבור על הקפיטליזם הרקוב. עתה אנו מקווים להיחלץ מן הבוץ בעזרתו אולי בעוד כמה שנים תוכל הונגריה לשמש דוגמה מזהירה לאפשרויות הטמונות בדו־קיום בין שני עברי המסך, וממשלת מערב־גרמניה תוכל לטעון – לא בלי צדק – שיש לה חלק בהתפתחות זו.

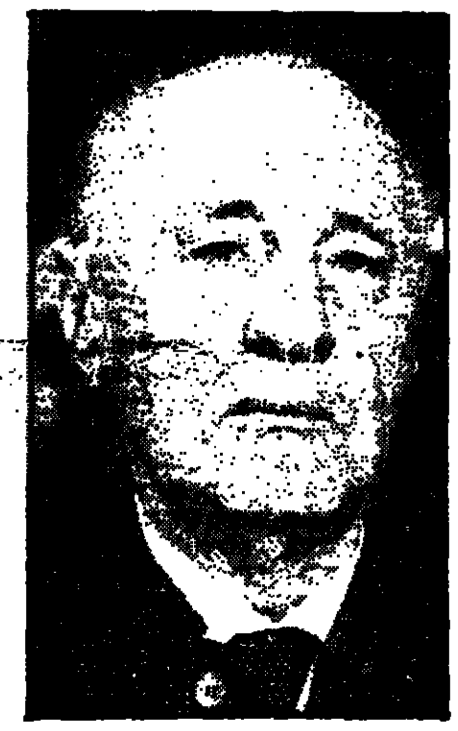

קאדר. יסודות רעועים

ראש ממשלתה החדש של הונגריה, קארוי גרוס, הוא דמות פופולרית בציבור. בדומה לצ'רצ'יל בזמנו, הוא מנבא לעמו בשלוש־ארבע השנים הבאות ימים קשים והרבה יזע, גם אם בלי דם. אחר־כך יזרח. אולי. ההונגרים חרדים מעתידם הכלכלי, העלול להיות קשה משהיה בעבר, ומתקשים להאמין למדינאיהם, שהבטחותיהם התבדו פעמים כה רבות. האמינות היא עתה הבעיה המרכזית של המדינאים ההונגרים. ככל שמדינאי מתאר את המצב בצבעים קודרים יותר, כן הוא נשמע אמין יותר; וככל שהוא אמין יותר, הוא פופולרי יותר. מכאן, שככל שהוא מנבא שחורות יותר, כך הוא פופולרי יותר.

קארוי גרוס מנבא שחורות. בראיון לטלוויזיה ההונגרית אף אמר: „או שנזכה במערכה שלפנינו, או, שלפי הרגשתי, הכל יהיה אבוד". לא לגמרי ברור, מה יהיה אבוד, כאשר „הכל יהיה אבוד", אך מכל מקום, ב־40 השנים האחרונות לא שמעו ההונגרים ממנהיגיהם נבואות שחורות כאלו.

מה מקור החרדה? לכאורה, היא מוגזמת. החיים בבודפשט עליזים, החנויות מלאות, מגוון הסחורות משביע רצון (בייחוד בהשוואה עם הארצות השכנות), הגברים לבושים היטב, הנשים אלגנטיות, חיי התרבות פורחים. אבל עכשיו כבר ברור לכל כי היסודות רעועים. החוב החיצוני של הונגריה מגיע ל־9.3 מיליארד דולר. יש ארצות שכנות החייבות יותר, אך החוב לנפש גבוה בהונגריה יותר מאשר בכל ארץ סוציאליסטית אחרת.

בשנות ה־70 קיבלו ההונגרים הלוואות לא מעטות, שנועדו לקדם את המודרניזציה של המשק. במקרים רבים הופנו הכספים ליעדים לא נכונים. יש הרבה מפעלים מיושנים ולא רווחיים. רבים מהם היו מבצרי מעמד הפועלים בימי המשטרים הקודמים. סגירתם, ועל אחת כמה וכמה פיטורי עובדיהם, היו גורמים זעזוע פוליטי. אבטלה אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות הסוציאליזם. זמן רב לא העזה ההנהגה „לחתוך בבשר חי". משיקולים אידיאולוגיים הושקעו כספים רבים במפעלים אלה, אך ככל שהם המשיכו לייצר, כן גדלו ההפסדים. גם ההשקעות במפעלים מודרניים חדשים לא היו תמיד מוצלחות. מפעלים אלה יכלו להיות רווחיים רק אילו הציוד החדיש שלהם נוצל בשיעור סביר. ברוב המקרים לא כך היה: אספקה לקויה של חומרי גלם, איכות ירודה של הייצור, תשתית פגומה מנעו את ניצולו היעיל של הציוד ובכך גם את רווחיותו של המפעל. על השקעות בתשתית ויתרו בהרבה מקרים לטובת יעדים קצרי־טווח יותר. ודאי היו גם מקרי שחיתות לא מעטים. מקרים אלה הרסניים מבחינת השפעתם החברתית, אך משניים בחשיבותם מבחינה כלכלית.

עתה הגיע סיפור זה לסופו: מועד פרעונן של ההלוואות הקודמות הגיע, ואי־אפשר לפרוע אותם מהפסדיהם של מפעלים בלתי־רווחיים. לא יהיה מנוס מסגירת מפעלים, מפיטורי עובדים, מהסבתם למקצועות אחרים, מתקופת מעבר קשה. אם כל זה מזכיר לכם במשהו את פרשת ה„לביא", אין זו טעות. קיים דמיון מסויים בין חוליי המשק ההונגרי ובין תסמונת ה„לביא".

העיניים נשואות – בחרדה, כאמור – ל־1 בינואר. אז יופעל מס ההכנסה החדש, יונהג מס ערך מוסף, תבוטלנה סובסידיות. על־פי התחזית, הכנסות האזרחים ירדו בממוצע ב־10 אחוזים, המחירים יעלו בממוצע ב־14 אחוז. יש כלכלנים המצפים לאינפלציה שנתית של 45 אחוז, אבל אחרים סבורים שהממשלה מפריזה בכוונה תחילה באומדניה, כדי שתוכל לטעון אחר כך שהושג בכל זאת לא נורא כל־כך. לדעת האופטימיסטים, שיעור האינפלציה לא יעלה על 20 אחוז.

מסעו הראשון של ראש הממשלה החדש – פרט לביקור הטקסי המסורתי במוסקווה – הביא את קארוי גרוס לבון. אפשר היה לחוש כמעט באופן מוחשי כיצד נשמה המדינה כולה לרווחה, כאשר חזר משם עם הבטחת אשראי בסך מיליארד מארקים, שיינתן על־ידי הבנק המערב־גרמני המרכזי בערבותה של ממשלת בון. גרוס מיהר להכריז: אשראי זה לא יחולק עוד על־פי שיקולים פוליטיים, אלא אך ורק על־פי אמות מידה כלכליות: יהיו מכרזים, והמפעל שיספק בטוחות ליכולתו להחזיר את המלווה במהירות המרבית הוא שיזכה באשראי.

משקיף מן החוץ ישאל אולי: מה נותר איפוא מתיכנון המשק? אם, למשל, מפעל לייצור „לגו" יהיה יותר יעיל ממפעל מתכת, יינתן האשראי לפיתוח למפעל ה„לגו", אפילו אם המשק הלאומי זקוק הרבה יותר למוצריו של מפעל המתכת. בהונגריה אין מציגים שאלות כאלו. דומה, כי בשעה זו אין חברה נטולת־אידיאולוגיה יותר מן החברה ההונגרית. לעזאזל ה„איזמים", העיקר שזה יעבוד. בתיאטרון לסאטירה (המצויין) לועגים בגלוי: בעבר חשבנו שבאמצעות התעשייה המולאמת ניתן לגבור על הקפיטליזם הרקוב. עתה אנו מקווים בעזרת חברות מארצות הקפיטליזם הרקוב להיחלץ מן הבוץ. מפעלים משותפים של חברות הונגריות ומערביות (JOINT VENTURES) הם עתה מן ה„ענפים" הרווחיים והמצליחים ביותר במשק ההונגרי. אין תימה, שמספרם הולך וגדל.

ה„דה־אידיאולוגיזציה" מוצאת ביטוי לא רק בכלכלה, אלא גם במדיניות. מכל שכנותיה, מקיימת הונגריה את היחסים הלבביים ביותר עם אוסטריה. היחסים עם צ'כוסלובקיה קורקטיים, אך קרירים. היחסים עם יוגוסלאוויה תקינים, אך לא־דלוונטיים. בריה"מ היא בסדר גודל אחר; רומניה שנואה ומבוזה, גם בגלל מצבה הכללי ובעיקר בגלל דיכוי המיעוט ההונגרי בטראנסילוואניה. נשארת, אפוא, אוסטריה עם זכרונות נוסטאלגיים וגבולות כמעט פתוחים. ומעבר לה: מערב גרמניה. לא פעם ולא פעמיים שמעתי את הביטוי „ציר בון־בודפשט". בכל המקרים נאמרו הדברים בבדיחות דעת, כאילו מתוך חשש שמישהו יקח אותם ברצינות רבה מדי: הדיבורים על „ציר" אכן בלתי־רציניים, אך־תמה: שקיעת מידה [illegible] מבוססת של שילוב אינטרסים.

המדינאים המערב־גרמנים, גם השמרניים שביניהם, שואפים להוכיח לשותפיהם בקהילה האירופית, שה„אוסט־פוליטיק" שלהם מוצלחת יותר, יעילה יותר ונושאת פירות טובים יותר מאשר כל האלטרנטיבות המוצעות. ומכל מדינות מזרח־אירופה – נשקפים להונגריה הסיכויים הטובים ביותר להוכיח את הדבר: ארץ פתוחה במידה רבה, שואפת להשתלבות מחודשת בתרבות האירופית, בעלת כלכלה והנהגה גמישה יותר מאשר שכנותיה המזרחיות. אולי בעוד כמה שנים תוכל לשמש דוגמה מזהירה לאפשרויות הטמונות בדו־קיום בין שני עברי המסך, וממשלת מערב־גרמניה תוכל לטעון – לא בלי צדק – שיש לה חלק בהתפתחות זו. ידה של ממשלת בון די קמוצה בימי משבר ומפולות אלה. מתן אשראי בסך מיליארד מרקים, ועוד בערבות ממשלתית, יכול להמחיש את מעמדה של הונגריה בעיני מערב־גרמניה. והיה זה לא אחר אלא ראש ממשלת בוואריה השמרני, פרנץ יוזף שטראוס, שהבטיח לעמיתו ההונגרי לפעול ללא ליאות במטרה לגבור על התנגדות השותפים בקהילה האירופית (בייחוד של צרפת) לביטול חובת־הוויזה לנוסעים בין הונגריה וארצות מערב־אירופה.

ובלי „הנקודה היהודית", כנראה, אי־אפשר. ואכן, יש נקודה יהודית. אנשי רוח, וגם פקידים בכירים רבים אינם מעלימים את חששם, שהקשיים הכלכליים והירידה הצפויה ברמת החיים עלולים לעורר גילויים של שנאה לאומית, ובכללם גילויים אנטישמיים. הסיסמאות האנטישמיות, שהשמיעו אשתקד אוהדי כדורגל לאחר הפסד קבוצתם, היו, בבחינת נורה אדומה, אף אם אין להפריז במשמעותן: בסקר שנערך בין העצורים ובסביבתם נתגלה שלמרביתם לא היה מושג מה זה „יהודי", ואחרים כמעט שלא ראו יהודי בחייהם. גידופים אנטי־יהודיים עוברים מדור לדור, אך בקרב הדור הצעיר אין הם לרוב אלא דברים בעלמא. מצד שני, אין גם לזלזל בתופעה. אמר לי איש צמרת של המפלגה הקומוניסטית: גילויי משטמה על רקע גזעי, לאומי או דתי, הניזונים ממורשת תת־מודעת של עשרות או מאות שנים, אינם יכולים לשמש, כשלעצמם, אמת־מידה להערכת טיבו של משטר. אמת המידה האמיתית היא אם השלטון מבקש לעשות שימוש בגילויים אלה, להסתייע בהם, לעודד אותם – או לא. ומבחינה זו בהיסטוריה ההונגרית עוד לא היה שלטון כה נקי־כפיים בתחום זה כמו השלטון הנוכחי. נדמה לי, כי אפשר לקבל דברים אלה כאמירתם. דומה, כי השלטונות ההונגרים אינם מעודדים ואינם מעוניינים בגילויי איבה לאומניים כלשהם, לא כלפי היהודים, לא כלפי הצוענים ולא כלפי שכניה של הונגריה. הם מרסנים, כמיטב יכולתם, אפילו את הפולמוס בעניין מצבם של ההונגרים בטראנסילוואניה, מחשש פן יתדרדר ללאומנות בלתי־נשלטת.

התסיסה הכלכלית, החברתית והפוליטית תהיה, לפי כל הסימנים, ממאפייניה הראשיים של הונגריה בשנים הקרובות. ספק, אם מישהו יודע, גם בקרב מנהיגיה של הונגריה, מה בדיוק תצמיח תסיסה זו, איזו דמות תהיה להונגריה בעוד ארבע או שבע או עשר שנים. אבל אין כמעט ספק, שיהיה עניין רב בצפייה בה. אילו היה מדובר בסרט קולנוע, הייתי ממליץ: לא להחמיץ.

צרפת. ארבע שעות של שומן אווזים / גדעון קוץ

100 הימים האחרונים

סקרי דעת־קהל מלמדים כי הציבור בצרפת מרוצה מכך שהנשיא והממשלה הם יריבים פוליטיים הבולמים זה את זה. אבל באפריל מוצע לו לשנות סדרים אלה

„פאריס של חורף 88' היא גן עדן לעברייני חניה. זה כחודשיים חדלו השוטרים לרשום דו"חות חניה. על־פי המסורת הרפובליקאית מכריז נשיא חדש על חוק חנינה כללית לגבי שורה של עבירות, ביניהן חניה לא חוקית, שהיא כאן בעיה בוערת כמו בכל עיר גדולה. הליכי התזכורת והענישה נמשכים כחצי שנה. הבחירות לנשיאות צרפת יהיו בסוף אפריל – השוטרים והחונים עושים חשבון פשוט.

בימים אלה הופיעו על קירות פאריס כרזות משונות במקצת מטעם המפלגה הסוציאליסטית. בעיצומו של החורף הקר רואים שם גברים ונשים צעירות וגם תינוק – ערומים כביום היוולדם. מערכת פרסומת מקורית זו מיועדת, כנראה, לרמז משהו על תקווה, התחדשות ואביב קרוב. אנשי ימין וסתם ציניקנים כבר אומרים ומשרבטים את דעתם על הקירות שהסוציאליסטים מעורדים את האידים.

ראש עיריית פאריס ז'אק שיראק, מנהיג המפלגה הגוליסטית ר.פ.ר., שהוא גם ראש הממשלה במשטר ה„דו קיום" הצרפתי ומועמד מרכזי בבחירות הקרובות, מעדיף מערכת בחירות קלאסית יותר. מעולם, כך נדמה, לא היתה פאריס ראויה יותר לכינויה „עיר האורות" מאשר בחג המולד הזה. עצי אשוח ענקיים בשלל אורות מתנוססים לאורך קילומטרים. תורים ארוכים משתרכים בפתח חנויות המזון היקרות, כמו „פושון" בככר מדלן. הרדיו הצרפתי מקדיש שידור של ארבע שעות לאופנים השונים של הכנת שומן אווז. המלה השלטת היא לוקסוס. הצרפתים, עשירים כעניים, אוהבים את הפאר ללא חשבון, לפחות פעם בשנה. בהמולה זו של לחם ושעשועים מזכיר ראש העיר את מרי אנטואנט עליה השלום. מי שבימים כתיקונם אינו יכול להרשות לעצמו לרכוש לחם בגם – מוזמן לבלוע עוגות.

מתחת למסווה העליצות אין ממשלתו בת עשרים ואחד החודשים של שיראק יכולה להסתיר את העובדה שלא פתרה את בעיותיה הבסיסיות של הכלכלה הצרפתית. הפער בין עשירים ועניים הולך וגובר ועמו עולה מספר המובטלים. משבר המטבע העולמי פגע תמורות גם בתהליך ה„פריבטיזציה" – מכירתם מחדש של המפעלים והמוסדות שהלאים המשטר הסוציאליסטי. הוצאת המניות לציבור הרחב עוכבה בחלק מן הבנקים והחברות, לאחר שערך מניות קודמות שהוצעו ונרכשו בהתלהבות הידרדר במהירות.

החודשים האחרונים הביאו לשיאה את „מלחמת הפרשיות" בין השמאל לימין. אנשי שיראק שולפים שערוריות, כלכליות ופוליטיות, כנגד המשטר הסוציאליסטי ופקידיו, ואילו הסוציאליסטים מתאמצים להוכיח שיורשיהם הספיקו כבר בחודשים הלא רבים שלהם בשלטון לעלות עליהם בתחרות הלא מכובדת. נראה, כי הצדדים החליטו באחרונה להוריד קצת את הטון, כאשר התברר שהזוכה העיקרי מהטלת הרפש ההדדית לא יהיה מיטראן ולא שיראק, אלא דווקא מנהיגו של הימין הקלאסי, איחוד הדמוקרטיה הצרפתית (המפלגות שתמכו בשעתו בנשיא ז'יסקאר ד'אסטן), ראש הממשלה לשעבר והפרופסור לכלכלה רמון באר.

מיטראן. להיות או לא להיות

באר, שהקפיד מאז הפסיד את תפקידו במהפך הסוציאליסטי במאי 1981 להישאר לכאורה, מעל לקלחת הפוליטית ה„קטנונית", מרוויח, כמובן, מן העובדה שלא דבקה בו טיפה מביצת ה„דו קיום" עם נשיא סוציאליסטי, שיראק בחר להתפלש בה. באר, אשר בתכנית הבובות הסאטירית של הטלוויזיה מופיע כדמות דובון, מצליח להתמיד בראש משאלי דעת הקהל בצורה מעוררת הערכה. חלק מהצלחתו מוסבר בכך שלא נחשף למבחן פוליטי ממשי זה יותר משש שנים.

הבחירות לנשיאות הרפובליקה החמישית נערכות בשני סיבובים, שביניהם הפרש של שבועיים. בסיבוב הראשון מתמודדים כולם נגד כולם. בשני נותרים שני המועמדים המובילים. בימין יילחם באר בשיראק. בשמאל הציבה המפלגה הקומוניסטית את המנהיג הפרלמנטרי הוותיק אנדרה לז'ואני, לאחר שנים ארוכות מאז שכהן היה מועמדה הבלתי מעורער המזכיר הכללי ז'ורז' מרשה. שרשרת כשלונותיה של המפלגה הקומוניסטית הצרפתית, שניצבת היום בשורה אחת עם „החזית הלאומית" הניאו־פשיסטית, עם פחות מעשרה אחוזים מבעלי זכות הבחירה, פגעה במעמדו של מרשה. והאריך פרישתו של המנהיג הוותיק קרב. בכל הנראה. ללז'ואני היה המנהיג הפוליטי הראשון בשמאל שהסכים להופיע בויכוח טלוויזיוני מול המועמד לנשיאות ז'אן מרי לה פן, מנהיג „החזית הלאומית". שניהם לא שבעו והתמקדו בהטחת עלבונות.

והנה הגענו אל השוליים. השתתפותו של לה פן תהיה תופעה מרכזית בבחירות 88. לה פן שהיה בעבר בין מועמדי השוליים ה„תמהוניים" שצצים בכל מערכת בחירות הוא השנה מועמד בכיר. אמנם, עלייתו המטאורית נעצרה באחרונה, בין השאר בעקבות „התבטאויותיו" בנושא היהודים והשואה שהסירו מעל פני מפלגתו את מעטה המכובדות שטווה בעמל כה רב. אפילו מנהיגי ימין נכבדים, כמו במחוז מרסיי, שלא פסלו אותו עד כה כשותף לקואליציה אפשרית, התנערו ממנו. אבל תופעת לה פן היא היבט חשוב של החברה הצרפתית שתצטרך באביב הקרוב להבהיר כמה עובדות חשובות לעצמה ולעולם.

השאלה ההיסטורית המרכזית הכרוכה בבחירות הקרובות היא, כמובן, אם הן יהוו את סיומו של המהפך הסוציאליסטי ברפובליקה החמישית, אשר החל עם בחירת הנשיא מיטראן ב־1981, פיזור הפרלמנט והנצחון המוחץ של השמאל, ונמשך, באורח חלקי במסגרת התקרימות של „דו קיום" בצמרת, זה קרוב לשנתיים, מאז הכשלון הסוציאליסטי בבחירות לפרלמנט במארס 86 שהשאיר את מיטראן עם ממשלה יריבה. העידן הסוציאליסטי הותיר את רישומו והנהיג דמוקרטיזציה שנראית כבלתי חוזרת בתחומים רבים. עד היום לא הודיע מיטראן בן השבעים ושתיים אם בכוונתו לרוץ לקדנציה נוספת של שבע שנים. מיטראן הקפיד באחרונה לשמור על אי־מעורבות בהחלטות בלתי פופולאריות וגם הפגין מחאה, עד כדי עיכוב חתימה על צווים תוך אילוץ הממשלה להעביר אותם כחוקים רגילים, שנראו לו פוגעים בהישגי הסוציאליסטים. כל יום שעובר מגדיל את הסיכויים לכך שההחלטה תהיה חיובית, משום שאהדת הציבור מגיעה שיא של מועמד סוציאליסטי פוטנציאלי. אם יחליט מיטראן לרוץ, יעקוב – ידידו הנצחי, ה„סוציאל־דמוקרטי" מישל רוקאר במצב עדין לאחר שכבר הודיע (בעת ביקורו בישראל) כי יהיה מועמד ופתח, למעשה, במערכת בחירות. אם לא ירוץ מיטראן, יהיו, כנראה, מועמדים אחרים, אך סיכויי רוקאר לזכות בתמיכת הסוציאליסטים טובים.

סקרי דעת הקהל מלמדים כי המצב הנוכחי של נשיא וממשלה ה„בולמים" זה את זה, דווקא מוצא חן בעיני הציבור הצרפתי שאינו רוחש אמון רב לנבחריו. לפי המשאלים סיכויי מיטראן להיבחר שוב אינם רעים כלל וכלל. או, יש להניח, יכריז מיד על פיזור הפרלמנט ועל עריכת בחירות חדשות שתוצאותיהן אינן מובטחות מראש. כשלון השמאל יעמיד את מיטראן בפני שאלות היסטוריות שמשמעותן, פחות או יותר, „רגרסיה או קידמה לברית הכל". נראה, שבמצבה הנוכחי של הרפובליקה החמישית קשה יהיה, למרות שומן האווז, האורות הנוצצים והפאר, [illegible] לחזור לימי הגנרל דה גול.

ראש השנה לבחירות/עליזה ולך

למקומות היכון רוץ

הקצנה תהיה מידת הטמפרטורה של מערכת הבחירות הבאה. "התחיה" תחדד בוודאי את עמדותיה הקיצוניות, הליכוד יעשה כך כדי לנטרל תחרות מימין. גם המפד"ל עשה "ימינה פנה". המגמה הזאת עשויה לסחוף גם את "העבודה", אלא אם יגבר בה קול ההיגיון המדיני

פוליטיקאינו לא קמו הבוקר פתאום עם שיר בחירות בלב. רבים מהם מודעים זה מכבר ליום הקלפי הממשמש ובא, אחרים אימצו את סיסמתה של סקרלט אוהרה "גם מחר יש יום". אלה גם אלה חשים שבחירות 88' יהיו גורליות לעתידה של מדינת ישראל, ורמת התודעה שלהם תקבע את אסטרטגיית מערכת הבחירות שלהם. התוצאה הגרועה ביותר בדרבי הפוליטי עלולה להיות הזהות בין מניינה של שנת הבחירות בלוח הגריגוריאני ובין גודלה של הקואליציה שתורכב על־פי פסקידינו של הבוחר. כלומר: ממשלת אחדות נוספת בת 88 מנדטים.

שמיר־אלוני־כהן־פרס. יהיה סוטו.

הקואליציה כיום מונה רק קצת יותר מהמספר הזה של ח"כים, אך הסקרים צופים עליה למפלגות הלוויין של הליכוד ו"העבודה", ולפיכך אפשר לשער שממשלת אחדות נוספת תמנה פחות ח"כים.

סקרים המודדים את העדפותיו של הציבור מאבחנים את רצונו של הציבור באחדות לאומית. המתכון של ממשלת־שני־הראשים התחבב על הציבור הישראלי, שיותר משמאס בקרבות אופוזיציה־קואליציה התעייף מראש מהמאמץ שבהתלבטות איזו משתי המפלגות הגדולות ראויה לאמונו. תנו לעם ממשלת אחדות לאומית נוספת והוא לא יבוא בטענות על שלילת זכותו לבחור את הנהגתו המדינית. בניגוד לרחשי־הלב של הציבור, בין שליחיו בפוליטיקה יש המתחלחלים מחזרה על המתכונת הזאת.

אלא שאהדה לממשלת אחדות משתקפת לא רק מהתשובה לשאלה ישירה בנדון. היא גם פועל יוצא מהתיקו הכמעט־מובנה בנטיות הפוליטיות של הציבור. לא במקרה מודדים סוקרי דעת־קהל, בנוסף על מידת הפופולריות שזוכה לה כל מפלגה ברגע נתון, גם את יציבותם של הגושים הפוליטיים־אידיאולוגיים. לא בלי תסכול צופים ראשי מפלגת העבודה בעליית כוחה בסקרים, שמתלווה אליה סיכום נמוך מכדי השגת רוב – המנדטים של בעלי־ברית פוטנציאליים. מאז המהפך הפוליטי ב־1977 ממוקדת תשומת־הלב בסיכוייה של אחת משתי המפלגות הגדולות להרכיב ממשלה לא פחות מאשר במספר המנדטים שהיא עצמה זוכה בהם. לכן נהפך הטוטו הפוליטי למאבק בין־גושי יותר מאשר למאבק בין־מפלגתי.

החיזור אחר קולו של הבוחר, במציאות החדשה הדביק את הפוליטיקאים בפזילה. עינם האחת ממוקדת בחזית הראשית – במלחמתה של מפלגתם במפלגה היריבה – ועינם השניה משגיחה שלא תהיה נזילה ממחנם אל מחנה בעלי־הברית הפוטנציאליים, המשמשים רזרווה. בשתי מערכות הבחירות האחרונות היה לתופעה הזאת ביטוי ממשי. בקריאה שהפנו אישים במפלגות הגדולות אל הבוחר לבל יתן את קולו למפלגה קטנה משמאל או מימין, כדי שהקול הזה לא יילך לאיבוד. במערכת הבחירות הבאה תחזור על עצמה פנייה כזאת, אם בכלל, רק מצד הליכוד. מפלגת העבודה לא תרתיע מצביעים ממתן קול לר"צ או למפ"ם. לעומתה, סביר להניח שהליכוד יקרא למצביעים לא לתמוך ב"התחיה" כדי לא להחליש אותו בקרב הבלימה שינהל מול מפלגת העבודה.

בתחילתה של השנה שבסופה יתקיימו הבחירות אפשר לקבוע כמעט בוודאות שהנושא המרכזי במערכת הבחירות יהיה קידום השלום, בהגדרה הפוזיטיבית שלו, או עתידה של ארץ־ישראל השלמה, בהגדרה המתריעה שלו. הצגת המסר היא שתקבע, אם יש לתעמולה השפעה כלשהי, את תוצאות הבחירות. תגובת הפוליטיקאים על האירועים הלוהטים בשטחים בשבועות האחרונים יכולה לשמש אינדיקציה לעמדות שיציגו במערכת הבחירות. לא יהיה זה מוגזם לומר שהאירועים החריגים ביצרו את המפלגות בעמדותיהן המסורתיות ואולי אף הקצינו אותן.

הקצנה תהיה מידת הטמפרטורה של מערכת הבחירות הבאה. "התחיה" נוקטת עמדות קיצוניות בכל ימות השנה ובוודאי תחדד אותן בשנה הקרובה. הליכוד, שאינו מועמד טבעי לפרס המתינות, יקצין את עמדותיו כדי לנטרל את התחרות לו מימין, וכמובן כדי להבליט את מה שיגדיר כסכנה הנשקפת מנצחון "העבודה". המפד"ל עשתה "ימינה פנה" במובהק ומי שלא ראה את שמחת מצ"ר בשבוע שעבר, לא ראה שמחת פוליטיקאים. המגמה הזאת עשויה לסחוף גם את מפלגת העבודה לתחרות בהקצנה ניצית, אלא אם יגבר בה קול ההיגיון על קול הנצי.

במפלגת העבודה סבורים שהתפרצות הלבה האנושית בשטחים עשויה לשכנע את הציבור שאין עשן בלי אש, והאש שהתנקה עשויה להתלקח שוב אם תגבר תחושת חוסר התוחלת שבמצב הקיים. המסר הזה, שדוברי "העבודה" משננים כבר זמן מה עם הפנים לבחירות, מורכב מפן אמוציונלי ומפן רציונלי. הפן האמוציונלי הוא זה המדגיש את הנושא הדמוגרפי, ויש להניח שמקצועני הבחירות של "העבודה" יעודדו את דובריה להקצין אותו, כדי להכשיר את הקרקע, וליתר דיוק את האוזן והלב, לקלוט את הפן הרציונלי, שטומן פתרון לאיום. ראשי "העבודה" כבר משוכנעים שעליהם להשמיע מסר נוקב ולא מגמגם. עוד טיפת אומץ והם יפזמו את הסיסמה "מקסימום שטח ומינימום ערבים". לא במובן הסיפוחי ולא במובן הטרנספרי, אלא במשמעות של טריטוריה הכרחית בלבד להבטחת הביטחון, שיש עמה צמצום החיכוך עם אוכלוסיה ערבית צפופה.

המסר האמוציונלי־רציונלי של "העבודה" גורם אי־נוחות בליכוד ויעידו על כך התבטאויות דובריו. ניגוחיהם הן את ה"דחליל" הדמוגרפי והן את הוועידה הבין־לאומית משלימים ומתלווים אליהם ביטויים שמטרתם לעשות דיסקרדיטציה לראשי "העבודה". אלה עוד יגברו, בכל שתתמיד מפלגת העבודה בקו ההסברה שלה, ואפשר לסמוך על דוברים שונים בליכוד שאף יחריפו את טון המוסיקה שלהם. איבוד הרסן המלולי יפגע בליכוד, שכן אחת הסיבות שהעם – אותה ישות אמורפית שהפוליטיקאים מרבים לדבר בשמו – מצדד בממשלת האחדות נעוצה ברוויה שלו מההתנצחות המלולית התוקפנית ומהלהטת הרוחות. הצד שיגרור את הציבור לקלחת של השמצות ותוכחות ייענש על ידו, סבורים דווקא אישים בליכוד.

מפלגת העבודה תשכיל לנצל את אווירת ה"שקט, בוחרים" למהלך נועז במערכת הבחירות שלה. מעודדת מסקרים המבליטים את הפופולריות של פרס על פני זו של שמיר יותר משנה אחרי החילופים ביניהם בראשות הממשלה היא עשויה להעמיד את כל ה"קמפיין" המפלגתי שלה על האיש העומד בראשה, בבחינת האיש הוא המסר. עם רקורד כמו שלו בשתי שנותיו כראש ממשלה, הזוכה להערכת הציבור עד היום, ועם פער העדיפות גדול כל־כך לטובתו בוודאי יציע מי שיציע לגרור את שמיר לזירת ההתאבקות על היוקרה האישית. לא נופתע אם מלוחות המודעות תכוון אצבע מתריסה כלפי שמיר בשאלה: "ומה אתה עשית בשביל המדינה?"

עד שתיפתח מערכת הבחירות הרשמית, בעוד חודשים מספר, והמפלגות ייערכו לקרב הגדול נגד יריבותיהן ובעד קולו של הבוחר, יתעסקו רובן בבעיות פרסונליות בבתיהן שלהן. מפלגת העבודה עוברת חבלי לידה של שיטת בחירות חדשה למועמדיה לכנסת ולכן עסוקים עסקניה בינתיים כמעט רק בקידום סיכוייהם להיכלל ברשימה לכנסת הבאה. על אף המודעות לצורך להיערך מוקדם ככל האפשר נגד הליכוד עדיין לא הוחלט במפלגת העבודה מתי לקיים את הבחירות הפנימיות. הליכוד בורח מהעימותים הבין־אישיים והבין־מחנאיים שלו ככל האפשר בשיתוק מערכותיו המפלגתיות. כך זה במפלגה הליברלית וכך ב"חירות", ומשתי מערכות משותקות המדחיקות את בעיותיהן לא צומח יצור חסון. על ליכוד הליכוד אין מה לדבר בתנאים האלה.

גם המפד"ל מיטלטלת במאבקים בין־אישיים, שעל מזבחם היא מקריבה את מבצע השיקום שכפתה על עצמה. כדי להציל את עצמה מהתשת כוחותיה בבית מתכוונת המפד"ל להרכיב את רשימתה לכנסת בהקדם, בתוך החודשים הקרובים. "התחיה", שסבורה שהרכבת הרשימה לכנסת הבאה תרבה דבק בשורותיה, לא נמלטה מפילות. רפול, שמקומו בכנסת הבאה היה משוריין, לא היסס לעזוב בטריקת דלת ולעמוד בגפו ב"צומת". בשמאל המפה הפוליטית רגועה יותר, אם כי אין מקום לשאננות. ר"צ גדלה בכנסת הזאת מכוחם של מצטרפים שנבחרו לכנסת ברשימות אחרות, אך הסקרים משרים עליה אופטימיות לעתיד טוב לא פחות. לא זה הגורל שחוזים הסקרים למפ"ם, שתרוץ בבחירות הקרובות, לראשונה זה שנים רבות, כמפלגה עצמאית. "שינוי" ול"ע התמזגו בתנועת המרכז ויהיה עליהן לעמול קשה כדי לשכנע את הבוחר שיש לה מקום במפה הפוליטית.

תתארו לעצמכם

עשינו עסק.

דרור שרביט

לקראת הכרעה ב"דובק"

הוחמצה הזדמנות לבחון שיתוף הון עובדים עם הון קפיטליסטי. גם כך טוב יעשו העובדים אם יפגינו להעלאת מחירים במקום מול מושביץ

ביום ראשון הקרוב יגיע לשיאו מאבק השליטה על חברת "דובק". יתכן שבאסיפה הכללית של בעלי המניות כבר יוודע מי תהיה קבוצת השליטה בחברה ומה יהיו יחסי הכוחות במונופול של ייצור הסיגריות בארץ.

הצדדים השותפים למאבק השליטה בחברה שומרים על מהלכיהם בסוד, אבל נראה שההתרחשות עצמה – קיום האסיפה הכללית – תצמיח מהלכים מפתיעים בלתי צפויים גם למי שתכנן את מהלכיו בקפידה. העובדים עצמם [illegible] לקבוצת גהל ובמקום להפגין בפתח משרדי האוצר והתעשיה כדי לתקן את מחירי הסיגריות שהם מייצרים – שהפכו לאחד מבלמי מדד המחירים לצרכן, יחד עם הבנזין ומוצרים עתירי מדד אחרים – הם מפגינים מול קבוצת יגלום־מושביץ ומאיימים לשבש את בחירת נציגיהם לדירקטוריון.

בלי להתנבא על התוצאות הצפויות של מאבק השליטה במונופול הסיגריות המגלגל מחזור שנתי של 60 מיליון דולר, להלן שתי עובדות "קטנות":

יו"ר ועד העובדים של "דובק" דוד שאשא נוהג ברכב של החברה מסוג פזו 505. זרח גהל אומר, כי זה רכב שהועמד לרשות כל ועד העובדים ואין הוא יודע מי משתמש בו.

החברה זכתה ל"נזיפה" מצד לשכת המבקרים הפנימיים דווקא בתחום שאותו ניסתה לפאר במודעות שפירסמה השבוע בעקבות כתבת טלוויזיה על מאבקי השליטה בחברה. במכתב של נשיא לשכת המבקרים הפנימיים יוסף פריבמונגר, שנשלח בסוף יולי השנה ליו"ר מועצת המנהלים בחברה יצחק ברמן, נאמר בין היתר: "מינוי משרד רואה חשבון כמבקר פנימי של דובק לא יפתור את הבעיה של פיקוח שוטף על הנעשה בחברה, הואיל והוא מטבעו גורם חיצוני לחברה".

חבל, בסך־הכל; שהוחמצה הזדמנות לבחון את השילוב של עובדים בבעלות, בפרט בנקודת שיווי המשקל של השליטה, ביחוד עם הון קפיטליסטי. זה דגם שהיה יכול להיות מבחן לחברות רבות במשק, כולל גם בחברת העובדים. גהל אומר, כי שקל לרכוש את המניות שהוחזקו על־ידי "פיא", אך נמנע מכך כאשר התברר לו שהעובדים מעוניינים בחבילת מניות זו. (מדוע לא סייע לכך במימון ביניים?). הוא מתקשה להבין את מושביץ ויגלום: דוד מושביץ אומר לו, כי יגלום סחב אותו לעסקה ואילו יגלום אומר, כי הוא שנסחב על־ידי מושביץ.

מוהמרים על סקס־אפיל

הנפקת סונסטה: בליל נחשו, הפועלים פחות ודיסקונט בחוץ. המקרה המוזר של "ישפרו" והמחיר התופח בדולרים

לאחר דחיות רבות פורסם לבסוף השבוע תשקיף ההנפקה של חברת "מלונות ים סוף", בעלת מלון אביה סונסטה בטאבה. על אף חולשת הבורסה והמחירים הגבוהים יחסית בו יוצעו מניות החברה, וההערכה היא שההנפקה תצית את דמיונם של המשקיעים בזכות המוניטין הרב ממנו נהנה המלון בטאבה ויכולתו המוכחת של אלי פפושדו, שהוא בעל מניות השליטה בחברה והנהנה ממוניטין החורג מענף המלונאות.

על אף הסקס־אפיל של החברה, מכירת מניות ב־6 מיליון דולר בקירוב היא הימור, שבשלב זה קשה לדעת אם יצליח. ראוי

סמך ידו. אהרן פוגל

שכנע את הבנקים. אלי פפושדו

לשים לב כי בנק דיסקונט, אחד הבנקאים הראשיים של החברה, נמנע מהשתתפות בקונסורציום החיתום להנפקה, מכיוון שלדעתו היא מוצעת במחירים גבוהים מדי, שאינם הולמים את תנאי השוק הנוכחיים. גם הברוקרים הגדולים, כמו "בטוחה", "איי־בי־איי." ו"החברה המרכזית" נעדרים מהחיתום מאותה סיבה.

אחד החתמים המובילים היה שלם יותר עם שווי של 25 מיליון דולר, אך נראה שהמחיר המוצע – קרוב ל־30 מיליון דולר – היה המקסימום שאפשר היה להוציא מערך החברה, שתחילה הוערכה על־ידי בעליה בכ־32 מיליון דולר. בבל"ל קיבל השווי המוצע בהנפקה את אישורו של צדיק בינו, לאחר שהבנק התחייב בחיתום של 2.5 מיליון דולר. גם אהרון פוגל, יו"ר לאומי ושות', סמך ידו על השווי. בנק הפועלים צימצם את סיכון החיתום למיליון דולר בלבד. כאמור, דיסקונט נשאר בחוץ.

בלי להיכנס להערכה מקיפה של כדאיות ההנפקה למשקיעים – בסופו של דבר זה אינו מדע מדויק – ראוי להעיר שתי הערות הקשורות בה:

המחיר – אין זו טעות. שמצויין כאן שהחברה מוצעת לפי שווי הקרוב ל־30 מיליון דולר, בעוד שבפרסומים שיזמה החברה צויין שווי של 28.5 מיליון דולר.

ה"שווי מטעם" מתבסס על שער יציג היסטורי של 1.6 שקל לדולר, שנקבע כהגנה מפני פיחות, בעוד שכידוע חל תהליך הפוך ושחיקת הדולר במונחי שקל הגדילה את ערך החברה בדולרים. מן הראוי היה שפרסומי החברה ידייקו בנקודה זאת.

"ישפרו" – תשקיף ההנפקה מוסר כי בנובמבר 86' נעשתה עיסקה במניות החברה במחיר המייצג קרוב לשליש בלבד מהמחיר בו מוצעות עתה המניות לציבור. המדובר במכירת חבילה של יותר מ־20 אחוז מהחברה על־ידי חברת "ישפרו", שהיתה אז בבעלות הקיבוצים, ולאחרונה הועברה לשליטת "נכסים ובניין" מקבוצת דיסקונט.

"ישפרו", כדאי להזכיר, התגלגלה לידי הקיבוצים במסגרת ההתחשבנות של ריגר־פישמן עם הקיבוצים. אחד מנכסיה העיקריים היתה חבילת המניות האמורה ב"מלונות ים סוף". קשה להבין את המחיר שבו מכרו את המניות ב"מלונות ים סוף" לקבוצת פפושדו, אלא אם היתה כאן שלומיאליות או התחשבנות כוללת שרק אחת מקצוותיה נראית לעין, אף־על־פי ש"ישפרו" היא חברה ציבורית.

רוצה להרוויח

"עלית" מנסה להשתקם לאחר כמה שנים של הפסדים. היעד של מאיר שני, המנכ"ל, הוא רווח נקי של 10 מיליון דולר. בינתיים סוגרים מפעלים ומחכים להעלאת מחירים

מאיר שני הולך להוכיח שלא רק בביטוח אפשר להרוויח בישראל; גם בתעשיה ובפרט בתעשיית המזון. באמת מהר. משנת 1984 חברת "עלית" אינה מרוויחה. מחזור של קרוב ל־200 מיליון דולר מסתיים באיזון או בהפסדים של כמה מיליוני דולר. גם השנה תסיים "עלית" את מאזנה בהפסד של יותר מ־2 מיליון דולר.

היעד, אומר שני, הוא להגיע לרווח נקי של 5 אחוזים על המחזור. פתרגום למספרים מדובר על רווח של 10 מיליון דולר, אשר מול הון של 40 מיליון דולר יכולים להוות תשואה נכבדה של 25 אחוז. את היעד הזה מקווה שני להשיג תוך שלוש שנים.

את מפתחות "עלית" הפקיד בידיו חברו מילדות דוד פרדמן. שני ויתר על קריירה עיסקית בניו־יורק ונרתם למאמץ כאן. עבור פרדמן וחברת מ.א.ג. בעלי השליטה ב"עלית", זהו לא רק מבחן ניהול. הם רכשו קרוב למחצית מהחברה לפי שווי של יותר מ־50 מיליון דולר.

שלב משמעותי ראשון בהתאוששות של החברה צפוי כבר בימים אלה: מוצרי החברה, פרט לשוקולד וקפה, יוצאו מהפיקוח על המחירים. תחשיבי החברה מראים, כי מחירי מוצריה שחוקים ביותר מ־50 אחוז לעומת עליית מדד המחירים מאז תחילת עסקות החבילה (כך מכנים עסקות אלה בתעשיה). מול הוצאות הייצור, ובהתחשב בירידת מחירי הקפה, הקקאו והסוכר ובהקטנת ההפסד על מכירה באשראי, נשחקו מחירי מוצרי החברה בכ־10 אחוזים. "עלית" תנסה לסגור את הפיגור. הצרכנים יקבעו אם תצליח לסגור את כולו.

צעד משמעותי נוסף שכבר גובש הוא כיווץ מספר מפעלי החברה, לשבעה במקום 11, שפעלו עד כה. "פרימן", "ליבר", "עצמאות" ומפעל הקפה של הקבוצה בבית שמש עומדים להיסגר, ובמקומם ירוכז הייצור בשבעה המפעלים האחרים: שני מפעלי קפה, (קפה שחור בלוד וקפה נמס בצפת), שלושה מפעלי ממתקים, בנצרת וברמת־גן, ושני מפעלים למוצרי טחינה וחלבה. טרם הוחלט אם החברה תמשיך לפעול בשוק השימורים לאחר מכירת הקרקע והמבנה של "פרימן" בבני־ברק. כנראה שלא ירחק היום בו תעתיק החברה את מפעלה ברמת־גן לאיזור פיתוח ותממש את הקרקע היקרה עליו עומד המפעל הוותיק.

שני מתייחס במושגים חיוביים לכניסתה של "ורד הגליל" לייצור שוקולד ולשיווקו בארץ. המתחרה החדש העיר גם את "עלית" מתרדמה ארוכה של שוק מובטח וגרם לגידול כללי בצריכת השוקולד בארץ. אמנם, אין בטחון שהצריכה תתמיד ברמה הגבוהה של 1987, אך תחום זה מהווה 20 אחוז מהפעילות הכוללת ב"עלית".

ההתייעלות הפנימית ב"עלית" צריכה לתרום כ־4 אחוזים מתשואת היעד. היתרה צפויה מתיקון המחירים. שני מזכיר כי "עלית" סבלה גם מכמה השקעות לא מוצלחות, שהבולטות בהן: "רנות" ו"מעדנות". גם מפעל "שחל" בצפת הוקם בהשקעה יתירה שלא היתה מוצדקת, לנוכח היבוא המתחרה משטחי יהודה ושומרון.

שני מדבר עדיין במונחים של ייצוב הארגון מחדש של "עלית", אך כבר צופה לצמיחת הקבוצה מ־1989, שתתאפשר גם על־ידי השקעות של 30 מיליון דולר. הוא מתכוון להשיג צמיחה זו על־ידי פיתוח מוצרים חדשים והרחבת היצוא לארה"ב ואנגליה, שעד כה שימש רק כשוק משלים לביקוש המקומי.

סיכום פרטי / אבירמה גולן

במקום דו"ח שנתי

חוה יערי וגיתית, אביו של הש"ג וארוסתו של נאפסו, הכומר של ואנונו, הכלבה של אידה נודל והפרווה של החברה של ארנסט יפת והלכה לה עוד שנה

בשבוע הלפני־אחרון של השנה התחילו להגיע אלי מכתבים בהולים ממס־הכנסה. ביום ראשון הודיעו לי שמגיע לי החזר לא רע וביום שלישי דרשו ממני את יתרת החובה וביום רביעי כבר גופו בי והוסיפו לי קנס על אי־הגשת דו"ח שנתי שכבר הוגש מזמן. ידידים טובים יעצו לי להרגע ולהתייחס לתכתובת כולה כאל נייר ישן, אבל אני, במידה אמיתית, התיישבתי אל השולחן והתחלתי לטלפן אל פקיד השומה. עכשיו הוא מאוד עסוק, אמרה לי הפקידה, אבל בעשר הוא יתפנה. רציתי להגיע בדיוק בעשר ועל־כן חשבתי שכדאי להימלט מההתעצבנות הנלווית לפקקים ולחיפוש חנייה ויצאתי אל הרחוב הגשום לחכות למונית. עברה מונית אחת ריקה והנהג שאל אותי לאן אני רוצה להגיע. אמרתי לו, והוא הודיע לי בצקצוק שפתיים לבבי שלשם הוא לא נוסע דווקא. הבא אחריו הניד ראש בצער וכשלחץ על דוושת הגז התיז קצת בוץ על מכנסי ועל צרור הניירות ששמרתי בידי מכל משמר עבור פקיד השומה.

פקיד השומה הלאה פיהק מול פני והתרווח בכסאו ורטן שלעולם הוא לא יגמור את כל הדו"חות האלה בקצב הזה, כשכל פעם בא מישהו לברר איזה עניין. אחר־כך הוא בדק ופשפש בקרביו העלובים של התיק האישי שלי, ואמר: מה את דואגת, הכל בסדר. אז למה המכתבים, שאלתי בנימוס אך בחרדה, והוא ענה – סתם, המחשב פלט. תתעלמי.

כשחזרתי הביתה הגשם כבר חדל ונצנוץ בהיר של שמש אותת מתוך העננים. החלטתי שאל סניף הדואר אגיע בכל־זאת במכונית שלי, ושבכלל כדאי באמת להרגע. המכונית יצאה לדרך בקול נהמה חלודה, ולמרות שבשמים לא נראה עוד טפטוף, המגבים שלי פעלו במרץ ולא הצלחתי להשקיט אותם. לבסוף, במהלומה עצבנית, נואשת, הרגעתי גם אותם. בדואר הושטתי לפקיד החביב את שלושת המכתבים הקבועים שאינם שייכים לי ושהגיעו, למרות־זאת, לתיבה שלי, וחזרתי הביתה בשמחה.

בינתיים שב הגשם לשטוף את הרחוב פלגים־פלגים והמכונית שלי צלחה באומץ את תעלת הבוץ המובילה אל פתח ביתי. לבסוף פתחתי את הדלת, הושטתי יד אל מפסק החשמל, ונוכחתי לדעת ששוב זכינו להפסקת־חשמל למרות שברגע זה ממש וכו'.

פתחתי את החלון הגדול לרווחה וקראתי בעתון שחבר הכנסת שליטא הציע להרוג כמה ערבים כדי שיהיו לנו ארבעים שנה של שקט. לפתע אורו עיני. שקט. זה מה שצריך. שקט. דממה. אט־אט הרגשתי איך רגיעה טובה נמסכת בגופי. הנה הפתרון: נהרוג שני ערבים – נשיג שנתיים שקט; נהרוג חמישה – יהיה לנו חומש, וכך הלאה והלאה, ככל ששאיפת השקט תגביל אותנו. והלוא אנחנו באמת אוהבים שקט; יש טוענים אפילו, בשנה האחרונה, שאנחנו ציבור אדיש, נרפה, קהה־חושים ולא מגיב. טענו שאיננו מגיבים כמו שצריך על יסורי הפקקים בכניסה לתל־אביב, שאיננו מתלוננים על התעללות הרשויות ושבכלל – אנחנו מקבלים הכל בראש מורכן, בולעים כל צפרדע וממשיכים לנהל לנו, בין הטיפות, את חיינו הקטנים. בארץ הזאת הכל עובר, אמרו לנו, ואין מי שימחה, שירים קול צעקה ושיחזיק מעמד בהפגנות ובתגובות יותר מערב אחד. מה עשיתם בתגובה לדבריו המעוותים של הרב פרץ, אמרו לנו, וכמה זמן עמדתם מול ביתו של אריק שרון (הוא, יותר מכל אחד, מיטיב להכיר אותנו. נכנס לביתו החדש בערב חנוכה, בקור הכי גדול. מי יכול לעמוד שם? חוץ מזה, כבר באותו ערב הוא לא היה שם. על מי נצעק?) ומה תעשו בעניין הבריאות, והחינוך, וההתבטאויות של יוסק'ה שפירא, והפיצויים של ארנסט יפת המשכורות או הפיצויים של זורח גהל, ופרשת אלבין, ושלטון החוק וזכויות האזרח...

די, לחשתי בעייפות גוברת והולכת. עיני הצטמצמו, עפעפי כבדו, וגופי כאילו החל לגדל לו עור נוסף. לישון. מה אתם רוצים, חשבתי. מה עוד אנחנו יכולים לסבול? אז אנחנו אדישים. לא, לא סתם אדישים: אנחנו מותשים. אנחנו רובצים בבוץ כמו בתקופה אודית, משועממים עד מוות מלהג וממלים ריקות ומהבטחות לפתרונות ומאיומים לקטסטרופות, חרשים ואטומים ובובי־מבע, ומחכים לגל הבא. בין הצפירות אנחנו יוצאים קצת החוצה, מתמתחים, נושמים אוויר צח, והופ – שוב משתטחים. כמו סוניה גורביץ'.

עייפים, עייפים; ועכשיו גם קר לנו, ואנחנו מתכסים עוד בוץ ועוד בוץ, ומגדלים עור מתוספס ועבה. ואולי משום כך העתונות מרגישה שהיא לא יכולה עוד לדגדג אותנו מתחת לעור, והיא מנסה לדקור אותנו בדקר עבה; ומתאמצת לפקוח את עינינו המפלבלות בקורות גדולות: תיאורים אינטימיים של חוה יערי המעורך וגיתית והמכונית הטבועה ובעלה ומאהביה ומי יודע מה, האחותה הפוטוגנית של חוה ואביו הזועם של הש"ג וארוסתו האומללה של נאפסו ואשתו־לשעבר של איש שב"כ שלעולם לא נדע את שמו ולעולם לא יגלו לנו אם הוא חוקר אכזר או גיבור תהילה – הכל לפי העיתון, הכל לפי רוח השעה.

ועוד הוסיפו לנו השנה את הכומר של ואנונו ואת הכלבה של אידה נודל ואת הפרווה של רעיה יגלום ואת הפרווה העוד־יותר־יקרה של החברה של ארנסט יפת – וכל זה בחבטות ומהלומות ובכותרות ענק ובתצלומי צבע מבריקים, ישר על ראשינו המורכנים.

עכשיו מסתיימת סוף־סוף השנה הרעשנית הזאת ותתחיל שנה אחרת חדשה, לקול הלמות תופי התחזיות והבשורות והגזירות. שום דבר כבר לא ישפיע עלינו: אנחנו עייפים. אנחנו זוחלים על ארבע בפקקים הארוכים ומחכים שהגשם יחדל או שלא יבוא חמסין. אנחנו בוהים מול מסך הטלוויזיה השובת לפרקים ומשלמים אגרה, ומגרדים כרטיסים כדי לזכות בדירה בחולון או במכונית בבת־ים. אנחנו מתעטפים לנו בבוץ ומעלים על גופנו שומן לשם הגנה, ומבקשים שיהיה טוב, שיהיה טוטו, שיהיו וילה ואוטו, ושיעזבו אותנו כולם עם הפוליטיקה והכלכלה והציונות והשטחים הגלה־הגלה־הגלה ושיניחו לנו לרבוץ בשקט בבוץ. רק מי שעומד מרחוק חושב שאנחנו אדישים, אבל מי שמתקרב ומתבונן היטב, ומי שמכיר את אורח חייהם של הקרנפים, יודע שאנחנו רק עייפים ואבודים ומבוהלים.

صورة عن الأصل

דצמבר בניו־יורק / מרים פוקס

טעם של חורף

הסופה, שהפתיעה את מערב ארה"ב, שטפה את המערב התיכון והגיעה השבוע סוף סוף לניו יורק, הביאה עמה טעם של חורף. לאחר חודש דצמבר חם מהרגיל וחג מולד גשום ולח, סופו רוחות קרות את מנהטן, הטמפרטורות ירדו עד למינוס 10 מעלות, והשלג כיסה את הרחובות במעטה לבן. אולם לשמחת התושבים ההיסטריה התקשורתית לא התממשה. זה יומיים מנבאים חזאי מזג האוויר, בכל שידורי החדשות, כי סופת שלג עזה תשתק, תנתק, תקפיא ותערער את החיים בעיר. כל זה לא קרה. קרני שמש חורפית קרה ומעטה שלג שיוו גוון של חגיגיות לכבוד השנה החדשה.

היסטריה תקשורתית

כיצד נוצרת היסטריה תקשורתית? סטטיסטיקה גסה: במנהטן משדרות 23 תחנות טלוויזיה. מחציתן משדרות מהדורות חדשות, לרוב בנות חצי שעה. יחד מוגשות 44 מהדורות חדשות בשתים עשרה תחנות, המציעות 22 שעות שידור של חדשות במשך יממה. נוסף לכך יש עוד שתי תחנות המשדרות חדשות בלבד כל שעות היממה. האחת משדרת מהדורות חדשות כל שעה והשניה כל חצי שעה. חשבון פשוט מראה שכשבעים שעות שידור בטלוויזיה בניו יורק מוקדשות לחדשות. במשך שבועיים בחודש דצמבר שידר כל המנגנון הזה לצופיו על האירועים בעזה, בגדה המערבית ובירושלים.

לא בכל אירוע מתמזל מזלם של צלמי רשתות הטלוויזיה להימצא במקום ההתרחשות. לעיתים רק אחד הוא בר מזל לקלוט במצלמתו את האירועים, וסרטו מושאל או נמכר לכמה רשתות ותחנות. לעיתים קרובות נאלצים עורכי החדשות להשתמש בקטעי סרטים ישנים המצויים בארכיוני התחנות. כך נוצר מצב מוזר: בעוד שאירוע מתרחש ומצולם רק פעם אחת, הוא משודר בכל תחנות הטלוויזיה ברוב מהדורות החדשות ומוקרן על המרקע אין ספור פעמים. כך הוא חודר לתודעת הציבור, וכך נוצרים סמלים המשמשים לאחר מכן להמחשת מצב. כשמספרים בטלוויזיה על שימוש באלימות בשטחים ע"י ישראלים, מקרינים בפעם המי־יודע־כמה איש בטחון מכה באלה ובועט בצעיר פלשתינאי, המוחזק ע"י שוטרי משמר הגבול. פיזור הפגנות אלימות — וזהו קטע בו מראים כסוק של צה"ל משליך פצצות עשן על צעירים המיידים אבנים. פלשתינאים — אלו הם מפגינים צעירים מיידים אבנים על כיתת חיילים חמושים בתת־מקלעים. פלשתינאים עצורים — זהו קטע המראה צעיר פלשתינאי, כבן 15, מאחורי סורגים במכונית משטרה, מסמל באצבעותיו את האות "וי". משפחות העצורים — אלו הן נשים ערביות בבגדים מסורתיים עומדות מעבר לגדר ובוכות. זה מה שראו אין ספור פעמים בשבועיים האחרונים של דצמבר בטלוויזיה האמריקאית.

ניגודים

התכונה לקראת חג המולד והחנוכה מתחילה מיד לאחר חג ההודיה. במשך כל חודש דצמבר הרחובות מקושטים בשלל אורות מהבהבים, ובחלונות הבתים נראים חנוכיות או עצי אשוח מקושטים ונוצצים. חלונות הראווה מקושטים לתפארת, ותצוגות האופנה מציגות בובות בשמלות ערב קצרצרות וחשופות כתפיים. בככר שליד מלון פלאזה עומדת חנוכיה של אגם, ומהלך עשרה בלוקים, במרכז רוקפלר, מואר עץ אשוח בשלל אורות על משטח קרח שעליו מחליקים ילדים ובני נוער לקול מנגינות החג. ריח ערמונים קלויים מרחף באוויר. קל להסתחף בהרגשה של עונג, תמימות ורווחה: קל רק עד שנתקלים בישיש הישן בקופסת קרטון בשולי המדרכה. עד שנפגשים באשה הנושאת את כל ביתה בארבע שקיות ניילון.

בעיר בה רואים לימוזינה ענקית חונה ליד מועדון בריאות ובה מנמנם נהג במדים כשלידו כלב פקינזי וסרט על ראשו, ושניהם מחכים לגבירתם. בעיר בה משלמים עבור ארוחת ערב במסעדות פאר עד 200$ דולר, תלוי בסוג היין. בעיר בה צעיר בשנות העשרים, שזה עתה סיים את לימודיו באוניברסיטה, יכול להרוויח לעיתים מאות אלפי דולר לשנה. בעיר זו חיים עשרים ושבעה אלף איש ללא קורת גג. אנשים מחוסרי בית החיים, ישנים ומגדלים ילדים ברחובות, בתחנות רכבת ובמנהרות הרכבת התחתית. בעיר זו גדל דור של ילדים שלא ידעו בית. הפאר והעושר מצוי לגביהם רק מעבר לזכוכית של חלונות ראווה.

"זהו הווארד ביץ' שלנו"

הווארד ביץ', שכונה של מעמד בינוני ברובע קווינס המאוכלסת בעיקר לבנים, היא כיום כבר מושג בתודעה הלאומית האמריקאית, סמל לאלימות על רקע גזעני. בדצמבר 1986 בשעת לילה מאוחרת התקלקל מנוע מכוניתם של שלושה צעירים שחורים בכביש המהיר ליד הווארד ביץ'. השלושה עצרו את מכוניתם, הלכו לחפש עזרה והגיעו לפיצריה. הדבר לא מצא חן בעיני קבוצת נערים לבנים. הללו תקפו את השחורים במחבט בייסבול. השלושה נמלטו במרוצה כשהם נרדפים ע"י מכונית הנהוגה בידי הנערים הלבנים. במנוסתם הגיעו לכביש המהיר. מייקל גריפית בן 23, אחד מהשחורים, נמלט דרך פרצה בגדר, המשיך במנוסתו לעבר הכביש, שם נפגע ע"י מכונית ונהרג. סנדריק סנדיפורד הגיע כולו מוכה למשטרה. השחור השלישי נמלט. אך בבהרה סירב סנדיפורד לשתף פעולה עם המשטרה. לדבריו נהגו בו החוקרים בגסות כאילו שהוא הנאשם ולא הקורבן. ללא עדותו של סנדיפורד לא היו די הוכחות נגד הצעירים הלבנים.

מושל ניו יורק מריו קומו התערב ומינה תובע מיוחד. בינתיים באו כאלף שחורים להווארד ביץ' ומולם התייצב קהל לבנים וצעק "חיות, לכו הביתה".

המתח הבין גזעי הלך וגבר. פקח משטרת ניו יורק, בנימין וורד, הביע חשש מהמהומות בין השחורים והלבנים והשתמש במטבע משנות ה־60 "יהיה קיץ חם וארוך". כך ניבא, ובינתיים כבר הגיע הסתיו. נגד ארבעה צעירים הוגשו כתבי אישום, נבחרו המושבעים והמשפט מתנהל כתקנו.

ב־22 בדצמבר 1987 הורשעו שלושה מבין הנאשמים באשמת הריגה. הצעיר הרביעי זוכה. גזר הדין הצפוי בעוון הריגה הוא 15 שנות מאסר. הקיץ עבר בשקט יחסי, הגיבו במשטרה, אבל החורף עתה לפתנו. יומיים לאחר מתן פסק הדין תקפו עשרה צעירים שחורים נהג טקסי פולני ברובע הרלם. הם הכו בו ושדדו אותו ובשעת המעשה זעקו "זה עבור הווארד ביץ'". באותו זמן, 24 בדצמבר ערב חג המולד, נרצח יהודי חרדי, חסיד לובביץ', בבורו פרק שבברוקלין. הוא נרצח ב־14 דקירות סכין כשהוא לבוש בבגדים מסורתיים. ארנקו ושעונו לא נלקחו. תושבי השכונה, ברובם יהודים חרדים, טוענים שהרצח בוצע על רקע אנטישמי.

ב־27 בדצמבר הותקפו שני אחים, צבע עורם שחור, בשכונת בנסונהרסט שבברוקלין. הם אספו בקבוקים ופחיות כדי לזכות בכמה מעות כשהם הותקפו ע"י קבוצת נערים לבנים, אשר צעקו לעברם "זהו הווארד ביץ' שלנו". השניים נזקקו לטיפול רפואי.

דיאלוג עם אי־הבנות / יקיר צור

מהי "התערבות לגיטימית"

פרופ' סימור מרטין ליפסט אינו מוטרד מהביקורת על מעורבותה של יהדות ארה"ב בנושאים שנויים במחלוקת בישראל: כאשר אנשים מתלוננים הם קובלים רק על מעורבותם של אלה המתנגדים להם, אך שמחים לקבל תמיכה מהקרובים להם

פרופ' ליפסט. "התנהגות ישראל מעוררת תחושת ניכור אצל צעירים יהודים רבים"

בין אם מדובר בשאלת מינויו של יו"ר חדש לסוכנות היהודית או בנקיטת עמדה בנושא הוועידה הבין־לאומית ותהליך השלום במזרח התיכון, דומה שהמערכת הפוליטית בישראל מייחסת כיום חשיבות גדולה מבעבר למידת המעורבות שמפגינים יהודי ארה"ב. יש הבוכים לשים סייג למעורבות זו בטענה שזכות ההתערבות בנושאים פוליטיים השנויים במחלוקת שמורה רק למי שחי בארץ. אחרים יאמרו שמאחר שלדמותה של מדינת ישראל יש השלכה ישירה על חיי היהודים בתפוצות, שמורה להם זכות מלאה להתערב בקביעת דמותה העתידית.

פרופסור סימור מרטין ליפסט מאוניברסיטת סטנפורד, סוציולוג ואיש מדע המדינה בעל שם עולמי, שרבים מפרסומיו האקדמיים הפכו לקלסיקה בתחום מדעי החברה, תומך במעורבות ההדדית שבין הקהילה היהודית בארה"ב ומדינת ישראל. נוסף על עיסוקיו האקדמיים, עסק פרופ' ליפסט שנים רבות גם בפעילות יהודית וציונית בארה"ב ובישראל. בעבר כיהן בתפקידים בכירים בקהילה היהודית, כנשיא ארגון הפרופסורים האמריקאים למען שלום במזרח התיכון, כיו"ר לאומי של "הלל — בני ברית" ועוד. הוא ביקר בארץ לפני מספר שבועות, לבחינה והערכה של פרוייקט תיעוד 12 משפחות ישראליות המייצגות את החברה הישראלית על כל גווניה ורמיה, הנערך בשיתוף עם מכון ואן ליר.

פרופסור ליפסט סבור כי שאלת המעורבות או אי־המעורבות של יהודי התפוצות במדינת ישראל איננה רלוואנטית היום כאשר שרשיה נעוצים בימים שלפני קום המדינה, כשהתנועה הציונית, בראשיתה, היתה תלויה בתרומות של יהודי העולם. "מעורבות זו", אומר ליפסט "קיימת בכל הרמות, גם ברמה הפוליטית הישירה. לכל המפלגות הפוליטיות בישראל יש ארגונים בארה"ב שבאמצעותם הן מגייסות כספים. בתקופות של מערכות בחירות מגייסות המפלגות לעזרתן סוקרי דעת־קהל ויועצים פוליטיים אמריקאים. לכל זרם פוליטי בישראל יש את התומכים שלו בארה"ב. כאשר אנשים מתלוננים על המעורבות, הם מתלוננים נגד אלה המתנגדים להם אולם בעת ובעונה אחת ישמחו לקבל תמיכה מהקרובים אליהם".

יש פן אחר של המעורבות היהודית, והיא השליטה בארגונים היהודיים בארה"ב. פעילותו של שגריר ישראל באו"ם, בנימין נתניהו, בקרב הארגונים היהודיים בארה"ב היא דוגמה טובה למעורבות ישירה של המערכת הפוליטית הישראלית בפוליטיקה של הקהילה היהודית האמריקאית. "נתניהו", אומר פרופ' ליפסט "פעיל מאוד ומעורב בקרב הארגונים היהודיים וכך הוא מצליח לדחוף לעמדות מפתח בארגונים השונים את תומכי הליכוד. אולם נתניהו, למרות שהוא אולי עושה זאת ביעילות רבה יותר מאחרים, בוודאי איננו הראשון המתערב בפוליטיקה היהודית־אמריקאית. גם שגרירים אחרים שהיו בעבר דאגו לקדם את חבריהם ואת התומכים בהם".

קיימות דעות שונות, בארה"ב ובישראל, בשאלה מהי התערבות לגיטימית. בשאלת "מיהו יהודי" ועמדת הממסד הרבני כלפי הרפורמים והקונסרבטיבים יש שיאמרו: או.קי., זה לגיטימי; אבל להתערב בשאלות כלכליות, בנושאי בטחון, שטחים או מדיניות השלום של ישראל — זה אסור. "אני מסכים שהמעורבות בנושאי בטחון הרבה יותר בעייתית, אבל גם כאן קשה למתוח קו ברור בין נושא בטחוני טהור ושאיננו כזה. כל אופיה של החברה הישראלית תלוי בשאלה מה יהיה עתידם של השטחים הכבושים והאם הם יסופחו לישראל או לא. זו שאלה הקשורה לבטחון ישראל, אבל באותה מידה קשורה לאופיה הדמוקרטי והיהודי של מדינת ישראל", אומר ליפסט. "דווקא בגין, בהיותו מנהיג יהודי לאומי מהסגנון הישן, המאמין בעם היהודי וברעיון אחדות העם היהודי ולא רק בקיומה של מדינת ישראל, היה זה שהעלה, עוד לפני היותו ראש ממשלה, את הרעיון להקים מעין בית לורדים יהודי בו יישבו מנהיגים מישראל ומהתפוצות ויתווכחו על נושאים הקשורים לתהליך הפוליטי בישראל כמו גם על נושאים הקשורים ליהדות התפוצות, כמו חינוך יהודי וכדומה".

בדיאלוג המתקיים בין מדינת ישראל ויהדות התפוצות יש מספר רב של אי־הבנות הנובעות מהבדלי תרבויות ומתפיסות שונות של המציאות. אחת הבעיות המרכזיות המעסיקות כיום את הקהילה היהודית בארה"ב היא הנטיה להתבוללות בקרב היהודים. גם בנושא זה קיימת מידה רבה של אי־הבנה כאשר הישראלים נוטים לתפוס את התופעה במשמעותה האירופית — התכחשות לעצם היותך יהודי — ואילו עבור יהודי ארה"ב היותם פחות יהודים או יותר יהודים אין פירושה בריחה או התכחשות ליהדותם.

לטענת פרופ' ליפסט אחוז המרות הדת בקרב הנישאים בנישואי תערובת הולך ופוחת עם השנים, ובמשפחות המעורבות, במקרים רבים, בן הזוג הלא יהודי יאמר שהמשפחה היא יהודית למרות שהוא עצמו לא התגייר. "תופעה זו", אומר פרופ' ליפסט "נפוצה בעיקר בקרב המעמד הבינוני והאינטלקטואלים שעבורם המושג 'יהודי' הוא בעל קונוטציה חיובית".

"הבעיה מתחילה בשכבה אחרת של היהודים, הנוטים לאבד את זהותם היהודית. ליהודים אלה קשה למכור את ישראל על בסיס אחווה יהודית או כתשובה לאנטישמיות, ויש להדגיש יותר את צדדיה החיוביים של מדינת ישראל. רוב היהודים החיים בארץ הם אורתודוקסים, אולם בקרב הקהילה היהודית בארה"ב הם מהווים מיעוט זעיר, לא יותר מחמישה עד שבעה אחוזים מהקהילה היהודית כולה. היתר, ברובם הגדול, הם קונסרבטיבים, רפורמים או שאינם מזוהים כלל עם זרם דתי כל שהוא.

"עבור יהודים אלה, הדוגלים בערכים האוניברסליים של זכויות המיעוט וזכויותיהן של קבוצות אתניות שונות, המצב בגדה המערבית אינו נראה טוב: הערבים הם בני אדם בעלי זכויות בדיוק כמו קבוצות המיעוט בארה"ב. ישראל, בעיניהם, נתפסת כמדינה הנוהגת בשיטות לא דמוקרטיות וגזעניות והם כואבים את העניין. אין פירוש הדבר שהם יפסיקו לתרום או להיות מעורבים ולתמוך בישראל, אולם יש לכך השפעה גם על תדמיתם כיהודים ועל השאלה מה המשמעות של להיות יהודי. מדינת ישראל מזוהה בעיני רבים, לא יהודים, עם היהדות והתנהגות זו מגבירה את תחושת הניכור מהיהדות הקיימת בקרב צעירים יהודים רבים. אם אחת המטרות של מדינת ישראל היא לשמור על המשכיותו של העם היהודי, יש לקחת בחשבון גם את הרגישויות הקיימות בקרב יהודי התפוצות".

בשנים האחרונות אנו עדים לביקורת גוברת על ישראל גם מצד הארגונים היהודיים הרשמיים, תופעה שלא היתה ידועה בעבר. פרופ' ליפסט קושר תופעה זו לקיומה של ממשלת האחדות הלאומית והעובדה שממשלה זו מדברת, למעשה, בשתי שפות שונות. "הארגונים היהודיים בארה"ב, גופים רשמיים, תמכו בעבר, במדיניותה של ממשלת ישראל, מעבר למה שנאמר או נעשה על ידי בודדים. מצב חדש זה, בו קיימות למעשה שתי ממשלות שונות, נתן לגיטימציה לביקורת. אני תומך בפרס, מישהו אחר תומך בשמיר. שנינו אומרים שאנחנו תומכים בישראל, אבל באיזה ישראל. מהי מדיניות החוץ של ישראל? זו של שר החוץ או זו של ראש הממשלה? ואם עליך לכתוב מאמר או להעיד בפני הקונגרס, באיזה מהן הבחר?"

פרופ' סטיב כהן מקווינס קולג' ערך בשנים האחרונות מספר סקרי דעת קהל בקרב יהדות ארה"ב. סקרים אלה הצביעו בין היתר על כך שרבים מקרב יהודי ארה"ב נוטים להיות ליברלים בתפיסתם הפוליטית חברתית. רבים מהם תומכים בהסדר של שטחים תמורת שלום, מתן זכויות שוות לערבים ומשא ומתן עם אש"ף לאחר שיכריז על הפסקת הטרור. אחד הממצאים שהתגלו בסקרים אלה הוא שהמנהיגות היהודית בארה"ב היא ליברלית יותר מאשר היהודים עצמם וכי המנהיגות היהודית בכללותה, מלבד האורתודוקסים, מרגישה הרבה יותר בבית עם תנועת העבודה מאשר עם הליכוד. ממצאים אלה מסבירים, לטענת פרופ' ליפסט, את גישתם השונה של פרס ושמיר לשאלת המעורבות של יהדות ארה"ב בשאלות המדיניות העומדות על הפרק. "כאשר פרס בא ומבקש את התערבותם של מנהיגי יהדות ארה"ב בתהליך השלום, הוא

שיעור נישואי התערובת בארה"ב הולך ופוחת ובמקרים רבים בן הזוג הלא יהודי יאמר שהמשפחה היא יהודית משום שהמושג "יהודי" הוא בעל קונוטציה חיובית

יודע שהם עומדים, ברובם הגדול, לצידו. כאשר שמיר אומר שאסור להם להתערב, הוא יודע שרובם מתנגדים לו. אם שמיר היה חש שיש לו תמיכה בקרב המנהיגים היהודיים, הוא לא היה דואג כל כך למנוע את ההתערבות, וקרוב לוודאי שהיה תומך בה".

אחת הנקודות הכאובות בקשר שבין מדינת ישראל והקהילה היהודית בארה"ב היא בעיית הירידה. פרופ' ליפסט היה שותף במחקר מקיף על קהילת היורדים בארה"ב, שנערך באחרונה, ביוזמת "הוועד היהודי האמריקאי", על ידי החוקרת הישראלית, דרורה קס. פרופ' ליפסט מבקש להדגיש נקודה מרכזית העולה מתוך המחקר ושאותה על הישראלים להבין: "היורדים, שלמרות שאינם גרים בישראל, ממשיכים לשמור על מידה רבה של אהדה ואיכפתיות למדינה ותחושה זו הם מעבירים לילדיהם. היחס השלילי כלפי היורדים, של הישראלים הרואים בהם בוגדים שנטשו את המערכה, הוא מובן. עם זאת, רצוי להבין שמבחינה פרקטית, הדרך להחזיר את היורדים היא לא על ידי הוקעתם אלא על ידי עידוד הקשר בינם לבין מדינת ישראל. מדינת ישראל צריכה במודע לאמץ מדיניות המסבירה פנים ליורדים ולילדי היורדים ואף לנצל אותם כמאגר תמיכה פוליטי", אומר פרופ' ליפסט. אילו הוא היה ממונה על הקצאת המשאבים לעידוד העליה, קהילת היורדים היתה זוכה לתשומת לב מיוחדת כיוון שדווקא בה קיים פוטנציאל גדול של עליה. "אם נגדיר כ'עולה' כל מי שגר בחו"ל ועובר לגור בישראל, הרי שההשקעה בקהילת היורדים ובילדיהם עשויה להשתלם יותר מאשר בכל קהילה אחרת", סבור פרופ' ליפסט.

אחרי שהמסך הורם / ראול טייטלבאום

מגירותיו של סטאלין

קשה לייחס תמימות ללנין, מנהיגה של מהפכת אוקטובר ומייסדה של המדינה הסובייטית המציינת 70 שנה לקיומה. ואף־על־פי־כן, לפחות בעניין אחד היה תמים. בימים הראשונים לשלטונו הוא דיבר על קץ הדיפלומטיה החשאית וראשיתו של עידן הפתיחות — ה"גלסנוסט". חסל סדר הארכיונים החשאיים, הכל חייב להיות גלוי לפרולטריון המנצח, אמר לנין. אומנם, כאשר אמר זאת הוא התיחס לארכיונים של הצאר. אבל היתה זו גם מעין הנחיה לגבי המדינה הסובייטית והארכיונים שלה. אלא שגם בסוגיה זו, כמו בדברים רבים אחרים, המציאות הסובייטית היתה בדיוק הפוכה. התגבש שם משטר שאחד מקווי האופי שלו הוא החשאיות והסודיות.

הארכיונים היו תמיד הצד החלש של ברה"מ. הכל נעול שם על מנעול ובריח. אין תעודות ומסמכים המתייחסים לברה"מ ואישיה שחוקר יכול לבחון אותם. עתה מסתבר כי לעתים מאחורי המנעול והבריח אין ...כלום.

סטאלין שלט בברה"מ שנים רבות, 25 שנים תמימות. מה קרה לארכיונו של האיש עם השפם והמקטרת? עיון בניירות אלה עשוי היה להיות אחד הדברים המרתקים של המאה. תשובה לקושיה מעניינת זו נותן רוי מדוודייב. מעין היסטוריון סובייטי במחתרת.

האיש חי כיום במוסקווה. עוסק בחקר תולדותיה ואישיה של ברה"מ ופירסם בחו"ל יותר מ־20 ספרים על נושאים אלה. ברוב ארצות מערב אירופה. כמה מספריו פורסמו ביוגוסלאוויה וספר אחד אפילו בסין. אולם, אף לא ספר אחד ראה אור בברה"מ עצמה. הוא דיסידנט סובייטי. ב־1969 הוציאו אותו מן המפלגה הקומוניסטית, בשל ספרו על שורשי הסטאליניזם. אחר־כך פירסם יחד עם אחיו, ז'ורס מדוודייב החי כיום בלונדון, הספר "מי משוגע" מספר על השימוש בבתי משוגעים כאמצעי של לחץ על יריבים בברה"מ. הוא פירסם ביוגראפיה של כרושצ'וב, ספרים על בוכרין, על מהפכת אוקטובר, ועל עוזריו של סטאלין. כיום הוא חופשי לפרסם בחו"ל מה שהוא רוצה. אך אף לא מלה במולדתו. הוא מגדיר את עצמו כ"חוקר חופשי" וחי מתמלוגים שמקבל מספריו בחו"ל. מסתבר שיש לו מהלכים בחוגים הליברליים של הצמרת הסובייטית.

לא מכבר, בשיחה עם כתב סוכנות הידיעות היוגוסלאוית "טאניוג" במוסקווה, סיפר רוי מדוודייב מה עלה בגורלו של הארכיון האישי של סטאלין.

"אחרי מותו של סטאלין", מספר רוי מדוודייב, "בהסכמת כל חברי הפוליטביורו, הושמד כל הארכיון האישי של סטאלין. סטאלין החזיק כספות מיוחדות במשרדו בקרמלין, בביתו, בדאצ'ה שלו. צוות מיוחד הוציא תיקים מכל הכספות האלה ושרף אותם. הוחלט לא לעיין כלל בתעודות אלה. איש לא רצה לדעת מה כתוב בהן ועוד פחות רצה שמישהו אחר ידע על כך. לכן לא נותר דבר מן הארכיון של סטאלין..."

רוי מדוודייב מספר, כי הפרטים על כך נודעו לו מפיו של אחד מחברי הפוליטביורו שהיה חבר בוועדה מיוחדת שעסקה במלאכה זו. במקרה נשתמרו כמה פתקים ותעודות, שנתגלו בבדיקה חוזרת של המגירות שבשולחן העבודה של סטאלין. מדוודייב מזכיר שלוש תעודות כאלה שנשתמרו. אחת מהן היא מכתבו של לנין לסטאלין. במכתב זה, שנכתב ממיטת חוליו, גוער לנין בסטאלין בשל יחסו הגס כלפי אשתו נאדז'דה קרופסקיה ותובע ממנו להתנצל על התנהגותו זו. מסמך שני שנותר במקרה הוא מכתבו של בוכרין לסטאלין ערב הוצאתו להורג. המכתב של בוכרין, לפני שהועמד מול כיתת היורים, מתחיל במלים: "קובה (שם המחתרת של סטאלין), מדוע היה נחוץ לך מותי..."

מסמך אחר שנמצא באחת ממגירותיו של סטאלין מעניין את הקורא היוגוסלאווי דווקא. מדובר במכתב ששלח טיטו לסטאלין בעיצומו של הקרע בין ברה"מ ליוגוסלאוויה. בסגנון בוטה כתב טיטו: "חבר סטאלין, תפסיק לשלוח את סוכניך ליוגוסלאוויה במטרה להרוג אותי. תפסנו כבר שבעה סוכנים כאלה. אם לא תפסיק, תאלץ אותי לשלוח אדם אחד למוסקווה, ואם אעשה זאת לא יהיה צורך לשלוח אדם שני... טיטו".

תעודות על המוקד

הארכיונים הסובייטיים היו תמיד נעולים בחלקם הגדול. עכשיו יש סימני שינוי מסויים גם בתחום זה. אבל, גם עתה נותרו רוב הארכיונים נעולים, חוץ מזה יש הליך קבוע של השמדת הארכיונים. בתקופת כרושצ'וב היתה החלטה מיוחדת להשמיד את כל הארכיונים של הנקוו"ד (המשטרה החשאית הסובייטית). בהסכמת הפוליטביורו הושמדו הארכיונים של כל הגולגים. כאשר חוסל מחנה קולימה בסיביר, שרפו גם את תעודותיו. והרי לכל אסיר היה תיק עבה של האשמות, הלשנות, משפטים והודאות. כרושצ'וב הורה לשרוף כל אלה. נשמרו רק תיקים של כמה פעילים מרכזיים, כמו התיקים של בוכרין, של יקיר. תיקיהם של מיליוני אסירים פשוטים, לא קיימים יותר.

טרוצקי. בתודעת הציבור נותר כסטרא־אחרא

כרושצ'וב הודה, באיחור יותר, כי היה זה מעשה שרירותי, אך הסביר מעשה שרירותי זה בקושיה: היכן נגיע אם נתחיל לבדוק את הכל, את כל ההלשנות הגלויות והחשאיות ולהעניש את כל אלה שכתבו הלשנות סרק אלה?! נצטרך להעניש אנשים רבים יותר מאלה שישבו במחנות... ומכל התיקים עבי הכרס נותרו רק תיקים רקים שבהם יש החלטות על טיהור. עד לוועידה ה־20 ב־1956, זכו בריהביליטאציה משפטית כמה רבבות. במסע הדה־סטאליניזאציה שלו העניק כרושצ'וב ריהביליטאציה ציבורית, שלאחר המוות, ל־18 מיליון קורבנותיו של הטרור הסטאליניסטי. כמה מיליונים מאלה שנכלאו במחנות שרדו, ורבים תובעים עדיין קבלת ריהביליטאציה משפטית. הדבר נחוץ גם לקרוביהם, שכן אי־זיכויים חוסם עד היום את הקידום המקצועי של בני הקורבנות, שאין בידם מסמך מטהר.

טרוצקי יישאר טאבו

בהיסטוריה הסובייטית יש עדיין הרבה כתמים לבנים. אומנם, בהוצאה החדשה של האנציקלופדיה על מהפכת אוקטובר הוכנסו מספר פרטים ביוגראפיים על טרוצקי, בוכרין, וזינובייב. אולם רבים ציפו להרבה יותר ונותרו מאוכזבים. רוי מדוודייב אינו מופתע מכך. "גם על האנציקלופדיה החדשה עבדו אותם אנשים עצמם אשר עשו קאריירה מדעית מהשמצתם של בוכרין, זינובייב וטרוצקי. הפרופסורים וחברי האקדמיה למדעים אלה צמחו בתקופה הדוגמטית וכל שינוי בתחום זה יהיה כשלונם המדעי שלהם" — הוא אומר.

מסתבר כי רוב מנהיגי מהפכת אוקטובר שחוסלו על־ידי סטאלין לא זכו עדיין לריהביליטאציה ממלכתית פורמאלית. אין עוד החלטה של הסובייט העליון ושל בית־המשפט העליון על טיהור מלא של קורבנות משפטי הראווה מהשנים 1936, 1937 ו־1938. רק מעטים זכו לכך. כמו למשל, קרסטינסקי, מי שהיה סגן שר החוץ הסובייטי בשנות ה־30 שנידון יחד עם זינובייב.

נראה כי טרוצקי יישאר טאבו בברה"מ. מי שרוצה להתחבט בטיהור שמו של מייסדו של הצבא האדום יכול לעשות זאת ולו בשל העובדה שהוא לא נשפט כלל, אלא גורש אל מחוץ לתחומי ברה"מ. נוסף על כך נותר טרוצקי בתודעת ההמונים כסטרא אחרא, כדמות שלילית מאוד. לא כך לגבי בוכרין, למשל. אם טרוצקי יזכה בכלל לריהביליטאציה, הוא יהיה האחרון שבאחרונים, סבור מדוודייב.

מפח"ש על הרגליים

(המשך מעמ' 15)

והתרגולות כבניין כוח היבשה והקרב המשולב לקראת מלחמה. מטרה זאת כרוכה בהעברת סמכויות, בשינויי מבנה במפקדות ובגופי מטה מטכ"ליים וחיליים. המפסידים העיקריים הם חילות היבשה וחילות השירותים. אלה יצטרכו לעסוק עכשיו "רק" בארבעה תחומים עיקריים: פיקוד על בתי־ספר חיליים, באמצעות קציני מטה של המפח"ש; בתורת הלחימה החיר־חילית עד לרמת הטכניקה הקרבית בפלוגה; בשרטוט הדרישות המבצעיות לפיתוח אמצעי לחימה; בטיפול ובטיפוח הקצונה. אין כוונה לסרס את החילות מזהות אישית, אלא לספחה כדי להגדיל מוטיבציה להיפקוד של החיילים ושל דרגי הפיקוד וכדי לאפשר כתובת ברורה למורשת, למנהיגות ולייחסים עם משפחות הלוחמים, החללים והנפגעים. הצרכים הכתיבו את הכורח לעמוד במסלה הלא־נעימה שגבלה בסכסוכים אישיים על חלוקות ונחלות ואחוזות. חלק מהעבודה כבר נעשתה. החלוקה בין האגפים והחילות לבין מפח"ש באשר לפירורי המשימות והעבודה השוטפת, מתבטאת גם באריזות ולא רק בתוכן. היינו בכל מיני דברים שהם לכאורה רק צורניים אבל שיש להם חשיבות בהוויית. כדי שיומחש בבירור מעמדו של המפח"ש, ייעשה הקשר של מפקדי החילות עם הרמטכ"ל באמצעות מפקד המפח"ש. הרמטכ"ל יפגוש את מפקדי חילות היבשה בכנסים, בתרגילים, בדיונים על תוכניות עבודה, בדיונים תורתיים. המפח"ש תזמן אותם. כך גם לדיוני סיבוצים. ההתעקשות בעניינים הללו יכולה ליצור איים של עוינות מסויימת, בלא הסכמה הרואה את הנחיצות הבלתי ניתנת לערעור של קיום המפח"ש ואת הדרך הארוכה שעשתה מאז הוקמה, ובשנה האחרונה בפרט. הסכמה כזו הולכת ומבשילה.

קדמו לכך מעשים. עוצמתו של המפח"ש — אפילו קודם להסכמה הכללית עליו — מהווה גוף שיכול ואף הצליח כבר לקדם נושאים פרטניים של כל חיל וחיל. חיל השריון, על תורת הלחימה שלו, פיתוח אמצעים ודחיפת כוח־אדם, חיל ההנדסה ששוב נעשה לפופולארי, כמתבטא בנכונות להתגייס לחיל, הם דוגמאות טובות לכך. המפח"ש התמידה גם השנה בקידום הנושאים הללו, כחלק ממנגנון בשיטות שהוכתבו עם יסוד המפקדה. שם המשחק הוא "ריכוזיות": גיבוש תורת הלחימה של יחידות השדה, לעצמן ובמשולב עם היחידות המסייעות, ניתוח ולימוד הקרב המשולב ופיתוח אמצעי לחימה בהתאם. פיקוח על ייצורם וקליטתם בצעד. זהו תהליך ארוך שלוקח עד להשלמתו, כשמדובר בפלטפורמה קרב עיקרית, כשמונה שנים: הכשרת כוח־אדם וטיפוחו — קידום המקצועיות של היחיד והיחידה והבטחת מסלול שירות מגובש ועיקבי שינצל את הביזמנויות. יותר איש יותר ופחות תקלות כטירוטורים, למשל, מתאפשרים לנוכח הריכוזיות של מגבשי התנחויות ושל העוקבים אחרי ביצועה. אימונים ליחידות הסדירות והמילואים: עיסוק בסדרה הקרב העתידי ובאמצעי לחימה חדשניים ועתידניים שיענו על איומי המלחמה הבאה ובאפיוניה היחודיים בהיקפי הכוחות, סמנגנר וכלי המלחמה שלהם. במפח"ש מדברים על כושר חיזוי וניצול נכון של הזדמנויות טכנולוגיות שיקטינו את שחיקת הלוחמים, לוחמי היבשה, הים והאוויר בשדה הקרב במלחמה הבאה.

עד לצה"ל צופיה לשנת 1988, לראות האם יצליח הגוף המסורבל הזה להתגבר על כובד משקלו ועל אילוצי הדרך, להתעלות מעל חשבונות אישיים וקהנוניים, ולספק למפקדה הזאת תקציבים וסמכויות ורעיות שיאפשרו לה למלא את ייעודה שעניינו אחד: בניין הכוח. השנה שעברה וזאת שתבוא, הן קריטיות לבחון היכולת של ראשי צה"ל לבנות את כוחו של הצבא בנתונים חדשים ובלתי הפיכים.

למדו, אל תחנכו

(ב') יזהר סמילנסקי

האם איננו תוקעים וממלאים את ידי הצעירים בדברים שבעוד עשרים שנה רק בקושי יוכלו להיפטר מהם? אלמלא החשש שאולי זו בדיוק היתה הכוונה: למלא להם את ידיהם בכלים כדי שלא יוכלו לקחת חדשים בלי לזרוק את הישנים, ואת הישנים לא יוכלו לזרוק מחמת הבושה והאשמה

ארבע סיבות גדולות

ארבע סיבות גדולות מונים החכמים כשמסבירים מה קובע את טבעו של האדם: התורשה, התורשה, התורשה והסביבה. ובסביבה מונים את המשפחה, את הילדות המוקדמת, את המצב הסוציו־אקונומי־קולטורי, כרקע, ובמרחק מה, גם את בית־הספר – ובכן, על מה כל הרעש? מה רוצים מבית־הספר? שהוא מכולם יהיה האחראי לכל החינוך?

כי מה באמת יכול בית־הספר לתת לילד? אומרים: מידע וכלים להוסיף מידע. כדי שבבוא היום יוכל להשתמש בהם בעולם המעשה. אבל, מעניין [illegible] איזה כלים נדרשו בעוד עשרים שנה? האם איננו תוקעים וממלאים את ידי הצעירים בדברים (לרבות אמונות ודעות) שבעוד עשרים שנה רק בקושי יוכלו להיפטר מהם? כל מיני "כלים" שיימצאו מחוסרי שימוש וערך (על כל הקושי והצער להיפרד מהרגלים ולהתחיל חדשים) – אלמלא החשש שאולי זו בדיוק היתה הכוונה: למלא להם את ידיהם בכלים כדי שלא יוכלו לקחת חדשים בלי לזרוק את הישנים, ואת הישנים לא יוכלו לזרוק מחמת הבושה והאשמה. ואלה, כידוע, הם שני האמצעים הגדולים בכל מערכות החינוך: הפנמת האשמה והבושה. וכך להכשיל כל ניסיון להיפטר מן המיותר וללכת אל החדש. החינוך והלימוד (והלימוד כסוכן משנה) עיקר תפקידו ועיקר מעשיו ועיקר כוונותיו הם – לשייך. שהילד, כשיגדל, יישאר שלנו. אחת היא מה יהיה רצונו או מה יהיה המחיר. וכידוע, הידיים הנקיות, הרכות והוורודות של החינוך – לעתים הן גרומות למדי ועם צפורניים כרודשות.

סיפורו של צ'רצ'יל

שתים־עשרה שנה למד וינסטון צ'רצ'יל באחד מבתי־הספר המהוללים באנגליה. שלושים ושישה זמני־לימוד, בכל "זמן" הרבה שבועות ורק מעט חופשות. וכל הזמן ובכל הזמנים, הוא מספר, לא נתבקש ללמוד שום דבר של ערך או של עניין, אפילו לא משחק שיהיה משעשע. במבט לאחור, הביאו עליו כל השנים ההן לא רק את התקופה הפחות רצויה בחייו, אלא את התקופה האחת בחייו שהיתה כולה רק אומללות ושיממון. כשעוד היה ילד בביתו היה ילד מאושר, כשכבר היה מבוגר ועצמאי היה איש מאושר, ורק זמן בית־הספר הוטל על מפת חייו כמין סלאי אפור קודר. זו היתה תקופה בלתי־נגמרת של דאגות שלא רוככו, של עמל שלא נשא פרי, ושל הטרדה, הגבלות ומונוטוניות מדכאים כל תקווה. אמנם יודע המספר שהוא עצמו היה ילד שונה מרוב החניכים של הארו (Harrow), כשם שעקרונית גם הוא בעד בתי־הספר הציבוריים – ובלבד שלא בשבילו, לעולם לא. ואילו משסיים את לימודיו, החל מגיל עשרים ואחת והלאה, אחזה בו תאוות לימוד עזה, מספר צ'רצ'יל, ומתאר לפרטי פרטים איך התחיל לומד מתוך תאבות, עניין והתלהבות ובכשרון שלא נודע כלל בבית־הספר.

האם מה שתיאר צ'רצ'יל הוא תיאור מאורע יוצא־דופן שאירע במקום נידח אחד לילד מוזר אחד, לפני מאה שנה בתקופת הבערות? לא, הכל נשמע מוכר כל־כך לרבים כל־כך, בכל הזמנים ובכל המקומות, לרבות מקומות של יוקרה ומוניטין גדולים, עד שאין לראות כאן שום תקלה אחת של בית־ספר אחד שלא היה טוב למדי, אלא מתוארת כאן תכונת־יסוד של כל בית־ספר משום שהוא בית־ספר. אפשר כמובן לחשוב, כדרך שהציעו, על "ביטול בית־הספר" כפתרון (וכבר נעשו נסיונות) אבל מה יבוא אז במקומו?

האם לא ברור? בית־הספר יחזור מייד ויקום מחדש. וממש כפי שהיה. ונראים הדברים שאי־אפשר בלעדיו, ושאי־אפשר לעשותו אחר. לא רק בגלל כוחו ללמד קריאה־כתיבה־וחשבון, ועוד כמה ידיעות בסיסיות, ולא רק מפני שהוא שומר על הילדים שלא יתרוצצו ברחובות המסוכנים, ומפני שהוא גם מרגיל בכמה הרגלים, מנהגים וליטושים שהעולם נוהג לפיהם, לרבות כמה דעות קדומות נחרצות ונחוצות, וכמה ערכים מקודשים הכרחיים – אלא מפני שבית־הספר הוא הכרח לעולם. הכרח לשם מה? ומה באמת מוכרח בו, ומה לא?

שני לימודים לומד אדם בבית־ספרו

שני לימודים לומד אדם בבית־ספרו. אחד גלוי ואחד סמוי. הלימוד הגלוי הוא כמובן תוספת המידע וחיזוק ההרגלים "הטובים". ואילו הלימוד הסמוי, העיקרי בבית־הספר, ובכל בית־ספר שהוא, הוא הלימוד שלומדים בלי ללמוד, לימוד מיני דברים כגון:

ללמוד לוותר על עצמך האישי ועל ייחודך האישי, בכל שיש לך כוח. להסתגל אי־כך למכנה המשותף לכל. ללמוד איך להיות נרוחה ולא להישבר. ללמוד איך להסתפק בדברים דלים, ולחייך. לא למרוד. לזכור שמהדנים – לוקים. ללמוד להיות ממוצע. בינוני שמה מלקה. לראות שחייך יהיו ממוצעים, בינוניים ושהישגיך יהיו ממוצעים בינוניים. ושאם תהיה סוטה מן הממוצע הבינוני – יירדו עליך מכל צד. ללמוד לחלום בסתר על ייחוד ולחלום בגלוי על ממוצע. ולהסתפק, להסתפק, להסתפק: זה מה שיש. ועוד כיוצא באלה, מידות הכרחיות ומספיקות לאדם בעולם.

האם ניתן כל־עיקר לקחת מוסד חינוכי ולשנותו? בפרטים, פה ושם, באופנים חיצוניים, כאלה ואחרים, אפשר, קצת, לפעמים, לזמן־מה. אבל לא באופן מהותי. המוסד החינוכי מחונן בתכונת עמידות ובכוח הישרדות עקשני מאין כמוהו. הוא יעמוד בפני כל שינוי ובפני כל חידוש. הוא בנוי שלא להשתנות, ולדחות כל שינוי, גם אם איננו מתנגד בקול רם: הוא פשוט מתכופף, מחכה רגע, והשינוי עובר מעל ראשו. הוא משנה כותרות, משנה טפסים, משנה מסגרות חיצוניות, מזיז רהיטים, צובע מחדש את הקירות – ונשאר כפי שהיה. כוח ההישרדות שלו עצום מעבר לכוח התקפתו של שום שינוי. בית־הספר, סביבתו, ההורים, רשויות השלטון, כולם אינם בעד שינויים, גם אם להלכה הם מסכימים לקידמה ולשינויים, ויכולים כל המוסדות שבעולם להשתנות ובית־הספר המודרני – גם מתושלח, אילו חזר אלינו, היה מזהה אותו מייד בלי קשיים: הו, הנה, זה בית־ספר!

כל המחנכים מחנכים מתוך אמונה

כל המחנכים מחנכים מתוך א. אמונה ב. שאפשר ג. שרצוי ד. ושגם מותר – להתערב בחיי הילד ולנסות לתת להם כיוון, העדפות והכרעות מוכנות (ורצוי הכרעות בלתי־הפיכות).

אמונה:

האמונה בחינוך כמו כל אמונה עשוייה כך שאיננה ניזוקית מכשלונות. ואיננה זקוקה להוכחות. מראש היא אמת ולבסוף היא אמת. אמת על אף הכל. על אף הכחשות המציאות. אמונה אינה מתחילה מהוכחה, ואינה מתבטלת מאי־הוכחה. וכבר הערנו למעלה איך האמונה היא גם צורך וגם סיפוק במקום אחד, בלתי תלויים בעובדות שבעולם.

שאפשר:

כשמסכמים את הצלחות החינוך (בבית־הספר, במשפחה, בקהילה וכו') מה רואים? רואים שלפעמים יש הצלחה, לפעמים אין, לפעמים לא ברור מה, ולפעמים קרובות למדי, גם לא ברור כלל מה זו הצלחה בחינוך (ואיך מודדים הצלחה? ומתי מודדים? למחרת בבוקר, כעבור שנה, בעוד עשרים שנה?) ואיך יודעים מי באמת היה האחראי לאותה ההצלחה (ותהיה זו מה שתהיה) בין כל הגורמים המרובים והמעורבבים שפעלו אז? מלבד כל אותן ההצלחות *שמצליחים – למרות החינוך*.

אם כך ואם כך, זה בודאי: שום מוסד כלכלי לא היה מתחיל לעשות כלום על סמך נתונים כנתונים שמספקים את בעלי החינוך. והחינוך מצידו היה מתקשה להביא הוכחות שהוא עסק רציני שמצליח לעשות משהו בעל ערך. ההוכחה העיקרית של החינוך היא – שוב – האמונה בו. בין מצליח ובין לא מצליח. והטענה לזכות היא – הדאגה מה יהיה קורה בלעדיו: מה יהיה על הילדים בלי חינוך? מה יהיה על העולם?

שרצוי:

רצוי למי? רצוי לפי מה? ליחיד המתחנך, למי שמחנך אותו, לחברה שמטעמה הוא פועל? והרצוי הזה, לפי איזה קריטריון הוא רצוי? של המסורת? של הפדגוגיה? של הקידמה בכלל? של המדע המתפתח? ומה קורה כשמתברר שהבטחות החינוך אינן מתקיימות – מי יעשה לנו אז במקומו את הרצוי הנכסף ההוא, ויהיה הרצוי מה שיהיה? או השאלה: תניח שלא היו מחנכים "מקצועיים" כלל, מה היה קורה אז לבני־האדם? [illegible] שאלת סרק ולא שאלה קנטרנית, שהרי כל־כך הרבה דברים גדולים תלוים בזה, ביודעים לחנך – וזו מלבד השאלה הבסיסית הקודמת לכולן: על איזה "רצוי" מדברים? על חוק אלוה ממעל? על נסיון כל הדורות? על דעת־קהל היום? או על חוות־דעת חכמי הדור? או, אולי, על השלמה עם מה שמפיל עלינו הגורל, או, על בחירה עצמית, חלילה?

והלא בכל רגע של בחירה יש יותר מרצוי אחד. איזה רצוי רצוי יותר? ולכמה זמן תוקפו של כל רצוי ורצוי? ומניין יודעים מה רצוי ממה? על־פי הכרעות הרוב הדמוקרטי, על־פי משב הרוח האופנתית? משב הרוח איננו תלוי כל־כך בנו, ואילו הכרעות הרוב, האם הן רק מעוררות כבוד, תמיד? ולא לשכוח, כי הרצוי שנימנו והחליטו עליו בעל־הוכחות להחליט ולהכריע – צריך ללכת ולהחילו כעת על כל אדם ואדם, ולא רק שקשה הדבר, אלא שקשה לא פחות, לפעמים, לסגת ולהשתחרר מן הרצוי הזה, כשיבוא היום ויתברר כי איננו רצוי כל־כך.

שמותר:

האם צריך אדם לרשות כדי להתחיל לחנך מישהו? רשות ממי? מן ההורים? חכמים כבודים? מן הרשות המקומית נציגת הציבור? מן האקדמיה המסמיכה אנשים לחנך?

ואולי, מצחיק, מן הילד? האם די שיחליט מי שיחליט שהנה הוא הולך לחנך ילד, כדי שגם יהיה רשאי? ולשודדים, למשל, אין רשות לחנך את ילדיהם כמותם? או לאנטישמיים, ולכל שאר הרעים? או, אולי, מכולם רק להורים יש באמת רשות טבעית ואף חובה לחנך – והם גם רשאים למסור ולהאציל את רשותם למי שימסרו לו?

האם תוכל להיות מחנך

האם תוכל להיות מחנך כשאין בידך איזה "טוב" ערוך ומוכן? האם תוכל לחנך בלי סל־של־ערכים טובים, שתצטרך, בדרכי נועם ככל האפשר, "להקנות" לחניכיך כדי שהם יפנימו אותם ויזדהו איתם?

הטוב. הגענו אפוא עד הטוב. שלום עליך הטוב. ומייד הולכים לאיבוד מול שאלות הנצח. כי מה זה בדיוק "הטוב"? הטוב לאדם הזה כעת? הטוב שמישהו יודע בשבילו, במקומו? ומי הוא היודע הזה? המחוקק? דור האבות? כל אדם לנפשו? אלהים גדולים, כמה כבר הרעו בני־אדם לבני־אדם בשם הטוב. ומה לא עשו ומה לא הביאו לשמו הטוב, יתהלל.

כי לא מעט מחנכים סבורים שכל השאלה בחינוך היא, איזה ערכים (מגויים בשמותיהם) צריך להכניס לסל הערכים הטובים, לפני שיפעילו את מכונת "הקניית" הערכים. ואילו ההשערה שמוטב להשאיר את הבחירה בידי האדם עצמו (כשיהיה בשל לבחירה) נראית להם לא רק כבזבוז הזדמנות לשרת את הטוב שירות נאמן, אלא כאילו השאירו ילד במצב גרוע: נטוש בלי לדעת להבחין בין טוב ובין רע, ובלי שיהיה יודע לזהות את הטוב האמיתי, מבין כל מיני טוב מדומים. באופן שהילד ישתמט או ויגדל ולא ישתייך למחנה שלנו, המחנה הנכון, "מחנה הטוב" – ואיך אפשר?

"הטוב", איזו מלה גדולה. איזו ריקה. איזו נוראה.

חינוך הוא שם גדול

חינוך הוא שם גדול שמתחתיו מסתתרים כל מיני "חינוך":

– חינוך, הוא שם גג לכל מיני הפעולות היום־יומיות שעושים עם ילדים (ועם מבוגרים) כדי שיהיו משכילים יותר, מתקדמים יותר, מועילים יותר וגם מנומסים יותר.

– חינוך, הוא שם לחלום גדול על שיפור האדם ושיפור החברה (בביטול הפיגור, ביטול הבערות, ביטול העוול, ועוד דברים קלים שכמותם) ועל קידום יפה של ההווה אל העתיד.

– חינוך, הוא שם כולל לצוואה של הדור המבוגר לדור הצעיר, לחזור על אותן השגיאות ולקוות לתוצאות טובות יותר.

– אבל חינוך, הוא גם השם לכל המנגנון הבירוקרטי העצום השולט בלי מצרים במוסדות ההשכלה והתרבות, המפרנס אותם, המפקח עליהם, והתובע מהם הישגים נמדדים.

האחרון, כנראה, הוא הראשון.

החינוך מגנט־מושך למלים ריקות

החינוך הוא מגנט־מושך למלים ריקות. ואין לך שדה אנושי מלא מלים ריקות הנפוחות יותר משדה החינוך. ריקות כשם שמכובדות. ומכובדות שאינן מפסידות מכבודן גם כשמתגלה שהן נבובות. וכבר הערנו למעלה, גם בלי להצטרך לאישורים ולהוכחות שאמנם עושים שם ככל שמאמינים שעושים.

וכך, אין לך מלה נפוחה שבני־אדם מוצאים בשדה מסדרות ההתנסות שלהם, שאינה מועתקת מהר לשדה החינוך (וביחוד ב"מתקדם") כהוראת שעה וכמצווה.

על־כן מלא שדה החינוך מילים שתשמשנה כמותרות למעשים הטובים שיעשו בחינוך, גם כשהמלים נשארות לחוד והמעשים נשארים לחוד: מערכות החינוך רגילות בפיצול הזה מדורי דורות.

"חינוך לערכים", "חינוך מוסרי", "חינוך לדמוקרטיה", "חינוך ליצירתיות", "חינוך לחישוף הזהות העצמית" ועוד שבעים ושבעה עניינים יפים ומכובדים שכמותם. המלים מעולות, המושגים מעולים, והרעיונות מעולים והיעדים מעולים – וכולם מעוררים גל של אהדה בלב כל השומע – אבל, איך הם מתקשרים אל החינוך?

כי השאלה אינה רק על אופן הפיכת המושגים למעשים אפשריים (שכן החינוך, כמוהו כרפואה, הוא מקצוע פרגמטי: רפואה שאיננה "עובדת" אינה רפואה). השאלה היא עקרונית. אם החינוך הוא מכשיר להחדרת מושגים והפיכתם לטבע האנושי, ואם אפשר אמנם לקחת ולעשות משהו במישהו, בלי להפכו לקרבן סביל לניסויים כפויים עליו? מלבד השאלה המתבקשת מאליה כשרואים מה באמת עושים שם כש"מחנכים" לפי הכותרות המעולות ההן – ואיזו צורה יש למעשים ההם, שנראים, לאחר הכל, כמין טריוויה, בסך־הכל אותם הדברים עצמם, מלבד העמדות הפנים, ומלבד הרדידות במעשים ובהישגים, ולאחר כל מפעלי החינוך של "אנשי הרצון הטוב" בחינוך – יברכם אלוהים.

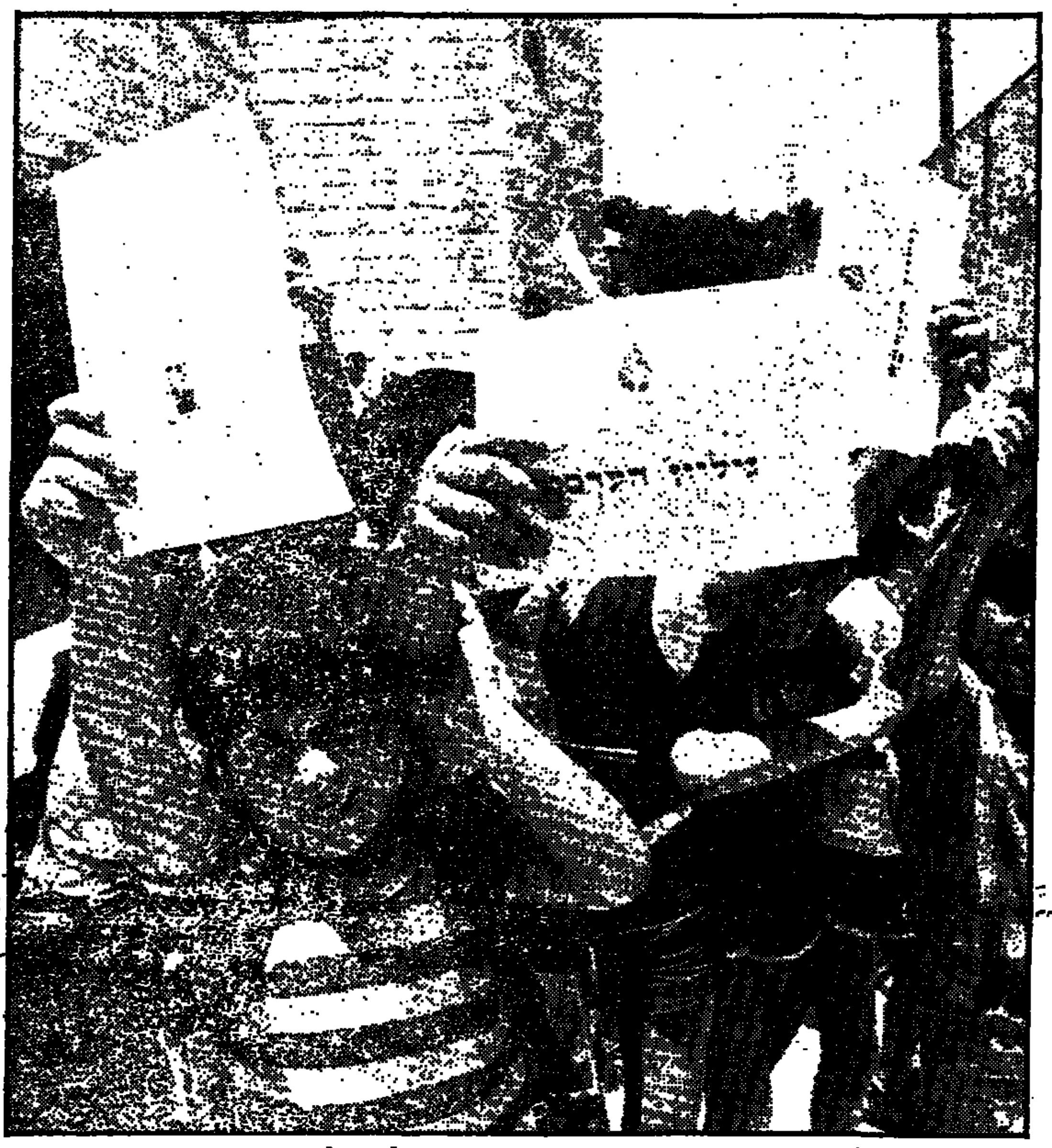

קחו למשל את "גילוי הזהות העצמית"

קחו למשל את "גילוי הזהות העצמית" של האדם. איך שזה נשמע יפה, פסיכולוגי מאד, פילוסופי מאד, ומאד־מאד הומאניסטי. אבל למה הכוונה, בעצם? וכי מי גילה מעולם למי את זהותו? וכי איפה היתה זהותו של אותו אדם עד אז? האם יש זמן שאין לאדם "זהות עצמית", (ותהא זו גם זהות חבויה, לא מנוסחת, מתעה, מבולבלת, או מה שתהיה –

מה מזלנו? מזלנו שהחינוך – גם הוא עובר. וכשם שבני כל הדורות נלקחו להתחנך ויצאו אי־כך ונפטרו להם בשלום והתחילו לחיות חייהם לטוב ולמוטב – כך מן הסתם יהיה גם להבא. אלא שלא תמיד זה עובר בשלום בלי להשאיר צלקות. ואם אמנם כך הדבר – מי צריך את כל החינוך הזה מלכתחילה?

האם יש רגע שהאדם נמצא והוא נטול זהות עצמית? ואם כן, מי מחוץ לו יכול לדעת מה היא זהותו האמיתית של אותו אדם? האם התגלות "הזהות העצמית" אינה תהליך טבעי של בשילה וגדילה, בקצב שנה ובאופנים שונים, ואם כן, האם אפשר לזרז תהליכים כאלה, ולגלות משהו לפני שמשהו קיים? "גילוי הזהות", עוד מלה ריקה.

וכבר ראינו שעם כל החביבות והרוך, החינוך אי־אפשר לו שלא יהיה פטרונאלי. מעצם טבעו הוא כזה, על־פי הגדרתו. החינוך מוכרח להיות עריץ, כי הוא חד־צדדי. והוא מתרחש תמיד במסגרת מחייבת, כזו שצד אחד מחייב בה את הצד השני. ומאחר שהמחנך יהיה תמיד אבהתני (פטרונאלי), יהיה הילד תמיד ילדותי (אינפנטילי). כך תובע המשחק, שהכלל הראשון שלו הוא: ציית. המחנך, תמיד הוא למעלה (ולמעלה מספק, למעלה מוויכוח, למעלה מן הטעות, ולמעלה מן הרשות שלא לכבד אותו) והילד, תמיד למטה.

או, קחו למשל את "פיתוח רוח האדם"

או, קחו למשל את "פיתוח רוח האדם", שמקובל בין משקיפים מתקדמים, עד שאם נדחה הרבה עניינים לאישיים במיוחד לחינוך ולכוחו, עניין אחד יהיה מתקיים בוודאי: שהחינוך הוא האחראי ל"פיתוח רוח האדם". אולי כדוגמת הגנן הזה: מה הגנן חושף בטיפולו את מירב תכונות הצמח הרצויות לו (לגנן) ומביאם לכלל ביטוי מוחשי, כמוהו גם החינוך.

והכל כמעט היה נשמע נכון וטוב, אלמלא ש"רוח האדם" (האל יודע בדיוק מה זו) איננה איזה תוכן מוגדר כלשהו ולא כמה תכונות מסויימות כלשהן, כדרך שתכונת עץ השזיף היא לעשות שזיפים, ופיתוח השזיף פירושו עידוד עשיית השזיפים באופן הרצוי (לגנן). ושפיתוח רוח־האדם, אנאלוגית, בתכוון כנראה לנסיון לפתח משהו באופן רצוי כלשהו. מהו בדיוק המשהו הרצוי הזה ולמי? על צד האמת, אומרים כאן, ובאופן גושם למדי, שההולכים להביא לידי גדילה פוזיטיבית של משהו, שאם אמנם כולנו מתכוונים לאותו הדבר עצמו, הרי הוא בדיוק אותו – שקל לקלקל וקשה עד אי־אפשר לטפח. ושהביטוי "לפתח את רוח האדם" אם איננו יומרה ונסיון מעשי של אנשי־דת קנאים, הוא יכול להיות לכל היותר, לימוד, או התנסות, בלי שום ערובה מה זו אמנם עושה לאדם ולרוחו, ומה תהיינה התוצאות למעשה, ואם תהיינה בהכרח דומות למצופה.

"רוח האדם" – כל־כך הרבה דוגמאות ידועות לנו מכל השנים והדורות איך "רוח האדם", ותהא זו מה שתהא, היתה צריכה לעמול בכוחות לא ישוערו ובמאמצים לא יתוארו, ודרך מכאובים ויסורים, להתגבר ולהשתחרר מכל נסיונות הפיתוח שרצו לפתחה, במיטב הכוונות של אותם גנני הדור, ומחנכי התקופה. איזו אינקוויזיציה לא נערכה לשם רוח האדם, לשם שמים, ולשם הקידמה והמהפכה.

או קחו למשל את "החינוך ההומאניסטי"

או קחו למשל את "החינוך ההומאניסטי" – זה לא מכבר מינתה המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך והתרבות ועדה שתמליץ לפניה על "עקרונות לחינוך הומאניסטי". גם חינוך להומאניזם לשמו, וגם לשם שימוש בהומאניזם כתריס לחסום בו את "הקולות המערערים על הדמוקרטיה ועל הסובלנות".

הוועדה ישבה וגם המליצה על יעדים בחינוך ועל הדרכים להשגתם. ההמלצות מדברות יפה על דברים חשובים כגון מימוש האפשרויות הטמונות בכל תלמיד ותלמיד, על ההתייחסות אל התלמיד כאל ילד בעל ייחוד משלו, על הצורך שיהיה הילד מתחשב בזולת, ושיהיה מגלה נכונות להגבלה עצמית ולוויתורים, ושגם יהיה מוכן לאהוב את הזולת ולקבלו כשווה־ערך, וכמובן גם על החוק שהכל שווים לפניו – ועוד דברים נכונים תמיד וטובים תמיד וצודקים בכל עת, מצוות עשה ואל־תעשה הראויות לכל שבת תמיד ובכל עת – אלא שרק אין שום הוכחה שיש קשר הכרחי בין הכוונות היפות האלה ובין התוצאות למעשה, ושאם ההומאניזם מייחל לתקנתו ושאם הדמוקרטיה מייחלת לחיזוקה המבוקש כל־כך – הרי יצא, למרבה הצער, כי קצת מן הדברים אמנם נקלטו, קצת נתכופפו לכל עבר, קצת לא עשו כלום וקצת גם עשו את ההיפך.

כי ממש בימים אלה נתפרסמה רשימה בעתון ("דבר" 15.11.87) ושמה "כשלון שנת הדמוקרטיה", ומסופר בה כי לאחר שהסתו את הערעור של הדמוקרטיה על־ידי החינוך להומאניזם, נמצא כשליש מן הנוער שהתחנך לאור העקרונות היפים וביטא דעתו מפורשות בעד כהנא. וכה שקרה לשאר וכה שהיה כל שעת ההלך החינוכי היפה הזה, מסופר עוד באותה רשימה, ולאו דווקא דברים שמחים במיוחד.

האם המסקנה היא שלא צריכים לעשות כלום כנגד תופעות חברתיות ופוליטיות שליליות ומסוכנות? האם בית־הספר ו"המערכת החינוכית" פטורים מהתערבות דחופה? חלילה.

אלא שצריך לדעת כי השפעות מכוונות היודעות מראש מה התוצאה המבוקשת, וחוזרות מן התוצאה המבוקשת אל ההתחלה – איך לעשות מה לילד הזה – השפעות אלה כך עולה בחלקן תמיד: כמו מילוי שק קמח בשעת רוח נושבת בחוץ: קצת נכנס, קצת עף, קצת נופה על פני הממלא, ועוד קצת לא יודעים מה. (אלא אם כן סוגרים: בעולם סגור ומסוגר הכל מתמלא והכל מצליח).

החינוך המכובד מלא "פרות קדושות"

החינוך המכובד מלא "פרות קדושות" וכל מיני מוסכמות מכובדות, עם ובלי סיבה, שמוטב אולי להציגן כאן כשאלות: האם אמנם הוכח, למשל –

– שההומאניסטיקה תורמת להומאניזציה
– שהאינטגרציה תורמת לאינטגרציה
– שהחינוך ליצירתיות תורם ליצירתיות
– שהחינוך לערכים תורם להתנהגות ערכית
– שהדעת גורמת לשיכלול האדם (או: מרבה דעת מרבה אנושיות)
– שהחינוך מביא לידי גילוי הזהות העצמית
– שהחינוך מביא לידי השיפת האופקים שבחיים ובעולם
– שהחינוך יכול לגייס אנשים לדברים הצודקים, ולאמת וליפה
– שמרבה חינוך מרבה טוב, מרבה חסד ומרבה חיבת האדם
– שיש איזה טעם ברור לחיים, שיש איזה טעם מובן לעולם, ושיש גם טעם משכנע לקום ולעשות משהו כדי ש...

והרשימה ארוכה ולא תיגמר, ואין סוף למלים היפות ולאיחולים היפים.

כעת הגיעה השעה לסכם עד־כאן

כעת הגיעה השעה לסכם כמה סיכומי עד־כאן. אומרים אי־פוא שהחינוך הוא זה שיודע איך לכוון השפעות אל תוצאות מבוקשות. ומוצאים שהחינוך יכול לשכנע בכוחו החינוכי בעיקר את המאמינים בו, ופחות את המציאות. נוכחים שהילד איננו קופסא ריקה שכל הרוצה בא וממלא אותה. ושאותם מעשי חינוך עצמם, יכולים להביא כל מיני תוצאות מבוקשות ובלתי־מבוקשות, וגם אף תוצאה אחת. ושבני־אדם המשמשים חומר־גלם לתעשיית החינוך לעולם אינם לא דבר אחר, לא דבר פשוט ולמולם גם אינם תמיד

המוסד החינוכי מחונן בתכונת עמידות ובכוח הישרדות עקשני מאין כמוהו. הוא בנוי שלא להשתנות, ולדחות כל שינוי, גם אם איננו מתנגד בקול רם: הוא פשוט מתכופף, מחכה רגע, והשינוי עובר מעל ראשו. הוא משנה כותרות, משנה טפסים, משנה מסגרות חיצוניות, מזיז רהיטים, צובע מחדש את הקירות – ונשאר כפי שהיה.

חומר נכנע לכל מה שעושים בו. בני־אדם, כדרך שהם קולטים השפעות הם גם דוחים השפעות, או קולטים ומשנים לפי דרכם ומעוותים לפי דרכם, מלבד כל הרבים הללו שאפילו אם קלטו משהו – קלטו ולא נודע כי קלטו.

מה מזלנו? מזלנו שהחינוך – גם הוא עובר. וכשם שבני כל הדורות נלקחו להתחנך ויצאו אי־כך ונפטרו להם בשלום והתחילו לחיות חייהם לטוב ולמוטב – כך מן הסתם יהיה גם להבא. אלא שלא תמיד זה עובר בשלום בלי להשאיר צלקות. ואם אמנם כך הדבר – מי צריך את כל החינוך הזה מלכתחילה?

אין ברירה, אומרים. הילדים הם קטנים וחשופים לעולם שאינו מסביר פנים במיוחד, וצריך לעשות משהו לטובתם וגם לדאוג לעתידם, לא כך?

וכך מתאספים הורים דואגים ביחד עם עוד אנשים טובים דואגים – ומחליטים מה צריך לעשות עם הילדים כדי שיהיו מחונכים. קוראים למחנכים ואומרים להם מה החליטו, המחנכים אינם מסרבים, מעולם לא סירבו, מעולם לא אמרו שאת זה אינם יודעים לעשות, או שזה מחוץ לכוחם החינוכי. מחנכים מקבלים כל הזמנה וממלאים אותה. מייד כשההזמנה בידיהם הם קמים ועושים בדיוק כל מה שהם יודעים לעשות תמיד. ואת מה שאינם יודעים לעשות, לא יעשו. חוץ מהצהרת הצהרות שיצהירו. ההצהרות תמיד [illegible] – אבל, לפחות ההצהרות: [illegible]

מה התוצאה מן החינוך הזה

מה התוצאה מן החינוך הזה שתואר למעלה? שתי תוצאות:

אחת מיידית ואחת מתמהמהת. זו המיידית תמיד נראית מוצלחת. וכאילו מה שביקשו להשיג כאילו הנה השיגו. אבל התוצאה המתמהמהת היא מפוקפקת יותר.

כך, שהזריעה של החינוך דומה, כפי שכבר אמרנו, לזריעה ביום רוח על קרקע חולית: קצת נזרע, קצת עף לכל רוח, קצת מי יודע מה, וגם מה שנזרע – מי יודע. ואולי כל זה מזלנו הטוב – תארו לעצמכם שהאנשים היו באמת דומים למה שרצו מהם מחנכיהם!

מי הם המחנכים הללו

מי הם המחנכים הללו שעושים את כל גבורות החינוך? מניין הם, מה יש להם בידיהם, ומי פיתה אותם להאמין שהם באמת גיבורים?

כשמקלפים את התואר הגדול "מחנך" מה מוצאים? מוצאים עוד אדם רגיל אחד, כמותי כמוך, והרי זה נפלא: אבל לא. מפני שאותו אדם קיבל על עצמו לעשות מעשי הרקולס בלי להיות גם שמינית הרקולס – כלומר, לשנות בני־אדם: לחנך לפי הזמנות!

בכל מדינה ומדינה "מפותחת" מחצית האוכלוסיה יושבת על ספסל הלימודים. וכדי לספק להם די מבוגרים שיטפלו בהם, צריכים להעסיק בין שמינית ובין עשירית מן האוכלוסיה המבוגרת. באופן שאי־אפשר (מלבד בודדים צדיקי עולם שעליהם העולם עומד) שאוכלוסיה גדולה כדי כך לא תהיה אלא ממש הממוצע הסביר, המסכים. ולא תמצאו שם דווקא אבירי חינוך ואנשי כופת וסגולה משכמם ומעלה, ראויים כולם לחיקוי ומבהיקים בגדולה, גם לאחר שלימדו אותם כל מה שיכשיר אותם לתפקידם הגדול. הנה, עוד אדם רגיל, כמותי כמוך, לא גדול במיוחד ולא קטן במיוחד. כל אחד כמו כל אחד, ואף אחד לא יותר מכולם. ואז ממה נפשך: או שקל הדבר מאד לעשות את העתיד וכל אדם מצוי כמוני־כמוך יכול: או, שאין איש מתכוון ברצינות לשום מעשי הרקולס, לא למעשים ולא לעתיד, ולא כלום מעבר ליום־יום.

יוצא, שמי שמוציא מפיו "חינוך" – כבר מתחיל לשקר

יוצא אפוא, צר לומר, שמי שמוציא מפיו "חינוך" או שאינו רגיש למה שהוא סח, או, שכבר מתחיל לשקר ולהטעות. בין מדעת ובין שלא מדעת.

אבל, איך אפשר שלא לדעת? או, אולי מצדיקה הכוונה הטובה את ההטעייה? האמנם אין המחנך יודע עד היכן כוחו באמת מגיע, ומה באמת הוא עושה כשהוא מבטיח "חינוך" לעצמו ולשולחיו? כשהוא מבטיח, למשל, שהוא יודע להביא שינוי משמעותי באדם שלפניו שינוי שיופנם אל תוכו של אותו אדם ולא אחר? תחת אלהים הוא? והרי מי כמוהו יודע שיותר משיסיג את המטרה הטובה יסיג את הלחץ הלא־טוב (לרבות פיתוי) על אדם בלתי בשל כל־צרכו, ובלבד שייצא ממנו מה שהבטיח שייצא.

והרי יודע המחנך שלא יוכל להסיג בה שהבטיח. איזה "כלים" יש לו, איזו דעת, או שמא איזו "הנדסה גנטית", או צל צילה, ולמה הוא סבור שיש בידיו לשנות אדם, להקנות לו ערכים ולהנחיל לו תכונות, ולמה הוא סבור שיש בידיו רשות לנסות ולהתערב באדם שלפניו, ולשנותו, ולמה הוא סבור שמשהו בעל ערך אמיתי יוכל לצאת מכל הנסיונות האלה?

המחנך גם יודע שכל התפארות שהוא מתפאר כאילו הוא יודע לקחת כל אדם ולפתח אותו, ולטפח אותו (וסוגי הטיפוח הללו), ולשכלל ולהיטיב ולייסר ולהחליף כל פחות – ביותר, היא לא רק התפארות שווא, אלא שלא נשאר הרבה ממנה למעשה אלא כמעט רק הלדכא, הללחוץ, הלכווץ, והלעוות, והלדחוק את הנפש הרבה שבידיו הקשות, ועד לסימטא ללא מוצא, לעתים, רחמנא ליצלן.

ולמה לא יסתפק המחנך במה שהוא כן יודע לעשות, כלומר, ללמד?

صكنا من الاهل

صورة عن الأصل

לספרות, אמנות ועיון

יצחק אורבוך אורפז

שתי התבוננויות ושיר

א. הצד האחר

היא הביטה בי בהיות רך ובעיניים גדולות ובשתומניות ואמרה:
„אני קוראת את מחשבותיך".
„מה את קוראת?"
„לא אגיד לך".

נתקלתי בה בבנק. שאלתי מי אחרון בתור הצביעו עליה. אבל היא לא הרגישה בי או בכל דבר אחר והיתה שקועה כולה בשיחה נרגשת עם כלב קטן, יבור עלוב ורובו קרח עם כשכוש זנב המדרקן ועם פצע אדום במקום עין. היא דיברה אל הכלב, היא התווכחה עם הכלב, היא שאלה איפה כואב לו ודרשה ממנו בחומרה שיתנהג יפה ולא יפחה ביבבה כשהיא נוגעת בפצע זה או אחר בגופו. היא קראה בשמותיהם של רופאים ומנתה את מעלותיהם, ושאלה לדעתו אל מי מהם לקחת אותו לטיפול. היא השביעה אותו לשכוח את העבר העגום ואת האיש הרשע שהפקיר אותו חולה ברחוב והאוטובוס כמעט דרס אותו. היא ליטפה את ראשו ואמרה, עכשיו יהיה לנו טוב, בילי. עכשיו יהיה לנו טוב, בילי. היא הבטיחה לו הרבה בתוך ואושר נצחי. וזה הרגע בו הסתבכה רגלי ברצועת הכלב, ובעת שניסינו להתיר את הסבך, צנחה שכבתיית הסריג בכתפיה והסתכלתי מוקסם בשחק המעורן שיהיקר כבה בהרות אור בסקעורורות הצל שבין כתפיה הלבנות וצוארה הדק.

ואז אמרה, מבלי להרים את עיניה מן הכלב: „שבי וילמה. קוראים לי האחות וילמה. אני קוראת את מחשבותיך".
„מה את קוראת?".
„לא אגיד לך".

הגיע התור שלה. אחר־כך התור שלי. ובשעה שגמרתי והלכתי לצאת ראיתי אותה מסתבכת בדלת היציאה. היא והכלבה והרצועה והארנק שלה, ולא הבנתי איך אפשר להסתבך כך בדלת יציאה פשוטה. ואיך נחלצה בכוח.

באותו ערב נתקלתי בה בסימטה שבין דיזנגוף ואבן־גבירול סמוך לחנות הדליקאטסן הסגורה. היא דיברה אל בילי. היא לא ראתה אותי. למחרת בערב באותו מקום ובאותה שעה ראיתי אותה עוברת ומדברת אל בילי ובילי איננו. ואז הרגשתי שמשהו בתוקע בתחת לצווארה — זה היה ראשו של בילי מציץ מתוך חיקה. בילי ורד התעטש, והיא ביקשה ממני (עכשיו ראתה אותי) שלא אלטוש עינים, ואם לא אלטוש עינים אוכל להתלוות אליה.

שאלתי אותה למה התכוונה כשאמרה שהיא קוראת את מחשבותי, והיא אמרה כמה דברים [illegible] לא באתי כאן לספר עליי. היא אמרה שאנשים [illegible] שהיא יודעת עליהם יותר מדי. לא היתה לה דעה יותר מדי טובה על בני־אדם בכלל ועל ישראלים בפרט. אבל אלוהים דואג לה, אמרה. היא מאמינה שאלוהים דואג לה אישית, ויש לה הוכחות. פעם התנגשה במכונית מרצדס והמכונית התנפצה אל קיר של בית, והיא עצמה עפה באויר ונחתה בתוך גינה. זה היה בגרמניה. כשקמה על רגליה, הביטו בה ולא הבינו. אחר־כך פחדו ממנה. אחר־כך קראו לה מכשפה.

עכשיו שאלה אותי אם יש בה משהו מפחיד. ישבנו על מעקה האבן בסימטה. אמרתי, לא לא, מה פתאום. אבל איך את יכולה לומר שאלוהים דואג לך, אם הוא השאיר אותך לבד, בלי עבודה, בלי כסף, בלי משפחה, ועם כלב חצי מת שכדי לחמם אותו את מחזיקה אותו על הגוף שלך.

„אתה לא מבין כלום" אמרה, ונעלמה במעלה המדרגות.

על איך אלוהים דואג לה, שמעתי מפי בעל בית הקפה שהיתה יושבת בו לפעמים, ושהכיר עוד את הוריה. כמתברר שנולדה תשעה חודשים אחרי שהוריה החליטו להתגרש. פנימיה בגבעתיים. ביסיון ביפו. עד היום כשהיא רואה חתול שחור היא מצטלבת. התחתנה פעמיים והתגרשה פעמיים. פעם ראשונה עם נכה צה"ל שהתעלל בה. פעם שניה עם גרמני נוכרי, שמרוב שהעריץ אותה לא יכול לבעול אותה. היא חזרה ארצה ועם קצבה חודשית קטנה בבאריקים, נאנסה בגן הכובסים, ועברה הסבה מבני־אדם לכלבים, ובתוך כל אלה לא חדלה להאמין שאלוהים דואג לה אישית. בעניין זה היתה אדוקה וקנאית כמו כלבה מיניקה. בטוחה היתה שהוא נמצא לידה האלוהים שלה, וליתר בטחון היתה מנסה אותו מפעם לפעם. כך חתכה לה פעמיים את הוורידים ובפעם השלישית התנגשה ב„מרצדס", כמסופר לעיל. וכשהקיצה ידעה שאלוהים לידה.

לא סיפרתי כל זאת, אלא כדי לדווח על הפעם האחרונה שבה ניסתה את אלוהים. זה קרה דווקא כאשר נדמה היה שהכל מתנהל על הצד היותר טוב. [illegible] איחור בגלל עיצומים בדואר) הגיעה הקיצבה שלה מגרמניה. היא מצאה דירה נוחה יותר, ובלי שכנים הסכנים. ובילי שלה כמעט הבריא לגמרי. אותו לילה אמרה לי שלום במצב רוח מרומם. כשעתיים לאחר־מכן בלעה כחמשים גלולות ואליום 5 מ"ג, והחלה לשקוע. אבל הכלב לא הניח לה, הוא ייבב ומשך בידה ונשך את ידה, שוב ושוב, עד שבכוחה האחרון זחלה אל הטלפון וחייגה למד"א.

פרטים אלה סיפרה לי היא בעצמה כמה ימים לאחר־מכן, כאשר פגשתי אותה צועדת רגועה וחייכנית במעלה אבן־גבירול ובילי מתרוצץ בין רגליה.
„אתה רואה" אמרה. „אמרתי שאלוהים דואג לי".
„חשבתי שזה הכלב". אמרתי.
האחות וילמה רקעה ברגלה:
„אתה לא מבין כלום. זה היה אלוהים!"
וכאילו כדי לאשר את דבריה, רחרח הכלב בעליצות את עץ המדרכה הקרוב, ובעודו מרים רגל היכה זנבו במרץ את האויר.

ב. הגורו

נסעתי לבקר אותו בראש פינת עילית, זו של האבות. הוא הקים שם מעין כת. כמה אנשים תמהוניים התלקטו יחד והוא היה להם לגורו.

היכרתי את האיש ואת נטייתו לשירה ולמיסטיקה. פתאום נעלם, ופתאום — לאחר שנים — הופיע ועימו הכת. התעניינותי העמוקה בכל דבר הקשור ב„תרבות החיפושים" הוליכה אותי אליו.

היה ליל קיץ חם. הוא ישב על מזרן בשיכול־רגלים מזרחי, על גופו כרוך סדין לבן ועל פניו חיוך קפוא ומסתורי, וקשה היה לדעת אם החיוך הזה מבטא התבוננות פנימית בנצח או קהות־חושים. הוא כמעט לא דיבר, ורק מפעם לפעם — ולא תמיד בקשר עם הדברים שדיברנו, אשתו ואני — היה אומר משהו כמו „אי אפשר לדעת שום דבר". כשהיה אומר זאת, היתה שיחתנו נפסקת לכמה שניות.

אכלנו מתוך סיר משותף. בחורה עטופה סדין לבן ירדה בסולם העץ ותינוקת בזרועותיה. שאלתי מה יש שם למעלה. אמרה לי מארחתי עז. בשביל חלב. החלב שלה נהדר ובריא מאד. שאלתי של מי התינוקת. אמרה: שלנו. אחר כך דיברנו על מכרים משותפים בעיר ועל הישוב ססטר או בעניין „מלכת האמבטיה" ועל עוד כמה דברים.

הוא אמר בפעם המי־יודע־כמה, אי אפשר לדעת שום דבר, ושמענו כעין קול פסיעות עמומות מעל לראשינו, והיא אמרה שזה נחמן (פרקס). בלילה, מתוך הרגל, הוא עובר בחלונות ובגגות. אבל אצלם, אמרה, הוא לא לוקח שום דבר. [illegible] אחר־כך היתה קטטה [illegible] „שרמוטה". מארחתי יצאה [illegible] את הריב, ובשובה אמרה שכאן אצלם הבתים פתוחים וכל אחד לוקח מה שהוא צריך, ולפעמים קורה ששניים רוצים באותו חפץ, כמו עכשיו שמיכה. קר כאן בלילות, אמרה, ובעלה הגורו נד קלות בראשו ואמר אי אפשר לדעת שום דבר.

הוא אמר כך גם לאם צעירה אחת, רזה וסחופה, שבאה לשאול אם נשאר קצת חלב בשביל הילד שלה שיש לו חום ואין לה מה לתת לו. הגורו אמר שאי אפשר לדעת שום דבר, ונשאר לשבת במקומו. אבל אשתו ביקשה ממנה לחכות וטיפסה בסולם וחזרה עם ספל חלב והעירה בדרך־אגב: „אי־אפשר לדעת שום דבר, אבל אפשר בהחלט להיות בריאים".

אחר־כך פגשתי את שניהם בעיר. אני חושב שבלילה ההוא התעוררה הכת.

ביקור במדבר ציון

כְּשֶׁהָיִיתִי צָעִיר הֶאֱמַנְתִּי
שֶׁנּוֹף מִדְבָּרִי זָקוּק לִקְרִיאוֹת הַהִתְפַּעֲלוּת שֶׁלִּי.
עַכְשָׁו אֲנִי נוֹהֵג בּוֹ כָּבוֹד עָצוּר. אֲנִי מַצְבִּיעַ
עַל קַו לָבָן וְשׁוֹאֵל אִם זֶה שְׁבִיל עִזִּים
וּמָה הָעֲרָצִים הָעֲרָבִים וְהַיְּצָלִים
מָתַי הֵם בָּאִים לָעַיִן עֲבֵרַת לִשְׁתּוֹת.
וּמִי הוּא הָאִישׁ, לֵץ אוֹ מְשֻׁגָּע
שֶׁהִצִּיב סֻלָּמוֹת שֶׁרָאשָׁם בָּאֲוִיר.
וְעוֹד כָּאֵלֶּה שְׁאֵלוֹת שֶׁל תַּיָּרִים.
הָאֲוִיר הָיָה חָרִיף וְנָקִי

וּבַלַּיְלָה בְּבֵיתִי בָּעִיר חָזַר אֵלַי
קוֹל תַּנִּים מִלִּפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת
כְּחוֹלוֹת מַגְדִּיאֵל
וְלֹא יָדַעְתִּי
שֶׁהֵם קְרוֹבִים כָּל כָּךְ.

שיחה עם נתן שחם

„אופוזיציה של איש אחד"

מאת ענת לויט

שאלה: אולי יש משהו סמלי בעובדה שאתה הוא חתן פרס ביאליק לספרות יפה לשנה זו. הפרס מוענק לך בשנת הארבעים למדינה, שאתה נמנית עם מקימיה. לפני זמן קצר הופיע „רביעיית רוזנדורף". בספר זה, כמו בספרים קודמים שלך, מבטאים גיבוריך הבריים מהתהדות על „הגלות" שהקמנו. באיזו מידה, אם בכלל, אתה עומד מול הפריאה שבנית, על־ידי משפט כמו: „אין שחר למעשינו. אין טעם בגדולינו. המולדת היא אשליה — הלשון כזבנית"?

תשובה: הציטוט הזה אינו מבטא רעיונות שלי. שמתי דברים בפיו של אדם שהמולדת שלו היא גרמניה והוא איבד אותה, ולכן הוא מתבטא כך, כמי שנמצא בשפל המדרגה של האכזבה. למחבר יש רקורד אחר לגמרי משלו, ואני לא צריך לחזור ולדבר במה שאני עוסק. ומדוע אי אפשר לעסוק בדברים הללו בלי להאמין שיש להם שחר. אי אפשר להיות חבר קיבוץ בלי להאמין שיש לזה שחר, שאפשר לשנות דברים, שאפשר לחנך בני אדם. ברור שגם אני איני מרוצה מדברים מסויימים. לא מהקמת המדינה או מהציונות אינני מרוצה. מציונים רבים אינני מרוצה. אני מודאג יותר מאשר לא מרוצה. להיות לא מרוצה זה לוקסוס. אני כל הזמן חושב מה אפשר לעשות, ואין לי תשובות מידיות. הייתי רוצה שכל דבר שאני אעשה ישתתף בתהליך של שינוי לטובה, שאינני יודע עדיין איך מגשימים אותו. אני מאוכזב מהמציאות הפוליטית, מחוסר היכולת של ההנהגה לתת תשובות לטווח ארוך, מהבערות שמתבטאת באופן שהמצביע הישראלי מחלק את קולו, מההתחרדות, מהתמעטות ההובאאנזיות בקרב הציבור החרדי, מגסות הרוח שנוהגת לא רק בכבישים אלא גם בקונגרסים ציוניים. כל התופעות הללו מאוד מדאיגות אותי, אבל זה לא אומר שאני מתכונן להתייאש.

כיצד באמת אתה רואה את הזיקה בין סופר לפוליטיקה, והאם חלו אצלך שינויים בהשקפה בעניין הזה מ־1948 ועד היום?

לא חלו אצלי שום שינויים. מעולם לא חשבתי שאני יכול להיות פעיל בחיים הפוליטיים כפי שצריך לפעול מי שרוצה להיות חלק מהמערכת הזאת, שמחייבת התמודדות ויתורים שלא הייתי מסוגל להם. בכלל, לסופר יש בעיות רבות סביב העניין הזה של הפעילות הפוליטית, כיוון שהוא מתנגש באינדיווידואליזם שלו. ספרות, ביסודה, היא אופוזיציה של איש אחד, והחיים הפוליטיים מחייבים חיפוש תמידי אחר בעלי ברית רבים ככל האפשר, הדרושים אפילו כדי לבצע שינוי מזערי במציאות. הקשר עם בעלי הברית האלה מתקיים בדרך כלל על בסיס של מכנה משותף צר. ספרות איננה יכולה להתקיים על בסיס כזה. היא חייבת להרחיב ככל האפשר את היריעה.

תמיד הסתפקתי במעורבות בחיים הפוליטיים כאזרח. אבל כאמור, מעולם לא הייתי איש פוליטי במובן המקצועי. עם זאת, אינני בז לאנשים שעוסקים

נתן שחם
חתן פרס ביאליק לספרות יפה

בפוליטיקה. אינני חושב שסופרים יכולים לחולל שינויים פוליטיים באמצעות הספרות שלהם, אבל אני חושב שבספריו של סופר בעל מודעות פוליטית חייב שיהיה הד למודעות הזאת. אני רואה את עצמי קצת יוצא דופן ביחס לסופרים אחרים, כיוון שבספרי לא נרתעתי מלעסוק באנשים שיש להם אידיאולוגיה. לא טיפלתי בהם כאילו היו מפלצות או דמויות או אנשים בלתי־נסבלים, אלא ניסיתי להבין אותם. ניסיתי להבין את אישיותם המורכבת, אף שפעילותם הפוליטית נראית בעין בלתי מזויינת כשטותית מאד.

באיזו מידה אתה עומד מאחורי גיבורים כמו אלה שמאכלסים את „רביעיית רוזנדורף", המבטאים התאכזבות מן התרבות שנוצרה כאן, אולם אינם מבינים תרבות עברית־יהודית שלא נולדה, אלא מתגעגעים אל תרבות אירופית?

אני חושב שהציונות ניסתה להלביש השקפת עולם יהודית על תבנית עולם הומאניסטית מערבית. אני חושב את הקיבוץ לגולת הכותרת של ההשקפה הזאת. ב„רביעיית רוזנדורף" מופיעים גיבורים שחשבו שהגרמניות היא גולת הכותרת של התרבות המערבית, ולא ההומאניזם הרוסי למשל, בוודאי לא ההומאניזם שלנו. בניגוד להם, אני סבור שההומאניזם שלנו הוא בעל מדרגה תרבותית יותר גבוהה מאשר הפילוסופיה הגרמנית. כוונתי בעיקר להומאניזם של התנועה ההתיישבותית, שבה אדם מוותר על עצמו למען מטרה שהיא נשגבה מחייו הפרטיים. נכון שבשם הרעיון הזה נעשו עיוותים רבים מאד, וגם התאכזרו מאד איש אל רעהו, אבל כאשר הרעיון הזה שומר על מסגרתו ההומאניסטית, אני חושב שהוא גולת הכותרת של תרבות המערב.

גם מוסיקה קאמרית היא גולת הכותרת של אותו חלק מתרבות המערב שלבש צורה של מוסיקה. הגיבורים שלי, יוצאי גרמניה, צריכים להתמודד עם בעיית זיקתם העמוקה אל תרבותם שנראתה להם כשיא, עד שפתאום הם גילו שבשיא הזה נמצאות הפגימות המוסריות החמורות ביותר. לא כתבתי את הרומן הזה במטרה לתקוף את הלכי הנפש של יהודי גרמניה. בחרתי מגנבים מגרמניה לגיבורים, כיוון שהסיטואציה שרציתי לבנות יכולה היתה להתאים רק להם. כוונתי לסיטואציה שבה מתוך אכזבה מתרבות נולדת תקווה שניתן לחיות ממוסיקה בלבד, ושניתן לנטרל ולחיות במנותק מהסביבה החברתית והרוחנית והאידיאולוגית שבה מתגוררים. מי שיקרא בספר הזה בלי לחפש בו את מה שהוא חושב למצוא, יגלה שהאיש שמבטא בצורה הבוטה ביותר את העובדה שסיטואציה כזו בלתי־אפשרית לחיים, שמי שרוצה באמת להיות בן־אדם ולא רק מוסיקאי אינו יכול לחיות במוסיקה בלבד, זהו דווקא הכינור השני — פרידמן. הוא אמנם ככל אדם, שלא תמיד מממש את הרעיונות היפים שלו, אבל לפחות כל חייו הם התלבטות בין שתי צורות חיים — בין המוסיקה שהוא באמת חושב שהיא מייצגת יחידה שלא הסתאבה של התרבות הגרמנית, לבין הרעיונות ההומאניסטיים שאת חלקם הוא שאב מהתרבות המערבית כפי שבאה לכלל ביטוי בתרבות הגרמנית, אבל אל לא מעט רעיונות הוא התוודע כשהגיע לארץ־ישראל. הוא גם גילה שכאן, הציוני הקטנוני שנובע מחלק מהרעיונות שהביא עימו, הוא שונה. בסופו של הספר מסופר שהוא עוזב את התזמורת ואת הרביעייה ומימש אהבה שהיא חלק מתפיסת עולם מקפת, שאינה רק עניין שבינו לבין יצריו. הוא נעשה חלק מתולדות הישוב העברי, וגם אחד מקורבנותיו של המאבק על קיומו. הייתי מבקש לא להיתפס בספר הזה רק אל מה שאמר להנצל, אף שהוא סופר ואני סופר. אבל אני גם נגן ויולה ואני לא מחזיק בהשקפות של אותה שסאובנפלד, לא לגבי גברים ולא לגבי נשים. דבר נוסף, מדובר ברעיונות, בהשקפות ובמצב עניינים שהיו קיימים לפני מלחמת העולם השנייה. אין להם שום קשר למה שאני חושב שאפשר וצריך לעשות בזמננו.

מה אם כן אתה חושב „מתיר להזמין" לגבי מה שניתן לעשות בזמן הזה?

היום העולם כולו פתוח לפנינו. אפשר לומר שהחיץ החזור בינינו לבין התרבויות האחרות מידי בשל אמצעי התקשורת. על השאלה, האם אנחנו לוקחים מאירופה ומאמריקה רק את הטוב ומשאירים שם את הרע, אינני יכול להשיב בוודאות. אני חושב שאנחנו לוקחים הכל. אבי, אליעזר שטיינמן, אמר בזמנו שהיהודים נתנו לאירופה כמעט את הכל ולקחו ממנה רק את הפסולת. מדוע אנחנו לוקחים בעיקר את הפסולת? זה חלק מהמציאות הדמוקרטית. הביקוש מכתיב את אופיו הדל של הצומר הזר שחודר אל תוכנו. אם תשאלי אותי מה יותר חשוב — דמוקרטיה או שתהיה סנהדרין שתמיין ותיבחר להביא רק את הטוב — אני חושב שדמוקרטיה חשובה יותר, ושלקיחת הפסולת היא המחיר שמשלמים כער הדמוקרטיה. המאבק על איכות תרבותית הוא מאבק חינוכי, ואסור שיהיה מאבק מסוג אחר. לגבי, תרבות מתבטאת קודם כל ביחסי אנוש, בזיקות בין אנשים. אני ודאי לא אומר לך שאני חושב שכל הספרות היפה יכולה להגיע לכל הציבור. הסך הכל התרבותי הוא מה שקורה לנו כחברה אנושית. מהבחינה הזאת יש לנו הרבה בעיות. המציאות הפוליטית, לא מקלה על מציאת פתרונות לבעיות הללו. מדכא אותי להיווכח שהתשובה שחלק ניכר מהעם רוצה לתת לבעיות מדיניות, היא תשובה משיחית, שמצטלצלת כתשובה רוחנית. בתשובה כזו ישנה סכנה גדולה, כיוון שהאנשים שמעניקים אותה אינם מסוגלים ללמוד מהמציאות, ללמוד מהנסיון.

במנהל „ספרית פועלים", שהיא אחת מהוצאות הספרים הגדולות בארץ, אתה ודאי מתוודע אל מה שמכריכים לדבר בו ביום, והבוחנה לשגשוגה של היצירה הספרותית. כיצד היית מסביר את הפרץ היצירתי הזה? ובאיזו מידה אתה מודע לאפשרות שלך להשפיע על הבמה הספרותית המתהווה?

ראשית, אני סבור שמה שנראה כגל גואה של יצירתיות, אין בו ממש. דובר גם שיש „בום" גדול בקניית ספרים. לפני פחות משנה, בירידי הספרים, בראיון שלא שודר במלואו בטלוויזיה, אמרתי שאני חושב שה„בום" הזה הוא מלאכותי, שנפח השוק אינו יכול לגדול בבת אחת כל־כך הרבה, שהעובדה שהוצאות הספרים מתרחבות כל־כך ושאנשים פותחים כל־כך הרבה חנויות ספרים תגרום להתרזות כזו, שתביא לכך בסופו של דבר, כמו בשוק המניות, שכל הענף הזה יתמוטט. כיום אנחנו באמת באמצע לא רואים ממשבר רציני מאוד בשוק הספרים.

ספרים משפיעים על אנשים בדרך מאוד עקיפה. אני גם לא חושב שהם משפיעים על המציאות. במישרין ודאי שלא. תפקידי כמו"ל הוא להרחיב את היריעה, להוציא לאור ספרים שמו"לים אחרים, מסיבות מסחריות, אולי לא היו מוציאים. בכך אני רואה את תפקידה העיקרי של המו"לות הציבורית. אם תבדקי תגלי שרוב הסופרים העבריים בארבעים השנה האחרונות הוציאו את ספרם הראשון ב„ספרית פועלים", בלי שהתורה יחייב אותם להוציא כאן גם את ספריהם הבאים. יוצרים המשיכו את דרכם בהוצאות אחרות, וספרית פועלים לקחה על עצמה את הסיכון. מדוע היא עשתה זאת? משום שהיא הוצאה ציבורית. די לה בכך שהיא תתאזן מבחינה כספית. היא אינה צריכה לצאת ברווח גדול. להוצאות הפרטיות ישנה דילמה שאין להוצאות הציבוריות, ולכן הן עוסקות ביחסי ציבור בצורה מאוד אגרסיבית. יחסי הציבור הללו מייקרים עוד יותר את ההוצאות של בית ההוצאה, ובסופו של דבר גם לא מוכרים כך יותר ספרים.

לגבי הפרץ היצירתי, אני חושב שכותבים היום הרבה מאוד ספרים, חלקם הגדול ספרים גרועים מאוד. כיוון שקיימת תחושה שיש היום הרבה צרכני ספרות, הרבה מאוד אנשים התחילו לכתוב ספרים. אבל אין קשר בין

(המשך בעמוד הבא)

ראיון עם ד"ר ישראל אלדד

חוט משולש

מאת מיכאל ששר

שאלה: ד"ר אלדד, מכל יצירותיך הספרותיות, מהי היצירה החביבה עליך?

תשובה: כמו רוב הסופרים, גם אני אומר שקשה לענות על שאלה זו. יש לי שבעה נכדים וקשה לי להחליט מי מהם חביב עלי ביותר, וכך הוא בעניין יצירתי. מה גם שיש בה סוגים שונים: מוכרזות על המחתרת — שהם בוודאי חביבים עלי, כי הם חלק מבשרי ומדמי. [illegible] ישראל", בספרי „הגיונות מקרא" [illegible] עם המחתרת, כיוון שהוא נוצר בלטרון, כשהרצאתי־„דרשתי" כל שבוע על פרשת השבוע. וכמה שמחתי שהכתבה הראשונה על „פרס ביאליק" שבו זכיתי פורסמה דווקא ב„על־המשמר" והכותב אותה סיפר לי ששמע מפיו של חבר „השומר־הצעיר" — שישב בלטרון ב־1945 — ושמע הרצאות שלי על התורה במחנה המעצר שהיו — לדבריו — „נהדרות". אני יודע שהספר נפוץ בין רבנים ודיינים. הרב עמנואל ריקמן מארה"ב (נגיד אוניברסיטת בר־אילן — מ.ש.) אמר לי: דע לך שכל הרבנים באמריקה „גונבים" רעיונות מספרך, כלל רבנים רפורמים. גם הוגו ברגמן (הפילוסוף שמואל הוגו ברגמן — מ.ש.) המנוח אמר לי שהספר אינו זז משולחן עבודתו. ואם אנשים רבים כל כך נהנים מן הספר, התחלתי גם אני לחשוב שאולי באמת אמרתי משהו שם ויש בספר זה דברים עמוקים שגלוי היום אינם מחזים אותו ואינם גורעים ממשקלו ומן האקטואליות שלו.

אבל שאלת אותי איזה ספר „חביב" עלי. המלה „חביב" אינה יכולה לחול על „הגיונות מקרא". ספר זה חשוב עלי מבחינת המשקל שלו. באים בו מעמקי המקרא ומעמקי השקפת העולם הפילוסופית שבו.

יקר לי, כמובן, „מעשר ראשון" — ספרי על המחתרת — וחביב עלי ביותר הוא הספר „דברי הימים" — העתון ההיסטורי, שהוא ספר יוצא דופן מסוגו. בדרך כלל מתייחסים לספר זה בצורה הומוריסטית, אבל רק צורתו הומוריסטית. מאחורי כל עתון — שהופיע פעם בחודש — עמדה מערכת שלמה וכל שורה בו — שנכתבה אמנם בצורה עתונאית — יש מאחוריה משקל מדעי־מחקרי מובהק. זה היה נסיון מעניין מאוד: ניצבנו בפני השאלה כיצד להעביר את ימי האבות ומשה רבנו בצורת עתון יומי מודרני. זה סוג של אקספרימנטליזם, לנסות ולהבין איך נראה העבר וממנו ללמוד גם על ההווה. היתה זו עבודה מעניינת מאוד ופיקנטית ביותר.

ומה, בפרספקטיבה, היצירה החשובה שכתבת?

שוב, הדבר תלוי באיזה תחום. אחד הדברים שכואבים לי — היו כבר שרי חינוך שדיברתי אתם על כך — הוא מדוע ספר „דברי הימים" לא הוכנס לבתי־הספר כמכשיר לימודי לתקופת התנ"ך. היום כולם מתלבטים בשאלה: כיצד לחבב את ההיסטוריה התנ"כית על הנוער, והנה ספר זה הוא אמצעי נהדר לכך.

אבל מבחינת מה שנקרא „העמקת השקפת העולם על היהדות", בלי ספק שחשוב הספר „הגיונות מקרא". על מה שרוחשתי בספר זה, אמר לי אחד הרבנים שאני „גולף". יש חמישה חומשי תורה — אמר — וכל אדם אחר היה עושה מספרך חמישה ספרים. ואני דחסתי הכל בספר אחד.

ואם מדובר עוד על חשיבות, אני יושב עכשיו עם יוסף הלר, שכותב ספר על תולדות לח"י, ואינו קשור אלי מבחינה פוליטית. הוא איש מדע ואומר לי שהוא מעריך את „מעשר ראשון" אפילו יותר ממני, משום שאינו כתוב כהיסטוריה, אלא כתוויה אישית ולכן מדובר בדוקומנט במסמך [illegible] לאנגלית ולצרפתית, כי גם מבחינה ספרותית יש בו עדות חווייתית־אישית, החל בגולה וכלה בארץ, ובכך משקלו. אם מדברים על תולדות ההיסטוריה היבשה של המחתרת, יכול להיות שנתן ילין־מור בספרו מוסר יותר פרטים, אבל כעדות — זהו ספרי החשוב ביותר. על כן, המושג „חשיבות" הוא מאוד יחסי: צריך לשאול: חשיבות בשביל מי, באיזה תחום ומתי?

אשאל — בקשר ל„הגיונות מקרא" — שאלה שאינה נוגעת רק לספרך, אלא לכל מי שעוסק במקרא (ובפרשנות מקראית בכלל). האם בספר זה אתה משקע את רעיונותיך, או שאתה מברר שמה שכתוב הוא „פשוטו של מקרא"?

ב„דבר" נאמרו הדברים הנכונים והיפים ביותר על כך. אלי שביד פרסם (ב„משא") מאמר בקשר לספר שהוצא על־ידי חברי, ליובל ה־70 שלי, שהוא מבחינות רבות המשך ל„הגיונות מקרא". שביד כתב על הספר רצנזיה יוצאת־מן־הכלל. קראתי אותה והתחלתי להבין את עצמי. הוא פקח את עיני בכך שהעניק לספרי קטגוריה של מדרש מודרני, של נסיון למודרניזציה של המדרש והוא מוכיח תיזה זו מבחינה פילוסופית וספרותית, בצורה יסודית ונאה מאוד. זוהי איפוא תשובתי, שכן אותה שאלה ניתן לשאול גם ביחס לבעלי המדרש עצמם. הם אף פעם לא התייחסו לדבריהם כאל פשט. הם ידעו בדיוק שדרך המקורות הקדומים שלנו אנו חוקרים את עצמנו. אולי אומר זאת אחרת: באוניברסיטת תל־אביב (במכון לעתונות שהקים שלום רוזנפלד) אני מרצה על הנושא השרשים ההיסטוריים של בעיות ימינו. מצד אחד אני — ולא רק אני — מבקש לתפוס את הזהות שלנו מתוך המקורות. אין זהות ללא מקורות. אפילו ממורים יש להם מקורות ושרשים משלהם. ואם אני מחפש את זהותי ואת שורשי בעבר, הרי אני מוצא את השרשים. אבל מצד שני אני גם לומד להבין את המקורות.

יש דברים רבים שבעבר לא הבנו והתרחשויות ימינו מסבירות אותם. אתן לך דוגמה של חנוכה, שהיא מאוד חשובה. בספר המכבים מסופר על התשובה הידועה שנתן שמעון לאנטיוכוס: „לא ארץ נכריה לקחנו", כלומר, זו ארץ אבותינו. והרי זה עומד במרכז הויכוח שלנו היום — האם אנחנו כובשים, כפי שאני קורא בכל יום בעתון, או שזו ארץ אבותינו. אבל אחר־כך כתוב עוד „וגזר ויפו" (כשאותה אנטיוכוס דורש מאתנו) כל הרעה יצאה עלינו משם". כלומר, הנימוק ההיסטורי של „זכות אבות" לא הספיק גם לשמעון והוא מוסיף: אם אינך מקבל נימוק זה, יש לי נוסף לזאת נימוקים בטחוניים: וכך גם בימינו. חברון היא עיר אבות, אבל מחברון גם יצאו הרוצחים

ישראל אלדד
חתן פרס ביאליק לחכמת ישראל

שלנו, וזהו הטעם הבטחוני. הרי לך דוגמה חיה מבפנים כיצד דברים שפעם קראו אותם בפשטות, מקבלים משמעות ברורה על רקע המציאות שלנו ומפרשים את העבר. ובכן, אינני מתיימר לומר שאני מפרש פשוטו של מקרא. לגמרי לא. אבל אינני מזלזל במשקלו של המדרש, כי הדברים צריכים להיות תורת חיים.

אחד ממפעליך הגדולים הוא תרגום כתבי ניטשה — ועליהם קיבלת בשעתו את פרס טשרניחובסקי — ואתה יודע שעל כך אפילו ישעיהו ליבוביץ' חולק לך שבחים. בספרו „ישעיהו ליבוביץ' על עולם ומלואו" הוא אומר: „הדבר המושך ביותר אצל ניטשה הוא בכך שראה בלאומיות את הדוקה האנושי השפל והבזוי ביותר". אמרתי זאת לד"ר אלדד כמה פעמים: עשר שנים עסקת בניטשה והשקעת בכך את מיטב כוחך וכשרונך... ולא למדת ממנו דבר זה? אם כך מדוע, בעצם, בחרת לתרגם דווקא את ניטשה?

אינני יודע אם ליבוביץ' סולח לי את הפוליטיקה בזכות ניטשה, אבל הוא בא ותובע מן הטכניון שיעניק לי דרגת פרופסור על התרגום. ואשר לשאלתך — לא אני בחרתי בניטשה לתרגום. שוקן פנה אלי והיה זה אחד הימים המאושרים בחיי. למעשה פנה אלי דן מירון — שהיה אז מנהל הוצאת הספרים „שוקן" — וזה חשוב גם לגבי הביוגרפיה הרוחנית שלי. יש בידי שירים ששלח לי מירון לפרסום ב„סולם" והוא נזכר שבכתבי לח"י כתבתי על ניטשה. עשיתי זאת בהיותי במחתרת ואחר־כך כתבתי גם ב„סולם". ובכן, הגעתי לניטשה בדרך מעניינת, דווקא מאחד־העם. היה לי מורה־מחנך בגימנסיה בפולין בשם ד"ר ירמיהו פרנקל (שאחר־כך היה מורה בגימנסיה בלפור בת"א) ושררה בינינו אהבת נפש. הוא הדריך אותי הרבה בכתבי ניטשה ובכתיבה בכלל. הוא היה אחד־עמיסט מושבע ושנה שלמה לימד אותנו אחד־העם. אף־על־פי שאהבתי את המורה (פרנקל) לא אהבתי את תורתו (של אחה"ע) ואולי זה עניין של אופי (וגם זה למדתי מניטשה). פרנקל, בדרך אגב, סיפר לנו שהאופוזיציונר של אחד־העם היה ברדיצ'בסקי. הלכתי איפוא אל ברדיצ'בסקי וממנו באתי לניטשה. וכשהגעתי לווינה, לבית־המדרש לרבנים, למדתי גם פילוסופיה באוניברסיטה (אולי כדי לאזן את לימודי בבית־המ"ד לרבנים...) וכבר אז עסקתי בניטשה, אף־על־פי שאת עבודת הדוקטור שלי עשיתי על שופנהאור. זו היתה התקופה שבה כמעט שלא היה צעיר שלא דבק בניטשה. זרתוסטרא היה לחם חוקנו ויין לילנו. אהבנו את ניטשה ואהבנו את זרתוסטרא, ומאז היה חלום חיי לתרגם שניים: את היינריך היינה ואת ניטשה, ושניהם קשורים זה בזה. לא לשוא אהב ניטשה העריץ את היינה הערצה רבה. אבל הדבר לא נסתייע בידי, מפני שעסקתי בכל מיני דברים אחרים, כמו „סולם" כמו מחתרת, הוראה, מקרא ארץ־ישראל — וניטשה נדחה. עד שיום אחד בא אלי דן מירון והציע לי את הדבר ושמחתי על כך מאוד.

מעניין ששוקן התכוון תחילה רק לכרך אחד ולו ידעתי מלכתחילה כמה התרגום קשה, לא הייתי נוטל עלי את המשימה, אבל גם כך קרה בחיים בכל הנושאים. אילו ידענו על הגזרות שתביא עלינו הציונות, היתה לנו [illegible] צירי הלידה. זו הבינה שבטבע [illegible]. כשגמרתי את תרגום הכרך הראשון, כתב לי שוקן בכתב תודה ובו ציין חבל שאבא (זלמן שוקן) לא זכה לראות את התרגום. הוא נהג לקרוא בכל יום פרק מתנ"ך ופרק בניטשה. זו, אגב, תמונה של יהדות ברלין. מכאן שהדבקות שקיבל ניטשה אחר־כך, של נאצי כביכול, אין לה שחר. אדם כשוקן קרא יום־יום ניטשה, שלא לדבר על הלל צייטלין.

הספר זכה להצלחה רבה, להפתעתי ולהפתעת שוקן, וכאשר כתבתי בכרך השביעי שתרגמתי „בזה אנחנו מסיימים", פסל זאת שוקן ושאל ומה עם זרתוסטרא? עניתי: יש תרגום של פרישמן. מי אני ומה אני? ואין לי שום יומרה לרשת אותו. לתרגם את זרתוסטרא צריך להיות משורר ופרישמן היה משורר. אמר שוקן: אולי בכל זאת כדאי לעיין ולערוך אותו — וזה מעניין. כשהשוויתי את תרגומו של פרישמן עם המקור — חשכו עיני. זרתוסטרא הוא הסתום בכל כתבי ניטשה. הוא סימבולי. והנה, לוקחים מתרגם לספר סתום למדי וזה מתרגם אותו למליצה המקראית. מכיוון שזה „כה אמר זרתוסטרא", וזרתוסטרא הוא מעין נביא, או פרישמן כאיש המליצה והמשורר, חשב שצריך לתרגם את הספר על דרך המליצה התנ"כית וכך — לא די שאין מבינים את התוכן, אלא שאף את הלשון אין מבינים במלא, מכיוון שדבק מאוד במליצה התנ"כית, אין התרגום מדייק. ואז אמרתי: אין התרגום ניתן לעריכה, ועם כל היותי משוכנע שאינני משורר — וזו שירה גדולה — אעשה את המאמץ. סייע לי בכך ולטר קאופמן שהוא הניטשיאני הגדול (הוא נפטר בינתיים — מ.ש.) וכתב ב„אנציקלופדיה בריטניקה" את הערך עליו וכתב ספר על ניטשה, שגם אותו תרגמתי הוא אמר לי: זה מטעה מבחינת הטענה. הגרמנית של ניטשה איננה הגרמנית של לותר ואל לך לתרגם בלשונו של ישעיה. הבעיה בתרגום היתה איפוא איך להיות מדייק ולמסור מרוח המקור כאחד, ונראה שחלקית יצא מתחת ידי דבר מתוקן, כי הספר זכה גם לשוק גדול וגם למהדורות רבות ככל צר ועל התרגום זכיתי בפרס טשרניחובסקי.

כך אתה משלים שתי פניה: „פרס טשרניחובסקי" לתרגום ועכשיו „פרס ביאליק" על עבודותיך המקוריות.

רצוני להשלים את „החוט המשולש". לפני זמן קצר קיבלתי את פרס ז'בוטינסקי בניו־יורק וזה משולש די בעניין: את פרס ביאליק קיבלתי על עבודתי בתחום המקרא, פרס ז'בוטינסקי ניתן לי כביטוי לעבודתי הפוליטית ופרס טשרניחובסקי — על התעניינותי בפילוסופיה כללית — ושלושת הפרסים האלה משלימים זה את זה.

הפיוט והאגדה

מאת מיכאל ששר

צבי מאיר רבינוביץ, „מחזור רבי ינאי (כרכים א, ב), „מוסד ביאליק" ואוניברסיטת תל־אביב, 1985, 1987.

„רוצים היו „בסדרי האגדה" שספר זה יתן את היכולת לכל אדם יודע ספר בישראל „לילך אצל אגדה בדרך ישרה ובינונית" — כתבו ביאליק ורבניצקי בהקדמתם לספר האגדה. החלף את תיבת „אגדה" בתיבת „פיוט" והרי לך תרומתו של צ.מ. רבינוביץ על רגל אחת, ועליה זכה זה עתה בפרס ביאליק לחכמת ישראל.

בשני כרכי פיוטי ינאי (קרוב ל־1000 עמודים) הוגש לפנינו, ההדיר עטרה ליושנה ונתן בידינו את פיוטי רבם של הפייטנים, שחי בארץ־ישראל בתקופה הביזנטית (כנראה במאה הששית לספירה), ושנעלמו ונשכחו בהרוצת הדורות. אין בידינו ידיעות על חייו של ינאי ועל זמנו המדויק. בין חוקרי הפיוט יש המקדימים אותו למאה השלישית ויש המאחרים אותו עד למאה השמינית. המהדיר סבור, ה„מאה היא באמצע" וכי ינאי חי „במאה השישית בערך", בימי יוסטיניאנוס קיסר. זאת, בעיקר כיוון שאין בפיוטיו — שבמרכזם עומד עם ישראל, סבלו ותקוותיו — רמז כלשהו לכיבוש המוסלמי במחצית המאה השביעית. הוא מדבר הרבה על אדום, המסמלת את ביזנטיון הנוצרית, אך לא על ישמעאל. שנאתו לאדום־ביזנטיון היא עזה: „הוא אוהב דם לכן שמו אדום „מארום תפיל סר (סרי) ארום, נעלך תשליך על אדום, שיתה למהפכה כסדום".

יש להבין שנאה זו על רקע מצבם של יהודי ארץ־ישראל במאות החמישית והששית ומעמדם המשפטי, כשמגמת הכנסיה הנוצרית היתה „לבודד את היהודים מתוך החברה... ולדכא את היהדות לגמרי" (מ. אבי־יונה בספרו „בימי רומא וביזנטיון"). יוסטיניאנוס אף אסר עליהם, בשנת 553, להשתמש בתורה שבעל־פה והמליץ לקרוא בבתי־הכנסת בתרגום השבעים לתורה (שנתחבר במאה השלישית לפנה"ס באלכסנדריה של מצרים), ולא בנוסח המקורי בעברית, ואין ספק שזו אחת הסיבות לכך מדוע דוחה ינאי כל ביטוי יווני בשירתו ומעמידה על טהרת לשון הקודש.

פיוטי ינאי עיקרם קרובות (תפילת החזן, הבאה במקום קרבן) לפרשיות השבוע וכאן גם נעוץ ההסבר לכך מדוע הלכו לאיבוד במשך הדורות. כיום אנו נוהגים — הן בארץ והן בגלויות — לקרוא את כל התורה כולה, מ„בראשית ברא" ועד „לעיני כל ישראל", במשך שנה אחת ומתחילה ומסתיימת בשמחת תורה. אנו עושים כן על־פי המנהג שרווח בבבל, אולם לא כן נהגו בזמנו של ינאי בארץ־ישראל, כשסיימו את המחזור רק אחת לשלוש שנים (ויש חוקרים הסבורים אף שרק אחת לשלוש שנים ומחצה). מכאן גם היה סדר הפרשיות. שונה מן המקובל אצלנו והקרובות־הפיוטים שוב לא התאימו לפרשיות השבוע ולכן הוצאו מסדר התפילות. ואולם, דווקא חלוקה

צבי מאיר רבינוביץ
חתן פרס ביאליק לחכמת ישראל

זו היא שנתנה בידי המשורר־הפייטן אפשרות לכתוב לא רק כחמישים קרובות (כמספר שבתות השנה), אלא כמאה וחמישים וכמספר שבתות שלוש שנים, ומה שאולי חשוב עוד יותר — כמספר פרקי תהילים. כל הקרובות האלו, והם „יותר משלוש מאות פיוטים ודרשים" (עמ' 6) פרסם עתה רבינוביץ, בהוסיפו מבוא מקיף לפיוטים בכלל ופירוש מפורט לכל אחד מהם. בכך הניח את האבן הראשה לפיוטי ינאי, כשקודמים לו בשדה־מחקר זה מ. זולאי, ח. שירמן, נ. אלוני, א.מ. הברמן ויבל"א ע. פליישר (אם להזכיר רק את המרכזים שבהם).

מוצא הקרובה — כצורת שיר שנוי במחלוקת. יש אומרים „שלא נתקנו הפיוטים אלא בשעת השמד" (כך ר' יהודה אל ברצלוני — שחי בתחילת המאה הי"ב), כתחליף ללימוד תורה מבש — שעליו גזר קיסר ביזנטיון. ויש אומרים „כי פיוטים מעין אלו אינם נכתבים על־פי הזמנה, וגם שעת השמד איננה מתאימה ביותר ליצירות ספרותיות" (שאול ליברמן במאמר בירחון „סיני" בתרצ"ט). מכל מקום לפנינו יצירה פיוטית האוצרת בקרבה לשון וסגנון מקוריים, מתוך „אהבה להוסת לארץ־ישראל ולעם ישראל" (במתודבר לספר), נראה גם ש„את הפיוטים הסכימו לפי נגינות, שעל אופיין וטיבן אין אנו יודעים" (שם). ינאי עצמו מתאר את באי בתי־הכנסת במלים: „מה יפים מקלסים ומעריצים, בבראם נאים בקולם עריבים" (עמ' 279).

רבינוביץ כותב, כי במפעלם של הפייטנים הראשונים היה משום תחייה המקרא וחידוי השירה העברית. דרכם של משוררי ספרד — ובראשם ריה"ל — לשבץ ביטויים ושברי פסוקים מן המקרא בשירתם הדרך זו ניכרת כבר בפיוטי ינאי. הוא גם נוהג לשבץ בשירתו דברים מספרות חז"ל, בהלכה ובאגדה כאחד. ואולם, אם כמעט בכל היצירות של התקופה הרומית־ביזנטית ניכרת גם השפעת הלשון היוונית — בעיקר בספרות ההלכה והמדרש — לא כן הדבר בפיוטי יוסי בן יוסי (קודמו של ינאי) ובפיוטי ינאי עצמו. שניהם מקפידים מתוך קנאות על טהרת הלשון העברית והם מבטאים בכך — כנראה — את מחאתם נגד השלטון הנוצרי. כך, למשל, מתרגם ינאי את הביטוי „לשכת פלהדרין" (מלה יוונית המופיעה במשנה) ל„מקום עצרת סגנים" ואת הביטוי „עליית בית אבטינס" הוא מחליף ל„בית רוקח ורקח". אוצר המלים שלו הוא מקראי ברובו, אף שהוא גם מחדש מלים כמו למשל השמות סכם, סלסול, סלד ועוד.

ניתן לראות בשירתו במידה רבה המשך לדרש הארץ־ישראלי, לא רק מבחינה ספרותית, בשל כך שהוא רומזת לפסוקים הנדרשים במדרשי חז"ל, אלא גם בכל המגמה התרבותית־חברתית־לאומית שבילאה שירה זו. הפייטן, כעמיתו הדרשן, בא להמציא דברי ניחומין לשומעיו, על־מנת שיעמדו מול גזירות השמד וההסתה. כך, למשל, מזהיר ינאי מפני התחברות יתירה לגויים: „אל תבואו בבתי בדבבורה (עשו — מ.ש.) „אל תכנסו בכניסיות „כל כפורים". עם זאת, ולאור נסיון העבר (מרד בר־כוכבא ומרד גאלוס שנכשלו ושעלו לישראל בדמים מרובים), מזהיר הפייטן „אל תלחמו בליצים ...אל תמהרו במלחמות..." כי הגאולה המיוחלת היא שהשלכות „הם השלושים בארץ ביד חזקה ו„נדרות אדום כבהדקים על מת, נרות ציון נשכחים כמת".

עם זאת — ואולי דווקא משום כך — כפתייעה בקראתו של ינאי גם בתרבות העמים אשר מסביב ואפילו בדת הנוצרית ולא ניכרת בשירתו כנגה של המתגרות לשכה. הוא דורש מבני עמו התאפקות, מתוך ראיית המצב לאשורו, וכל זאת עד ש„יבקע חודר... יקלע אבן ויכה צלם" ועל הר הזיתים „רגלי מבשר" יראו. מוטיב זה מופיע גם בספרות האפוקליפטית של אותה תקופה, אבל נראה שאינו מצביע רק על אמונה דתית עמוקה בגאולה המשיחית, אלא גם על זהירות הקץ, מתוך חשבון מפוכח של רווח והפסד.

בחקר המקרא בפרס ההיסטורית בכלל קיימת אסכולה התרה אחר „תוספת החידוש", או במלים אחרות: היא מציגה את השאלה — „לפי, למשל, נוצרו מזמורי תהילים ובאיזו הדרכות נאמרו או הושרו. שאלה זו כוחה יפה גם באשר לפיוטים בכלל ולפיוטי ינאי בפרט. האם נוצרו אלה לבני עליה בלבד, או גם לקהל הרחב? — האם הבין הקהל המתפללים שהתכנס בשבתות ובמועדים בבתי־הכנסיות את השפה המליצית של הפיוט, או שהסתפק בתורת ההזה. ויותר משקלם את תוכן הפיוטים, הלך שבי אחר הסגנונית: ידועה ביקורתו החריפה של אברהם אבן־עזרא על פיוטי הקליר, המלאים חידות ומשלים והם אף מנוגדים לכללי הדקדוק והסגנון „ארץ קרקע", והשאלה היא, האם חלים דברים אלה גם על פיוטי ינאי, שעליו ועל שכמותו אמר רבנו גרשום מאור הגולה „יש לנו ללמוד מן הפייטנים הראשונים, שהיו חכמים גדולים" (מובא לספר). רבינוביץ סבור שבזמנו של ינאי נפוצה היתה הבקיאות בתנ"ך, במשנה ובמדרשי חז"ל, שעליהם מבוססים הפיוטים, וזו אפשרה אפילו להמון העם להבין את הפיוטים.

אם במקר איפוא לערוך השוואה בין שירת ימינו לבין אותה שירה קדומה, כי אז הנה שעיקר קבתה של זו האחרונה כמון דווקא בהיותה שירת „יש מיש" ולא „יש מאין". לאמור: מתוך גישה, היא צרה ולשה את לשון המקרא והספרות חז"ל בחדשה־היא, אבל בארוך גישה, את היא מתולבלת מאוצרות קודמים אלה, כאילו לא היה הדבר לפניה, וכך היא מוסיפה חוליה טבעית בשלשלת

(המשך בעמוד הבא)

קטעי קינה מ"חתונת דמים"

קטעי השירה המובאים בזה הם קטעי הקינה המפורסמים מתוך המחזה "חתונת דמים" לפדריקו גרסיה לורקה. תרגום חדש של המחזה מאת רנה ליטוין עומד לראות אור בהוצאת "עם־עובד".

עלילת המחזה נסבה, כידוע, על סיפור אהבה ונקמה, שאת תמציתו שאב לורקה מידיעה עיתונאית ועיצבו ליצירה, שהיא אחד המיתוסים הגדולים ברפרטואר הדרמה המודרנית.

כלה, בת־כפר, נישאת לבן־כפר שכן, בן יחיד ששרד לאמו, לאחר שאחיו ואביו נרצחו על רקע יריבות עתיקה בין שתי משפחות. הכלה אינה שלמה עם נישואיה, וביום החתונה נמלטת עם ארוסה מימים עברו, שהוא, מסתבר, בן למשפחה היריבה לחתנה. העלילה מסתיימת במותם של שני הגברים, והכלה לא היתה ולא תהיה לאיש.

זוהי עלילת פני השטח, אולם מתחתם מתרחשת דרמה סבוכה בין כוחות טבע, גורל ותבונה המתמודדים על נפשות הגיבורים, כוחות המתגלמים בדמויות מיתיות־אלגוריות ובמערכת מורכבת של דימויים: הלבנה, הקבצנית, חוטבי־עצים, הסוס וכן הלאה, ובהם גם הסכין – נושאה של קינת האם, המובאת בזה.

מתרגמו הראשון של המחזה לעברית היה, כידוע, המשורר רפאל אליעז.

אשת ליאונרדו: פעם היה פרש־תמר,
ועכשו – ערמה של שלג.
דהר בחוצות ועל רכס,
זרועות נשים אמצוהו.
עכשו רק סתו הלילה
לו עוטר את המצח.

האם: חמנית לי היית,
ראי כל הארץ.
על לבך מר יניחו
צלב הרדופים ניחוח;
כסות הסדין מעליך
מזהורית של משי,
והמים פורצים בבכי
בין דממות ידיך.

אשת ליאונרדו: אי, ארבעת בני־חיל
באו בשכם מתשש!

הכלה: אי, ארבעת בני־חמד
מות מביאים פה עם הרתם!

האם: שכנות, בסכין קטנטנת,
כל־כך קטנטנת,
ביום מר אשר נגזר בו,
בין שעה שתים לשלש,
נהרגו פה גברים שנים מאהבה.
סכין קטנטנת,
כל־כך קטנטנת
שהיד כמעט אינה תופשת,
אבל שהיטב חודרת
בבשר הנרתע לפתע,
ונעצרת במקום בו
מרטטת בתוך סבכיה
הזעקה ששרשה הוא חשך.

הכלה: וזוהי סכין קטנטנת,
כל־כך קטנטנת
שהיד כמעט אינה תופשת:
דג בלי קשקש ובלי נהר,
כדי שביום שנגזר בו,
בין שעה שתים לשלש,
זו הקטנטנת
תותיר שני גברים בארץ
בשפתים צבע־דונג.

האם: שהיד כמעט אינה תופשת,
אבל קרה חודרת
בבשר הנרתע לפתע
ופתאום עוצרת, במקום בו
מרטטת בתוך סבכיה
הזעקה ששרשה הוא חשך.

מספרדית: רנה ליטוין

ציור ילדותי־מתוחכם

מאת טליה רפפורט

סמדר כהן, ציורים, בגלריה שרה לוי, רח' פרלש 10, ת"א, וב"מימד קטן", בחנות "מיזהיר", לב דיזנגוף, ת"א.

. לפני כשנה הציגה סמדר כהן בגלריה "מימד" עבודות גדולות ורועשות בצבעים עזים, שנראו לי אז כפרץ אימפולסיבי ולא תמיד מספיק מעניין. עתה היא מציגה בו־זמנית שתי תערוכות ובהן ציורים קטנים יותר, שהם מהודקים וחזקים יותר. עם זאת, לא אבדה להם הרעננות והחיות שצומחות מן הקירבה לציורי ילדים.

האווירה הילדותית נוצרת עקב הנושאים הבסיסיים מאוד (פרחים, עלים, בתים, כדים, לבבות, עיניים, אוטובוס), השימוש בצבעי יסוד (הרבה אדומים, צהובים וכחולים), גודש הדגמים הצפופים והטכניקה המגושמת במכוון (מריחות גסות, קווי מיתאר שחורים ועבים, חומריות סמיכה ומחוספסת).

עם זאת, ניכר היטב שמדובר באמנית בוגרת ובשלה ואין זה כלל ציור נאיבי.

אף כי העבודות עשירות ויפות אין הצדקה להציג במקביל שתי תערוכות זהות. המטרה היתה ודאי להגיע לקהל רחב ככל האפשר, אך מוטב היה אילו נשמרה אותה האופציה לשלב מאוחר יותר ולהתפתחות נוספת ביצירתה.

סמדר כהן (גלריה שרה לוי ו"מימד קטן")

אלילים תוצרת בית

אורי אליעז, "דחלילים כאלילים", מסליב במוזיאון הרצליה, בית "יד לבנים", הרצליה.

הכניסה לאולם התצוגה שבו מכונסים פסליו של אורי אליעז יוצרת רושם ראשון חזק ומפתיע. אתה מוקף מכל עבריך בעשרות דמויות שבוהות אליך בעיניים גדולות של אלילים קדמוניים בעלי כוח מאגי כמעט מהפנט. קבוצות, קבוצות הם ניצבים זקופים, בעמידה חזיתית וסטאטית על פי מיטב מסורת הפיסול העתיק ויוצרים אווירה חגיגית של מקדש פרימיטיבי, או של מוזיאון לפולקלור ואתנוגראפיה, אך כשמתבוננים ביניהם ובגלים מקרוב ממה הם עשויים מתחילים לעלות חיוכים על פנינו.

בין מרכיביהם הרבים אפשר למצוא מסמרים, מטאטאים ומברשות, אימומי נעליים, חלקי רהיטים מגולפים, גלגלי שיניים, שעונים, אבזרי בובות, מושבי אופניים מצויירים, ידיות, כפתורים, שברי צלחות מעוטרות, כלי שחמט, תכשיטים עתיקים, זכוכיות צבעוניות, אבנים, קונכיות, אטבי כביסה, כלוב ציפורים ריק, חשבוניה ישנה ועוד כהנה וכהנה.

השפע המגוון הזה של מאות פריטים מסוגים שונים מזמין התבוננות ממושכת והנאה מהדמיון והיצירתיות של אורי אליעז שבנה מגרוטאות זרוקות שאין בהן חפץ שורת דמויות וטיפוסים, שלכל אחד מהם "אישיות" אחת ויחד הם יוצרים פנטאזיה מרשימה ומשעשעת כאחת.

המצבור העשיר הזה מעלה בזכרון את פסליו של פיקאסו, שכבר בעשור השני למאה הגיע לצרף בעבודותיו "תמונות חיים" השמורים מחיי היומיום, החל בגזרי עץ ופח, קרטונים וקרעי עיתונים וגמור בכלי מטבח וצעצועים שבורים של ילדיו, כמו המכונית הישנה שנהפכה לראשו של קוף או מושב האופניים שנהפך לראשו של שור.

אורי אליעז ממשיך סוג זה של עשייה ומריץ אותו הלאה בדרכו שלו ובמשנה מרץ. התערוכה כמוזיאון יוצר איסוף וצבירה כמעט כפייתי של כל מה שנקרה לידיו ושמירתו עד שימוחזר וימצא לו מקומו הנכון שבו יתרום את תכונותיו הישנות להקשר החדש. הוא מיטיב לבחור ולשבץ כל פרט, לעתים בהומור דק, לעצם אופייה של כל דמות וליצור מכלול סביבתי שסקנה חוויה מיוחדת במינה.

נוף פנים רב־פנים

דורון בר־אורון, ציורים, מוזיאון הרצליה, בית "יד לבנים".

עבודותיו של דורון בר־אורון ניחונו בצבעוניות כהה ואינטנסיבית, בטכניקה דינאמית ובאופי אקספרסיוניסטי. הנושא המרכזי שלו הוא אינטריור – בעברית יפה "נוף־פנים" – וכותרת זו חוזרת בתערוכה בוואריאציות שונות: נוף־פנים מנוסר, מתגלגל, דו־צדדי, מטפס ועוד.

מדובר בנוף הפנימי של חדר עבודתו הכולל מספר אלמנטים חוזרים: אבזרי בית (כסא, שרפרף, כדים, בקבוקים) דמויות שהן ספק מציאותיות, ספק פסלים או פריטים פולקלוריסטיים המקיפים אותה: תרנגול, כלב בעל תברבורות, דמות־כד, ראש, אשה יושבת, או עירומה שוכבת (ולעתים קטועת ראש וגפיים).

את המרכיבים הללו בר־אורון מגלגל, הופך, מעמיד על הראש, מנסר ומשבץ בקומפוזיציות רב־כיווניות שונות, שמתאמצות לחרוג מן הראייה הישירה והפשוטה ומן הגישות המקובלות באינטריור המסורתי. לשם כך הוא מפצל עבודות לכמה פאנלים (לעיתים באופן שרירותי ומיותר), משכיב ציור גדול על במה מוגבהת כדי שיהיה אפשר לראותו מכל ארבעת הצדדים (שכולם תואמים), תולה ציור על התקרה (בצורה שקשה למדי לקלטו כראוי), או מנסר את האלמנטים השונים בציור ומגבב אותם מחדש בכיוונים שונים ובחפיפה חלקית תוך כדי יצירת מירווחים וחללים פנימיים ביניהם. במקרה אחר הוא מבליט חלק מהציור על גבי בסיס מעובה ומקיף חלק אחר במסגרת עץ עליונה ותחתונה, וכך הוא ממשיך ומפעיל על ציוריו עוד מניפולאציות חיצוניות רבות.

כדי להעשיר את הדברים עוד יותר בחלק מן המוצגים מנסה דורון בר־אורון לפרוץ את הגבולות בין הציור לפיסול גם על־ידי העמדת מבני עץ תלת־ממדיים חלולים שבתוכם משולבים ציורים.

ב"טריפטיכון רצפה" הוא משכן בתוך מסגרת עץ ציור אחד הצמוד לקיר ופאנל נוסף דו־צדדי שניתן להזיזו ולהתבונן בו משני צדדיו, וב"נוף־פנים מטפס" שזורים ציורים אחרים בצורת קונסטרוקציה בתוך שלד עץ שמטפס על אחת מפינות אולם התצוגה.

כל התחבולות הללו יוצרות תחושה של טריקים מסובכים, שגם אם הם נובעים מצורך אישי במורכבות ופריצת מסגרות, הם גולשים לעתים להתחכמות מאולצת. יש שהדבר מסיח את הדעת מן הציור עצמו שבמקרים אחרים, ודווקא הפשוטים שבהם, יש בו כוח הבעה ויכולת ציורית וצבעונית שאינם זקוקים לתגבורת.

אורי אליעז, "דחלילים כאלילים"

גם חנוכיה וגם רעשן...

אליהו סידי, פיסול נאיבי, גלריה אנגל, רח' גורדון 26, ת"א.

אליהו סידי, לשעבר רועה צאן בדרום צרפת, הוא אמן נאיבי, שפסליו ספוגים בתכנים יהודיים ונראים כצעצועים מסוגננים וחביבים בשלל צבעים מרהיבי עין.

בתיבת נח שלו, למשל, מסודרות החיות בתאים, קומה מעל קומה וכאשר מסובבים את הידית הן מניעות את ראשן. עוד אפשר לפגוש כאן את בלעם וחמורו, את מרדכי על הסוס, פרה אדומה, קוסם וכן אובייקט דמוי פסנתר שבו משולבים גם חנוכיה וגם רעשן...

מי שרוצה לגלות את יונה היושב בבטן הדג יצטרך לפתוח שתי דלתות קטנות כדי לראותו ומה שמוזר הוא, שדג העץ הזה רוכב, משום מה, על גליל פלסטיק ארוך, שקוף וממולא בניירות צלופן צבעוניים, שגם נורת חשמל דולקת בתוכו. מסתבר שגם אמנים נאיביים מרגישים, משום מה, צורך ללכת לפעמים עם הזמן, אך הכן המלאכותי הזה הוא חריג "מודרני" יחיד באווירה הילדותית־כפרית־תמימה שמאפיינת את התערוכה, שאליה הובאה גם חבילת שחת אמיתית, שתרנגול עץ ססגוני ניצב על גבה.

קשה להתייחס לתערוכה בקריטריונים של אמנות וגם אין זה נכון לעשות זאת. מוטב ליהנות ממנה כאמנות פולקלוריסטית עממית האותנטית וכתור שכזו היא בהחלט סימפטית.

בסבך האפריקאי

מאת איזה פרליס

דוריס לסינג: "העשב פוזם", מאנגלית: נורית פלד, זמורה, ביתן, תשמ"ז / 1987.

דוריס לסינג (ילידת 1919), סופרת פוריה מאוד, היתה במשך שנים נושאת הדגל של ספרות נשים ודור סופרות צעירות ממנה, הלך בעקבותיה. היא עצמה מיתנה במרוצת הזמן את השקפותיה המיליטנטיות הפמיניסטית והשמאלנית, אבל מאפייניה הבסיסיים לא נשתנו. היא נולדה בפרס, וגדלה ברודזיה, שבה, כמו בדרום־אפריקה השכנה, המתח בין לבן ושחור הוא עובדת־חיים קיומית. (בינתיים זכתה רודזיה לעצמאות, כמדינת זימבאבווה). רשמי נעוריה טבעו חותמם הבלתי־נמחה בתודעתה ומכאן נובעת המעורבות החברתית שלה, הניכרת ביצירותיה. גם היחסים הסבוכים במשפחתה גרמו להתבגרותה המוקדמת בתנאי לחץ נפשי. השפעות אלה קבעו את הנושאים, שבהם היא עוסקת: הפסיכולוגיה של האשה, פער־הדורות, סיבוך המערכות של במאה שלנו, שבעיית הגזעים היא חלק ממנו.

באחד הראיונות (הנדירים), שהעניקה בהגיעה לגיל ששים, חושפת דוריס לסינג, בכנות ובגילוי־לב את עובדות חייה, שהן רקע ליצירותיה. היא מספרת על הלחץ הנפשי, שבגללו הביטה בעין ביקורתית על הוריה ועל עולם מבוגרים בכלל; על מאבקה הבלתי־מתפשר לשחרור עצמי וכן על סלידתה מן המשטר הגזעני. אכן במישור האישי נפתרה הבעיה, כשדוריס לסינג נטשה את רודזיה וקבעה את מושבה באנגליה (1949). אשר לספרות, לדעתה, סופר בעיקר סופרת מתחילים, בדרך כלל בכתיבה ריאליסטית ואוטוביוגרפית, כדי "למצוא את עצמם". כך נהגה לסינג בסידרת רומנים: "ילדי אלימות", שגיבורתה, מרתה קווסט, מצטיינת בקווים מובהקים של דיוקן עצמי.

לאחר בואה לאנגליה הופיע הרומן הראשון שלה: "העשב פוזם" (1950). פרי־ביכורים זה מצטיין בעוצמתו ובשלותו וכולו חשבון נוקב עם הארץ האומללה, שבה עברו על לסינג ימי נעוריה. כותרת העשב לקוחה מן הפואמה של ת.ס.אליוט: "ארץ השממה". "בחור נמק זה בין ההרים, לאור הירח הניפה, העשב פוזם מעל לקברות ההרוסים..." שורות אלה מבטאות את אווירת הנכאים, חוסר־תקוה ואידיאנים, הנסוכה על הסיפור.

בפיסקה הפותחת מצוטטת ידיעה מן הכרוניקה העיתונאית, המספרת על רצח מארי טרנר, בבית אחוזתה, בידי משרת (כושי), שהודה במעשהו. ברור זו יודע הקורא מראש מה יקרה, שכן אין כאן משחק ניחושים והפתעות, כנהוג במותחן וכלש. "העשב פוזם" הוא רומן פסיכולוגי וחברתי, המתמקד על שרשי ההויה, המולידה טראגדיות כאלה. בפרק הראשון מוצג אסונם של הזוג טרנר משתי זוויות־ראייה ויצגנות: בעיני החוואי השכן, צ'ארלי סלאטר ובעיני טוני מארסטון, עוזרו של דיק טרנר (בעלה של הנרצחת). סלאטר, שהצליח לצבור הון מחוותו, הוא ניגודו של טרנר הכושל. הוא גם מייצג את השקפת עולמם של המתישבים הותיקים, המנצלים את הילידים, כבהמות־עבודה, ועושים חיל ללא נקיפות מצפון. טוני מארסטון הצעיר, שזה עתה בא מאנגליה, נקרע בין שתי אמות מידה זו שעליה חונך במולדתו וזו הנהוגה בארץ ברודזיה או דרום אפריקה. הוא מתקומם על היחס הבלתי־אנושי לשחורים, אבל רוצה להתקבל בחברת לבנים. התנאי לזה הוא: "עליך להתרגל להשקפותינו בנוגע לילידים". התחבטות חולפת במהרה: "אין הם (החדשים) מסוגלים לקום נגד החברה שהם מבקשים להצטרף אליה. אין הם זקוקים לזמן רב כדי להשתנות. זה קשה, כמובן, להיעשות רע בעצמך. אך עד מהרה מאבד מושג "הרע" ממשמעותו".

מכל מקום, הותיק והחדש יודעים, שהזוג טרנר היה מועד לפורענות. מה גם שהטרנרים היו "לבנים עניים", שלא הצליחו להיכות במקומם. עוני של מתישבים לבנים פוגע ביוקרתו של המעמד כולו, ועל כן החברה מסתייגת משלומיאלים כאלה. לבנים עניים מצויים בכל ארץ קולוניאלית. לדוגמה: תיאורים אוטוביוגרפיים של מארגריט דיראס, שמשפחתה סבלה מעוני ומצוקה קשה בהודו־סין הצרפתית, כשניסתה להכות שורש בארמה.

עלילת "העשב פוזם" נגולה בצורה מעגלית. הפרק האחרון מחזירנו אל נקודת המוצא, לאחר שכל הנסיבות הפנימיות והחיצוניות, שהביאו להתרה כה אלימה ואכזרית, התבהרו די צרכן. בעלילה זו שזורים שני נושאים, שכל אחד מהם ראוי לטיפול בנפרד: כשלון הנשואים, שהוא תופעה אוניברסלית ומאבק בין הגזעים, הספציפי לארצות מסויימות. לכאורה, נשואים אומללים מצויים גם במדינות סקנדינביות, הנחשבות לשלוות ומתוקנות בעולם המערבי. מאידך גיסא, אפילו במשטר גזעני, המוליד פחד ושנאה, מצויים זוגות מאושרים, שנשואיהם עלו יפה. אולם, אילו גיבורי סיפורנו חיו בסקנדינביה, היו נשואיהם נגמרים בגט ולא ברצח. בתנאים המיוחדים של רודזיה או דרום־אפריקה, יש הגיון פנימי ומידת סבירות בעלילה, הממזגת את הבעיה הפרטית בינו לבינה עם הבעיה הכללית של יחסי שחור־לבן.

בראיון שהזכרנו (משנת 1980) מברכת דוריס לסינג על ברכת הבדידות, שקשה להשיגה. הציבור אינו מחבב סופרים, בעיקר נשים המאושרות בבדידותן, שאין ברצונן להינשא ולהתנהג כמקובל על זולתן. המחברת לא שינתה דעתה בנידון במשך שלושים שנה, שחלפו מפירסום "העשב פוזם", שגיבורתו היא אחת הנשים, שלא נוצרו לנשואים. מארי טרנר היתה מאושרת כפקידה בעיר, מוקפת חוג ידידים וידידות ומבלה בנעימים בחברתם. אולם, בהגיעה לגיל שלושים פלוס, נכנעה ללחץ דעת הקהל ונישאה בחיפזון, ללא שיקול דעת, לבעל חווה עלובה ומבודדת. תהליך הפיכתה של צעירה מטופחת ומאושרת לשבר כלי, הוא הציר המרכזי של העלילה. טוני מארסטון, הזר, חש "שהסיבות לרצח נעוצות הרחק בעבר, וכי סיבות אלה הן החשובות באמת".

ב"פלאש באק" – ילדותה של מארי בחוות הוריה, המסוכסכים ביניהם, מעין חזרה כפייתית של המחברת אל ילדותה שלה. מארי וכן גיבורה אחרת של לסינג, מרתה קווסט, נמלטות מן החווה העירה ועובדות כפקידות. אולם לאחר הנשואים חוזרת מארי לחוות בעלה ורואה עצמה כבפילה של אמה ואומללה כמוה. כשבעלה נמצא מבוקר עד לילה בשדה, מנסה האשה להעסיק את עצמה בבניית הגלוב, והמנותק מכל מקורות תרבות, אבל עד מהרה מגיעה בכא למיצוי כל האפשרויות.

בדקות פסיכולוגית מרשימה שוזרת המחברת רשת השפעות הדדיות, הגוררות את בני הזוג ואת משרתם הכושי, מוזס, אל אבדנם הבלתי־נמנע. אדישותה של מארי כלפי בעלה פוגעת בגאוותו הגברית והיא אחד הגורמים של כשלונו כחוואי. תנאי בדידות, עוני והיעדר נוחות אלמנטרית, מאיצים את התדרדרותה של מארי עד להתמוטטות עצבים מוחלטת, שבגבול אי־שפיות ההויה. גורם הרסני נוסף הוא הטבע האכזר של אפריקה, שהחמה מוצץ את לשד עצמותיו של האדם הלבן ומערער את איזונו הנפשי. בסיפור שפע תיאורי טבע: חום, אבק, יובש, רוחות עזות וכיוצא באלה. אולם אדם הקשור לאדמה, כמו דיק טרנר, רואה גם את היופי, שהאדם הלבן הורס אותו במעשי ידיו. "אפילו דרום־אפריקה הטיפוסית, שאדמתה נראית כאילו מחללים אותה הפרברים הקטנטנים הללו, המגוחכים ופשוטים בה כמו מחלה, אינה יכולה להימלט מהם".

זהו הרקע של סבך הרגשות של מארי כלפי השחורים בכלל וכלפי משרתה, מוזס, בפרט. אין המחברת מסתפקת בהמחשת יחסי הגזעים בבית טרנר, אלא עוברת להכללות הנדרשות ל"שולחן עורך" של חוקים וכללים, המסדירים יחסי שחורים ולבנים. רוב הלבנים יונקים תורה גזענית זו עם חלב אמם, או מסתגלים אליה עם בואם לאפריקה. תורה זו נובעת מפחד מודחק של המיעוט השליט מפני הרוב הנדכא. הלבנים והזרים רוח צוות של סולידריות ואילו הקשר היחיד שלהם עם השחורים הוא זה שבין אדון למשרת. לכן, המפר מוסכמות אלה כאילו כפר בעיקר והחברה תקיא אותו מקרבה. הצידוק המוסרי של הלבן הוא שפלותו הטבעית של השחור: "הוא הכושי שלעולם יגנב, ירצח, יאנוס, אם רק תזדמן לו שעת־כושר". אשה לבנה היא, כמובן, טאבו לגבי שחור. מה גם שגברים לבנים מקנאים בגבריותו של הכושי בלי להודות בכך.

במסגרת התגייה פסיכולוגית זו משתלב גם הזוג טרנר, דיק, המקבל תיאורטית את כל הנחות הגזענות, מסתדר בכל זאת עם עובדיו, הודות לטוב לבו ואנושיותו. לעומת זאת מארי מוצאת בשחורים את השעיר לעזאזל ומתעללת בהם מתוך תיסכול ויאוש. המחברת טקטית מדי להפוך את יחסי מארי־מוזס לפרשה בנאלית של אהבהבים. באשר למארי "ליוותה אותה תחושת פחד לא־הגיוני ואי־נוחות עמוקה, ואפילו – אף כי לא ידעה זאת והיתה מוכנה למות ובלבד שלא יהיה עליה להודות בכך – משיכה אפלה". לעומת זאת מוזס, מצליח בכוח אישיותו, לצאת ממעגל יחסים "גברת־משרת". האשה הלבנה, שפעם הצליפה על פניו בשוט, נאלצת להכיר בו כיצור אנושי, והתמוטטותה הופכת לבת חסותו. אפילו מעשה־הרצח אינו מערער את אהדת הקורא למוזס, שכן הוא מתואר כתוצאה טראגית של מצב בלתי־אנושי ובלתי־נסבל.

מוסר ההשכל של הרומן הוא ברור ומפורש: כל הוויתם של בני שני הגזעים במשטר האפרטהייד היא בבחינת מעוות לא יוכל לתקון. לקראת הסיום חולמת מארי חלום־סיוטים. היא רואה, שאחרי מותה יעלו בעלי החיים והצמחים על ביתה ויהרסוהו. "לבסוף יכסה הסבך את הנהר וזבהו השקע, ודבר לא יישאר".

חלום סמלי זה הוא נבואת החורבן של האדם הלבן באפריקה. כבואה לאנגליה היתה עדיין ההויה האפריקאית טרייה מאוד בתודעתה של דוריס לסינג. בספרה הראשון הצליחה הסופרת הצעירה ליצור טראגדיה אמיתית, שגיבוריה נלכדים במלכודת ללא מוצא.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

שירה

גוף בנוף

צורת האש / מאת ורדה גנוסר / הקיבוץ המאוחד / 62 ע'.

ספרה השלישי של המשוררת מכיל לא מעט שירי נופים, ובכלל זה המחזור "יפו – נעילה". הגוף מופנם גם בשיר כמו: "גוף מתוק מה אתה עושה בנוף הזה –/ שחור צלול ושקט מצועף,/ גוף מתוק מה אתה שוהה בתוך הווה/ מכונף, חותר אל רוממיה,/ ואם אני בשבי, תנני באגף החסר/ לימין הרחמים, לשמאל הדין/ עם הדברים שנבראו בי' להגיד./ הנני באופק החסר, אין קו לו,/ והשמש מצייר בו שקיעת כל הדימויים./ גוף ענוג מה אתה הוזה בערפל הנוף?/ אמור לי: גע באש,/ הוצא אותי/ כמו ממחסה מכיסך הבוער, הלא ידעתי/ האש תפנה במקום שאפנה, תעבור אתי/ כביש, מדרכה ומים גבוהים".

אסופות

עמק־השירים

מחקרי "משגב ירושלים" בספרויות עם ישראל / העורך אפרים חזן / משגב ירושלים / 272 ע'.

קובץ מבוסס על הרצאות שניתנו במסגרת הקונגרס הבינלאומי השני של "משגב ירושלים", שנערך לפני כשלוש שנים, ושעניינו בתפיסה כוללת של הספרות היהודית כיצירה עברית, כיצירה בלשון יהודית וכיצירה בלשון לועזית. שני מאמרים עוסקים בתחיית הלשון העברית בצפון אפריקה ובקשר בין העיתונות העברית באירופה ובין המשכילים היהודים בצפון אפריקה. יוסף הלוי דן ב"עמק השירים" ובראשית הספרות העברית החדשה במזרח. קבוצת מאמרים מוקדשת לשירה ולפיוט, ועוד קבוצה לספרות המחשבה והמוסר. שמואל מורה מנתח את השתקפות ה"פרהוד" בספרותם של יהודי עיראק ודוד מנדלסון מקיש מ"ספר השאלות" של ז'אבס על הספרות המסורתית של יהודי מצרים. בקובץ נכללו גם ארבעה מאמרים בלועזית.

חברה

המנפטה כמשל

אנטומיה של חולי ניהולי / מאת ראובן שפירא / עם עובד – אופקים / 379 ע'.

מעשה במנפטה – מפעל להפרדת סיבי כותנה – אגדה בכל מיני תקלות שפקדו אותה ובכשלונו של המחבר לנתח את פשר הדבר. בעין בוחנת של חבר קיבוץ – גרשמאל – שעבד במנפטה הזאת. וגם רכש לעצמו ידע מדעי של סוציולוג ואנתרופולוג, בוחן שפירא את המעשה כולו כדגם לתחלואיה של התעשייה הישראלית. מסקנתו העיקרית, המסתמכת על עשרות דוגמאות ועל מחקרים מן העולם הגדול: במקומותינו נוהגת שיטת ניהול המבוססת על כפייה, זכר להון שסיפק למפעל הקפיטליסטי הישן את עיקר משאביו. לעומת זאת ראוי לעבור לניהול המיוסד על אמון, על־פי הדגם הרווח במשק היפאני (שכידוע, איננו מן הנחשלים ביותר). ראשית הספר בעבודת גמר וכדוקטורט.

כתב־עת

הון פרטי וציוני

היסטוריה יהודית 1–2 / העורך קנת סטאו / אוניברסיטת חיפה / 168 ע'.

הכרך השני של כתב־העת הזה מכיל ארבעה מאמרים באנגלית ואחד בעברית. זה האחרון, משל יוסף כץ, מוקדש לפעילות ההתיישבות של ההון הפרטי הציוני בארץ ישראל בראשית המאה הנוכחית וקובע שהרווח הכספי לא היה לדידו מטרה בפני עצמה אלא רק אחד האמצעים להשגת המטרה הציונית. ארבעת המאמרים האחרים עוסקים באגריפס הראשון והדת היהודית (מאת דוד גודבלט), במורפולוגיה של העיר לוד בתקופה הרומית (מאת יהושע שוורץ), במיתוסים על ראשית הקהילה היהודית באמסטרדם (מאת רוברט כהן), ובהיסטוריוגרפיה יהודית והעיר המודרנית (מאת סטיבן ציפרשטיין).

תרגום

צריבת הקרח

יחסים מסוכנים / מאת שודרלו דה לאקלו / תרגמה מצרפתית יונת סנד / הקיבוץ המאוחד / 348 ע'.

מהדורה שנייה לתרגום העברי, בחסות המפעל לתרגום ספרי מופת, של רומן־מכתבים, יצירתו האחת של המחבר (אלוף בחיל התותחנים הנפוליאוני), שעורר שערוריה רבתי לעת הופעתו (1782). וכה אמרה המתרגמת באחרית דבר: "לאורכה של אפולוגיית־התענוג המפורסמת הזו, אין אפילו מקרה אחד שזוג ייכנס למיטה מבלי שאיזה רעיון זר יתקע במוחו. ורעיון כזה הוא תמיד רעיון הכפייה. החלק העלילתי של ה'יחסים' מעלה תכופות על הדעת ספרי ארוטיקה מצריים, שספר זה הוא בן־זמנם או יורשם... המקוריות של ה'יחסים' טמונה בכך שאמצעי הכפייה אינו עוד הכוח כי אם השכנוע. השקר אינו אלא הדרך שבאמצעי־הכפייה... וכאשר סֶסִיל או הגברת דה־טורוואל סבורות כי הן חופשיות, יודע הקורא כי כבולות הן, מפני שמתוחר לו כי הוליכו אותן שולל". ובודלייר, נזכיר, אמר על הספר הזה: "אם צורב הוא, אין צריבתו אלא כצריבת הקרח".

מראות השטח

דברי ימי תועבת העולם / מאת חורחה לואיס בורחס / תרגמה מספרדית רינה ליטוין / עם עובד – פרוזה אחרת / 156 ע'.

אמורה המתרגמת באחרית דבר, הקודה "הצומת של בורחס": "במבט ראשון 'דברי ימי תועבת העולם' אינו אלא אוסף רשימות קטנות, רובן ביוגרפיות מתומצתות של נבלים, השאובות מכמה ספרים... ואכן, רשימות אלה הופיעו בשנת 1930, כקטעים במוסף בידורי... ומגמתן לא היתה אלא לשעשע... לימים הפך תאריך הופעתו (1935) לציון־דרך בתולדות הספרות הלטינו־אמריקנית... הספר הוא ציון־דרך בכתיבתו של בורחס עצמו, ראשית משום שהוא לו ספרו הבדיוני הראשון; שנית, משום שהוא מסכם את המגמות השונות והלבטים שהתרוצצו בו מאז החל את דרכו כמשורר ותיאורטיקן של הלשון והספרות; ולבסוף משום ש...כבר יש בו כל הזרעים של בורחס הגדול". ייזכרו גם דברי הסופר עצמו בהקדמה למהדורה של 1954: "מאחורי הקולות הבדויים אין כלום, אין אלא מראות השטח בלבד... הכותב היה איש אומלל למדי, אולם כתיבתם שעשעה אותו".

מתח

מנוסה מרובעת

תפילה למת / מאת ג'ק היגינס / תרגם מאנגלית שלמה בתן / מודן / 198 ע'.

אירלנד והמלחמה הבלתי נפסקת בתוכה שכבר שימשו את היגינס כרקע לספרו "כומר מוזה" (שיצא לא מכבר בעברית, באותה הוצאה) מספקת את הרקע גם לספר הזה. איש המכונה מרטין פאלון, לפנים אידיאליסט שהתגייס לשורות "הצבא האירי הרפובליקני", ראה את עקרונותיו מתמוטטים לנגד עיניו בתוך ההרס שהוא עצמו חולל בכוונת מכוון. לפיכך הוא נמלט לצפון אנגליה במנוסה מרובעת – מפני המשטרה, מפני הצבא, מפני חבריו ב"א.אר.איי." וגם מפני עצמו. אבל תוך כדי כך נגזר עליו לחזור ולהרוג, והפעם, מה נעשה, יש עד לדבר. וכל השאר עלי ספר.

מדע בדיוני

המשך המדריך

המסעדה שבסוף היקום; החיים היקום וכל השאר / מאת דוגלס אדאמס / תרגמו מאנגלית כתי ונגריק ודנה להדר / כתר / 163 ע'; 151 ע'.

היה היו תסכיתי רדיו שהולידו סרטי טלוויזיה שהולידו שלושה ספרי מד"ב. הראשון, "מדריך הטרמפיסט לגלקסיה", הופיע בעברית (גם הוא ב"כתר") זה לא מכבר, ועתה הנה השניים האחרים. בשונה מן המקובל בז'אנר הזה יש כאן מידה גדושה של הומור משוגע. יש כאן, למשל, מעשה במחשב אדיר שנבנה בכוונה מיוחדת לענות על שאלות הנצח והפיק כעבור שבעה וחצי מיליוני שנים את התשובה ארבעים ושתיים (מה שגרם לבניית מחשב חדש, גדול בהרבה, שיגלה את השאלה). עוד כאן, בין השאר, שאלה כמו מדוע היקום בטוח הרבה יותר אם יש לך מגבת. ויזכר לטוב גם המוטו האומר: "יש תיאוריה הגורסת כי אם אי פעם יגלה מישהו לשם מה בדיוק נועד היקום ומדוע הוא נמצא כאן, ייעלם היקום כהרף עין ויוחלף בדבר משונה עוד ובלתי מובן עוד יותר".

מקבץ

"קיבוץ (קצת) אחרת" – בחוברת "שדמות"

החוברת הכפולה של "שדמות" (ק"ג־ק"ד) מוקדשת בחלקה הגדול לדיון על "קיבוץ (קצת) אחרת" והיא מחולקת לחמישה פרקים: א) שבר מצע, "פרוגרמה". ב) מעט ההיסטוריון – על נסיונות שונים שהיו בעבר לפילוס דרך אחרת לתנועה הקיבוצית. ג) כלכלה על קצה המזלג. ד) הצעות ממשיות לשינוי. ה) מדברי חברים בתנועה הקיבוצית המאוחדת.

בשערים האחרים של החוברת דברי סיפורת של יוצרים צעירים חברי התנועה הקיבוצית לצד תרגומים מיצירותיהם של אלזה לסקר־שילר ואליאס קאנטי.

עבודותיו של ישראל (רולי) נתיב שבחוברת עוסקות ב"חומרים ישראליים".

החוברת הבאה של "שדמות" תוקדש לנושא "השלום" והמערכת פונה לצעירים ושאינם צעירים מבין קוראינו, "בוגרי מלחמת לבנון" שיכתבו לנו בנושא זה.

פגישה עם אהרן מגד

פגישה עם הסופר אהרן מגד תתקיים ביום א', י"ג בטבת, 3 בינואר בשעה 20.00 ב"כרם", מכון להכשרת מורים לחינוך הומניסטי יהודי, רח' אבירע 7 ירושלים. מגד ישוחח על "הקשרים שבין סופר עברי לחברה הישראלית היום", ויענה על שאלות הקהל. יפתח: ישראל אלירז.

ערב ראיונות עם רות אלמוג

ערב ראיונות ספרותי עם רות אלמוג על ספרה "שורשי אוויר" וספרים אחרים יתקיים ביום רביעי, 6 בינואר בשעה 20.30 ב"בית שמואל" (ליד מלון "המלך דוד" בירושלים). מפיקה ומראיינת: עדית האורי.

"בתרגום עברי"

ערב המוקדש לספרה של הסופרת אניילה ישינסקה "ההרים כאפילים" (סיפורים קצרים) תרגום מפולנית: צבי ארד, בניכין סגל, יעקב בסר, ולספרו של המשורר עזר סלע "צללי הצעירים" (שירים) תרגום מרומנית: [illegible], יתקיים ביום ראשון, 10 בינואר בשעה 8 בערב ב"בית הסופר" בת"א. דוברים: איתמר יעוז־קסט ושאול כרמל. בתכנית האמנותית: רחל אשכר (קריאה), רמי הראל (פסנתר), נעמי פלדמן (סקסופון). מנחה: מרגלית מתתיהו.

"קאנט והפילוסופיה של ההיסטוריה"

ערב עיון עם צאת ספרו של פרופ' ירמיהו יובל "קאנט והפילוסופיה של ההיסטוריה" (במהדורה עברית בהוצאת מגנס), ייערך ביום ב' 4 בינואר בשעה 20.00 בבית האקדמיה הלאומית למדעים, כיכר אלברט איינשטיין, ירושלים. יו"ר: פרופ' מנחם ברינקר. דוברים: פרופ' נתן רוטנשטרייך, פרופ' עדי צמח, ד"ר יעקב גולומב. דרשית: ד"ר עדי אופיר, פרופ' ירמיהו יובל.

סדנאות לכתיבה יוצרת ב"בית־הסופר" בת"א

שירה: מדריכים: איתמר יעוז קסט, אריה סיון – ימי א' בשעות 6.30–5.00 אחה"צ. סה"כ 24 פגישות. החל ביום כ' בטבת תשמ"ח – 10.1.88.

פרוזה: מדריכים: יצחק אורפז, אהוד בן עזר – ימי ה' בשעות 7.30–6.00 בערב. סה"כ 24 פגישות. החל ביום כ"ד בטבת תשמ"ח – 14.1.88.

ביקורת ספרותית: מדריכים: יוסף אורן, ראובן קריץ – ימי ה' בשעות 5.30–4.00 אחה"צ. סה"כ 24 פגישות. החל ביום כ"ד בטבת תשמ"ח – 14.1.88.

פרטים והרשמה: מרדכי גלזר או זאב נסצקי, "בית־הסופר" ע"ש שאול טשרניחובסקי, רח' קפלן 6, ת.ד. 7111 תל־אביב – 61070. טלפון: 03־253256־7 בשעות העבודה.

"אופוזיציה"

(המשך מהעמוד הקודם)

הכמות לאיכות. כמו שציינתי לגבי ההשפעה של יוסי ציבור על מכירות ספרים, במציאות התגודות הן קטנות.

אולי אין זה נאה להעיב את רוחו של חתן ביום חגו על־ידי זכרונות שאולי הוא מעדיף לשכוח. אבל בכל זאת, אזכיר כי הביקורת לא חסכה מחלק מספריך את חיציה הדוקרניים, כשברבות מהביקורות מיהרו לשייך אותך, למזג אותך, דנו בספריך כאילו היו חלק ממכלול ז'אנרי שיוצריו נאלצים שנים רבות להילחם על הצדקת קיומו, והכוונה לספרות דור הפלמ"ח. כיצד, אם בכלל, השפיעה הביקורת על עבודתך בדי אמנות? ומהו ההסבר שלך למגמה הצינית הזו בביקורת העברית, שאתה היית בין נפגעיה?

הביקורת לא השפיעה על היצירה שלי. נקודה. הביקורת הספרותית לא יכלה להשפיע על השקפת עולמי האומרת שהאמנות עוסקת תמיד ביחיד, אבל שהיחיד רדוד לגמרי אם אנחנו לא לומדים אותו גם בזיקתו לסביבה, לחברה, לנוף, לרעיונות המנסרים באוויר, למאורעות ההיסטוריים. כך כתבתי בעבר. כך אני כותב גם היום. הביקורת השתנתה. בהתחלה כנראה היה צורך עז לחסל את סופרי דור הפלמ"ח, כאילו אי אפשר לכתוב אחרת בלי לשים קץ לשיטות הקודמות. מעניין לראות שהדור של אבי ושל שלונסקי ראה צורך להילחם בביאליק כדי למצוא לעצמו ד' אמות בספרות העברית. כבר הם נלחמו את מלחמת ה"אני" נגד ה"אנחנו" של ביאליק. הדור שלנו לא נלחם בקודמיו. להפך: קיבלנו את שלונסקי ואת אלתרמן. אהבנו אותם. הזדהינו איתם. הודינו שאנחנו מושפעים מהם. היינו הדור היחיד שפילס לעצמו דרך בלי להילחם, שערכיו היו ברורים לו. הבנו שה"אנחנו" הוא משהו ממשי.

אני חשבתי את כל ההתקפות הללו עלי ועל בני דורי כמלאכותיות בחלקן. חלקן ביטאו גסות רוח. חלקן משקפות תופעה שהיא אפיינית לאדם שרוצה להיזכר. אז הוא מוכרח לאחוז עמדה קיצונית. אם הוא יגיד שהוא מבין את מה שנוצר, שהוא מבין שלאמנות אין לה שום חוקים, ושאפשר לכתוב כך ושאפשר לכתוב אחרת, שבתנ"ך יש גם משלים וגם ריאליזם, וגם סיפורים קצרים, וגם סיפורים ארוכים, ושהתלמוד הוא מלאכת מחשבת של אמנות הסיפור מכל הסוגים, הוא לא יעשה לעצמו שם. אבל אם הוא יגיד שהרומן במשבר, שגל חדש נוצר בספרות העברית, הוא הופך למכתיר מלכים. יש יוצרים שנפלו ברוחם וניסו מפעם לפעם לכתוב אחרת, בהתאם לגל החדש. הצטערתי עליהם. אני המשכתי לכתוב כל־כך הרבה שנים, ולא היה לי איכפת מה שהביקורת כותבת עלי. תמיד היו לי קוראים, והרבה. אפשר להגיד שמ־1969, כשיצא ספרי "גוף ראשון רבים", הביקורת חדלה להיות עויינת כלפי. מפעם לפעם היה מישהו חוזר על התיזות הכלליות שאני עצמי דחיתי כמה פעמים, שאני מצפצף עליהן, כיוון שהן חסרות שחר.

אגב, אלה שבאו אחרינו ושכאילו המציאו את ה"אני", שכחו ששטיינמן כתב כבר בשנות השלושים שהספרות עוסקת ב"אני" ולא ב"אנחנו" ושה"אנחנו" הוא סם המוות לספרות. אי אפשר לטעון נגדי שלא ידעתי על זה, שהרעיון היה זר לי. הרי אני גדלתי על ה"אני" הזה. אני הייתי זה שצריך היה להתמודד עם מורשת אב. תמיד ידעתי שהרעיון הזה לא יחזיק מעמד. באמת, הדור שבא אחרינו היה הרבה יותר פוליטי מאתנו. אבל התעקש לטעון שהמגמה הזו לא חדרה לספרות שנוצרה. וזה הרי לא נכון.

כפי שאמרתי, עניינה של האמנות הוא האדם כיחיד, ואמן שאינו יודע להציץ לתוך נפשו של אדם שאינו מבין דבר. אתה לא יכול להביט בזולתך, ולהפיק משם את הערכים האמנותיים. אבל כשאני לעצמי מה אני? אם אתה באמת רוצה לדעת משהו, אתה מוכרח להביא בחשבון את הזיקה בין אדם לחברו. זה מה שמעניין בסופו של דבר. יש מעט מאוד לחדש אחרי משלי וקוהלת באשר לחכמה הבסיסית, אבל באשר למרקם של מה שמתהווה בין אנשים, ניתן לחדש כל הזמן. צריך לזכור שהמלה נובלה פירושה חידוש.

הפיוט והאגדה

(המשך מהעמוד הקודם)

תרבותנו. מה שאין לומר – למרבה הצער – ביחס לשירת ימינו שכמעט כל־כולה מבוססת על לשון הכאן והעכשיו (ואם תרצו לשון העתון והתקשורת) והיא רדודה וחסרת שרשים: מבחינה לשונית ותרבותית כאחת. ינאי, כפי שראינו, טיהר לשונו ולא הכניס ארמאיזמים ומלים יווניות לשירתו, אבל הוא עשה כן מתוך בחירה ויריעה לשונות אלו ותרבותן. מה שאין כן רוב משוררי ימינו בארץ, שלא רק המשנה, התלמוד והמדרשים הם להם כספר החתום, אלא אפילו המקרא שוב אינו בסיס ללשונם ולהגותם, שלא לדבר על מיטב תרבות העמים הנמצאת הרחק מעבר לים.

באמת: מכל בחינה נראית שירת הפייטנים תרבותית יותר, מיוסדת יותר ולכן גם מתמדת ועומדת יותר משירת ימינו־אנו, אף שעולמם הרוחני של הפייטנים שונה ורחוק מאד מעולמנו־אנו.

ערב לזכרו של שמעון הלקין ב"בית הסופר" בת"א

ערב לזכרו של שמעון הלקין במלאות שלושים לפטירתו יתקיים ביום חמישי י"ז בטבת (7.1) בשעה 8 ב"בית הסופר" בת"א. יפתח וינחה: יעקב אורלנד, יו"ר אגודת הסופרים. ישתתפו: אורי ברנשטיין, אברהם הוס, צפורה כגן חיים פסח. פרקי קריאה: עמיקם גורביץ'. נגינה: אליעזר כגן (צ'לו).

صكنا من الاصل

ECI TELECOM

דרושים:

טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה

★ **לבדיקה סופית ואינטגרציה של מערכות תקשורת ממוחשבות.**
נדרש נסיון של שנתיים לפחות בהשמשת כרטיסים אנלוגיים ודיגיטליים וכן ידיעת אנגלית.

★ **לביקורת מערכות אלקטרוניות**
לבקרת תהליכי יצור, בדיקות תהליך ובדיקות סופיות
נדרש נסיון של שנתיים לפחות בייצור ציוד אלקטרוני
רצוי ידע בתורת PCM וידיעת אנגלית טכנית.

★ **הנדסי לפרוייקט לפיתוח בתחום דיגיטלי של מערכות תקשורת ספרתיות משולבות מיקרו מחשבים.** נדרש נסיון של חמש שנים בתחום.

עובדי/ות ייצור

★ **עובדות להלחמת מעגלים מודפסים וחווט כנות.** נדרש נסיון של שלוש שנים לפחות בתעשיית האלקטרוניקה.

★ **מרכיב מכני** להפעלת מכונת החדרת רכיבים, לביצוע הלחמות במכונה להלחמת גל, לסיוע בהפעלת מכונות אוטומטיות. נדרש נסיון של שנתיים לפחות.

משרות מלאות. 5 ימי עבודה בשבוע.

מועמדים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 9045 תל־אביב, 61090, בציון המשרה המבוקשת, או טלפונית 03-333241 למחלקת כח אדם החל מיום א'.

אי סי איי טלקום בע"מ
לשעבר חברת אלקטרוניקה לישראל בע"מ
בית היוצר לתקשורת

דרושה

אם בית

לניהול מטבח וצוות עובדים

דרושה "מאמא" אמיתית בעלת נסיון בניהול מטבחים, ובהנהגת צוות עובדים.
מקום העבודה - קניון אילון, אפרופו היכל התרבות.
למועמדת המתאימה, בעלת נסיון מוכח בתחום, מובטחים תנאים טובים.

נא לפנות ליפה, בטלפון: 03-221146/7
בין השעות 14:00-16:00.

נפרש באפרופו

אלסינט

לחטיבת הייצור בחיפה דרוש:

איש כספים

לתמחיר וניהול מלאי של בכשירים מתוחכמים.
* השכלה של 12 שנים לפחות.
* נסיון 2 שנים לפחות בתמחיר בתעשיה.
* נסיון בעבודה עם מחשבים.
* נכונות לעבודה מאומצת ומסורה.

מס' בקרה 703016

אנא פנה בצירוף קורות חיים, ת.ז. ומס' משרה למדור גיוס ת.ד. 550 חיפה 31004
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

אלקטרוניקה בשרות הרפואה.

החברה לשרותי כח אדם בע"מ

המשרות מיועדות לנשים וגברים

לסניפנו בת"א

■ אנשי אחזקה למכונות הזרקת פלסטיק, לטיפול ואחזקת תבניות והעבודה במשמרות.
■ מפעילי מכונות לייצור פלסטיק בעלי רקע טכני בוגרי בתי ספר מקצועיים, לעבודה קבועה.
■ מלחימות בעלות נסיון על מעגלים מודפסים לעבודת באזור המרכז. תנאים משלמים!
■ צבעים תעשייתיים (מתכת) נסיון של מס' שנים בצביעה תעשייתית (באקדח/ אבקה), בתנאים מעולים.
■ יוצאי צבא בתפקידי מכונאי רכב, חימוש, מטוסים פרופיל 72 ומעלה, בוגרי בתי ספר מקצועיים לעבודה כאנשי אחזקה.
■ חשמלאים מוסמכים 3 שנות נסיון לפחות למחלקת אחזקה, בפ"ת וחולון.
■ שרטטת מכונות בעלת נסיון בשרטוט תעשייתי של שנה לפחות, לעבודה מושכת.
■ טכנאי מכשור ובקרה נסיון של מס' שנים לעבודה קבועה באזור פ"ת.

בואו - כח טובה!

■ תל אביב: גורדון 88, 245531, 222266, 03-245541

EX תקציבאית

שרוצה להרוויח הרבה כסף!

– אם מיצית את לעצמך כתקציבאית מקצועית ואת בעלת מגוון כישורים, כושר בכירה, יחסי ציבור ואנשים טובים, באווירה והתמודדות, רצו אקדמאית בניהול עסקים כללה – מבטיחים תנאים מבחים מאד תפקיד אתגרי ביצוע ובקידום תחום תקשורת מתפתח.
– כתבי מיד לת.ד. 21099 ת"א עבור "EX תקציבאית", בפירוט וסיון. סודיות מובטחת.

פקר מוצרים בע"מ

מוצרי מתכת וחקלאות
(מקבוצת פקר פלדה)

דרוש

איש מכירות/שווק בכיר

הכשורים:
★ **נסיון בשווק במגזר החקלאי.**
★ **רקע טכני.**

העבודה כרוכה בנסיעות רבות
ובשעות עבודה ארוכות.
תנאים טובים למועמד המתאים.

נא לפנות בכתב לת.ד. 720
אזור התעשיה כפר־סבא, מיקוד 44425
עבור מוצרים

דרושה משפחה אומנת חמה לתינוקת בת חודש וחצי

רצוי באור־יהודה או מהסביבה הקרובה.
התשלום לפי תעריף ממשלתי.

לפנות לטל' 354111 – נטע או דניאלה

עו"ד יצחק בוכובזה
ראש המועצה

היפרכל

קניון איילון
דרושים/ות

★ **קופאים/ות**
★ **עובדות מעדניה**

– הכשרה תינתן במקום
– תנאי שכר משופרים
– הסעות בסיום כל משמרת

המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל ההיפרכל במקום.

דרוש

מכונאי

בעל נסיון רב במיוחד ברכב משא תוצרת ארה"ב.

תנאים טובים במיוחד למתאים.

לפנות בכתב בפרוט נסיון, תעודות והמלצות לת.ד. 32053 תל־אביב

גפר צרכי צילום (2000) בע"מ

איש מכירות
למעבדת צילום
במרכז הארץ

רשיון נהיגה חובה

מתאימים יתקשרו
לטלפון 03-9234269 לזיו.

Agfa

אוניברסיטת תל־אביב
המרכז הישראלי להוראת המדעים ע"ש עמוס דה־שליט

דרושים

1. עורך פרסומים
התפקיד כולל איסוף, ארגון עריכה והבאה לדפוס של חומר מדעי חינוכי. הדרישות: – תואר אוניברסיטאי ורצוי בנושא המבע ו/או הוראת המדעים, נסיון בעריכה והבאה לדפוס, רצוי ידע גרפי מסויים. התפקיד דורש מהמועמד גילוי יוזמה, עצמאות הפעלת ...

2. רכז קשרי חוץ ומאגרי מידע ממוחשבים
התפקיד כולל יצירת וניהול קשר עם מוסדות חנוך ומדע בחו"ל וכן תכנות וארגון של חומר העוסק בנושאים בתחום הוראת המדעים. הדרישות: – תואר מוסמך בהוראת המדעים או פתוח תוכניות לימודים ותשקל גם מועמדות תלמידים הלומדים לקראת תואר שני במקצועות אלו או בעלי הכשרה קרובה. ידע טוב בשפה האנגלית וקריאה וכתיבה של מאמרים מדעיים, רצוי נסיון בעבודה עם מערכות מידע ממוחשבות ...

3. רכז בתחום יישומי המחשב בחנוך הטכנולוגי
בעל תואר שני או שלישי בתחום מוסמכים מנוגד. על המועמד להיות בעל כושר ארגון ובעל יוזמה בתחום המחקר והפתוח. דרוש נסיון בשטח, אפשרי גם בעל רקע תעשייתי או צבאי ורצוי רקע בהדרכה.

מקום התעסוקה למשרות הראשונה והשניה בתל־אביב לשלישית בירושלים. יש לפנות בכתב בציון שם המשרה ע"ג המעטפה, כולל קורות חיים, העתקי תעודות על השכלה וממליצים אל: ברוקה, המרכז להוראת המדעים, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל־אביב, תל־אביב, 69978.
הנ"ל יעסוק על המבחן תקינתי מוקי.

סריגי הזן

יצרני ויצואני אפנה
דרוש

מחסנאי

נמרץ ואחראי, בעל נסיון והמלצות
תנאים טובים – סודיות מובטחת.
טל. 03-835154 (גילה)

דחף

גרפיקאי
מעצב
למי - טל
הפרסום
טל. 03-281188

לרשת מלונות ארבעה כוכבים

דרוש

איש/ת שיווק מכירות

עדיפות תינתן לבעל נסיון בניהול

בפרטים נא לפנות ל: 03-238707 לג'ודי

יותר טוב מנפאואר

למחלקה המכבית ת"א
בן־יהודה 12,
א'-ה', 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877

דרושים

★ **הנדסאי/שרטט אדריכלות**
בעל נסיון של שנתיים לפחות, לעבודה באיזור ת"א.

★ **שרטט אלקטרוניקה**
דרוש נסיון על מחשב I.B.M בתוכנת אורקד. לעבודה באיזור ת"א.

★ **מבקר איכות מכני**
בעל ידע ונסיון במכשירי בדיקה X.Y.Z, לעבודה ממושכת באיזור ת"א.

★ **כתב טכני**
בעל נסיון בעריכה וכתיבה של ספרים ופרוספקטים באנגלית – בתחום האלקטרוניקה. שפת־אם אנגלית – חובה. לעבודה ממושכת באזור ת"א.

★ **מחסנאי טכני**
בעל ידע ונסיון בהליכי קניה ורכישה של רכיבים אלקטרוניים. לעבודה ממושכת באיזור ת"א.

★ **מבלטנים**
לעבודה ממושכת במפעל מסודר, באיזור ת"א. דרוש פרופיל צבאי – 72 לפחות.

★ **מסגר אלומיניום**
לייצור חלונות ותריסים, שנתיים נסיון, לעבודה באיזור חולון.

שכר בכל התנאים הסוציאליים – כחוק
פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

למפעל בתהליך התפתחות והרחבה באזור הרצליה – דרוש

מנהל מחסן טכני

בעל נסיון בניהול מחסן טכני ממוחשב בענף חלקי מכונות, כולל הפעלת צוות עובדים.
נסיון בתחום הרכש בארץ יתרון

המעוניינים יפנו בכתב־יד בעט כדורי לפי הכתובת:
ת.ד. 2052 הרצליה ב' 46120 עבור "מנהל מחסן טכני"
בפרוט קורות־חיים ונסיון מעשי מוכח.
– סודיות מוחלטת מובטחת –

שקדיה קבוצת גבע

דרושים:

1. מנהל מכירות לאזור המרכז
גיל 30+.
נסיון קודם בנהול מכירות.
רקע אקדמאי מתאים. רשיון נהיגה.
מגורים באזור המרכז.

2. מקדמת מכירות
לאזור המרכז הופעה נאה.
"חצפה" ויוזמה, רשיון נהיגה + רכב פרטי
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה
לשלוח נסיון חיים בכתב יד לת.ד. 70 אור יהודה, לידי אביבה. בעבודה מיידית, סודיות מובטחת.

למפעל תעשייתי באזור המרכז
דרוש

סגן מנהל אגף תפעול

אחריות לתכנון וניהול מערכי – הנדסת ייצור, תפ"י מחסן חו"ג ועיתוד מלאי.
★ מהנדס תעשיה וניהול עם 4 שנות נסיון לפחות בתפקידי קו ומטה בתעשיה.
★ יתרון לבעל ידע ונסיון במערכות ממוחשבות.
★ נמרץ, סמכותי, בעל כושר ארגון וניהול.
★ ★ ★
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 7095 ת"א 61070 מס' 20.
סודיות מובטחת

עירית תל־אביב־יפו

לעירית תל־אביב־יפו
דרושים

★ **מפקחים/ות לספרית תנועה**
בעלי כושר ונכונות לעבודת שטח.
לקביעת ראיון יש לפנות לטל' 03-437231 לנור סילכינגר.

★ **מנהל/ת קונסרבטוריון לקונסרבטוריון בשלבי הקמה.**
הכישורים: תואר אקדמאי במוסיקה
נסיון קודם בניהול קונסרבטוריון
נא לפנות בכתב לבני יגל, עירית תל־אביב, חדר 1117 והחזרה למוסיקה ולפרט כישורים ונסיון קודם.

★ **ספרן/ית בעל/ת השכלה בספרנות או ספרן/ית אקדמאי/ת,**
השולט/ת בשפה הערבית והעברית.
העבודה בספריה העירונית במגזר הערבי ביפו בעיקר בשעות אחה"צ. לקביעת ראיון, נא להתקשר למנהל הספריות, טל' 210141, 219024 בשעות 9.00 – 14.00.

★ **קצינים למחלקה המאור**
לאחר שרות צבאי, רשיון נהיגה סוג 03
נסיון בהפעלת מנוף הידראולי. רצוי ידע בחשמל.
לקביעת ראיון נא לפנות לטל' 03-218511 – למר ליפניק.

★ **מפעילים/ות לעבודות נקיון למשרות מלאות וחלקיות.**
לפרטים נא לפנות למר שמואלי, טל. 438713, בבנין העיריה, תל־אביב, כבר מלכי ישראל, קומה ב' חדר 221.

כלל

דרוש

סגן מנהל אדמיניסטרטיבי

למחלקת מכירות

הכישורים הדרושים:
★ ניסיון באדמיניסטרציה מסחרית ובניהול משרד מכירות.
★ ניסיון בטיפוח ובקיום קשרים עם לקוחות.
★ ניסיון בהפעלת מחשב.
★ עדיפות לבעלי ניסיון במפעל תעשייתי.

בפירוט קורות חיים וניסיון בעבודה נא לפנות לגב' דורית ישראלי, ת.ד. 210 ק. מוצקין (26114).

סודיות מובטחת.

לחברה תעשייתית
דרוש/ה

פקיד/ה

למחלקת רכש

הכישורים הדרושים:
★ השכלה תיכונית
★ עברית על בוריה
★ יכולת לקיים מו"מ בתחום העסקי
★ כושר ניסוח ברמה נאותה

עדיפות לבעלי/ות ידע בהנה"ח ובשפה האנגלית.

המעוניינים/ות יפנו בכתב יד לאגף כח אדם, ת.ד. 332 ת"א 61002.
מועמדים/ות מתאימים/ות בלבד – ייענו.

קרליין

לחברת „קרליין"
דרושות

דיילות יופי

בעלות 3 שנות נסיון לפחות
גיל 25 ומעלה
הופעה נאה
לזוכני קרליין ברשתות שיווק באזורי ירושלים והמרכז.
לקביעת ראיון – טל: 03-227131
לפנות לאיריס

לאיזור חיפה
דרושה

דיילתניידת

העונה לדרישות הנ"ל – טל: 04-532174-7
תיענינה מועמדות מתאימות בלבד

עולם האשה

לעולם האשה
הירחון הנקרא ביותר בישראל
דרושים/ות

1. ביצועיסט/ית – מנהל/ת סטודיו
ניסיון רב בביצוע
יכולת אירגון, הבנה בהבאה לדפוס
תנאים טובים למתקבלים/ות.

2. מזכירה למחלקה המסחרית
משרה מלאה

נא לפנות לטל. 5610455

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
THE ISRAEL TRACTORS & EQUIPMENT CO. LTD.
סוכני CATERPILLAR בישראל

למפעלנו באזור התעשיה ק. ביאליק
דרושים

1. חשמלאי רכב
2. מסגרים־רתכים

נא לפנות טלפונית 04-761427 מיום א'

אורט ישראל

דרושים/ות

אשדוד

לבי"ס ימי מכנולוגי אורט ע"ש והנרין
טלפון 08-521255/6

★ **מורה לפיסיקה**
★ **מהנדס/ת – הנדסאי/ת חשמל – אלקטרוניקה**
★ **מדריך/ת ימאות**
(משרה חלקית)

אשקלון

לבי"ס תיכון מכני אורט אפרידר, טלפון 051-33735 051-34719
(בערב – 08-584001)

★ **מורה לאלקטרוניקה ספרתית**
★ **מורה לפסקל וישומים מדעיים**
(אפשרות למשרה חלקית ושעות עבודה גמישות)

חולון

לבי"ס תיכון מכני אורט
רח' פרופסור שור 2 טלפון 03-805282/3

★ **מורה לאוטומציה**

בת־ים

לבי"ס תיכון אורט
רמת־יוסף רח' מבצע סיני טל' 03-592225

★ **מורה לאנגלית**
★ **מורה ללשון**

איעד

שרותי כח אדם

★ מנהל מחסן – ...
★ מנהל כ"א למפעל תעשייתי – עם נסיון קודם בתחום כ"א ...
★ מעצב/ת פנים – לעבודה בשכר גבוה ...
★ מזכירה אנגלית – לעבודה ברמ"ג ... עם אנגלית שפת אם.
★ מרכזנית – לעבודה קבועה ...
★ מזכירה בכירה – ...
★ מרכזת עבודות ...
★ ... – לעבודה ...
★ רתכים – 1) רתך ארגון ... 2) רתך CO_2 ...
★ מכונאי קירור – ...
★ מלגזן – לעבודה ...
★ מנהל עבודה – ...
★ ...
★ קלדנית – ...
★ עובדי יצור – ...
★ ...

למפעל טקסטיל בירושלים
דרוש

מומחה סריגה

הכישורים הדרושים:
★ הכרת שוק הסריגה בארץ.
★ מעקב אחרי בדיקות מעבדה טקסטיליות.
★ פיקוח על סריגת חוץ.
★ פיתוח מוצרים חדשים.
★ בדיקת עלויות.

רק מועמדים בעלי ניסיון קודם, בעלי רכב פרטי, יפנו בצירוף קורות־חיים לת.ד. 8199 ירושלים עבור בח"אדם.
***** סודיות מובטחת *****

למרכז שקום מקצועי ברחובות
דרוש/ה

מרכז/ת ליחידת האבחון

הכישורים הדרושים:
★ פסיכולוג/ית M.A.
★ רצוי התמחות שיקומית

העבודה בעלת אתגר, בשיתוף צוות רב־מקצועי
לפנות טלפונית: 08-465575, 08-461133

דרושים

★ **סוכן**
בעל נסיון לחברה לכיחוק ... וקוסמטיקה ...

★ **נהג לחלוקה**
רשיון ג' מאזור חולון בת־ים והסביבה.

03-5567242 03-5565050

דירות

וילות ובתים

בהרצליה־פיתוח וילה מקסימה במיקום מצוין "אלון" $450,000 (20549) 052-552734

ברמת־אפעל קוטג' מפואר לרציניים מיקום מצוין "סנטר" (18428) 03-346441

ברמות־צהלה (וייסברג) קוטג'ים מפוארים בשלבי בניה "אקו" (17056) 03-442347

למכירה בתל־גנים, רמת־גן וילה יוצאת דופן (אדריכל דב כרמי, גן־יצחק דונציג, פנים־א.פנחל) בערב: 03-340605 ביום: 08-433201 (26576)

למכירה קוטג'ים מפוארים ומרווחים, ברמת־השרון המערבית 03-403259 03-403768 (4745)

ברעננה בפרוייקט "גני הנשיאים" קוטג'ים מפוארים החל מ־ "ישראהוז" 164,000 (25820) 052-456049

קבלנים מציעים

ברמת־אילן למסירה מיידית, דירת 5 חדרים "גד" דיזינגוף 123 (7609) 03-240128

ברעננה ברחוב בר־אילן, דירות באר בגות 4, 4½, 5, 5½ חדרים. בפרסים לפנות: "ציטרין מטקביץ" חברה קבלנית בע"מ, ה־ באייר 28 תל־אביב (כיכר המדינה) 03-251329 בימים: א'־ה' 13.00־11.00 19.00־17.00 פרט ליום ג' אחה"צ (13993)

בבניה בצפון דופלקס מפואר 4 חדרים (16469) 03-447234

במגדלי בר־כוכבא בהרצליה, 3, ק"7, 106 מ"ר, כניסה מיידית 120,000.־ דולר. 03-245385 03-247730 (30245)

קיראון קוטג' מפואר ומשופץ בשטון מיידי 03-351425 "סנטר" (7495)

בשיכון־דן למהירי החלטה קוטג' אמצעי+ חניה גינה 03-294523 (27257)

היום הודעות שנה בתעסוקה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים העסקתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בהרצליה־פיתוח 4 ק"א לוקסוס+ ריהוט "אלון" $150,000 (29003) 052-552734

במגדלי בר־כוכבא בהרצליה, 5, 162 מ"ר, ק"א, ריהוט ומטבח מושלמים, תוספות, שייש, קרמיקה סניטריים. 175,000.־ דולר 03-247730 (30193) 03-245385

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. הרצליה רח' בן־גוריון 2. (26492) 052-544111

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

בקריניצי, 65 א', משפחת קאופמן, שלושה עשוית!! אופציה לחדר נוסף, בחדשה!! ק"ג בלי, 120,000 דולר (לבוא שישי־ שבת 22.00־20.00) (30543)

תל־אביב־יפו

דירות למכירה

עם הלוואה חופשית מבנק. ספחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה, לפרטים־ החשמונאים 123, טל' (14555) 03-5614081-6

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. תל־אביב מונטיפיורי 31. (26519) 03-202444

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

בדב־הוז!! 3½ משגעת בלעדי "לבני את צ'יריק" 03-236429 (18901)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בפרוייקט "לב־רוטשילד" דירות גג איכותיות ומפוארות "ממון" 03-449614 (17266)

חולון־בת־ים

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים־ בתי־ים שד' העצמאות 64, טל' 03-578924 חולון, שד' קוגל 25 טל' (14508) 03-881471-2

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 2–2½ חדרים

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. בתי־ים שד' העצמאות 67. 03-585066 (26451)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. פתח־תקוה רח' רוטשילד 76 (26454) 03-9223422

דירות למכירה 3–3½ חדרים

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. ראשון־לציון הרצל 65. (26473) 03-957773

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. רחובות שערים, הרצל 59. 08-450368 (25741)

דירות גג

בנוה־אמירים 5 פנטהאוז משגע+ נוף "אלון" (29001) 052-552734

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

שם דבר בעתונות

صكا من الاهل

בתי מלאכה

להשכרה במקום מרכזי בת"א, 1000 מ"ר ק"ק. "רשף-נכסים" (13287) 03-5742777

מחסנים

אולמות

להשכרה בגוש־ההלכה 100־300 מ"ר משרדים "רשף־נכסים" (12907) 03-5742777

להשכרה משרדים! בצפון ובמרכז 2־3־4 חדרים "סופייטי" (29215) 03-221958

ברמת־החייל, מבנה 500 מ"ר +חצר, "נ.ת.מ נכסים" 03-372169 (25994)

חנויות

בתל־אביב, בדרך פתח תקוה, למכירה מגרש לבנין יחודי למשרדים וחנויות" 03-459721 (20826) 03-771423

להשכרה/ מכירה במרכז ת"א בנין חדש! מ־170 עד 1200 מ"ר משרדים "מונופול" 244452 (24851) 243008

במרכז במר־שבע בבנין יוקרתי חנויות משרדים בבניה 03-485932, 03-5400063-4-5 (22898)

מבני תעשיה

בת"א, חולון, ראשל"צ ופ"ת 500־5,000 מ"ר "נ.ת.מ. נכסים" (22617) 03-372169

בגריבנה במרכז לבניה מידית לוילות, 25,000 דולר, כולל מע"מ ופיתוח, 2000 במזומן היתרה במשכנתא. במשרד 08-574335 בערב: 08-574823 (29067) 08-574587

דרושים מגרשים לבניה במזומן ובקומבינציה בתל־אביב ובגוש־דן "בני" 03-722654 (14039)

למכירה בחולון 650 מ"ר ק"ק בבניה כניסה בעוד חודשיים 03-5051803 (27268)

משרדים

למכירה יחידות פנויות או מושכרות ב־12% "נ.ת.מ. נכסים" (22627) 03-372169

מגרשים

למשקיעים דרושים מגרשים לבניה ראשון לציון, גוש־דן, ת"א "סיון־נכסים" (24948) 03-941352

בקרית־כורש למכירה *קוטג' התחלת בניה. *קוטג' בנוי. *שלד לדו־משפחתי "סיון־נכסים" (24796) 03-941352

דירות מרוהטות

דירות יוקרה בזיוטצקי, דובנוב (מרוהט) חיים ואלישע... "קניו" (25279) 03-242192

בהזדמנות למכירה מפעל לייצור חומרי ניקוי וכימיקלים, מחזור שנתי 1,000,000 ש"ח. אפשרות לשותף. 03-5517895 (27142) 03-5520059

בצפון היוקרתי 3+ 4 נהדרות דיקור מרוהטות (21603) 03-219548

בשכ"ח אולמי שמחות כולל ציוד ורשיון. 250 מ"ר בלב ת"א 1300 מ"ר בצפון ת"א "נכסי־דים" רפי ברורמן 5/־ (24928) 03-611194

בעל מועדון/ מסעדה ריווחיות גבוהה יותר באמצעותינו: (24771) 03-291853

דירות בדמי־מפתח

חדרים מרוהטים

עסקים

הצעות עבודה

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

למפעל תעשייתי דרוש לבורנט/ טכנאי כימיה למישרה חלקית. נדרש ידע בגז כרומטוגרפיה 03-254411-3 לפנות לזאב (29196)

להברת שיווק ארצית דרוש מנהל מכירות לאיזור השרון, אשקלון והסביבה אם אתה נכון לעבודת שטח קשה בעל נסיון במכירות והפעלת אנשים, בעל כושר התמדה ושיכנוע עד גיל 30 בעל רכב: אנו מציעים תנאי שכר מפתים הסכם העסקה אישי לקביעת ראיון טלפן 03-814903 מיום א' (27068)

אינסטלטורים מנוסים ועוזרים לאזור המרכז תנאים טובים. (27706) 03-477372

עובד להתקנת כבלים בתקשורת +נסיון 948363 ובערב 339114 (27028)

למפעל נעלים דרושים מותחים למכונה קידמית ואחורית תנאים טובים במיוחד 03-821855 (27567) 03-823867

עובדים צעירים (בוגרי בי"ס טכני ח"א) לעבודות קבועות "א.ב.א" 03-287817 (27378)

עובדים למכונת הזרקת פלסטיק +נסיון לעבודה קבועה "א.ב.א" (27375) 03-282487

מנהל יחידת דואר אלקטרוני נסיון קודם וידע באנגלית לחברה גדולה בת"א. (26200) 03-286111

מחסנאים טכניים למחסן סקסטיל לעבודה קבועה במפעלים בחולון בת"א. (25402) 02-286111

מרכזניות מנוסות על מרכזיות אוטומטיות, בוגרות תיכון, לעבודה זמנית. ליום עבודה מלא. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א א'־ה' 0800־14.00 (26174) 03-298877

למוסקלה פאם תכשירי טיפוח ואיפור דרושות יועצות יופי נשות מכירה לכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאימות. תל־אביב־רמת־גן־ גבעתיים: 03-235229; 238804 ראשון־לציון־ רחובות: 03-941773; כפר־סבא־ רעננה: 052-28640; בת־ים־ חולון: 03-846253; פתח־ תקוה: 03-919904; נתניה: 053-617205; אשדוד: 08-552242; קרית־גת: 051-881203; הרצליה: 052-88776; לוד־ רמלה: 08-226260 חדרה: 06-324378 (26287)

מלגזן מנוסה לעבודה בקיבוץ באיזור פתח־תקוה/ לוד, תנאי שכר מצויינים!!! 03-372304 (24944)

צעיר חרוץ, אחראי ובעל מרץ, לעבודה מעניינת ומגוונת בצוות השיווק של חברת התקליטים "פונוקול". רשיון נהיגה הכרחי. התמצאות במוזיקה אתי־ יתרון. 03-280418 משרה 297. (25995)

למכון "שלה" מראיינים/ות לסקרים אתה"צ באזורי ת"א, חולון ובת־ים (24745) 03-240969

צעיר/ה דינמי/ת ההזדמנות שלך לנצל את כישורך במקום שיגמול על הצלחתך בשכר גבוה המוציאים 5 ימים בשבוע בעבודת צוות צעיר ודינמי 03-812193 (25823) 03-814904

לקריירה: לבורנטים/יות +נסיון תעשייתי בציפויים. 03-5449848, 08-465277 (25717) 053-338901

להברת "השמירה" חטיבת האלקטרוניקה ליד איצטדיון ר"ג, פקידה לרישום מלאי ממוחשב במחסן לרכיבים אלקטרוניים. בוגרת תיכון, עדיפות לבעלת נסיון/ מפס"ית תנאים טובים למתאימה 03-706181-2-3 (27516)

קלדנית מנוסה לעבודה ברעננה חצי משרה תנאים טובים "א.ו.ת." 371928, 03-371465 (27441)

קלדניות מנוסות במסוף אוליבטי/ דיסקטים לעבודה משמרות בפ"ת תנאים טובים "א.ו.ת." 371928, 03-371465 (27440)

פקידה לחברת יבוא למשרה מלאה ידע בהדפסה 03-451787 (27177)

מזכירה +ידע בהדפסה +תעודת בגרות נסיון 3 שנים כמזכירה לאחה"צ עבודה (18.30־14.00) קבועה 03-5101420 לרבקה (26962)

פקידים/ות

צבע תעשיה/ רכב רצוי בהתזה אלקטרוסטטית למפעל ברמה"ש (25601) 03-286111

קופאים/יות לרשתות שיווק לאזורים: פ"ת, ר"ג רמת־אביב ות"א (26327) 03-286111

דרושים קציני משטרה/ קציני צה"ל לשעבר +רכב לחברה לגביית חובות, בתנאים טובים (27079) 03-656141

דחוף רצפים+ נסיון בגוש־דן 03-5449911 מנוי 3135 ובשבת (27174) 04-823278

הד כפול ומכופל

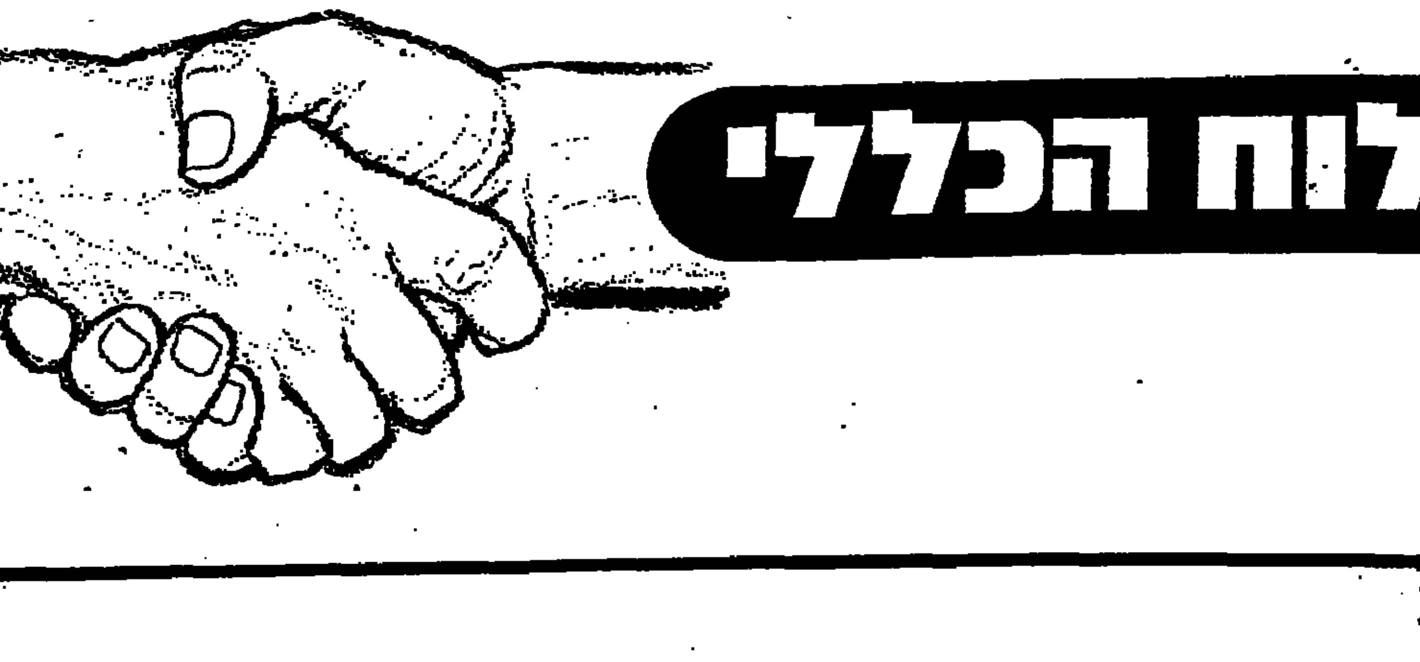

הלוח הכללי

למשרד עו"ד בתל-אביב פקידה מתגייסת אחרי צבא 03-612698 (26507)

למשרד רואי חשבון בירושלים דרושה בוגרת למשרה מלאה כולל הדפסה וידע בהנה"ח 03-338582 (26456)

פקידה להנה"ח והעיסה ימים מ' 08:00-14:00 03-222608 מיום א' (26421)

בפ"ת דרושה פקידה נמרצת לאחר שרות צבאי, רצוי ידע בעבודה על מסוף משרה מלאה 5 ימים מיום א' לשדה 03-9248001 (26415) 03-9247001

מזכירה מנוסה ודינמית שליטה באנגלית עיבוד תמלילים עברית ואנגלית לחברה גדולה בחולון (26388) 03-286111

למפעל באזור התעשיה בחולון פקידה לתצ"י משרה רצוי מגורים באזור. הצעות בכתב יד לת.ד. 3133, בת-ים (26179) 59131

פקידת קבלה +מרכזיה, בוגרת תיכון אחרי צבא, לעבודה באיזור ת"א בשעות 20.00-13.00, לתקופה ממושכת. אנגלית ברמה טובה. "חובה "מנהאוזר" בן יהודה 12 ת"א א'-ה' (26035) 0800-14.00

פקיד/ה בעל/ת נסיון בעמילות מכס ו/או ביבוא ויצוא, לתפקיד עצמאי, מגוון ואחראי בחברה ותיקה בת"א. עניין רב, אוירה נעימה ותנאים טובים למתאים/ה. אתי 03-280418, משרה (25983) 334.

מעבדת תמלילים מנוסה לעבודה אחראית ומגוונת בלשכת המהנדסים והאדריכלים בישראל ת"א. אוירה נעימה ותנאים טובים למתאימה. לפנות לאתי בזימאן 03-280418, משרה (25956) 1012.

לקריירה: בוגרי/ות 12 שנות לימוד לעבודה בשלדים בבנק, משרה מפוצלת, העבודה בת"א 03-5449848 /בני-ברק (25670)

מזכירה דינמית נסיון בהדפסה בעברית/ אנגלית לחברה בת"א (25597) 03-286111

מזכירת מנכ"ל מנוסה, שליטה באנגלית +עיבוד תמלילים עברית/ אנגלית לחברה גדולה בת"א 03-286111 (25392)

כתבנית עברית לתפי מסירה נסיון בעיבוד תמלילים 03-244460 (25238) 03-242229 03-232624

מעבדת תמלילים עברית (רצוי רקע בקלדנות) לחברה בנאות-אפקה (24886) 03-286111

עובדי מחשב

לקריירה: מפעיל מחשב P.C, ידע בחשבשבת, בהורתמות ובדיסקטים. לעבודה בשעות אחה"צ (25782) 03-5449848

למפעל לסריגה "גבי מודל", מבקשת אורגת. לפנות לבנה 32, ת"א (25793) 03-376392

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

הנהלת חשבונות

דרושים מנהלי-חשבונות ועוזרי מנהלי-חשבונות. לפנות לטוביה 03-290646-9 (28019)

למפעל בבתים דרוש/ה מנהל/ת חשבונות לפנות בשעות הערב (25760) 08-223588

טבחים – קונדיטורים

גזירה/תפירה

ל"גניקה" ספורט דרושות תופרות זוגר מעולות 03-820738 מיום ראשון (26190)

טכנאים/ הנדסאים

דרוש מהנדס ביצוע, מנוסה לביצוע, ת.ד. 7822 נווה-רם, ר"ג (27321)

למפעל מתכת בתל-אביב הנדסאי/ טכנאי מתכת לעבודות מגוונות: (26547) 03-471785

טכנאי אלקטרוניקה מוסמך ונסיון שנתיים בבדק ותקונים במח' פיתוח במפעל באזור רחובות 03-286111 (26343)

טכנאי מכונות לביקורת איכות+ שרות לרתכות במפעל גדול ברמת השרון 03-286111 (26187)

לחברה לייבוא ולשיווק בענף שטפומי פיקוד ובקרה מהנדס לקידום מכירות בבתי הארץ מהמרכז 03-377322 (25731)

טכנאי מכונות לביקורת איכות+ שרות לרתכות במפעל גדול ברמה"ש (25604) 03-286111

טכנאי חשמל לביקורת איכות ואחזקה במפעל גדול ברמת השרון. (25416) 03-286111

לחברת "סקסל" דרוש הנדסאי אלקטרוניקה מדופלם לשירות. דרושות: נסיון בשירות או פיתוח מעגלים אלקטרוניים אנגלית טכנית, רשיון נהיגה, נא לפנות בכתב "מכון-אדם", תבואות-הארץ 3 ת"א. (24698) 69866

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם כן אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

עובד/ת בונדר מנוסה לחברת אלקטרוניקה גדולה בת"א תנאים מצויינים "א.ו.ת." 371419 ,03-371465 (27432)

חשמלאי תעשיה מוסמך ומנוסה מאוד לעבודה בנס-ציונה תנאים מצויינים למתאימים "א.ו.ת." 03-371419, (27398) 371928

DIACO בע"מ, לניהול מפעל עגולות קטנות בחו"ל, מנהל עבודה+ המלצות. 03-7514718 (26206)

עובדי יהלומים

ספרים/ות

נגרים

נהגים

דרוש נהג אוטובוס מנוסה 03-703296 לא 03-5793431-2-3 בשבת (27244)

לחברת יבוא ושיווק מתנות וכלי בית, נהג טנדר מנוסה 25-30 +מוסר עבודה גבוה. בתנאים טובים (25425) 03-812171

לקריירה: מלגזנים מנוסים 03-5449848, (25043) 08-465277

מחסנאים

מחסנאים לעבודה מיידית קבועה בחולון (משמרות) "א.כ.א" (27381) 03-287817

ל"אברט-מערכות" למערכות אלקטרוניקה עמלות גבוהות ואפשרויות קידום. (24530) 03-872767

מפעילי ציוד מכני

מכונאי מלגזות מנוסה לעבודה מיידית קבועה 03-287817 "א.כ.א" (27368)

מוכרים/ות

פועלים/ות

פועלי יצור בתעשיה לעבודה בחולון תנאים טובים "א.ו.ת." 371470 ,03-371465 (27403)

לקריירה: עובדות ייצור לעבודה משמרות באזור חולון 03-5449848, (25577) 08-465277

סוכנים – מקדמי מכירות

איש מכירות דינמי למאפיית בגטים בלוד, +רכב 08-224787 (27544)

לחברה מבוססת בענף הלבשת נשים דרוש סוכן עם רכב בעל נסיון. נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד 4473 ת"א 61043. סודיות מובטחת (27355)

טעמה של הצלחה! אם העמדי בדרישותינו תדעי מה הוא... בואי והצטרפי לחברה מצליחה אשר תכשיר אותך כאשת מכירות בתחום האופנה. טל משרד 03-294047, רכזת 03-283771, ראשל"צ 03-958479, רכזת גבעתיים 03-322146, רכזת חולון 03-5562977, רכזת ב"ש והדרום (26427) 057-38094

עובדי נקיון

עובדי מתכת

משחזן תעשיתי מנוסה לעבודה בת"א תנאים טובים "א.ו.ת." 371470 ,03-371465 (27427)

מסגר תעשיתי מנוסה מאוד לעבודה בראשל"צ/ נס-ציונה לעבודה מיידית תנאים מצויינים "א.ו.ת." 371928 ,03-371419 (27421)

רתכים/ מסגרים בעלי נסיון בכל סוגי הריתוך "אטלס" 03-221726 (27305)

משחזן בעל נסיון בהשחזה עגולה ופנימית. "אטלס" (27249) 03-225083

מבלטן מעולה לעבודה עצמאית לעיבוד פח לפי שרטוט. "אטלס" (26480) 03-225083

רתכים מנוסים CO2 (חשמל ואוטוגן) למפעלים ברמה"ש 03-286111 /ראשל"צ (26380)

כרסמים קונבנציונאליים מנוסים יוצאי צה"ל+ פרופיל גבוה למפעל גדול ברמה"ש 03-286111 (26334)

לקריירה: רתכי ארגון מנוסים לעבודת משמרות באזור לוד. 03-5449848, 08-465277, (25559) 053-338901

מסגרים מאיזור נתניה חדרה+ נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים 03-296846 "תיגבור" (24895)

מבלטן פח/ פלסטיק מעולה לעבודה בפ"ת והרצליה שכר מצויין! (24547) 03-372304

עובדי מוסך

מכונאי+ 6 שנים נסיון בפולקסווגן, אאודי ואירופאיות. 03-335638 (27572)

מכונאי דיזל עם ידע בהידראוליקה ונסיון. 03-225083 "אטלס" (27304)

לקריירה: מכונאים בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי, לעבודה במשמרות, 5 ימים בשבוע. 03-5449848, 08-465277, (25627) 053-338901

שומרים

נתניה

עם הלוואה חופשית מבנק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה. לפרטים: הנוטע 16, טל' (14243) 053-337523-4

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. נתניה רח' סמילנסקי 7. (26463) 053-611577

אשדוד

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. אשדוד מרכז מסחרי א' (26497) 08-525111

באר-שבע

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. באר-שבע רח' העצמאות 54. (26511) 057-37903

אילת

משכנתאות לזכאים, משכנתאות חופשיות, בזמן הקצר ביותר. בבנק לאומי למשכנתאות. אילת מרכז מסחרי (26481) 059-71010

מכוניות

לאספקה מיידית כל סוגי המכוניות האירופאיות 1988 "הגליל החדש" משרד הרישוי הולון. 03-848444, (25686) 03-848729

אאודי

הקונים זכו!!! במחיר מציאה!!! אאודי 100 סי.די. 1983 "אוטומטית (מנוע 2000) +כל התוספות האפשריות חדשה לחלוטין! (אפשרות החלפה לזולה) 03-837162, (25364) 03-5032576

אוטוביאנקי

אוסטין

פרסום מודעה? דחף
ת"א דחף מרכז · ת"א דחף דיזנגוף רח' דיזנגוף 118 טל' 239952 · ת"א דחף בן יהודה רח' בן יהודה 9 טל' 656120 · ת"א דחף אלנבי רח' אלנבי 123 טל' 614433 · חיפה דחף רח' הרצל 5 טל' 645333/4 · ירושלים דחף רח' יפו 43 טל' 226335 · דחפון שרות מודעות טלפוני 03-611001 · ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
ב-דחף תקבל יותר במחיר העיתון
לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

صكنا من الاهل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

אופל

אמריקאיות

לקונים!!! אלגנט 2000 1983, חילון זהב, מראשונה, כל התוספות, מיוחדת!!! 03-767455 (23846)

סובארו

טלבוט

טנדרים

ג'יפים

דייהטסו

סוזוקי

סוסיתא

פורד

פיאט

פיג'ו

ביאנקי

סיטרואן

סימקה–קרייזלר

סימקה טונדר 1100 שנת 1981 בהזדמנות (27331) 053-610875

פולקסוואגן

רנו

בהזדמנות רנו 5 להייקאר 5 דלתות 1984 +מזגן ש"ח 14,500 (25553) 03-858629

אופנועים וקטנועים

ביקוש רכב

השכרת רכב

בתי"ם ושיעורים

חלפי רכב משומשים

הצעות לחברה

מהיבואן! שמיכות איכות מספרד, חיסול! לסוחרים בלבד (27916) 03-346951

לנציה

מורים

מיני־מינור

מסחריות

מרצדס

לאספקה מיידית מרצדסים!!! כל הדגמים "1987 1988 מחירים מיוחדים 03-442832 03-624797 ובשבת (24117) 03-483914

דלתא

שברולט קפריס ברוגהם, אולדסמוביל סיירה ברוגהם 1988 מפוארות!!! מחירים מיוחדים. 03-612299 03-447924 03-483914 ובשבת (23872)

וולבו

ב.מ.וו.

אאודי / אינוצנטי

אלפא רומיאו

מדיפלומט פורד L.T.D 1981 סטיישן, מפוארת, פול אוטומטית+ כל התוספות, במצב חדש!!! (23826) 03-484620

אסקונה 1300 אס 83, ראשונה מיטלי יפהפיה (25660) 03-354433

בהזדמנות מראשונה! סובארו 1982 "1300 +מזגן 13,200 ש"ח (25545) 03-5057621

ליצרן ויבואן אפנה דרוש/ה

פקיד/ת

ייבוא/ייצוא

מנוסה ועצמאי/ת
למשרה מלאה.

הכישורים הדרושים:
נסיון בהכנת מסמכי יבוא/יצוא.
הדפסה וקורספונדנציה באנגלית.
הפעלת טלקס. רצוי נסיון בעבודה
על מחשב.

תנאים טובים למתאימים.

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 16150 ת"א 61161

לחברה בינלאומית עתירת ידע
דרושים:

1. סמנכ"ל לשיווק

דרישות:
א. נסיון מוכח בשיווק בענף המחשבים הבינלאומי
ב. נסיון רב ביזום עסקי O.E.M ובנית רשת שיווק
התפקיד כרוך בנסיעות דחופות לחו"ל

2. סמנכ"ל למחקר ופיתוח

דרישות:
א. נסיון רב בתחום המיקרופרוססורים/בקרים
ב. בעל כושר מוכח בהנהגת צוותות פיתוח בתחומי חומרה ותוכנה
ג. בעל יכולת התווית כיווני הפיתוח הטכנולוגי של החברה

תנאים מעולים עם אפשרות להינות מפירות ההצלחה של החברה למועמדים המתאימים

– נא לפנות בכתב לת.ד. 6609 תל-אביב 61066 –

לחברה מסחרית גדולה
דרושים

מנהלי-חשבונות

מנוסים ועצמאיים בעבודה
מדרישות: נסיון של 5 שנים לפחות
– 5 ימי עבודה בשבוע –

קורות חיים בכתב יד יש לשלוח לת.ד. 20200 תל-אביב 61201 מחלקת מנגנון

למשרד גדול של רואי-חשבון
דרוש

מתרגם/מגיה

למשרה מלאה
חמישה ימי עבודה
ידיעת אנגלית ועברית על בוריין הכרחית

ת.ד. 452 תל-אביב 61003

בס"ד
דרושים

טכנאי חשמל

להרכבת תנורי בישול ואפיה
יועדפו בעלי נסיון.

לפנות: "תנורי בלדס" בשעות
03-9360288 09.00 – 12.00

לחברה ארצית העוסקת
באחזקה אלקטרו-מכנית
דרוש באופן מידי

ראש צוות מיזוג אויר

★ הנדסאי/טכנאי מכונות או חשמל.
★ נסיון בהפעלה ואחזקה של מתקני מיזוג אויר מרכזיים.
מקום העבודה פ"ת.
תנאים טובים למועמד המתאים.
לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 9775 חיפה. סודיות מובטחת

לבית אופנה בעל מוניטין
בנתניה דרוש/ה

שותף/ה

פעיל/ה + השקעה
בל. 03-662423
מגן 03-832261

לחברה בענף התיירות
דרושה

פקידה

ליום מלא
ת.ד. 435 פתח-תקוה
ביקוד 49103

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור למרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחב' ציבורית
באיזור תל-אביב
דרוש

חשב

★ רו"ח או מנהל חשבונות מדופלם
★ נסיון מוכח של לפחות 3–4 שנים בסקטור הפרטי
★ כושר הפעלת צוות עובדים
★ נכונות לעבודה מאומצת ובשעות בלתי שגרתיות
★ דינמי ונמרץ
★ נסיון בניהול משא ומתן עם גורמים פרטיים וממשלתיים
★ נסיון חכרות בעבודה עם מסמכי יבוא ויצוא

מועמדים מתאימים יפנו בצרוף קורות חיים בכתב לת.ד. 11029 ת"א 61110 מס' 1

ORS שרותי כח אדם

לאו.אר.אס רחובות דרושים:

למחלקה המשרדית:
* מראיין/ת טכני למשרדינו – ליום עבודה מפוצל.
* מזכירה עברית-אנגלית עם נסיון ביבוא + יצוא לעבודה קבועה.
* מזכירה עברית-אנגלית עם נסיון בשווק למשרה מלאה.
* מזכירות עברית-אנגלית + הדפסה לעבודות מגוונות.
* פקידת עברית + הדפסה לעבודה בקרית מלאכי וברחובות.
* מנהל חשבונות סוג 3 עם נסיון במפעל תעשייתי.
* כלכלן/תמחירן לעבודה קבועה, תנאי שכר טובים.
* קלדניות לעבודות מגוונות.
* מזכירה אנגלית + עיבוד תמלילים לחצי משרה, עבודה קבועה.
* למרכזיות תושבת רחובות לעבודה במשמרות.
* מזכירת מנכ"ל לנהל משרד באופן עצמאי, תנאי שכר מיוחדים.

למחלקה הטכנית:
* מחסנאי עם נסיון ברכיבים אלקטרוניים + מוחסן ממוחשב.
* טכנאי/הנדסאי אלקי לעבודה כמנהל אחזקה + נסיון במערכות חשמליות.
* מהנדס מכונות או טכנאי/הנדסאי מכונות לעבודות מגוונות.
* טכנאי/הנדסאי חשמל + קריאת שרטוט + נסיון בהתח גבוה לעבודה כמנהל אחזקה.
* מפעילי מכונות עם רקע טכני ונסיון בפח, צינורות ופרופילים.
* מכונאי אחזקה עם נסיון.
* מהנדס מכונות עם שלוש שנות נסיון לפחות במפעל תעשייתי.
* שומרים לעבודה בשתי משמרות ברש"לצ.
* טכנאי ייצור עם 4 שנות נסיון בקביעת תקנים ושפור שיטות.
* עובדי ייצור לעבודות מגוונות אפשרי בחורים לפני גיוס.
* חשמלאים עוזרים או חמ"מניקים
* מסגר עם נסיון במפעל תעשייתי תנאי שכר מצויינים.
* מנקיונר לעבודה בשער כניסה למפעל, קריאה + כתיבה חובה.
* מלמן לעבודה ברחובות.
* מכונאי רכב עם 3 שנות נסיון לפחות.
* חשמלאי רכב עם נסיון רב.
* מסיק דוודים עם נסיון, תנאי שכר מצוינים.
* חרטים קונבנציונאליים לעבודה קבועה.
* סגן מנהל היפר שוק לעבודה קבועה.
* קצין בטחון להתפקיד ממלא מקום מנהל היפר שוק – לעבודה קבועה.
* חשמלאי מוסמך אפשרות ללא נסיון בקרית מלאכי.

בדבר פרטים נא לפנות לאו.אר.אס רחובות, רח' הרצל 187 (קומה ב'), טל. 08-450630. משרדינו פתוחים רצוף משעה 08:00 עד 19:00

הטובים עובדים קבוע ORS

אנו מחפשים:

★ אנשי תיירות בכירים
★ מפעילי/ות תיירות
★ פקידי נסיעות לתיירות יוצאת/נכנסת

בעלי נסיון בענף יפנו לטל. 03-245222

לחברת מחשבים גדולה
דרושים

1. תוכניתן:
RPG 2 בעל נסיון של לשנתיים

2. תוכניתן:
COBOL/CICS בעל נסיון של כשנתיים לעבודה במחשב 4341 I.B.M

עדיפות תינתן לבעלי ידע/נסיון במערכות כספיות

לפרטים טל 5613444 פנימי 32. להתקשר ביום א'

לאלשארכת
מחשבים ותקשורת בע"מ
דרוש
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
למעבדת שירות לתואמי פי.סי
ציוד היקפי 03-282718 03-284084 (לשכת לתמורה)

קוסמטיקה

בת זוג

בן זוג

הכרזות

שרותים כלליים

תכשיטים

תנורי אפיה

פוליש וניקיון

מחשבים

ציוד תקשורת

ציפוי אמבטיות

בתי אבות

בתי כנסת

סירות

גלשנים

מזגני אויר

מכונת תפירה

אחד לולאות בודד חדשה, 2. בפתורים 03-831491 בודשה (29201)

מלגזות ושינוע

ריפוי והרזיה

כלי נגינה

הלוואות

מומחיות בגביות צ'קים בצורה כמעט מיידית בכל הארץ. 03-656141 (27116)

חקלאות

טרקטורים

מוכרחים להמכר זוג עורקים (ברייטות) 900 ש"ח מתקליטן (25123) 06-555661

רוצים לקנות

רהיטים

מקררים

וידאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

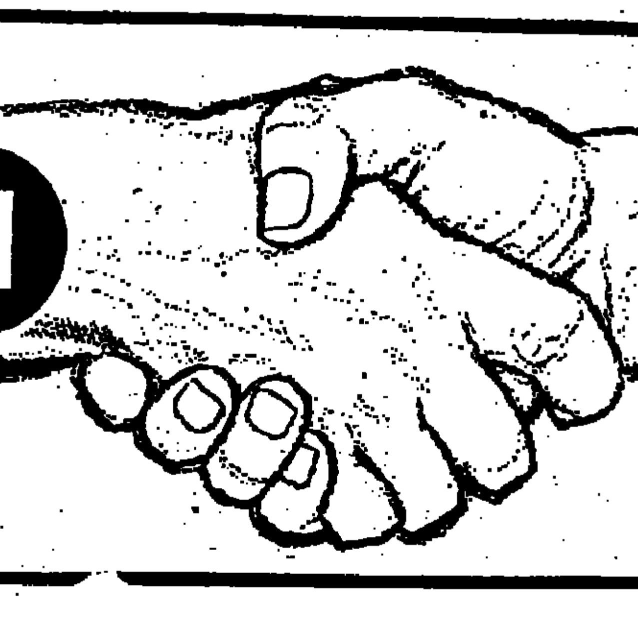

הלוח הכללי הד כפול ומכופל

صكرا من الاصل

על הערכת אמנות, 1926 / עליזה ולך

בחירתה של סופי

מרווין לוונטל רכש ב־1926 בפאריס תמונה של רובין ב־79.20 דולר עבור ידידו אדגר כהן מארה״ב, אולם כהן לא שבע נחת. לוונטל הזדרז להשיב מדוע בחר בתמונה ואדגר השתכנע. מה הוא כתב לו?

45 מעבודותיו בחר ראובן רובין לפני מותו ב־1974 והוריש אותן לקרן המוזיאון, שהיה עתיד להיפתח בבית שבו התגורר. 45 העבודות האלה היוו את גרעין האוסף הקבוע של בית ראובן כשנפתח ב־1983. בארבע השנים מאז נפתח הבית־המוזיאון נוספו לאוסף שמונה עבודות. האחרונה שבהן הגיעה ״הביתה״ בשבוע שעבר והיא מוצגת לתפארה, בהבלטה, כאילו היתה שם מימים ימימה, ולא דיירת חדשה.

רבות מעבודותיו מכר רובין במהלך חייו למכרים ולידידים. רבים מן הקונים נהפכו ברבות השנים לידידיו. האמנות קירבה אותם אל האמן ואחרי מותו התיקו את זיקתם אל זכרו. וכיוון שאין כמו בית ראובן לשמר את הארומה הרובינית במילואה בחרו אחדים מהם להשיב אליו את העבודות שיצאו מתחת ידו של האמן, בין בעודם בבריאות טובה ובין על סף הסתלקותם מן העולם. בני משפחתו של הצייר עוקבים בסקרנות וכצביטת לב אחרי הסחר־מכר של עבודותיו המחליפות ידיים במכירות פומביות. לכן מרגשות אותם מחוות החזרת החפץ ל״בעליו״ בכל פעם שתמונה חוזרת אליהם מכוח צוואה.

ארבע תמונות הוריש לבית ראובן בצוואתו הפסנתרן ארתור רובינשטיין. תמונה אחת הורישה לו אספנית מברזיל, סימון מאלאך. שתי עבודות נוספות עברו אל הבית בדרך היבשה. ״מוכרת מלונים ערביה מטבריה״ הוא רישום בצבע שהעניק רובין ללוטה אייזנברג, ״גברת המלונאות״, באחת משהיותיו במלון ״גלי כינרת״. ״אני כבר לא רואה״, אמרה כשהעניקה את התמונה לבית ראובן, ״שייהנו ממנה אחרים״. ובראש השנה האחרון ״החזירה״ אלה גולד־אריאל דיוקן עצמי של ראובן בצבעי־מים, נדיר בסגנונו, מ־1921. המוסרת היא חברת־נעורים של ראובן מרומניה, ואף עשתה אתו בשירות החוץ, כשהיה שגריר ברומניה ב־1949.

התמונה האחרונה הגיעה, כאמור, בשבוע שעבר, מארצות־הברית. ״סופי״, האשה הבוכרית מירושלים, היא תמונה משנת 1924, אופיינית מאוד לעבודותיו של רובין משנות ה־20 המוקדמות ובכל זאת מיוחדת: תנוחתה והבעתה של האשה מתגרות ושמלתה השקופה מגלה חזה חשוף. בפרובוקטיביות נעוץ סיפורה.

מעשה ביהודי מקנזס־סיטי, סוכן־בורסה ששמו אדגר כהן, שביקש מחבר מנוער, מרווין לוונטל שישב באותה עת בפאריס, שיקנה למענו תמונה. השנה שמדובר בה היא 1926 ואל מכתבו צרף כהן 100 דולאר. מרווין לוונטל, סופר ועיתונאי אמריקאי־יהודי, היה מיודד עם ראובן ולפיכך רכש ממנו, תמורת 79.20 דולאר, את הבוכרית מירושלים ובעודף מימן את המשלוח לקנזס־סיטי. אדגר כהן לא שבע קורת־רוח מיצירת האמנות שהגיעה אליו ואף ראה בבחירתו של חברו מעילה באמון. את מיטב כספו יעד לתמונה ועתה הוא תקוע עם זוג שדיים לתלותם מעל האח, בין הפמוטים. במכתב תשובה לקובלנתו, מה־18 בנובמבר 1926, קיבל כהן מלוונטל הרצאה מסודרת, מודפסת בקפידה, תחת הכותרת ״על הערכת אמנות״.

בשנת 1964 הדפיס אדגר כהן את ההרצאה בחוברת כרוכה, שאותה שלח לכל ידידיו כברכת־שנה־טובה לשנה החדשה. בין הנמענים היו גם אסתר וראובן רובין. בשנות ה־40 התגוררו בני־הזוג רובין בלוס אנג׳לס ושם הכירו את כהן, שעקר בינתיים למאליבו. במשך השנים גם למד לאהוב את התמונה, שכן נהג לספר שנישואיו ניצלו הודות לה. בכל פעם שהוא ואשתו, מיני, רצו להתגרש הריב על התמונה מנע את היפרדותם. לפני שנה מת אדגר כהן, בגיל 96. כשנפתח בית ראובן הבטיח לאסתר רובין שיצווה את התמונה לבית, והוא עמד בדיבורו.

בחירתה של ״סופי״, ששווייה מוערך כיום בכ־30,000 דולאר, זורק אור גם על ״כתב הסניגוריה״ של לוונטל, שלא נס ליחו אף שעברו יותר מיובל שנים מאז נכתב. הריהו (עם קיצורים):

״אד היקר,

״מן הראוי היה שאענה בהקדם יותר על מכתבך, שהגיע זה לא מכבר, שכן הוא שיעשע אותי מאוד. שיעשע? יפה, אתה אומר, הוא משועשע שעה שאני סובל מסיוט בגודל מטר מרובע.

״השתהיתי בתשובתי מתוך תקווה שאם המוזיאון בקנזס־סיטי ידחה את מתנתך בטעמו כי רע, ובעקבות כך תהיה כפוי לשאת את נוכחותה של התמונה בביתך, תגלה בהדרגה את איכויותיה המלבבות. ייתכן שאלה לא יצדיקו את תליית העבודה בין הפמוטים, אך סבלנות ידידי, זכור שלאמנות חיים ארוכים. אני מציע לך להמתין, ויותר מכך – להתבונן.

״לגמרי ברור שיהיו לה שדיים וזה אנושי מאוד״.

״כפי שאמרתי לידידיך שעה שביקרו אותי, ואני מקווה שהם העבירו לך את המסר, אינך יכול לצפות שתקבל בתמורה לסכום צנוע גם תמונה וגם קורס בהתכתבות שעניינו הערכת אמנות. שים לב, לא אמרתי ׳הערכת אמנות מודרנית׳ כיוון שלדעתי יש רק אמנות אחת. אדם המסוגל לחוש את ערכיו של סגנון אמנותי אחד, יהיה אשר יהיה – אפריקאי, רמברנדט או סיני – לא יישאר אדיש כלפי סגנונות אחרים. אם אתה מעוניין באמת לדעת מה עושה את התמונה ששלחתי לך ליצירת אמנות אמיתית ורבת עוצמה, עליך להתוודע לכל זרם אמנותי אחר הנחשב בעיניך לאמיתי ולהרוות את עצמך בו. אתה יכול, למשל, לבחור באחת מיצירות המופת האהובות עליך במוזיאון – אם כי אני מודה שהתהליך היה יותר פשוט אילו נמשכת מראש לאלה שכינויים ׳פרימיטיביסטים׳ – ומכאן החל לדגל אחרי עצמך כדי לגלות מדוע אתה חש שיצירה אמיתית זו היא יפהפיה, רבת עוצמה ומלהיבה, או כל־דבר אחר שאתה חש בה.

״המפתח לעניין הוא שאם נושא התמונה מביא אותך לידי התרגשות, או הדמיון של נושא התמונה אל מה שאתה תופס כאב־טיפוס שלו בעולם המציאות, הרי שבעצם אינך מגע להתרגשות בגלל האיכויות האמנותיות של התמונה. יכולת באותה מידה לשאול אותי איך אני מעז לכנות את רמברנדט אמן אמיתי. שכן אם הנושא מרגש אותך, אתה מתרגש למעשה מספרות, ולי לא היתה כוונה לשלוח לך ספרות לתלותה מעל האח שלך. ואם הדמיון בין התמונה למה שאתה מדמיין למציאות הוא המרגש אותך, אות הוא שהגורם המעורר אותך הוא בחלקו מעין צילום (כפי שנקלט במצלמת עינו של האמן) ובחלקו מוסכמותיך השגרתיות על המציאות. לא התכוונתי לשלוח לך צילום או להחמיא למושגיך השגויים על העולם המציאותי. ביקשת ממני לשלוח לך יצירת אמנות – כמו הפמוטים שלך – וכך עשיתי.

״יש להניח שכל זה ברור למדי אלא שאינך מבין כראוי למה התכוונתי בציינִי את מושגיך השגויים על העולם המציאותי. ובכן, כוונתי אינה אולי לשגויים אלא למוגבלים. העיניים שלנו, מסתבר, הן קורבנות הרגל בדיוק כמו האוזניים שלנו, החיך שלנו או הערכים שלנו. בוודאי זכורים לך מאכלים או משקאות רבים החביבים עליך עתה שבטעימה ראשונה התחלחלת מהם. זיתים ושום, למשל, ואולי אפילו בירה. התגובה שלך נבעה מטעמך המוגבל לקשת טעמים מסוימת ולהרגלי האכילה שלך. ייתכן שיש לך בעיה קלה עם שבלולים...

״האמן, אם כך, בנוסף להתמקדותו במה שמעניין אותו בצורות, בגדלים ובצבעים של הנושא שלו מנסה לעתים קרובות (לא תמיד, ראוי לציין) לסדר מחדש את הצורות, הגדלים והצבעים במטרה להבליט את רוח הנושא, את פנימיותו החריגה, את קרביו ואת אישיותו. ייתכן שהתוצאה לא תתאים לנושא – מידה למידה, צורה לצורה, צבע לצבע – ואפילו לא תהיה דומה לו במובן השטחי, אך יחד עם זאת תעביר אליך את מה שעל־פי תחושתך מאפיין אותה יותר מכל – תחכום, עומק, איכות יהודית – ולעתים גם משהו שמעולם לא שמת לב אליו, משהו הגורם לך לשנות את כל יחסך לנושא. מה שהצטייר בעיניך כאיש נאה ייהפך לאיש רע, או מה שנדמה בעיניך לקערת סלט טפשית ייהפך לתלקיט יפהפה ומעניין של צבעים וצורות...

״לפני שאנסה להסביר מהם הדברים הבסיסיים שמעסיקים כל אמן (גם רבים הציירים שאינם אמנים) הרשה לי לחזור על הרעיון בראשי־פרקים. אמן, כפי שציינתי, אינו מצלמה. הוא בוחר, מגדיל או מבליט את המעניין אותו. הוא מקטין, מטשטש או משמיט את מה שלא מעניינו. אם כך, האם אינו מצייר את המציאות? מובן שכן. הוא מצייר את המציאות שלו. לא נראה לך – לסל וחסל: אף כי אתה יכול להתבונן בה עד שתראה אותה כפי שהוא ראה אותה, ואם יש משהו מלהיב בדרך התבוננותו של האמן גם אתה תחווה אותו. בדיוק כמו לאכול זיתים עד שהם ערבים לחיכך, או כמו לחטוא עד שהחטא נהפך למתוק... בעינה עומדת השאלה: מה מעניין את כל האמנים האמיתיים? כפי שרמזתי, לא האובייקטים ומידת דמיונם למציאות הם הנושאים המעסיקים אותם... האמן מתעניין בעיקר בצבעים כצבעים, בצורות כצורות, בתשלובתם ובהבעתם. הוא מתעניין, אם בכלל, בנשמת הדברים ובמהותם רק במידה שאלה ניתנים לביטוי באמצעות קווים, צורות וצבעים המעוררים ריגוש (מעורר ריגוש פירושו מהנה, מאיים, מגעיל, משעשע, מעציב, מרומם או מדכא)... מה שנכון לגבי עניינו של האמן נכון גם לגבי עניינו של המנסה ליהנות מאמנות. אם אדם אינו מחפש צורות וצבעים הוא לא יגלה לעולם את האמנות שבתמונה.

״עתה התבונן בתמונה בלי להתייחס למה שאמור להיות נושאה, התבונן בה כהרכב של קווים, צורות וצבעים. בדיוק כפי שאתה מתבונן בשקיעה. אינך עומד על כך ששקיעה תיראה כמו חביתה או כמו שקיעה אחרת שראית מעודך כדי שתותיר עליך רושם עז, או שענן בתוכה ייראה כמו צב או כמו ענן אחר. וכשאתה מוצא דמיון בין התמונה ובין משהו בעולם ׳האמיתי׳ נסה לראות את האובייקטים האלה לא דרך עדשת מצלמה אלא כמו אדם הבוחר, מגוון, משמיט, כפי שראה אותם אולי האמן. אם עבר־עליו ריגוש בסופו של דבר תחוש בו גם אתה.

״ייתכן שלא תחוש את הריגוש בחמש הדקות הראשונות, ואולי גם לא בחמשת החודשים הראשונים. יחד עם זאת, אם תהיה נינוח ולא תילחץ, אלא תנסה לפקוח את עיניך ולקבל דברים שאינך מורגל בהם, לא רק בתמונה אלא בסביבתך הכללית, מנוי וגמור שבסופו של דבר תראה אמנות – לא רק צילומים וסיפורים – ביצירתו של אמן אמיתי. עיניך בוודאי אינן שונות מעיניי. הרגליך הם אלה השונים.

״אני משוכנע שתמונתו של רובין יפה באמת. כך סבורים גם רבים אחרים. אל תאמר לי שאני יודע אולי משהו על אמנות אבל אתה, לעומת זאת, יודע מה אתה אוהב. ראשית, ייתכן שאינך יודע. ושנית, עדיין אינך יודע (וגם אני לא) מה תאהב בעתיד. אם תפתח נכונות להיחשף לאמנות (לעתים תכופות ומתוך פתיחות רגשית) ויש ביכולתך לשנות הרגלים, תגיע לנקודה שבה תתחיל לגלות רגישות לצבעים, צורות וקווים בזכות עצמם ובזכות צירופיהם. משתגיע לנקודה זאת תתחיל לאהוב אמנות, כלומר לאהוב את רובין. וכשיגיע המועד הזה עם כל הנאותיו, תודה לרובין על שאיפשר לך לגלות בתוכך חוש חדש, חוש ההתבוננות.

״דרך אגב, התמונה שלו משקפת את התרשמותו מיהודיה בוכרית בירושלים. אולי הוא אינו גדול האמנים בעולם – התמונה עלתה רק 79.20 דולאר – אך הוא אמן אמיתי, וזה די נדיר כשלעצמו. זה אומר שתוכל, אם תרצה, להפיק הנאה ממושכת מתמונתו. אצלנו תלויות כרגע שתי תמונות שלו... היה סמוך ובטוח שיום יבוא ותצטער שלא שילמת מחיר כפול ובכך יכולת לאפשר לרובין לצייר יותר יהודיות בוכריות. דרך אגב, אני רואה שהבחנת שיש לבוכרית שדיים. גם רובין הבחין בהם. לגמרי ברור שיהיו לה שדיים וזה אנושי מאוד שרובין ראה אותם. מן הראוי שארגיע אותך בעניין זה של נטורליזם ומציאות – ליהודיות בוכריות אכן יש שדיים.

שלך לנצח, מרווין״

אגב, מרווין לוונטל עצמו, ידיד קרוב של הרובינים, מת ב־1968, ואת אחת התמונות שרכש הוא מרובין – משפחה מצפת, עבודה משנות ה־20 – הוריש לאסתר רובין והיא מסרה אותה למוזיאון תל־אביב, כי בית ראובן עדיין לא נפתח.

מומיה עד יוסף. ראיון/דליה שרון, לונדון

זר בעמק המלכים

אחמד עוסמן, עיתונאי ומחזאי מצרי, המתגורר מאז 1964 בלונדון, טוען בספרו שראה אור לא מכבר כי עצמות יוסף לא נקברו בשכם כפי שנטען בספר יהושע, אלא נתגלו ב־1905

בשנת 1905, השנה השלישית לחפירות של משלחת ארכיאולוגים־אגיפטולוגים בריטים, בעמק המלכים במערב־מצרים העליונה התגלה קבר ובו גופותיהם החנוטות של יויה ואשתו טויה. הקבר נתגלה סמוך למקום בו נמצאו קבריהם של תותמוזים הרביעי, אביו של אמנחותפ השלישי, קברה של המלכה הטשפסוט וקברי הנסיכים רעמסס ה־3 ורעמסס ה־11. שתי המומיות נשתמרו במצב טוב כל־כך עד כי החוקרים אמרו שכמעט התבקש כי יקומו וידברו. היו אלה המומיות שהשתמרו במצב הטוב ביותר עד גילוי קברו של תות־אנח־אמון. הסרקופגים על תכולתם הועברו למוזיאון של קהיר. בין האביזרים שנמצאו באחוזות היו גם תכשיטים יקרים, כלים, מרכבה, שרשרת זהב ואבני תכלת, טבעת המלך, ולוחות עץ של ״ספר המת״.

ב־1907, כאשר הודפס ״ספר המת״ של יויה – הספר המהווה מעין הצדקה לחייו של המת וכולל לחשים שיעזרו לו במסעו בעולם הבא – התברר כי הוא היה האדם היחיד מתקופת ההיקסוס והלאה, אשר נשא את התואר ״האב הקדוש של אלוהי שתי הארצות״ (פרעה), נוסף על עשרת תאריו. יויה מונה למשנה למלך על־ידי תותמוזים הרביעי (שלט בין השנים 1413־1405 לפנה״ס). אף־על־פי שלא היה בן המשפחה המלכותית, נמצא קברו של יויה בעמק המלכים. חזות פניו שמית מובהקת, וגם שמו אינו מצרי, אף פרטים נוספים הקשורים לגוויתו רומזים כי לא היה מצרי.

אחמד עוסמן, בן 53, מצרי שהיה עיתונאי ומחזאי במצרים, המתגורר מאז שנת 1964 בלונדון, טוען כי יויה המצרי והאיהוא יוסף בן יעקב אבינו, אשר אמר לאחיו בהתוודעו אליהם: ״ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוהים וישימני לאב פרעה ולאדון לכל ביתו ומושל בכל ארץ מצרים״ (בראשית מ״ה ח׳). טענה זו עולה בספרו ״זר בעמק המלכים״* אשר ראה אור לפני שבועות אחדים בלונדון. המהדורה הראשונה אזלה בתוך ארבעה שבועות, על אף מחירה הגבוה.

כיצד הגעת אל הרעיון לזהות בין יויה ליוסף?

כאשר התחלתי במחקר ב־1965, רציתי למצוא עדות היסטורית להמצאותם של בני ישראל במצרים. אם בתורה ובקוראן מסופר שבני ישראל באו למצרים והיו שם כך וכך שנים; שיוסף היה פקיד רם־מעלה, ומשה גדל בארמון (״ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה״; שמות ב׳, י׳) וכו׳, היה אם כן צריך להיות קשר ביניהם ובין בית המלוכה ולכן חיפשתי עדות לשהייתם במקורות היסטוריים מצריים. התעודה ההיסטורית היחידה הקשורה לבני ישראל היא כתובת מרנפתח (אהוב האל), בנו של רעמסס השני. הכתובת – מן השנה החמישית למלכותו – מספרת כי הביס את עדי כנען והשמיד את זרע ישראל. מכאן הסיקו החוקרים כי בתקופתו היו כבר היהודים בארץ כנען, כלומר הם עזבו את מצרים לפני זמנו של מרנפתח, דהיינו בזמן אביו, רעמסס השני.

כשראיתי כי אין בנמצא פרטים נוספים, התחלתי ללמוד היסטוריה מצרית־עתיקה באוניברסיטת לונדון. לאחר שלוש שנות לימודי היסטוריה למדתי במשך שלוש שנים נוספות את שפת ההירוגליפים, ואחר־כך למדתי בעצמי עברית. רק אז ניגשתי למחקר.

לפני כארבע שנים, אחרי עיון רב בסיפור יוסף, שמתי לב לביטוי ״אב לפרעה״ ואז הבנתי כי זה מוכרח להיות תואר ולא סתם ביטוי. תואר זה התקשר עם התואר של יויה, שהוא האדם היחיד עליו ידוע שהיה בעל תואר כזה. כאשר חקרתי את תולדות שני האנשים, יויה ויוסף, מצאתי דמיון רב ביניהם. אפילו השם היה דומה. אך לפני שאוכל לטעון כי מה שמצאתי אכן נכון, היה עלי להתגבר על שני מכשולים:

שני הפסוקים האחרונים בספר בראשית אומרים: ״וישבע יוסף את בני ישראל לאמור, פקד יפקוד אלהים אתכם והעליתם את עצמותי מזה... וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים״ (בראשית נ׳ כ״ה־כ״ו).

בספר שמות נאמר: ״ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמור פקד יפקוד אלהים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם״ (שמות י״ג, ט״ו). ובספר יהושע, אחרי הפסוקים על מות יהושע, נאמר: ״ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם בחלקת השדה אשר קנה יעקב מאת בני חמור אבי שכם״ (יהושע כ״ד, ל״ב). אם עצמות יוסף אכן הועלו ממצרים – התיאוריה שלי קורסת.

המכשול השני – שני הסיפורים הסותרים בתנ״ך בקשר למשך הזמן בו שהו בני ישראל במצרים. בבראשית מספרים לנו שזרעו של אברהם יהיה בארץ לא־לו 400 שנה – ארבעה דורות (בראשית ט״ו, י״ג־ט״ז). גירסת ה־430 שנה תחרות בספר שמות י״ב, מ׳ ״...ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלושים שנה וארבע מאות שנה״.

בהסתמך על הכתובים האלה חישבו היסטוריונים־אגיפטולוגים, אשר הניחו כי היהודים עזבו את מצרים בזמן רעמסס השני, כי יעקב ויוסף חיו בתקופת כיבוש מצרים בידי הרועים של ההיקסוס. אולם גם החיפוש אחרי עדויות בתקופת ההיקסוס לא העלה דבר.

אני חושב שהצלחתי להוכיח שהפסוקים בקשר להבאת עצמות יוסף בשמות וביהושע לא היו בגירסה המקורית של התנ״ך, והם תוספת מאוחרת של עורכי התנ״ך (אחרי החזרה מגלות בבל). הפסוקים אינם עולים בקנה אחד עם יתר הפסוקים בפרקים אלה. ההנחה שלי אומרת שאחרי יציאת מצרים היו לבני ישראל זכרונות קשים מתקופת העבדות והדיכוי במצרים והם רצו לנתק כל קשר עם תקופה זו, ומשום כך לא היו יכולים לומר כי עצמות יוסף מצויות עדיין במצרים.

פרופ׳ קלמנס, חוקר התנ״ך ב״קינגס קולג׳״, אוניברסיטת לונדון, סבור כי לצאצאי יוסף, שבט אפרים, היתה סיבה לטעון כי יוסף נקבר בארץ כנען כדי לטעון לבעלות על הקרקע. הדבר אינו מתקבל על הדעת מכמה סיבות: ראשית, השימוש במלה ״עצמות״ לתיאור ״חנוט״ מוכיח כי לסופר לא היה מושג כיצד נראה חנוט. יויה, גם לאחר 2,000 שנה, נראה כאילו מת רק אתמול. שנית, לא מתקבל על הדעת שיהושע השאיר במדבר דווקא את עצמות משה ולקח את עצמות יוסף. שלישית, במצרים העתיקה היה מקום הקבורה נשמר בסוד.

המומיה של יויה. היו עצמות?

לגבי הנקודה השניה – בעניין 400 השנים – אני מאמין כי מדובר בארבעה דורות וכי נפלה כאן טעות של עורכי התנ״ך. גם חוקרים אחרים, למשל פרופ׳ גורדון בניו־יורק, הגיעו למסקנה זו אם כי מסיבות אחרות. בתנ״ך מדובר בארבעה דורות – לוי, בני קהת, בני עמרם, ובני משה. העורך התנ״כי סיכם את הגילים של האנשים: לוי – 137 (שמות ו׳, ט״ז) קהת – 133 (שמות ו׳, י״ח) עמרם – 137 (שמות ו׳, כ׳) משה – 120 (דברים ל״ד, ז׳) סך־הכל: 527 שנים. מזה הפחית את גילו של לוי בהגיעו למצרים (57) ואת 40 השנים בהן שהה משה במדבר, וקיבל 430 שנה. הוא לא לקח בחשבון את תקופת החפיפה בחיי האבות והבנים. מכאן, שהשהייה במצרים נמשכה ארבעה דורות, כלומר כ־100 שנה בלבד. לדעתי, יציאת מצרים התרחשה בתקופת רעמסס הראשון, 100 שנה לאחר תקופת תותמוזים הרביעי, אשר מינה את יויה. כשהתגברתי על מכשולים אלה יכולתי להמשיך ולחזק את התיאוריה שלי הקושרת את יויה עם יוסף.

כלומר, אתה טוען כי הסיפור התנ״כי נכון, מלבד כמה פרטים כמו חישוב התקופות ועניין עצמות יוסף?

כן, הכל מתאים. התארים (״אב לפרעה״, ״משנה למלך״ וכו׳), השמות, אפילו המרכבה המוזכרת בתנ״ך. שלוש המתנות שנתן פרעה ליוסף כאשר מינה אותו לתפקיד: טבעת המלך, מחרוזת הזהב והמרכבה (בראשית מ״א מ״ב־מ״ג), מתאימות לטבעת פרעה, מחרוזת הזהב והמרכבה שנמצאו בקבר יויה. הסיפור התנ״כי נסמך עתה על עדויות היסטוריות.

האם בדקת את המומיה?

ב־1984 נסעתי לקאהיר. במוזיאון קאהיר באולם קומת הקרקע ניצב פסל של טיאיי, בתם של יויה וטויה, לצד בעלה, אמנחותפ השלישי. הארונות של יויה וטויה היו באולם סגור בפני הקהל. ביקשתי מד״ר מוחמד סלאח, שהיה אז מנהל המוזיאון, רשות לצלם את הארונות. לאחר שצלם המוזיאון עשה זאת לקחתי הצידה את האחראי מטעם המוזיאון וביקשתי רשות להציץ בחנוטים. כאשר הרים האיש את מכסה הארון של יויה, התגלה לעיני אדם גבוה, רזה, מכובד, בעל ארשת שלווה ובוטחת בעצמה. מה שמשך את תשומת לבי היה תנוחת הידיים. בדרך כלל הן מצולבות מעל החזה בתנוחת ״אוסירי״, וכאן, לראשונה, הן מונחות על החזה מתחת לסנטר. בניגוד לשאר החנוטים, לא היו אזניו מנוקבות. הוא היה בעל אף נשרי, בוודאי לא בעל חזות מצרית, לעומת אשתו שנראתה מצרית. פרופ׳ אליוט סמית, מומחה לאנטומיה, אשר בדק באותה תקופה את המומיה, טען כי הוא לא נראה כלל מצרי.

בספרו משנת 1910 כותב ארתור ויגל, אשר השתתף במשלחת שמצאה את הקבר: ״הוא מזכיר את האפיפיור ליאו ה־13. מי שמסתכל בו יכול להאמין שלפניו מחדש תנועה דתית, אותה הגשימו בתו ונכדו״. ויגל מתכוון לטיאיי, לבעלה אמנחותפ השלישי ולבנם אמנחותפ הרביעי, אשר ניפצו את האמונה באלילי מצרים והנהיגו אמונה באל אחד. אך כיצד יכול היה יויה לחנך את בתו לרעיונות כה מהפכניים, כה רחוקים מן המסורת המצרית, אלמלא היה יויה־יוסף בעצמו מאמין באל אחד?

כיצד קיבלו אנשי המדע את התיאוריה שלך?

זה מעניין. חוקרי התנ״ך קיבלו, לפחות חלקית, את מה שאמרתי. פרופ׳ קלמנס כתב לי כי הוא מקבל את דעתי וייתכן שהמספר התנ״כי, בכתבו על יוסף, אכן התכוון ליויה. אף הוזמנתי להרצות בבית־המדרש לרבנים ״ליאו בק״ בלונדון. אינני חושב שהיו מזמינים אותי אלמלא חשבו שהאינטרפרטציה שלי קרובה לגישה הנבונה של התנ״ך.

לאגיפטולוגים קשה לקבל את טענתי, בעיקר משום שעד כה ניסו להוכיח את התיזה על־פיה בני ישראל היו במצרים 400 שנה. אם חוקרי המקרא יקבלו את גרסתי בקשר לארבעת הדורות, פירושו של דבר שעבדו זמן רב בנסיון להוכיח משהו שאינו קיים. יעבור זמן רב עד שיסכימו לבדוק את גירסתי, אך אני מאמין שבסופו של דבר יקבלו אותה. היה חוקר מקרא ואגיפטולוג צרפתי שטען כי יוסף חי בתקופת יויה, אך לא קישר בין שני האנשים מכיוון שהניח כי עצמות יוסף נלקחו ממצרים. אינני מצפה שיקבלו במהרה את גירסתי אך לפחות אף אחד מהם לא יכול היה לסתור אותה.

*Stranger In The Valley Of Kings.

חטף־פתח / ורדה צימרמן

עבודת שטח

נילי פורטוגלי

תחרויות אדריכלות בישראל הן בבחינת בלתי ייראה כמעט. יוצאת דופן היתה עיריית חדרה שהחליטה להעמיד את בניית בית־הכנסת הספרדי בעיר לתחרות פתוחה. כעשרים אדריכלים הגישו את הצעותיהם. נילי פורטוגלי זכתה. אבן הפינה תונח בשבועות הקרובים.

בעיצוב בית־הכנסת כמו בתכנון מבני ציבור או בתים פרטיים אחרים מנחה את האדריכלית התפיסה שהיא מכנה הוליסטית־אורגנית. הבית וסביבתו הם אחד ויש ביניהם יחסי גומלין. ״ההתעסקות היא בתוכן, באיכות ובצורות כשמטרת־העל היא ליצור מקום שיש בו תחושה נעימה ולא קונספציות״. על כן נעשה התכנון בשטח עצמו, בהקשר לנוף, לטופוגרפיה, לקרינת השמש וכו׳. גם מיקומו של הבית נעשה בשטח, גודל וצורת החצר, וכיוונה של הכניסה וכו׳. רק אחר־כך נעשית העבודה המשרדית שהיא, כדברי פורטוגלי, ״תיעוד גרפי של העבודה בשטח״.

מלת המפתח היא סביבה נעימה ולאו דווקא מודרניזם. ״ההנחה שלי היא שהארכיטקטורה המודרנית פשטה את הרגל. היא יצרה סביבה ללא קנה־מידה אנושי. במרכזה עומדות קונספציות בלא רגש״. במקומה טוענת פורטוגלי בעד ארכיטקטורה אינטגרלית, או כפי שמכנה זאת מורה ורבה כריסטופר אלכסנדר ארכיטקטורה שהיא ״דיאגרמה של הנפש האנושית, ראי של האני״. באופן מעשי: עבודה בשטח, שימוש בחומרים טבעיים – בטון, טיח, ברזל, עץ – במקום בחומרים תעשייתיים־סטריליים. שימוש בטכנולוגיות מתקדמות, אבל ניצולן בצורה מתוחכמת. נכון שמתפעלים מן החדיש, ״אבל בבניין פוסט־מודרני, למשל, אי־אפשר לשהות יותר משעתיים. אלה הם בניינים כמעט פשיסטיים המגמדים את האדם״.

על תכנון בית־הכנסת הספרדי בחדרה מספרת פורטוגלי: ״ניסיתי ליצור את אותה רוח ונשמה שיש בבתי־הכנסת המסורתיים״, כמו בית־הכנסת אבוהב בצפת, בן־עזרא במצרים או אבן דנן בפאס. היא חקרה גם את כתבי הרמב״ם ומצאה שם ״הנחיות״ לבנייה. ״יש ליצור איזור מעבר שיפריד בין קודש לחול, אומר הרמב״ם. על כן יהיו בבית־הכנסת החדש שערים שידגישו את נקודות המעבר הללו. ארבעת העמודים הראשיים מסמלים את ארבע האמהות ותשעת חלקי האולם את תשעת ירחי הלידה. 12 החלונות עומדים כנגד 12 השבטים והישיבה היא לאורך הקירות, כשהנוכחים רואים אחד את השני. ״זהו בית־כנסת המבוסס על המסורת מצד אחד ועל מבנה השטח מצד שני״. עבר מול הווה בטכנולוגיית בניה מודרנית (אלמנטים טרומיים) ובחומרי בניה מקומיים (אבן כורכר).

״כשהגשתי את התוכנית ידעתי שישנה אפשרות שיאהבו את הבניין מאוד, כי הסגנון מזרחי ומזכיר את מה שהיה להם פעם, או שלא יאהבו בכלל״. הם אהבו.

בלהות

מיקי בהגן

״זהו פרוייקט לא מקובל: חברה פרטית מפיקה סידרה לטלוויזיה״. מיקי בהגן כותב, מביים, מפיק ומלחין את המוסיקה, במסגרת ״גן הפקות״, לסידרת סרטי מתח חדשה בטלוויזיה. ״ירון לונדון שהיה מנהל מחלקת הדרמה כשהתחלנו את המו״מ, לפני כשנה וחצי, היה האיש אשר דחף את הפרוייקט״. הסרט הראשון יוקרן בחודש מאי. בינתיים ניתנת אפשרות לצפות בו ב־12 בחודש בגלריה בוגרשוב בתל־אביב.

אורכו של הסרט, ״הקוקיה״ הוא כ־50 דקות. את הסרטים האחרים – שבעה במספר – מתחילים לצלם בסוף החודש. ״נקודת המוצא של כל סיפור היא מאוד בנלית״, אומר בהגן. ״אבל במהלך הסיפור נצברת תאוצה וסופו מוליך את הגיבורים לקראת סיטואציה של בלהות. זוהי הנוסחה״. את מצבי הפחד האלה תנו ב״קוקיה״ טוביה צפיר ומאיה רוטשילד. סרט לשני שחקנים ואימה: ״כל הסרטים יהיו קאמריים. ההחלטות לגביהם מתקבלות בימים אלה״.

מדוע סרטי מתח דווקא?

״אני איש מפוחד״, אומר בהגן. ״פוחד מדברים בלתי ברורים״. פוחד אבל עובד. מיקי בהגן סיים את החוג לקולנוע באוניברסיטת תל־אביב לפני כשמונה שנים, וזכה בפרס ראשון לסרט קצר לפני כשבע שנים, ביים בינתיים גם סרט ארוך, ״האינסטלטור״, מפיק וידאו־קליפים (שלמה גרוניך, להקת סגנג, דפנה ארמוני, דורית ראובני) ומלחין.

חוזר לזירה

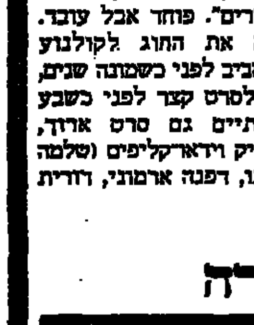

גבי שושן

עוד משהו שמיקי בהגן עשה: כתב והלחין את השירים לתקליטו החדש של גבי שושן. תקליט ראשון לאחר עשר שנים. אולי ניסיון ל״קאם־בק״. גבי שושן זכור מ״שיער״ ומלהקת ״אחרית הימים״. השירים ״16 בלאו לנער״ ו״בראשית״ ייכללו גם בתקליט החדש. בשנים האחרונות הופיע שושן כשחקן ב״המלך ואני״ ובפסטיבל עכו, בסרטו של דודו טופז ובסרט של נתנאל גוטמן ״דאר לייף״, המוקרן עתה בארה״ב.

שחקן או זמר?

״אלו בסך־הכל מלים״, הוא אומר. ״לא חשובות, התפתחויות שקשה לכוון אותן. אני חושב שבכלל צריך לזרום עם הדברים. לתת לעצמך ללכת לאן שתישא אותך הרוח. אני עובד כל הזמן בשני הכיוונים, לוקח שיעורים בפיתוח קול, שיעורי משחק, אבל אני מרגיש שבשירה הגעתי להתפתחות גדולה יותר מאשר בתחומים האחרים״.

״אני מרגיש שזה הזמן הנכון להוציא דברים. החומר יוצא מגרוני בצורה נכונה, יש לי את התנאים המתאימים לעבוד, יש צוות שעובד איתי כבר כשנתיים. יש לי מה להגיד״. התקליט ייקרא ״אסטרונאוט״ ויהיו בו עשרה שירים. רובם מדברים על המפסידן; לא על המנצח – מנקודת מבטו של אדם שכבר התאושש. השיר הראשון, ״מותק, את עשר״, ייצא לרדיו בעוד כשבועיים. השיר, כמו האחרים בתקליט, מוגדר על־ידי גבי שושן כ״אנרגיה גבוהה״. ״אני כבר לא ילד, עוד מעט בן ארבעים. תקליט בסגנון כזה זורק אותי לכיוון מסויים מאוד של מוסיקה. זה תקליט עם כוח, קצב גבוה, שירים שצריך לזעוק אותם, לא שירה רגועה״.

הרוח נושאת אותו עכשיו לתקליט וגם למופע. משניהם מיועדים למחצית פברואר. המופע מתוכנן עם הרכב נגנים גדול, ציוד כבד, משחקי תאורה ומסך וידאו. מתוכננים גם חמישה וידאו־קליפים: אחד מהם יצולם בזירת אגרוף. וגבי שושן מתאמן עתה אצל אלוף הארץ במשקל בינוני, אהרן יעקבשוילי, ״כדי לשמור על אותנטיות״.